

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI BÖLÜMÜ
FRANSIZCA MÜTERCİM TERCÜMANLIK ANABİLİM DALI
DİLLER VE KÜLTÜRLERARASI ÇEVİRİBİLİM
DOKTORA PROGRAMI**

DOKTORA TEZİ

**YENİ TOPLUMSALLIKLAR ETRAFINDA
YÜKSELEN ÇEVİRİ PRATİKLERİ: TÜRKİYE’DE
TARA-ÇEVİRİ (MANGA) İÇERİKLERİNİN
DOLAŞIMI VE NETNOGRAFİK
ÇÖZÜMLEMELER**

**ZEYNEP GÖRGÜLER
08726207**

**TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. EMİNE BOĞENÇ DEMİREL**

**İSTANBUL
2016**

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI BÖLÜMÜ
FRANSIZCA MÜTERCİM TERCÜMANLIK ANABİLİM DALI
DİLLER VE KÜLTÜRLERARASI ÇEVİRİBİLİM
DOKTORA PROGRAMI

DOKTORA TEZİ

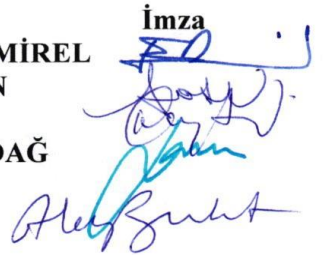
YENİ TOPLUMSALLIKLAR ETRAFINDA
YÜKSELEN ÇEVİRİ PRATİKLERİ:
TÜRKİYE'DE TARA-ÇEVİRİ (MANGA)
İÇERİKLERİNİN DOLAŞIMI VE NETNOGRAFİK
ÇÖZÜMLEMELER

ZEYNEP GÖRGÜLER
08726207

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 20/06/2016
Tezin Savunulduğu Tarih: 28.06.2016

Tez Oy birliği / ~~Oy çokluğu~~ ile başarılı bulunmuştur.

Unvan Ad Soyad
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Emine Bogenç DEMİREL
Jüri Üyeleri: Prof. Dr. Füsun ATASEVEN
Doç. Dr. Necdet NEYDİM
Prof. Dr. Ayşe Banu KARADAĞ
Prof. Dr. Alev BULUT

İmza

ÖZ

YENİ TOPLUMSALLIKLAR ETRAFINDA YÜKSELEN ÇEVİRİ PRATİKLERİ: TÜRKİYE’DE TARA-ÇEVİRİ (MANGA) İÇERİKLERİNİN DOLAŞIMI VE NETNOGRAFİK ÇÖZÜMLEMELER

Zeynep Görgüler

Haziran, 2016

Bu çalışmada, yeni toplumsallıklara ilişkin kavramsal çerçeve ışığında, Türkiye’de, tara-çeviri içeriklerinin (Japon-çizgi romanı manga) dolaşımına yönelik netnografik bir okuma gerçekleştirilmektedir. Küreselleşmeyle birlikte, yeni medya ve iletişim araçlarının gelişmesi ve yaygınlaşması, geleneksel toplum yapısının parçalanıp, bölünmesine ve bunun sonucunda ağ tipi yeni bir toplum modelinin inşa edilmesine zemin hazırlanmaktadır. İnternet ağı tabanlı web 2.0 ortamlarının/uygulamalarının kullanımıyla ortaya çıkan, bireyin, üretim/tüketim alışkanlıkları, kültürel üretim pratikleri ve bu süreçleri çevreleyen yeni medya etiği kapsamındaki yaklaşımlar yeniden yapılanmaktadır. Bununla birlikte, ağ temelli yeni toplumsal hareketlerin yaratıcı aktivizme dayalı örgütlenme biçimleri öne çıkmaktadır. Çalışmada, yeni toplumsallıklara ilişkin kavramların, çevrimiçi iletişim ortamlarında yükselen çeviri pratiği ve çevirmen kimliği üzerindeki olası yansımaları, tara-çeviri hareketleri odağında tartışılmaya açılmaktadır. Bu çerçevede, Çeviri Sosyolojisi yaklaşımı, araştırmanın birincil dayanağını oluşturmakla birlikte, Dijital Ortam Çeviri Uygulamaları kapsamında öne çıkan kavramsallaştırmalar, bu doğrultuda, çalışmanın diğer vurgu noktalarını oluşturmaktadır. Sonuç olarak, tez çalışmasında, yeni toplumsal hareketlerin dayandırıldığı katılımcı/paylaşımçı demokrasi anlayışı, tartışma kültürü, ifade özgürlüğü, bilgiye erişim hakkı, fırsat eşitliği ve sivil toplum modeli gibi temel değerlerin, Türkiye’de, tara-çeviri pratiklerinin dolaşım koşulları ve tara-çevirmen kimlikleri üzerinde yarattığı netnografik izdüşümlerine, etik ve deontolojik bir kavrayışla ışık tutulmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Manga, Tara-Çeviri, Çeviri Sosyolojisi, Yeni Toplumsallıklar, Web 2.0, Netnografi, Etik/Deontoloji

ABSTRACT

THE TRANSLATION PRACTICES RISING AROUND THE NEW SOCIABILITIES: THE CIRCULATION OF SCANLATION (MANGA) CONTENTS IN TURKEY AND NETNOGRAPHIC ANALYSES

Zeynep Görgüler

June, 2016

The aim of the present study is to do a netnographic reading on the cycle of the scanlation content (Japanese comics -Manga) in Turkey in the light of a conceptual framework regarding to the new socialities. In collaboration with globalization, a basis has been provided for the development and popularization of new media and communication tools, fission of the traditional social structure and the construction of a new network type social model. The consumption/production routines of the individuals, cultural production practices and the new media ethics surrounding these processes of the individuals which have appeared with the use of the web based 2.0 environment/practices are all restructured. In addition, the creative activism based organizational forms of the network based new social movements come to the fore.

In the present study, the possible image of the new socialization concepts on translation practice and the identity of the translator, which becomes popular in the online communication environment, are discussed in the focus of scanlation movements. Sociology of Translation Approach is the basic ground of this study. Also, the conceptualizations appearing as a part of the Digital Environment Translation Practices are the other important premises of the present study. Consequently, with the help of ethical and deontological point of view, the dissertation aims to enlighten the netnographic profile of the basic values – *i.e. sense of the participator/sharer democracy, discussion culture, freedom of expression, information access rights, equality of opportunities and civil society model on which the new social movements are based* - on the circulation conditions of the scanlation practices and scanlators' identity in Turkey.

Key words: Manga, Scanlation, Sociology of Translation, New Sociabilities, Web 2.0, Netnography, Ethics and Deontology.

ÖN SÖZ

Akademik hayatımın en önemli dönüm noktasını oluşturan doktora tezimin ortaya çıkışında birçok kişinin desteği, çabası ve emeği bulunmakta. Öncelikle, araştırma konum olan mangalarla beni tanıştıran; daha sonrasında beni toplumsal gücüne ve bu yönde gerçekleştirilecek araştırmalarda, gerçek bilimsellikten ödün vermeden, eleştirel, nesnel ve etik bir duruşla, çeviri ürünü sarıp sarmalayan tüm ilişki ağlarını hissetmemi sağlayan ve en önemlisi de bireysel küçük dokunuşların büyük dönüşümleri getireceğine beni inandıran çok Değerli Hocam, Danışmanım Prof. Dr. Emine Bogenç Demirel'e sonsuz teşekkür ediyorum. Akademisyen olmam konusunda bana fırsat tanıyan ve halen çalışmakta olduğum Bölümün kapılarını bundan tam on yıl önce açan ve bu süreçte sonsuz akademik ve manevi desteğini sonuna kadar gösteren Değerli Hocam Prof. Dr. Füsun Ataseven'e çok teşekkür ediyorum. Tez izleme jürilerinde, desteğini, bilgisini ve toplumsal hareketlere yönelik duyduğu coşkuyu, heyecanı benimle paylaşan değerli Hocam Doç. Dr. Necdet Neydim'e çok teşekkür ediyorum. Doktora ders aşamasında ufuk açıcı, yenilikçi yaklaşımlarıyla, çeviribilim alanına yönelik yeni düşünsel ortamlar yaratan Değerli Hocalarıma Prof. Dr. Sündüz Öztürk Kasar ve Prof. Dr. Ayşe Banu Karadağ'a teşekkür ediyorum. Bunun yanı sıra, Yıldız Teknik Üniversitesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları bölümünde birlikte çalışma fırsatı bulduğum, her biri alanı büyüten özgün işler yaratan tüm değerli arkadaşlarıma teşekkür ediyorum. Yıllardır aynı odayı paylaştığım, bu zorlu sürecin her aşamasında dostluklarını her daim yanımda hissettiğim güzel yürekli arkadaşlarım Arş. Gör. Dr. Deniz Koçak ve Arş. Gör. Semra Baturay Meral'a çok teşekkür ediyorum.

Bilindiği üzere, doktora tezi yazmak okulda başlayan, kütüphanelere sarkan sonunda da evde son bulan bir süreçtir. Bu aşamada, ellerini bir an olsun üzerimden çekmeyen anneme, babama çok teşekkür ediyorum. Sanırım bu açıdan en büyük teşekkürü, hayatı paylaştığım, bir an olsun elimi bırakmayan, yeri geldiğinden belki de benden daha çok özveri gösteren eşim, Can'a etmeliyim. En sonunda da, tezimin yaratım aşamasında, anne olma gibi eşsiz bir duyguyu bana yaşatan ve kendisi farkında olmadan bu süreçte bana verdiği yaşam enerjisi için güzel kızım Leyla'ya çok teşekkür ediyorum.

İstanbul; Haziran, 2016

Zeynep Görgüler

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR	xiii
1. GİRİŞ	1
2. AĞ TOPLUMU VE YENİ İLETİŞİM PRATİKLERİ: KAVRAMLAR VE YAKLAŞIMLAR	14
2.1. Küreselleşmeye Genel Bir Bakış	15
2.2. Ağı Toplumunun Yükselişi	17
2.3. Yeni Medya ve İletişim Teknolojileri	20
2.3.1 Dijitallık ve Etkileşimsellik	22
2.3.2. Hipermetinsellik ve Yayılım.....	23
2.3.3. Sanallık ve Mültimeğya Biçimselliği	24
2.4. Sosyal Medya Tabanlı Paylaşım Ağları.....	25
2.4.1. Rakamlarla Sosyal Medya Paylaşım Ağları	25
2.4.2. Sosyal Medya Paylaşım Ağları ve Toplumsalın Yeniden Üretimi.....	28
2.5. Yeni Toplumsal Hareketler ve Kolektif Eylem Repertuarı.....	38
2.5.1. Kitlesele Öziletişim ve İletişimsel Özerklik.....	39
1.5.2 Akışkan Örgütlenme ve Koreografik Liderlik.....	44
2.6. Yeni Toplumsallıklar ve Yaratıcı Aktivizm	46
2.7. Ağı Toplumunda Yeni Medya Etiği.....	63
2.8. Değerlendirme ve Sonuç	70
3. KURAM VE YÖNTEM: ÇEVİRİ SOSYOLOJİSİ VE DİJİTAL ORTAM ÇEVİRİ UYGULAMALARI	71
3.1. Katılımcı/Paylaşımçı Çeviri 2.0.....	72
3.2 Yeniden Yapılanan Çeviri Pratikleri/Çevirmen Kimlikleri.....	75
3.3. Yeniden Yapılanan Çeviri Etiği	90
3.4. Netnografik Saha Çözümlemesi	96
3.4.1. Tanım	97
3.4.2. Netnografik Filtreleme Kriterleri ve Teknikler	98
3.4.3. Netnografik Araştırma Etiği ve Özdüşünümsellik	100
3.5. Çevirimiçi Toplulukların Coğrafyasında Çeviri Odaklı Netnografik Sesler	103
3.5.1. Netnografik Araştırmanın Planlanması ve Aşamaları	103

3.5.2. Çevrimiçi Bilim Toplulukları	106
3.5.3. Alternatif Medya Toplulukları	123
3.5.4. Sosyal Paylaşım Toplulukları	128
3.5.5. Çevrimiçi Oyun Topluluğu	139
3.5.6. Çevrimiçi Video Paylaşım Topluluğu	142
3.6. Değerlendirme ve Sonuç	144

4. SAHA ÇALIŞMASI: TÜRKİYE’DE TARA-ÇEVİRİ İÇERİKLERİNİN DOLAŞIMI VE NETNOGRAFİK ÇÖZÜMLEMELER.....145

4.1. Tara-Çevirmenlerin Yaşam Öyküleri Üzerine	153
4.2. Tara-Çevirmenleri Manga Okumaya Yönlendiren Etkenler Üzerine	154
4.2.1. Biçimsel Nitelikler	155
4.2.2. İçeriksel Nitelikler	155
4.3. Tara-Çevirmenler ve Gönüllülük Üzerine	158
4.3.1. Paylaşım, Katılıma ve İşbirliğine Dayalı Kültürel Üretim Pratiklerinin Desteklenmesi	158
4.3.2. Hedef okur kitle tarafından takdir edilme, emeğin değer görmesi	159
4.3.3. Tutkuların, zevklerin öne çıkması	159
4.3.4. Hiyerarşiden, egemen ideolojilerden sıyrılmak, alışlagelmişin dışına çıkmak, çevredekinin merkeze taşımak, alternatif türlere/seslere yönelmek	160
4.3.5. Angaje/aktivist/üreten tüketici kimliği, toplumsal/kültürel sorumluluk bilinci	160
4.3.6. Kültürel akupunktur/rehabilitasyon/rahatlama	161
4.4. Tara-Çevirmenler ve Anonimlik Olgusu Üzerine	162
4.4.1. Yakınsama Kültürü	162
4.4.2. Anlatısal Düşünme ve Açılış Karakterleri Yaratma	163
4.4.3. Nefret Söylemi	164
4.5. Tara-Çeviri Stratejileri Üzerine.....	166
4.5.1. Kolektif strateji üretme	166
4.5.2. Tara-Çevirmen Ön/Son-Sözleri ve (Dip)-Notları	168
4.6. Çevrimiçi İletişim Kurma/Örgütlenme Pratikleri Üzerine	175
4.6.1. Demokratik değerler ve tartışma kültürü	178
4.6.2. Yatay örgütlenme biçimi, koreografik liderlik algısı.....	179
4.6.3. Markalaşma, Damgalanma	180
4.6.4. Mesaj disiplini sanatı	181
4.6.5. Özerklik uzamı.....	181
4.6.6. Akran gruplarınca doğrudan harekete geçirilme	181
4.7. Tara-Çeviri Toplulukları Forum Sayfaları Üzerine	182
4.7.1. Basit Kuralların Büyük Sonuçları Olabilir	182
4.7.2. Sadece Beyin Fırtınası Değil Sanat Fırtınası da Yapın.....	184
4.7.3. Emretmeyin, Etkinleştirin	184
4.7.4. Kültürel Bilgi Birikimleri Olarak Memleri Kullanın.....	186
4.7.5. Medyanın İşini Siz Yapın	186
4.7.6. Ritüelin Gücünü Kullanın	187

4.7.7. Praksis mükemmelleştirir	188
4.7.8. Nefret Söylemi Üretmeyin.....	189
4.7.9. Şiddet karşıtı disiplini bozmayın	190
4.7.10. Katılımcıları iyi ağırlayın.....	191
4.8. Tara-Çevirmenler ve Yeni Medya Etiği Üzerine.....	191
4.8.1. Yeni Medya Etiğinin Kavramsallaştırılması.....	192
4.8.2. Kopyala Yapıştır Tarzı Tara-Çeviri İçerik Paylaşımı.....	195
4.8.3. Tara-Çeviri İçeriğine İlişkin Yanıltıcı Etiketleme	197
4.8.4. Çevrimiçi Telif Haklarının İhlali	199
4.8.5. Hukuki Nedenler	200
4.8.6. Kültürel Nedenler	201
4.8.7. Özdenetim	201
4.8.8. Eleştirel Yeni Medya Okuryazarlığı	202
4.8.9. Ortak İletişim Etiği	202
4.9. Değerlendirme ve Sonuç	203
5. SONUÇ	205
KAYNAKÇA	216
EKLER.....	225
EK 1. Görüşme	225
Cenk Gönül Söyleşi	225
Ek 2. Araştırma Evreni.....	227
Ek 3. Netnografik Söyleşi Örneği.....	228
Ek 4. Netnografik Araştırmanın Aşamaları	230
Ek 5. Çevrimiçi Söyleşiler	232
T.Ç.1	232
T.Ç.2	236
T.Ç.3	239
T.Ç.4	241
T.Ç.5	243
T.Ç.6	247
T.Ç.7	250
T.Ç.8	253
T.Ç.9	256
T.Ç.10	259
T.Ç.11	262
T.Ç.12	265
T.Ç.13	268
Ek 6. Tara-Çeviri Örneği.....	271
ÖZ GEÇMİŞ.....	291

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Eski Medya Tüketicisinin ve Yeni Medya Üreten-Tüketicinin Genel Özellikleri.....	37
Tablo 2. Topluluk Temelli Dijital Çeviri Hareketlerinin Tipolojisi.....	83
Tablo 3. Netnografik Araştırma Evreni.....	147
Tablo 4. Netnografik Araştırma Örnekleme.....	148
Tablo 5. Netnografik Çalışma Planı.....	150
Tablo 6. Tara-Çevirmenler.....	154

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Sosyal Medya Ağlarının Tarihsel Gelişim Süreci.....	27
Şekil 2. Google Arama Motoru.....	104
Şekil 3. İnsan Hakları Ortak Platformu (İHOP)	107
Şekil 4. BM Özel Raportörü Christoph Heyns'in Raporu.....	108
Şekil 5. Nefret Söylemi Topluluğu.....	109
Şekil 6. Evrim Ağacı Alet Kutusu.....	111
Şekil 7. Evrim Ağacı Topluluğu Çeviri Kuralları.....	111
Şekil 8. Evrim Ağacı Topluluğu Çeviri Ekibi.....	112
Şekil 9. Evrimi Anlamak-Kapsamlı ve Anlaşılır Evrim Rehberiniz-.....	113
Şekil 10. Sözlükçe İçeriği.....	114
Şekil 11. Açık Bilim-Bilim Yeterince Heyecanlıdır-.....	115
Şekil 12. Açık Bilim Çeviri Sekmesi.....	115
Şekil 13. Açık Bilim Çeviri İçerik Örneği.....	116
Şekil 14. Kaynak Metin Uzantısı ve Çevirmenin Kısa Özgeçmişi.....	116
Şekil 15. Khan Academy Türkiye.....	118
Şekil 16. Khan Academy Türkiye Video İçerikleri.....	118
Şekil 17. Khan Academy Türkiye Gönüllüleri.....	119
Şekil 18. Geometrik Konulu Fonksiyonel Ders Videosu.....	119
Şekil 19. Khan Academy Türkiye Gönüllü Çevirmenleri.....	120
Şekil 20. Bilim Blogu-Bilim Makaleleri Çeviri Blogu-.....	121
Şekil 21. Çevirmen Hakkında Sekmesi.....	121
Şekil 22. Çeviri İçeriği.....	122
Şekil 23. Çağrı Yalgın'ın Sitesi.....	122
Şekil 24. Dijital Portfolyo Örneği.....	123
Şekil 25. Gaia Dergi.....	125
Şekil 26. Gaia Dergi Çevrimiçi Başvuru Formu.....	125
Şekil 27. Gaia Dergi Yazar/Çevirmen Listesi.....	126

Şekil 28. Bianet-Barış Kütüphaneciliği-.....	127
Şekil 29. Bianet Topluluğu Çeviri İçeriği.....	127
Şekil 30. Barış Gazeteciliği Kütüphanesi Yazarları/Çevirmenleri.....	128
Şekil 31. Şiddetsizlik Eğitim ve Araştırma Merkezi Web Sitesi Çeviri Sekmesi.....	130
Şekil 32. Gönüllü Olun Başlıklı Çağrı İçeriği.....	130
Şekil 33. Mozilla Türkiye Topluluğu Katkıda Bulunun Başlıklı Çağrı Metni.....	132
Şekil 34. Yerelleştirme ve Çeviri Başlıklı İçerik.....	132
Şekil 35. Mozilla Translation Sekmesi.....	133
Şekil 36. Gönüllü Hareketi Topluluğu Web Sitesi.....	134
Şekil 37. Gönüllü Çalışmalar Sekmesi.....	135
Şekil 38. Çeviri Yapacak Gönüllüler Arıyoruz! Başlıklı Çağrı İçeriği.....	135
Şekil 39. Zumbara Zaman Kumbarası Topluluğu Web Sitesi.....	137
Şekil 40: Zumbara Kullanım Koşulları ve Üyelik Sözleşmesi.....	138
Şekil 41. Zumbara Arama Sekmesi.....	138
Şekil 42. Çevirmen Performans Değerlendirme Arayüzü.....	139
Şekil 43. Oyun Çevirim Topluluğu.....	139
Şekil 44. Ronin Başlıklı Dijital Oyunun Türkçe Yama İçeriği.....	140
Şekil 45. Oyun Çevirim Topluluğu Üyeleri.....	140
Şekil 46. Başvuru Formları.....	141
Şekil 47. Çevirmen Başvuru Formları.....	141
Şekil 48. Türk Anime Tv Topluluğu.....	142
Şekil 49. Anime Çevirisi.....	143
Şekil 50: Fan Çevirmene Yönelik Bilgiler.....	143
Şekil 51. AnimeMangaTR Forum Sayfası Mesaj İçeriği.....	152
Şekil 52. Araştırmacı-Soutensubs Topluluğu Etkileşimi.....	152
Şekil 53. Araştırmacı-Soutensubs Topluluğu Etkileşimi (devam).....	153
Şekil 54. AnimeMangaTR Topluluğu Çeviri İçin Tavsiyeler Sekmesi.....	167
Şekil 55. AnimeMangaTR Topluluğu Çeviri İçin Tavsiyeler Sekmesi (devam).....	167
Şekil 56. Kusunagi/MangaTürk Topluluğu ve Dil/Anlatım Dersleri Sekmesi.....	168
Şekil 57. Kotonaru/Soutensubs Topluluğu Çeviri Yardımlaşma Sekmesi.....	168

Şekil 58. Baby Worldend Başlıklı Tara-Çeviri İçeriğinde Tara-Çevirmen Dipnotu..	169
Şekil 59. Island Başlıklı Tara-Çeviri İçeriğinde Tara-Çevirmen Notu.....	170
Şekil 60. Teppu Başlıklı Tara-Çeviri İçeriğinde Tara-Çevirmen Notu.....	171
Şekil 61. Feng Shen Ji Başlık Tara-Çeviri İçeriğinde Tara-Editör Notu.....	171
Şekil 62. Detroit Metal City Başlıklı Tara-Çeviri İçeriğinde Tara-Çevirmen Notu...	172
Şekil 63: ZET MAN Başlıklı Tara-Çeviri İçeriğinde Tara-Editör Notu.....	172
Şekil 64. Feng Shen Ji Başlık Tara-Çeviri İçeriğinde Ses Efektlerinin Çevirisi (1)...	174
Şekil 65. Noblesse Başlıklı Tara-Çeviri İçeriğinde Ses Efektlerinin Çevirisi (2).....	174
Şekil 66. Naruto 409 Başlıklı Tara-Çeviri Örneğinde Ses Efektlerinin Çevirisi.....	175
Şekil 67. AnimeManga TR Topluluğu Sohbet Kutusu.....	176
Şekil 68. Tortuga Çeviri Topluluğu Sohbet Uygulaması.....	176
Şekil 69. Kotonaru/ Soutensubs Topluluğu <i>MChat</i> Uygulaması.....	177
Şekil 70. V-Team/ MangaTR Topluluğu Özel Mesaj Uygulaması.....	177
Şekil 71. Çekirdek Çeviri Topluluğu Facebook Uygulaması.....	178
Şekil 72. AnimeManga TR Topluluğu Forum Sayfası.....	183
Şekil 73. Kusunagi/ MangaTürk Topluluğu Birey Olma Rehberi.....	183
Şekil 74. Kotonaru/Soutensubs Topluluğu Forum Sayfası.....	184
Şekil 75. Kusunagi/MangaTürk Topluluğu Babayası Kuralları.....	184
Şekil 76. Çekirdek Çeviri Topluluğu Twitter Sayfası.....	185
Şekil 77. Mangaframe Topluluğu Forum Sayfası.....	185
Şekil 78. Tortuga Topluluğu Forum Sayfası.....	186
Şekil 79. V-Team/MangaTR Topluluğu Forum Sayfası.....	187
Şekil 80. Çekirdek Çeviri Topluluğu Facebook Forum Sayfası.....	187
Şekil 81. Anime Manga Topluluk Kuralları Örneği.....	196
Şekil 82. Sensei No Bulge Başlıklı Tara-Çeviri Örneği (dış kapak).....	196
Şekil 83. Sensei No Bulge Başlıklı Tara-Çeviri Örneği (iç kapak).....	197
Şekil 84. One Piece Başlık Tara-Çeviri İçeriğinin Credits Sayfası Örneği.....	198
Şekil 85. Kotonaru Topluluğu İçerik Kullanım Kuralları Örneği.....	198
Şekil 86. Berserk başlıklı Tara-Çeviri İçeriği Örneği (ön/arka kapak).....	199
Şekil 87. Mangaframe Topluluğu Arayüz Örneği.....	200

KISALTMALAR

TR	: Türkçe
FR	: Fransızca
İNG	: İngilizce
TED	: Technology, Entertainment, Design
AOİR	: Association of Internet Researchers

1. GİRİŞ

Söz konusu olan tez çalışmasının başlığı, *Yeni Toplumsallıklar Etrafında Yükselen Çeviri Pratikleri: Türkiye’de Tara-Çeviri (Manga) İçeriklerinin Dolaşımı ve Netnografik Çözümlemeler* olarak kavramsallaştırılmaktadır. Araştırma konusunu oluşturan birincil kavramlar¹ şu şekilde tanımlanmaktadır:

- **Tara-çeviri² içeriği** (İng. *scanlation/fanlation*): Japon-çizgi roman türü olan manga yapıtlarının (Japonca ve/veya İngilizce), internet temelli iletişim ağlarında taranıp, çevrildikten sonra dolaşıma sokulan çevrimiçi³ versiyonlarıdır (Rampant, 2010, 226). Bu çerçevede, tara-çeviri içerikleri, web 2.0 teknolojileri tarafından desteklenen ağ temelli metinlerin şu nitelikleriyle donatılmaktadır (Binark, Bayraktutan, 2013; Çomu, Binark, 2013; Lister ve diğ., 2009): Dijitallik, etkileşimsellik, hipermetinsellik, sanallık ve multimedya biçimselliği.
- **Tara-çeviri toplulukları** (İng. *scanlation communities*): Ekonomik çıkar beklemeksizin, gönüllülük ilkesinden hareketle, çevrimiçi iletişim ortamlarında, tara-çeviri içeriği üreten çevrimiçi topluluklara verilen addır. Sözü edilen tara-çeviri topluluklarının, ortak tutkuları/hazları/ilgi alanları, çeviri pratiği etrafında biçimlenmektedir. Tara-çeviri toplulukları, tara-çevirmenlerden/editörlerden, balon temizleme ve dizgi işlemi gerçekleştiren internet kullanıcılarından oluşmaktadır. İlgili tara-çeviri topluluklarında, farklı görevler üstlenen her kullanıcı, tara-çevirmen olarak adlandırılmaktadır. İlgili toplulukları, tara-çeviri içeriklerine (Japonca ve İngilizce), küresel tara-çeviri

¹ Tez çalışmasının dayandırıldığı temel kavramlara ilişkin diğer nitelikler, sonraki bölümlerde detaylandırılmaktadır.

² *Scanlation/scanlator* (İng.) kavramları, Türkçeye, araştırmanın yazarı tarafından *tara-çeviri/tara-çevirmen* olarak çevrilmiştir.

³ Tez çalışması kapsamında, yazar tarafından kullanılan *çevrimiçi*, *dijital* ve *sanal* kavramları aynı anlama gelmektedir. Bu kavramlar, yeni toplumsallıklar etrafından şekillenen yapıları, olguları ve süreçleri tanımlayan sıfatlardır.

platformlarının web siteleri aracılığıyla erişebilmektedirler⁴ (Rampant, age, 227).

- **Tara-çevirmen** (İng. *scanlator*): Tara-çeviri topluluklarında, tara-çeviri içerikleri üreten, ardından bunları dijital ağlarda dolaşıma sokan ve tüketen gönüllü internet kullanıcısıdır. Bu çerçevede, tara-çevirmenin ağ temelli üretim pratikleri sırayla şu aşamalardan oluşmaktadır (age, 228):

1. Orijinal manga yapıtlarının taranmış çevrimiçi formatlarına (İng. *manga raw*) ulaşmak,
2. Balon ve balon dışı içerikleri temizlemek,
3. Arka planı düzenlemek, renkleri ayarlamak ve çözünürlüğü arttırmak,
4. Çeviri içerikleri yerleştirmek,
5. Dizgiyi gerçekleştirmek,
6. Düzenleme programları aracılığıyla, biçimsel ve içeriksel anlamda son kontrolü sağlamak,
7. Tara-çeviri içeriğini siteye yüklemek ve servis etmektir.

Araştırma konusu kapsamında irdelenen tara-çeviriler, ekonomik anlamda kar amacı güdülmeden, gönüllülük ilkesinden hareketle, tara-çeviri toplulukları tarafından İngilizceden Türkçeye çevrilen dijital içerikleri kapsamaktadır. Bu doğrultuda, Türkiye’de tara-çeviri içeriklerini üreten ve dolaşıma sokan dokuz tara-çeviri topluluğunun⁵ çeviri odaklı üretim pratikleri (Temmuz 2013-Şubat 2016), netnografi⁶ temelli içerik çözümlemesi ışığında irdelenmektedir. Bu çerçevede, araştırma evrenini oluşturan tara-çeviri topluluklarında yer alan yirmi dört tara-çevirmen ile söyleşiler gerçekleştirilmektedir. Daha sonrasında ise, netnografik filtreleme kriterleri doğrultusunda seçilen ve her bir tara-çeviri topluluğunu temsil eden ve çalışmanın araştırma örneklemini oluşturan on üç tara-çevirmen ile yapılan çevrimiçi söyleşiler⁷, tematik çözümleme yöntemiyle ele alınmaktadır. İlgili tara-çevirmenler, kurumsal anlamda çeviri eğitimi almamış bireylerden oluşmaktadır. Bu bağlamda, tara-çeviri

⁴ *The one manga* (bkz. www.mangafox.me/manga/the_one/) ve *Batoto* (bkz. www.bato.to), bu yönde, ücretsiz tara-çeviri içeriği sunan küresel açık erişim veri platformlarına örnek olarak verilebilmektedir.

⁵ Araştırma evrenini oluşturan tara-çeviri toplulukları şunlardır: *AnimeMangaTR*, *Kusunagi*, *Kotonaru*, *Soutensubs*, *MangaFrame*, *Çekirdek Çeviri*, *V-Team*, *Manga Niva* ve *Tortuga*.

⁶ Netnografik çözümleme yöntemi (Kozinets, 2009, 2006, 2002) *net* ve *etnografi* sözcüklerinin birleşiminden doğan ağ/web temelli etnografik çalışmaları kapsamaktadır.

⁷ Sözü edilen çevrimiçi söyleşilerden elde edilen veriler, araştırma konusu doğrultusunda, ilgili tara-çeviri topluluklarında yer verilen görsel içerik kesitleriyle desteklenmektedir.

hareketleri ışığında, hem çeviri pratiğinin, hem de çevirmen kimliğinin, yeni toplumsal hareketlerin merkezindeki önemini gündeme taşıyan bu araştırmanın temel amaçları şu şekilde ifade edilebilmektedir:

- Yeni medya ve iletişim ortamlarında şekillenen çeviri pratiklerini, ağ toplumuna ilişkin kavramsallaştırmalar ışığında, etik ve deontolojik bir kavrayışla okumak;
- Söz konusu olan ağ merkezli yeni toplumsal hareketler ekseninde, çeviri pratiğinin ve çevirmen kimliğinin rolünü ve işlevini görünür kılmak;
- Tara-çevirmenlerin, ağ temelli yeni medya ortamlarını ve uygulamalarını nasıl deneyimlediklerini; onlarla nasıl bir çeviri ağı inşa ettiklerini kavramak;
- Netnografik çözümleme yöntemi ışığında, tara-çeviri içeriklerini, sosyal medya tabanlı toplumsal hareketlerin kavramlarıyla anlamaya çalışmaktır.

Bu bağlamda, tara-çeviri hareketleriyle, internet ağı etrafında biçimlenen yeni toplumsallıklar (Binark, Bayraktutan, 2013; Castells, 2008a, 2008b, 2008c, 2007; Howe, 2008; Jenkins, 2001, 2004, 2005, 2006a, 2006b; Niedzvieck, 2010; Prenksy 2001; Şener, 2013) arasında köprü kurmak ve tara-çeviri pratiklerini, yeni toplumsal hareketlere ilişkin yaratıcı aktivist örgütlenme biçimleriyle (Boyd, Mitchell, 2015; Gerbaudo, 2014) ilişkilendirmek, çalışmanın odak noktalarını oluşturmaktadır. Bu noktada, çeviri alanıyla, toplumsal uzam arasında kurulan ilişkiler ağını betimleyen yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır. *Çeviri Sosyolojisi* yaklaşımı, ilgili tez çalışmasının dış kavramsal çerçevesini oluşturmaktadır. Çevirinin, farklı gerçeklik düzlemlerinde üretilen ve çoklu mekanizmaların bir arada işlediği bir eylem şekli olduğunu kabul eden Çeviri Sosyolojisi, bu sürecin oluşmasında iş başında olan toplumsal değişkenleri teşhis etme görevini üstlenmektedir. Bu noktada, çeviri alanının, *disiplinlerarası geçişlilik* ekseninde diğer bilimsel alanlar ile kurduğu etkileşime dayalı bilgi üretme kriterlerini sorgulamak oldukça önemlidir. Çeviri pratiğine yönelik toplumsal çözümlemeleriyle öne çıkan Yves Gambier (2006), disiplinlerarası geçişlilik (Fr. *transdisciplinarité*) bağlamında, disiplinlerarasılığı, bir geçiş biçimi olarak ya da iki ya da daha çok sayıda disiplinin birbirlerinden yarar sağladıkları, kaynaşmaya kadar varan bir sinerji olarak tanımlamaktadır. Çeviri alanında, disiplinlerarası geçişliliğin sağlanmasına ya da başka bir deyişle, tutarlı bir *bilimsel diyalog* ortamının geliştirilmesine ilişkin koşullar şunlardır (age, 35):

- Uygulama ile uygulama gözleminin birbirlerinden ayrılmamaları;

- Araştırmacının norm ve uzlaşımları içselleştirmiş bir uygulayıcı-özne konumunda olması, ancak aynı zamanda da bunları sorgulayan, kendi deneyimlerini, denemelerini, kuramsal tercihlerini gizlemeyen ve yaklaşımlarını gerekçelendiren bir eyleyici olabilmesi;
- Çeviribilimin deneyimlediği sınıflandırmaları, modelleri durmadan sorgulaması, özellikle de araştırmacının verilerle, ve araştırmanın örtük değerlerle olan ilişkisini ortaya koyan yöntemsel yaklaşımlarını belirtmesidir.

Çeviribilim alanının, bundan böyle, geçmiş kaynaklarını tanıyarak, kendisine yapılan itirazları yok saymak yerine onları sorgulayarak, kendi değerleriyle/yaklaşımlarıyla yüzleşerek kendisini geliştirmesi ve *toplumsal çözümleme* aşamasına geçmesi gerekmektedir. Bu şekilde, bilginin üretiminde/dolaşımında sınırların geçirgenlik kazandığı, karmaşıklığı kabul eden, bakış açıları arasında diyaloga izin veren çoklu disiplinliliğin hakim olduğu (Fr. *polydiscipline*) bir iletişim/üretim ağı içerisinde söz sahibi olmanın, çeviri alanının bilimsel kimliğini destekleyeceğini sözlerine ekleyen Gambier, bu şekilde, çeviri alanında benimsenecek olan disiplinlerarası açılımın bilimsel dayanaklarına dikkat çekmektedir (age, 36).

Çeviri alanının, disiplinlerarası geçişlilik ortamında, toplumbilim alanına ilişkin yaklaşımlar örgüsüyle buluşması sonucunda gelişen Çeviri Sosyolojisi, ilgili çalışma alanında yaşanan toplumsal dönemeci görünür kılmaktadır. Bu doğrultuda, Çeviri Sosyolojisi alanına yönelik çalışmalarıyla öne çıkan Johan Heilbron ve Gisèle Sapiro, çeviriyi, toplumsal bir pratik ve uluslararası düzlemde gerçekleşen kültürel değiş-tokuşların itici gücü olarak ele almak gerektiğine dikkat çekerek, çeviri pratiğine katılan birey ve kurumlardan oluşan tüm eyleyicilerin, çeviri çözümlemelerine dahil edilmesinin zorunluluğuna vurgu yapmaktadırlar (2008, 43). Çünkü, Çeviri Sosyolojisi, çeviri ürünün nasıl ortaya çıktığı ve arkasında görünmeyen yapıların nasıl işlediği ile eyleyicilerin neyi/nasıl deneyimledikleri üzerine yoğunlaşmaktadır. Emine Bogenç Demirel'in deyiimiyle, *Çeviri[nin] Sosyolojisi*, çeviri ürünü biçimlendiren süreci, çeviri sürecini belirleyen dış koşulları, çeviri sürecine katılıp, ürünün ortaya çıkmasında rolü olan tüm eyleyicileri incelemektedir. Böylelikle, çevirinin sosyolojisi, ürünü toplumsal bir olgu olarak ele alıp, toplumsal boyuttaki iz düşümlerine bakarak, dış etmenlerin içi nasıl değiştir(me)diğini değerlendirmektedir (2014, 402-403).

Çeviri, dillerarası olduğu kadar kültürlerarası diyalog ortamının yaratılmasında rol oynayan toplumsal bir eylem biçimidir. Çeviri pratiği aracılığıyla, bir metnin bir

dilden başka bir dile taşınmasıyla birlikte, bir kültürün diğer bir kültüre açılım süreci yaşanmaktadır. Dolayısıyla, çeviriyi, metin-içi (mikro) ve metin-dışı (makro) öğelerin etkileşimi sonucu oluşan toplumsal bir ürün olarak irdeleyen yaklaşımlar önem kazanmaktadır. Bu çerçevede, Çeviri Sosyolojisi yaklaşımı, çevirinin toplumsal uzamda gerçekleşen, topluma sunulan ve toplum tarafından alınılan bir süreç olduğu gerçeğini vurgulamaktadır (Bourdieu, 1989; Chesterman, 2006; Cronin, 2008; Demirel Bogenç, 2012, 2013, 2014; Gambier, 2006, 2009a; Heilbron, Sapiro, 2007; Inghilleri, 2005; Meylaerts, 2008; Sapiro, 2008, 2009; Simeoni, 1998, 2008).

Çeviri eylemini kuran toplumsal ilişki ağlarını düşünmek, aslına bakılırsa kuramsal ve uygulamalı alanda, araştırmacının bakış açısını yani pozisyonunu değiştirmesini beraberinde getirmektedir. Bu şekilde, yeni toplumsallıklar etrafında üretilen internet tabanlı iletişim ağlarında öne çıkan çeviri pratiklerinin ve -çoklu- çevirmen kimliklerinin, söz konusu olan yeni dünya düzeniyle kurdukları ilişkisellik görünür kılınabilmektedir. Bu çerçeveden hareketle, görünür olduğu kadar görünmeyen, gizlenen, perdelenen yeni toplumsal hareketlerin izlerine, tara-çeviri pratikleri aracılığıyla ayna tutulabileceği gerçeği bu çalışmada vurgulanmaktadır. Bu noktada, iletişimbilimci Antonio Casilli (2010), ağlarda yeniden üretilen toplum modelinin, bilimsel alanlar üzerinde yarattığı izdüşümlerine şu şekilde dikkat çekmektedir: “Günümüzde, birçok bilimsel alanın odaklandığı inceleme nesneleri arasında *ağlar* oluşturan dijital teknolojiler bulunmaktadır. Bu çerçevede, sosyoloji, antropoloji, iletişimbilimleri, sanat, felsefe ve *hiç kuşkusuz ki, [çeviri alanı]*⁸ örnek olarak verilmektedir” (age, 20).

Görüldüğü üzere, ağ temelli yeni toplumsallıkların, genel anlamda, çeviri alanı üzerinde yarattığı karşı konulamaz etkiler, çeviri alanında yaşanan toplumsal dönemeçle birlikte ortaya çıkan dijital açılımın altını çizmektedir. Çeviri alanındaki dijital açılımı gündeme taşıyan araştırmacı Deborah Folaron (2012)’ın belirttiği gibi, günümüzde, birçok disiplin, internet ve web teknolojilerinin neden olduğu dönüşümleri kavrayabilmek için birbirleriyle bilgi paylaşımında bulunmaktadır. Bu nedenle, dijital kültüre odaklanan tüm yaklaşımlar -internet sosyolojisi, sosyal medya çalışmaları gibi, 7/24 iletişim ağlarında gerçekleşen çeviri eylemini ve bu ağları deneyimleyen çevirmenin davranış biçimlerini gözlemleyebilmek için önemli yöntemsel çerçeveler sunmaktadır. Böylelikle, disiplinlerarası geçişlilik düzleminde

⁸ [*Çeviri alanı*], anlam bütünlüğünü bozmamak şartıyla metne eklenmiştir.

kurulacak olan etkileşime dayalı ilişkiler sayesinde, çeviri alanı dijital çağa ayak uydurabilecektir (age, 6).

Folaron'ın görüşlerine paralel ekseninde, bir diğer araştırmacı Minako O'Hagan (2009), ağ toplumunun desteklediği, *katılıma, paylaşıma ve açık erişime* dayalı kültürel üretim biçimlerinin, profesyonel çevirmenler tarafından tehdit olarak algınmasına dikkat çekmektedir. Aslına bakılırsa, O'Hagan, bu yönde gelişen, kısıtlayıcı bakış açılarının dönüşmesi için, çeviri alanına dışarıdan sızan temiz havanın, alandaki eyleyiciler tarafından hissedilmesi ve bununla birlikte çevirmenlik mesleğinin gelişimine yönelik adım atılması gerektiğini sözlerine eklemektedir. Aksi halde, ağ toplumunun yarattığı sonuçlara yönelik ilgili eyleyicilerin benimseyecekleri duyarsız davranış biçimleri, çevirmenin çalışma koşullarını atıl bırakmaktadır (age, 116).

Daha önce de belirtildiği gibi, Çeviri Sosyolojisi yaklaşımı, araştırmanın birincil dayanaklarını oluşturmaktadır. Bununla birlikte, Dijital Ortamdaki Çeviri Odaklı Uygulamaları gündeme taşıyan çalışmalar, ilgili araştırmanın, ikincil düzlemdeki kavramsal altyapısını inşa etmektedir. Bu bağlamda, Türkiye'de tara-çeviri pratiklerinin dolaşımını yönlendiren koşullar şu kavramlar ekseninde tartışılmaktadır:

- Katılımcı/paylaşımçı/kolaboratif çeviri 2.0 hareketleri, ağ temelli çeviri toplulukları, kullanıcı türevli çeviri içerik üretimi (O'Hagan, 2009, 2011, 2016; Dolmaya, 2012);
- Pro-am/fan/angaje/aktivist/gönüllü çevirmen kimlikleri ve pratikleri (Gambier, 2012; Pérez-González, Susam Saraeva, 2012);
- Gönüllü çevirmenler ve motivasyon unsurları (Costales, 2011, 2012);
- Kitle kaynaklı açık çeviri hareketleri (İng. *crowdsourcing*) (Dombek, 2014);
- Adhokratik çeviri toplulukları, akranlararası çeviri hareketleri (İng. *peer to peer translation*) (Pérez-González, 2010; Pym, 2013);
- Dijital çeviri pratikleri ve bireyin demokratikleşme/sivilleşme hareketleri (Demirel Bogenç, Görgüler, 2015);
- Gönüllü çeviri hareketleri ve etik yaklaşımlar (Drugan, 2011; Gambier, 2009b; 2012; Jimenez-Crespo, 2010; Kelly ve diğ., 2011; Dolmaya, 2012; O'Hagan, 2009, 2011, 2016; O'Hagan, Ashworth, 2002; Pym, 2007, 2014).

İlgili tez çalışmasının dayandırıldığı kavramsal çerçevede öne çıkan vurgu noktalarına değindikten sonra, araştırma nesnesi kapsamında neden Japon çizgi-roman sanatı

manga yapıtlarının tercih edildiği konusu üzerinde durulmaktadır. Bu bağlamda, yirmi birinci yüzyılda, küresel erişime sahip, bütün iletişim araçlarını birleştiren ve kitlesel etkileşim ortamı yaratan dijital iletişim ağının en temel bileşenlerinden biri olan internet, kökenleri on yedinci yüzyıla dayanan geleneksel manga sanatını nasıl dönüştürmektedir? Bunun sonucunda, dünyada ve Türkiye’de dolaşıma sokulan taraçeviri içeriklerinin üretilmesinde etkili olan ekonomik, siyasi ve sosyo-kültürel yapılar nelerdir?

Manga sözcüğü, *man* ve *ga* olarak iki Çin harfinin birleşiminden oluşan *sorumsuz resim* anlamına gelmektedir. Daha geniş bir açıdan bakıldığında, manga kavramı sadece çizgi roman türünü kapsamamakla birlikte, Japonya’da üretilen çizgi romanları altında toplayan şemsiye kavram olarak anlam kazanmaktadır. Aynı zamanda, kökenleri Japon kültürüne dayalı çevirisi, basımı ve dağıtımı yapılan her türlü çizgi-romanı içinde barındıran manga kavramı, bu çizgi-romanların oluşturduğu alt-kültürü simgeleyen sanat akımının adıdır. Modern Japon çizgi-roman sanatı olarak tanımlanan manganın kökenleri, on yedinci yüzyıl resim ve baskı sanatı olan *ukiyo-e* yazmalarına dayanmaktadır. Modern manga ürünleri, biçimsel ve içeriksel anlamda, Uzakdoğu resim sanatı zen budizm öğretilerini yansıtan, zen resminden yola çıkarak günümüze taşınmış olup, şu anki son şeklini almıştır.

Manga kavramı, günümüzdeki bilinen anlamıyla, ilk kez Japon sanatçı, ressam ve kalıp ustası Katsushika Hokusai (1760-1849) tarafından kullanılmıştır. Hokusai bu terimi keşfetmeden önce, ortaçağ ve daha sonrasında yazıyı ve resmi bir araya getiren karikatürümsü çizimler, Japon kültüründe öne çıkmaktaydı. Japonya’da, manga benzeri, popüler tüketim için üretilen ürünler, on sekizinci yüzyılın sonlarında tüketilmeye başlamıştır. On dokuzuncu yüzyıla gelindiğinde ise, Japonya’da *kibyoushi* olarak adlandırılan yerli ve batı çizgi-roman türlerinin karışımından ortaya çıkan yapıtlar, Japonların gündelik okuma pratikleri içerisinde yerlerini almıştır. Yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra, manga gittikçe gelişerek, çeşitlenerek ve gerçek formunu bulmaya başlayarak, küresel eksende diğer toplumların dikkatini çekmiş ve halen de çekmeye devam etmektedir. Bu nedenle, özellikle ikinci dünya savaşından sonraki dönem, modern manganın doğuşu olarak kabul edilmektedir (Aydın, 2007, 9).

Mangalar, kendi içlerinde çeşitli yaş grupları ve toplumsal konumlar göz önünde bulundurularak üretilmektedir. Bu bağlamda, çocuklar, genç kızlar, genç erkekler, ev kadınları, genç anneler, çalışan erkekler, yaşlılar vb. diğer toplumsal kesimlere hitap

eden manga eserleri yaratılmaktadır. Manga eserlerini diğer çizgi-roman türlerinden ayırtıran nitelikleri, *mangakalar* (manga yazarı çizen sanatçılar) tarafından başvuru kurgusal temalar ve kullanılan çizim teknikleridir. Mangalarda, Amerikan çizgi-roman türlerinde hakim olan kahraman stereotiplerinden uzak ve Avrupa çizgi-roman geleneğindeki kahraman/anti-kahraman yaratma eğilimleriyle örtüşmeyen bir dünya tasarlanmaktadır. Bu yönde, savaş sonrası, modern manga endüstrisinin doğuşunu simgeleyen mangaka sanatçısı Tezaku Ozuka önemli bir isim olarak literatürde yerini almaktadır. Modern manga eserlerinde, gündelik hayatla ilişkili olan toplumsal meselelere odaklanılmaktadır. Bu bağlamda, ilk zamanlardan beri, Japonların, coğrafi anlamda deniz aşırı bir konumda yer almaları sonucunda dışarıya kapalı bir toplum olarak kendi iç dünyalarında yaşamış olmaları ve bununla birlikte İkinci Dünya Savaşı'nın son bulmasıyla karşı karşıya kaldıkları ekonomik, siyasi ve sosyo-kültürel bunalım döneminin, bireysel anlamda dışavurumu, çağdaş manga eserlerinde vurgulanan konu çeşitliliğini desteklemektedir. Bu nedenle, Japon toplumunun savaşın son bulmasının ardından yaşadıkları sosyo-kültürel anlamda iyileşme süreci ve bu dönüşümü tetikleyen toplumsal hareketlenmeler, mangakaların bu yöndeki yaratıcı pratiklerini derinden etkilemektedir (age,12). Bu noktada, altmışlı, yetmişli, seksenli yıllarda ve devamında, modern manganın yeniden doğuşu olarak tanımlanan bu sürecin temelinde, Japonların, toplumsal eksende gerçekleşen yeniden yapılanma hareketlerinin izdüşümlerine rastlanmaktadır.

Mangaların, bireyi, toplumsal sıkıntılardan bir şekilde koparma, bir süreliğine kurtarma ve kısa süreliğine de olsa kendi hayal dünyasında gezinmesini sağlayan kurgusal yapısının niteliklerine değinmek yerinde olacaktır. Mangakalar tarafından yaratılan manga karakterlerinin görünümünde, büyük gözlü kızlarla, uzun boylu, uzun bacaklı, Japonlara benzemeyen karakterlerle karşılaşmaktadır. Batılı ırkları temsil eden karakterlerin yanı sıra her ırktan karakterin bulunduğu kurgular da mangalarda yer almaktadır. Karakterlerin çeşitliliğinin yanı sıra, mangalarda kullanılan arka planlar da çeşitlilik göstermektedir. Karakterin hissettiği duygular, istekleri, eğilimleri doğrultusunda arka planlar değişebilmektedir. Mangaka tarafından okur üzerinde yaratılmak istenen yoğun duygular, sözcüklerle sınırlı kalmayıp gelişmiş ses efektleri/yansımalar aracılığıyla açık hale getirilmektedir. Görüldüğü üzere, çeşitlilik olgusu, gerek türler, gerekse karakterler olsun, her düzlemde manga yapıtlarında öne çıkmaktadır. Bu noktada, çeşitliliğe yönelik üzerinde durulması

gereken bir diğerkonu ise, mangalarda işlenen konu başlıklarıyla ilintilidir. Daha önce de belirtildiği gibi, savaşın yarattığı tahribat nedeniyle ve geçmişte, her anlamda tabulara/geleneklere dayalı düşünce sistemi tarafından yönetilen Japon toplumunda, mangalara duyulan tutku, mangakaların ve Japon okurların zihinlerinde bu yönde yaratılan kaçış isteğiyle açıklanabilmektedir. Bu nedenle, her türlü konunun, temanın işlendiği mangalarda, zaman içerisinde, yakın geçmiş ve gelecekte geçen, toplumsal kuralların ve düzenin dışına çıkan, bilim-kurgu ile fantazyta temalarının öne çıktığı, fütüristik, uzay maceraları ve erotik hikayelerin anlatıldığı türlere yer verilmektedir (age, 13).

Kökenleri Japon-Çin felsefesine ve mitolojisine kadar uzanan mangalar, zaman içerisinde küreselleşme hareketinin yarattığı teknolojik gelişmelerle birlikte yeniden yapılanma sürecine girmektedirler. *One Piece, Dragon Ball, Naruto* gibi uzun yıllardır üreilmeye devam eden manga serilerine küresel platformda ilgi duyulması, bu yönde, yeni üretim ortamlarının keşfedilmesine zemin hazırlamaktadır. Bu zamana kadar, manga sektörünün üretim geleneklerine göre, her bir mangaka tek başına çalışarak, bireysel bir üretim süreci sonucunda bir manga eseri yaratmaktaydı. Ancak, zaman içerisinde, arzın talebi karşılayamaması, Amerikan kapitalist sisteminin, Japon ekonomisine nüfus etmesi, mangakaların ve Japon yayınevlerinin kültürel üretim pratiklerini yeniden biçimlendirmektedir. Mangalardan üretilen Japon çizgi-film serileri *animeler* ve çeşitli yan ürünler, popüler kültürün merkezinde yer almıştır. Bundan böyle mangalar, haftalık ve ansiklopedik dergiler şeklinde, düşük maliyetli kağıtlara, az renk kullanılarak, maliyetlerin yarı yarıya düşürüldüğü şekillerde üreilmeye başlanmıştır. Bir haftalık manga dergisinde popüler olmuş bir seri, belli bir zamandan sonra *tankoubon* olarak tanımlanan cilt biçimiyle dolaşıma sokulmaktadır (Gravett, 2008, 10).

Doksanlı yıllarda, Japon manga pazarında farklı bir üretim eğilimi daha ortaya çıkmaktadır. Amatör mangalar olarak nitelendirilen, *doujinshi* üretimi manga endüstrisini etkisi altına almaktadır. Amatör mangaka üreticilerinin, bu yöndeki pazar payında söz sahibi olmaya başlamalarıyla birlikte, üretim zincirinde yer alan eyleyiciler de çeşitlenmektedir. Sözü edilen doujinshi serilerinde, manga karakterleri bazen değişmekte, bazen de orijinal karakterler, farklı ortamlarda, durumlarda kullanılmaktadır: Örneğin, eşcinsel ilişkiler ve ciddi-karanlık bir serinin kahramanlarının komik durumlara sokulması gibi... Amatör mangakalar, profesyonel

mangakaların yanında çalışarak, onlardan öğrendikleriyle kendi tarzlarını ve çizgilerini oluşturarak sektöre giriş yapmaktadırlar. Bunun yanı sıra, Japon toplumunun - ekonomik, kültürel, siyasi- ve diğer tüm alanlarda, Amerika ve Batı toplumu ile kurduğu yakınlaşma sürecinden, kültürel üretim alanı olarak manga sektörü de etkilenmektedir (Aydın, age, 14). Bu bağlamda, *amerimanga* ve/veya *euromanga* olarak nitelendirilen yeni bir manga türü ortaya çıkmaktadır. Paul Gravett'in deyimiyle, "Japon ruhuyla, Batı tekniğinin sentezi sonucunda gelişen, Doğu'yla birleşen Batı ve eskiyle birleşen yeninin karışımından ortaya çıkan tür olarak kavramsallaştırmak mümkündür Amerimanga eserlerini" (Gravett, age, 18). Amerikan çizgi-roman sanayisiyle kurdukları paylaşıma, katılıma ve işbirliğine dayalı kültürel üretim ağlarında yükselen Amerimanga türlerinde, Japonlar, Amerikan çizgi romanlarının temel ilkelerini, resim, kareler ve yazılar arasındaki ilişkileri alıp, bunları mangaya duydukları geleneksel sevgiyle harmanlayarak *japonlaştırıp* özgün bir biçime sahip bir hikaye anlatım aracına dönüştürmektedirler (age, 11). Bu nedenle, Batı kültürüyle Doğu kültürünün sentezinden doğan mangada, üçgen suratlarıyla, büyük gözleriyle, küçük burunlarıyla ve sarı saçlarıyla batılı insanı yansıtan çizimlere yer verilmektedir. Batılı öğelerin yanı sıra kimono giyen kadınlar, Budist tapınaklar, Japon ritüelleri gibi Japon kültürüne özgü egzotik tatların ve yerel kokunun hissedildiği hikayeler mangalarda ön plana çıkan diğer yerel unsurlardır (Bouissou, 2000, 27).

Görüldüğü üzere, amatör mangakaların, yerel manga piyasasına sızmalarına ve doksanlı yılların başında, Amerimanga türlerinin uluslararası düzlemde dolaşıma girmelerine ilişkin gerçeklerin, küreselleşme hareketinin olası teknolojik sonuçlarıyla bire bir ilintili olduğu söylenebilmektedir. Bu bağlamda, manga üretim sürecinde, usta-çırak ilişkisi, manga-editör ilişkisi, manga-okur ilişkisi yeniden yapılanmaktadır. Bu yönde, Amerikan/Batı çizgi-romanı üretim geleneklerini çevreleyen koşullar, (konuyu ve diyalogları hazırlayan yazar- karakalemleri/eskizleri hazırlayan çizer-renklendirme sanatçısı- diyalog balonlarını yazan sanatçı- editör, yayınevleri vd.), mangakaların bireysel üretim şekillerini, ekip çalışması yönünde dönüştürmektir (Aydın, age, 14).

Farklı hedef kitlelere hitap eden Amerimanga türleri, küresel düzlemde gelişmiş kitle dağıtım ağları aracılığıyla, Japonya'nın kültürel ürün ithalatının büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Küresel anlamda, Japonya'nın *yumuşak gücünü* ön plana çıkaran

unsurlardan biri olan manga yapıtlarının ithalatının bu denli büyük hacimlere ulaşmasının arkasında yatan nedenler, manganın küresel başarısını açıklar niteliktedir. Manga, bir yandan Batı toplumunda tabulaşmış öğeleri yıkarak batılı değerleri sarsmakta diğer yandan ise Batıyla Doğunun kesiştiği noktada, *melez* yapısıyla küresel bir ürün olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, manga, *karma/parçalı* (İng. patchwork) niteliğiyle, kültürel bir ürün olarak uluslararası çizgi-roman pazarında söz sahibi olmaktadır (Bouissou, 2006, 75-76).

Tankoubon, doujinshi, amerimanga/euromanga ve günümüzde üretilen tara-çeviri içerikleri... Sözü edilen manga türleri arasındaki geçişlilik, yeni medya ve iletişim teknolojilerinin, her geçen gün gelişen yapısıyla ilişkilendirilebilmektedir. İnternet ağına dayalı iletişim kanalları, doujinshi türünün ardından, amatör/fan odaklı tara-çeviri içeriklerinin oluşmasına imkan tanımaktadır. Aynı zamanda, Japon-Amerikan ortaklığıyla kurulan birçok yayınevi, birçok orijinal mangayı çevirip anı anda hem dijital kitap formatı olan e-kitap formatında, hem de normal cilt şeklinde piyasaya sürmekte ve web sitelerinden satış yapmaktadırlar. Türkiye'ye gelindiğinde ise, manga kavramına yabancı olmayan, manga okuyan ve toplayan belirli bir kesimin olduğu bilinmektedir. Ancak, Türkiye'deki her manga okuyucusunu potansiyel bir manga okuyucusu olarak görmek mümkün olmamakla birlikte, İtalyan ve Amerikan çizgi-romanına sadık okuyucuların mangaya ne kadar ilgi göstereceklerini tahmin etmek oldukça zordur. Bu nedenle, manga eğer doğru tanıtılırsa ve bu türün örnekleri *dikkatle çevrilip* sunulursa, Türk çizgi-roman severlerin birer manga meraklısı olmaları mümkün kılınabilmektedir (Aydın, age, 19). Görüldüğü üzere, bütün dünya gittikçe artan miktarlarda manga okurken ve bu kültürü özümserken, Türkiye'deki manga okuma eğilimlerini yönlendiren başlıca etkenin bu yöndeki çevirilerin kalitesiyle ilişkilendirilmesi, araştırma konusu açısından oldukça önemlidir. Bu kapsamda, Gon Çizgi Roman Kitabevi ile yapılan söyleşide (Ek 1), görüşmecinin, manga çevirilerine yönelik görüşleri, Türkiye'de, ağırlarda gelişen tara-çeviri hareketlerini destekler niteliktedir:

“Mangaları Japonya'dan ithal etmiyoruz zira ülkemizde Japonca manga için bir talep yok. Mangaların Amerika'da telifleri alınmış, çevrilmiş ve amerikan formatta basılmış versiyonlarını ithal ediyoruz bu da çoğunlukla Viz, Del-Rey, Dark Horse yayınevlerinden oluyor. TokyoPop tarafından yayınlanan amerikan manga çeşitlerinden de mağazamızda bulmanız mümkün ancak çok fazla tercih edilmediği için bizim ithalatımız da bu tür ürünlerde sınırlı oluyor. Japoncadan türkçe'ye çevrilen mangalar basıldıkça tabii ki mağazamızda yer veriyoruz (ki sayıları çok az). Bir çizgi roman mağazasıyız ve Türkiye'de bu anlamda tekiz (yalnızca çizgi roman satışı olan bir mağaza) bu nedenle ülkemizde yayınlanan her türlü çizgi roman ürününü mağazamızda bulunduruyoruz. Aynıısı ingilizceden türkçeye çevrilenler için de geçerli ancak bunlara talebin az

olduğunu da söylemeliyim. Türkçeye çevrilmiş japon mangası yok denecek kadar az. Olanların da çeviri kalitesi çok düşük. Malesef okur bunu tercih etmiyor. İngilizceye çevrilmiş mangalara büyük talep var". (Könül, 2011)

Birinci bölüme başlamadan önce, doktora tez çalışmasında benimsenen amaçlar doğrultusunda öne çıkan başlıca araştırma soruları şu şekildedir:

- Sanal deneyimler çerçevesinde yükselen çeviri hareketleri ve çevirmen kimliği hangi kavramlar eşliğinde yeniden üretilmektedir? Bu bağlamda, toplumsalın, çeviri pratiğini ve çevirmen kimliğini yeniden inşa ettiği belirtilebilmekte midir?
- Tara-çeviri hareketlerini kuran ilişki ağlarında yer alan eyleyicilerin (tara-çevirmenler) benimsedikleri değerler, hedefler, stratejiler, örgütlenme biçimleri ve etik duruşları hangi kavramlar aracılığıyla tanımlamaktadırlar?
- Tara-çeviri hareketleri, toplumsal zorluklara direnmeye/meydan okumaya yönelik çözüm niteliği taşımakta mıdır? Bu çerçevede, tara-çeviri pratikleri, toplumsal/bireysel ilişki ağlarını güçlendirmekte midir?
- Tara-çeviri topluluklarının, katılımcı demokrasi anlayışının, tartışma kültürünün ve sivil toplum modelinin güçlenmesinde etkin rol oynadıkları belirtilebilmekte midir?
- Tara-çevirmenlerin, ağ tipi ilişki örüntüleri içerisinde inşa edilen yeni toplumsal hareketlerin parçası, taşıyıcısı, sürdürücüsü hatta sözcüsü oldukları ifade edilebilmekte midir?

Birinci bölümde, internet ağı etrafında şekillenen yeni medya tabanlı iletişim ortamlarının teknolojik niteliklerine odaklanılmaktadır. Daha sonrasında, bu yöndeki web 2.0 temelli ortamların/uygulamaların, toplumsal ve bireysel ilişki kurma biçimleri üzerindeki yansımaları gündeme taşınmaktadır. Kültürel üretim alanları olarak ele alınan sosyal medya ağları etrafında yeniden üretilen toplumsalın, eyleyicilerin ve onların örgütlenme biçimlerinin nitelikleri sırasıyla irdelenmektedir. Ardından, yeni medya merkezli iletişim ağlarında deneyimlenen yeni toplumsal hareketlerin biçimsel ve içeriksel nitelikleri, ağ toplumuna ilişkin kavramlar ve modeller ışığında açıklanmaktadır. Bu bağlamda, ağlar kuran yeni toplumsal hareketleri yönlendiren, eylemci sanatsallığa dayalı yaratıcı aktivist taktikler, birinci bölümde öne çıkan bir diğer konu başlığını oluşturmaktadır.

İkinci bölüme gelindiğinde, Dijital Ortam Çeviri Uygulamaları çerçevesinde öne çıkan kavramsallaştırmalara yer verilmektedir. Ağ temelli toplumsal iletişim kurma

biçimlerinin, çeviri pratiğini ve çevirmen kimliğini yeniden inşa etmesi sonucunda, sosyal medya topluluklarında yükselen katılımcı/paylaşımçı ve kolaboratif çeviri 2.0 hareketlerinin niteliklerine değinilmektedir. Ardından, web 2.0 teknolojileriyle desteklenen çevrimiçi içeriklerin niteliksel çözümlenmesinde başvuru netnografik araştırma teknikleri, filtreleme kriterleri ve bu yönde uygulanan etik ölçütler gündeme taşınmaktadır. İkinci bölüme ilişkin son basamakta ise, Türkiye’de ağlar kuran çevrimiçi topluluklara yönelik çeviri odaklı netnografik bir ön okuma gerçekleştirilmektedir.

Üçüncü bölüme gelindiğinde ise, netnografik ilkeler doğrultusunda, araştırmacı büründüğü pusucu konumundan çıkarak benimsediği katılımcı gözlemci kimliğiyle, Türkiye’de ağlar kuran tara-çeviri topluluklarını, yeni toplumsallıklara ilişkin kavramsallaştırmalar ışığında mercek altına almaktadır. Bu çerçevede, araştırma örneklemini oluşturan tara-çevirmenlere; -yaşamöykülerine, -gönüllü kültürel üretim pratiklerine, -anonim kimlik bilgilerine ve -yeni medya etiğine yönelik görüşlerini içeren sorular yöneltilmektedir. İlgili saha çalışmasından elde edilen çevrimiçi verilere tematik çözümleme tekniği uygulanmaktadır. Bu noktada, ağ toplumu ve yeni iletişim pratiklerinin, çeviri alanında yarattığı dijital açılımla birlikte gelişen katılımcı/paylaşımçı çeviri 2.0 olarak tanımlanan yaklaşımlar, bu doğrultudaki saha çalışmasının kavramsal dayanaklarını oluşturmaktadır.

2. AĞ TOPLUMU VE YENİ İLETİŞİM PRATİKLERİ: KAVRAMLAR VE YAKLAŞIMLAR

“Ağlar oluşturan toplumsal hareketler, tarihteki bütün toplumsal hareketler gibi toplumlarının damgasını taşır. Bu hareketler büyük ölçüde, gerçek sanallığın melez dünyasında dijital teknolojilerle araları iyi olan bireylerden [(tara-)çevirmenlerden]⁹ kuruludur. Değerleri, hedefleri ve örgütlenme tarzları doğrudan genç bir yüzyılın genç kuşaklarına damgasını vurmuş özerklik kültürünü ifade eder. [...] Ağ toplumunda değişimin faileri olarak bu role uygundurlar [...]”

Castells (2013, 202)

Araştırmanın ilk basamağını oluşturan bu bölüm kapsamında, yirmi birinci yüzyılda küreselleşme hareketinin etkisiyle biçimlenen ağ toplumunun nitelikleri üzerinde durulmaktadır. Bu çerçevede belirlenen araştırma soruları şu şekildedir:

- 1) Küreselleşme hareketinin toplumsal sonuçları nelerdir?
- 2) Ağ toplumu hangi kavramlar etrafında tanımlanmaktadır?
- 3) Yeni medya ve iletişim teknolojilerinin nitelikleri nelerdir?
- 4) Sosyal medya paylaşım ağlarında yeniden yapılanan eyleyiciler kimlerden oluşmaktadır? Söz konusu olan eyleyicilerin, kültürel üretim pratikleri hangi kavramlar etrafında şekillenmektedir?
- 5) Sosyal medya ağları etrafında örülen yeni toplumsal hareketlerin değerleri, hedefleri ve eyleme geçme biçimleri nasıl tanımlanmaktadır?
- 6) Ağ toplumunun sunduğu fırsatlar ve tehditler karşısında, toplumsal ve bireysel düzlemde benimsenen yeni medya etiğine yönelik kavrayış hangi ilkelere dayanmaktadır? Bu bağlamda, dijital içeriklerin dolaşımında ortaya çıkan sorunsallar nelerdir? Bu süreçte, sorumlu taraflar kimlerden oluşmaktadır ve sunulan çözüm önerileri nelerdir?

⁹Bölüm başlarında yer verilen alıntılarda, koyu renkle belirtilen kavramlar, çalışmanın yazarı tarafından anlam bütünlüğünü bozmamak şartıyla metne eklenmiştir.

2.1. Küreselleşmeye Genel Bir Bakış

Her geçen gün içinde yaşadığımız tüm alanları kuşatan küreselleşme hareketi, yeni medya ve iletişim teknolojilerinin durdurulamayan gelişimiyle birlikte, ülkelerarasındaki uzam ve zaman bakımından mesafelerin kısalmasını ve sınırların bulanıklaşmasını beraberinde getirmektedir. Başta ekonomik olmak üzere, kitle iletişim araçlarının kullanımıyla birlikte siyasi, kültürel ve toplumsal düzlemlerde dünya üzerindeki tüm ülkeler birbirlerine bütünüyle bağımlı hale gelmektedirler. Bu bağlamda, yapılanmakta olan Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası ve çok uluslu şirketler gibi oluşumlarla, ülkeler ekonomik düzlemde küresel bütünleştirici bir sistemin parçası olmaktadır. Dünya üzerindeki ekonomik gücün belirli bir merkez etrafında bir araya getirilmesi, küreselleşme hareketinin siyasi ve sosyo-kültürel sonuçlarını da görünür kılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, küreselleşmenin sadece ulus-devletlerin önemini azaltan ve ulus-ötesi aktörlerin yön verdiği bir süreci tanımlamakla kalmadığını, aynı zamanda siyasi-ideolojik eğilimi ve toplumları karşılıklı bağıllık ağlarının vücut verdiği dünya toplumu gibi *sosyolojik* bir oluşumu da betimlemiş olduğu ortaya çıkmaktadır (Şimşek, Ilgaz, 2007, 191).

Yaşanmakta olan küreselleşme yönündeki dönüşüm sürecinin, kimi tehditlerin yanı sıra değerlendirilmeyi bekleyen çok sayıda fırsatı da beraberinde getirmiş olması ve halen de getirmekte olduğu gerçeği tez çalışmasının ana hareket noktasını oluşturmaktadır. En genel tanımıyla, kimi bakış açıları küreselleşme olgusunun ekonomik, siyasi ve sosyo-kültürel düzlemde tüm dünyayı Batı'nın çıkarları doğrultusunda homojenleştirdiği gerçeğini eleştirirken kimileri ise küreselleşmenin karşılıklı etkileşime ve farklılıkları ortaya çıkaran, kültürel çeşitliliğe zemin hazırlayan bir politika olduğunu savunmaktadır. İçerisinde yaşamakta olduğumuz küresel çağın hem bireyler hem de kurumlar üzerinde bir takım riskler oluşturduğu gerçeği kaçınılmaz bir sonuçtur. Bu nedenle, küreselleşme hareketinin yapıcı olduğu kadar her alanda yarattığı yıkıcı etkileri de farklı yaklaşımlar ışığında değerlendirilmektedir. Küreselleşme olgusunun toplumsal ilişkiler üzerindeki sonuçlarını eleştirel bir kavrayışla irdeleyen sosyolog Zygmunt Bauman (2001), toplumların gerçek anlamda küresel bir sosyal sistemin parçası olup olmadıkları konusunu gündeme getirmektedir. Yazar, bireyin, küreselleşme adı altında oluşan teknoloji ve ekonomi temelli bağıllık ağlarının sonuçlarına karşı koymasının imkansız olduğunu her defasında vurgulamakta

ve küreselleşme hareketinin yansımalarını *eşitsizlikler* kavramı üzerinden şu şekilde tartışmaktadır :

“Eylemlerimizde tayin edici bir önem taşıyan sermaye, finans ve ticaret gibi güçlerin küreselliğine baktığımızda, bu güçlerin kontrolünde bir eşitlikten söz etmemiz mümkün değil. Bu güçleri kontrol edenlerin insan hayatlarını da kontrol ettiğini göz önünde bulundurduğumuzda, küresel bir demokratik denetimin bulunmaması oldukça önemli bir noktaya işaret ediyor. Artık eşitlikçi tutum bir yana bırakıldı ve onun yerini eşitliksiz aldı.” (age, 2)

Bauman, dünya üzerindeki küresel güçlere karşı konulamayacağı öngörüsünden yola çıkarak küreselleşme olgusunun bireyler arasında yarattığı eşitsizliklerden kaynaklanan uçurumun farkına varılıp mücadele etme konusunda, gerçek anlamda küresel bir platformun hayata geçirilmesi ve güçlendirilmesi için bireyin yeni kuvvetlerle donatılması gerektiğini vurgulamaktadır (age, 4).

Bauman’ın, küreselleşme ekseninde bir taraftan teknolojik gelişmelerin toplum üzerindeki olumlu etkilerine diğer taraftan ise devam etmekte olan bu sürecin neden olduğu ekonomik ve sosyo-kültürel eşitsizlikler ortamına eleştirel bir bakış açısıyla dikkat çekmesi, küreselleşme projesinin kapitalist sistemin ya da başka bir ifadeyle emperyalist politikaların bir uzantısı olup olmadığı sorusunu gündeme getirmektedir. Bu bağlamda, küreselleşme politikalarının, kapitalist ekonomik sisteme hizmet ettiğini belirten Amerikalı ekonomist Michael Albert’in (2007) görüşleri oldukça dikkat çekicidir. Küreselleşmenin ekonomik sonuçları üzerine yoğunlaşan yazar, küresel hareketlerin örtülü bir şekilde kapitalist ekonomiyle ortaklık kurduklarını ifade etmektedir. Bauman’ın görüşleriyle paralel eksende, Albert, küreselleşme kılıfına bürünen kapitalizmin yarattığı ekonomik ve siyasi temelli toplumsal *adaletsizlikleri* ve *eşitsizlikleri* gündeme taşımaktadır. Bu konuya yönelik, düşünür, kapitalist sistemin bireyler ve kurumlar üzerindeki tahakkümüne karşı durabilen *alternatif* bir ekonomi ve toplum vizyonu önermektedir. Albert’e göre, kapitalist sistemin yerine geçecek olan ekonomik, siyasi ve sosyo-kültürel mekanizmaların *dayanışma*, *çeşitlilik*, *hakkaniyet* ve *öz-yönetim* gibi temel ilkeleri benimsemesi, küreselleşmenin birey üzerinde yarattığı adaletsizliklere ve eşitsizliklere dayalı ortamları en aza indirgeyebilecektir (age, 44-45).

Albert, yukarıda ifade edilen unsurlar doğrultusunda katılımcı bir toplum modelinin nasıl yeniden inşa edilebileceğine yönelik alternatif öneriler geliştirmektedir. Küresel değerleri, kapitalist düzenle ilişkilendiren ve bu nedenle alternatif bir küreselleşme hareketinin ve algısının oluşmasında önemli bir rol oynayan *Avrupa Sosyal Forumu*’nun (İng. *European Social Forum*) bu yöndeki çalışmaları oldukça

önemlidir. Küresel adalet ve eşitlik hareketleri üzerine yoğunlaşan bu oluşum liberal kavramıyla tanımladığı küreselleşme sürecinin teknolojik gelişmelere ivme kazandırdığı gerçeğini kabul ederek ekonomi, siyaset ve diğer tüm alanlarda toplumu ve bireyi merkeze oturtan alternatif bir küresel anlayışın temellerinin atılmasını savunmaktadır. Böylece, benzerlik ve tek bir doğru yerine *farklılıklara, öz-yönetim* etkinliklerine, *işbirliğine, katılıma* ve hiyerarşi yerine *yatay* ilişkiler ağına dayanan dünya düzenin yeniden üretilmesine yönelik küresel düzlemde girişimlerde bulunmak bu platformun öncelikleri arasında bulunmaktadır (FSE/ESF, [14/01/2015]).

Yukarıda küreselleşme kapsamında değinilen bakış açılarının ortak yönleri, bilgiye kolay ulaşma ve zamana/mekan bağlı kalmak gibi engellerin ortadan kalkmasına dayanmaktadır. Bunun yanı sıra, küreselleşme süreci, tüm dünya üzerindeki bireylerin her birinin eşit olanaklara sahip olamamasına neden olurken, toplumlar arasındaki fırsat eşitliğine yönelik ekonomik, siyasi ve coğrafi gücün asimetrik dağılımından doğan uçurumu derinleştirmektedir. Çok boyutlu yapısıyla öne çıkan küreselleşme, kendi içerisinde birbirleriyle çelişen farklı gerçeklikleri barındırmaktadır. Halen devam etmekte olup olmadığı tartışılan bu sürecin toplumsal gerçekliğine, nesnel, eleştirel ve ilişkisel bir tutumla yaklaşabilme çabası, tez çalışmasının odaklandığı ağ tabanlı yeni toplumsallıkların ortaya çıkışında ve daha sonrasında farklı biçimlerdeki gelişim sürecinde oldukça önemlidir.

2.2. Ağ Toplumunun Yükselişi

Günümüzde, sosyal bilimler alanında yapılan bilimsel araştırmaların hareket noktası olarak küresel platformda, teknolojik değişim sürecinin oluşturduğu ve şekillendirdiği ağ toplumuna başvurulmaktadır. Bir önceki bölümde değinildiği gibi, küreselleşme hareketiyle birlikte dünya üzerindeki tüm toplumların eşit oranda olmasa da siyasi, ekonomik, kültürel, toplumsal ve teknolojik düzlemlerde birbirleriyle kurdukları bağlılık ağları oldukça önemli bir gerçektir. Küreselleşme süreciyle ilişkilendirilen teknoloji temelli bağlılık ağlarının, yeni toplumsallıklar üzerindeki yansımaları her geçen gün gelişerek çoğalmaktadır. Bu nedenle, teknoloji ve toplum arasındaki girift etkileşimi çözümleyebilmek, ağ kavramı ışığında mümkün olabilmektedir. Özellikle iki binli yıllardan itibaren ağlar etrafında biçimlenen yeni medya ve iletişim teknolojilerinde yaşanan fiziksel ilerlemeler, ağ tipi yeni toplumsallıkların şekillenmesinde tetikleyici görevi üstlenmektedirler.

Yirmi birinci yüzyılda, ağlar oluşturan bu yeni teknolojiler hangi araçları kapsamaktadır? Bu noktada, akla ilk gelen internet etrafında örgütlenen kablosuz iletişim ağlarıdır ya da başka bir deyişle enformasyon teknolojilerdir. İletişimin yapısının ve niteliklerinin dönüştüğü bu ortam, toplumsal ve bireysel ilişki kurma biçimlerinin farklı bir yöne doğru evrildiğine işaret etmektedir. Bu bağlamda, toplum sözcüğünün önüne konan ağ kavramıyla siyasi, ekonomik, kültürel ve toplumsal dinamiklerin yeniden üretildiğine tanık olunmaktadır.

Ağ toplumu, dijital toplum, enformasyon toplumu ya da kitle toplumu: farklı kavramlar ışığında tanımlanan yeni küresel toplum modeli, toplum ve teknoloji arasındaki ilişki ağına dair hem kuramsal hem de uygulamalı alanlarda yeni soruşturma biçimlerinin gelişimini öngörmektedir. Bu bağlamda, kuramsal düzlemde ağ toplumunun kavramsal temellerini oluşturan sosyolog Manuel Castells'in (2008a, 2008b, 2008c, 2007) bu yöndeki rehber niteliğindeki kavramsal perspektifi öne çıkmaktadır. Yazarın çizdiği kuramsal çerçevede, ağ toplumundaki yeni iletişim pratiklerine odaklı eleştirel bir çözümleme gerçekleştirmesi, araştırma konusu kapsamında yol göstericidir.

Castells, küreselleşmenin yarattığı teknolojik dönüşüm ortamıyla birlikte, yazılı, sözlü, görsel-ışitsel çeşitli iletişim biçimlerinin *etkileşime* dayalı ağ içinde bütünleştiğini ve bunun sonucunda *hipertext* ve *meta-dilin* oluştuğunu belirtmektedir (2008a, 440-441). Böylece, yazar, toplumları ve kültürleri ebediyen değiştiren ve değiştirecek olan, küresel erişime sahip, bütün iletişim araçlarını birleştiren, karşılıklı etkileşim potansiyeli sunan yeni bir elektronik sistemin ortaya çıkışına dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, ağ toplumuna ilişkin bütüncül bir çözümleme gerçekleştirebilmek için sosyo-kültürel yapıların, yeni elektronik iletişim sistemiyle nasıl bir dönüşümden geçtiğini kavramak çalışmanın ilk basamağını oluşturmaktadır. Castells, *ağ* kavramını şu şekilde tanımlamaktadır:

“Ağ birbiriyle bağlantılı düğümler dizisidir; düğüm bir bükümün kendini kestiği noktadır; yeni medyanın küresel ağında ise bu düğümleri oluşturan, televizyon sistemleri, eğlence stüdyoları, bilgisayar grafiği ortamları, haber ekipleri, sinyaller üreten, gönderen, alan seyyar aygıtlar bulunmaktadır”. (age, 622)

Ağ toplumunda, iletişim diğer süreçler gibi ağlar etrafında örgütlenmektedir. Böylece ağlar toplumların yeni sosyal morfolojisini oluştururken; ağlar oluşturma mantığının yayılması da *üretim*, *deneyim*, *iktidar* ve *kültür* gibi dinamikleri dönüştürmektedir. Ağ dolayimli yeni toplumsal yapı son derece *dinamik* ve *açık* bir sistemdir ya da başka bir

ifadeyle kendini sürekli yeniden üretmektedir (age, 623). Ağ toplumlarında, iletişimsel veri akışı bir merkezden çok yöne doğru, geleneksel bir yapıda olmamakla birlikte, aksine çok yönden çok yöne doğru, eş zamanlı ya da eş zamanlı olmayan, küresel ölçekte *etkileşimli* mesaj değişimiyle *yatay* iletişim ağları üzerinde gerçekleşmektedir (2008b, 475).

Castells'in yeni bir dünya olarak nitelendirdiği ağ toplumunun temelleri, tarihsel olarak üç bağımsız sürecin bir araya gelmesine dayanmaktadır. Birincisi, *enformasyon* teknolojisi devrimi, ikincisi *kapitalizmin* de *devletçiliğin* de ekonomik krize girmesi ve yeniden yapılanmaları ve *liberteryanizm*, üçüncüsü ise *insan hakları*, *feminizm* ve *çevrecilik* gibi kültürel ve toplumsal hareketlerin boy göstermesidir. Tüm bu süreçler arasındaki etkileşim ve bunların yol açtığı tepkiler, yeni bir egemen toplumsal yapıyı, yani ağ toplumunu, yeni bir *enformasyonel ekonomi* ve yeni bir kültürü, *gerçek sanallık* kültürünü yaratmaktadır (2008c, 486). Castell'in ağ toplumuna yönelik benimsediği üretim-iktidar-deneyim ilişkilerine odaklanan çok katmanlı ve eleştirel çözümleme sürecinde dikkat çektiği bir diğer önemli kavram, gerçek sanallık kültürüdür. Araştırma kapsamında, yeni toplumsallıklar ile çeviri pratikleri arasındaki etkileşimi irdeleyebilmek için bu oluşum kilit bir önem taşımaktadır.

Castells'in önemini belirttiği ve *gerçek sanallık* olarak tanımladığı bu yeni kültür modelinin değişkenleri nelerdir? Gerçek sanallık kültürü, “zamanı ve uzamı aşan, küresel akışkanlar içinde inşa edilen, insanların maddi-sembolik varoluşunun sadece metafor olmadığı, aynı zamanda fiili deneyimi oluşturduğu sahte bir dünyada, sanal bir imge düzenlemesine gömüldüğü bir sisteme” işaret etmektedir. Birey, bu yeni kültürde yani zamansız zamanda, teknolojinin ona sunduğu elektronik iletişim araçları aracılığıyla kendini ifade etmektedir (age, 504). Bu ifadeden anlaşılabacağı gibi, enformasyon teknolojilerinin yarattığı yeni iletişim ortamlarının, tüm alanlara yönelik olumlu açılımlar sunduğu doğrudur. Castells'in bu konuya yönelik dikkat çektiği bir diğer saptaması ise gerçek sanallık kültürünün, bireyin *hayal gücünü* ve *temsil sistemini* ele geçirdiği ve pratiklerini bu yeni akışlar uzamına taşıdığı gerçeğidir. Artık, sanal uzam bireyin tüm gerçekliğidir, davranış biçimlerini şekillendiren, ekonomik ve siyasi mekanizmaları ateşleyen, imgelerin inşa edildiği *sembolik sistemler* çerçevesidir. Ağ toplumunun mantığı, toplumun bütün boyutlarına ve kurumlarına derinden nüfuz etmekte ve her geçen gün genişleyerek, mevcut toplumsal dinamikleri etkilemekte ve bastırıp silikleştirmektedir (age, 504).

Bu noktada, Castells'in ağ toplumuna yönelik geliştirdiği eleştirel çözümlemesi ışığında, sanal deneyimler çerçevesinde yükselen ve ağlar kuran yeni toplumsallıkların, siyaset, ekonomi, kültür ve toplum olmak üzere diğer bütün alanlarda, *iktidar* ve *çıkar* çatışmalarının yaşandığı *çelişkilerle* yüklü *sürtüşmeli* bir üretim alanı yarattığı gözlemlenmektedir. Yeni medya teknolojileri etrafından örgütlenen iletişim ortamları, Castell'in vurguladığı, ağ toplumunun kendi içerisinde barındırdığı çatışmaların tetiklediği *alternatif toplumsal örgütlenme* biçimleriyle ilişkilendirilebilmektedir. Bu nedenle, yeni toplum modelinin yapısını ve dinamiklerini derinlemesine çözümlemenin yolu, ağ temelli üretim-iktidar-deneyim mekanizmalarından oluşan üçlü yapıyı saptamak ve bu bağlamda toplumlarda yaşanan eşitsizliğe, adaletsizliğe, kutuplaşmalara ve dışlanmalara meydan okuyan toplumsal mücadele alanlarının mantığını kavramaktan geçmektedir (age, 505).

Bir sonraki bölümde, alternatif toplumsal örgütlenme biçimleri etrafında biçimlenen, internet ağı tabanlı yeni iletişim mecralarının kapsamı ve nitelikleri üzerinde durulmaktadır.

2.3. Yeni Medya ve İletişim Teknolojileri

Küresel düzlemde, teknolojik altyapıyla güçlenen ve kablosuz iletişim ağlarıyla birbirlerine bağlanan yeni bir toplum modeli şekillenmektedir. Bu bağlamda, dönüşmekte olan toplumsal ve bireysel davranış biçimlerini çözümleyebilmek için yeni medya ve iletişim uygulamalarının, içeriksel ve biçimsel niteliklerini irdelemek yerinde olacaktır. Çünkü, internetin ve daha sonraki süreçte sosyal paylaşım ağlarının ortaya çıkmasıyla birlikte, ağ toplumunda kitlesel iletişim biçimleri farklı değerler etrafında şekillenmektedir.

Geleneksel ya da başka bir deyişle ana akım kitle iletişim araçları radyo, televizyon ve gazete gibi mecraların egemen yapısı internete dayalı teknolojik ilerlemeler sonucunda derinden sarsılmaktadır. Söz konusu olan bu köklü değişimin temeli, internet ağı etrafında örgütlenen çoklu medya sisteminin durdurulamaz gelişimine dayanmaktadır. Özellikle iki binli yıllardan itibaren, toplumsal ve bireysel ilişkilerin hızla internet tabanlı yeni medya ortamlarına kayması, geleneksel kitle iletişim endüstrilerinin geleceğe ilişkin kendilerine yeni bir yön çizmelerini zorunlu kılmaktadır. Çünkü her geçen gün ortaya çıkan yeni iletişim teknolojileriyle baskın konumdaki toplumsal, kültürel ve siyasi mekanizmaların yeniden bir yapılanma sürecine girdikleri

görülmektedir. İlk aşamada, *yeni medya* kavramı etrafında yükselen teknolojilerin, hangi uygulamaları ve ortamları içerdiği sorusuna yanıtlar aranacaktır.

Yeni medya, günümüzde bilgisayar, bilgisayar ağları, bilgisayar dolayımı iletişim, internet, web 2.0, sosyal paylaşım ağları, çevrimiçi habercilik, wiki, e-ticaret, dijital medya, dijital oyun, dijital kültür, dijital imgeleme, avatar, siber uzam, sanal uzam gibi birçok kavram ile bu kavramların tanımladığı, açıkladığı toplumsal, kültürel ve ekonomik olguların bir parçasıdır. Bu nedenle, bu kavramları kavrayan ve birleştiren çatı niteliğindeki kavram yeni medya etrafında biçimlenmektedir (Binark, Löker, 2011, 9). Yeni medya çok katmanlı kilit bir kavram olmakla birlikte yirmi birinci yüzyılda üretilen elektronik araçları/ortamları ve bu doğrultuda ortaya çıkan kültürel yapıları ve toplumsal örgütlenme pratiklerini de kapsamaktadır. Çünkü, yeni medya tek bir aracı/ ortamı veya teknolojiyi tanımlamamaktadır. Yeni medyayı var olan medya biçimleri ile teknolojik olanaklar arasındaki sürekli dönüşmekte olan etkileşime dayalı ilişkiler ağı içerisinde ele almak, yeni medya kavramına yönelik geliştirilen tanımlamalara açıklık kazandırmaktadır (Çomu, Binark, 2013, 199).

Bu çerçevede, yeni medya ortamlarını geleneksel medyadan ayırtıran niteliklere dikkat çekmek oldukça önemlidir. Yeni medya ortamlarının ve araçlarının gelişim süreçleri, web 1.0 ve web 2.0 olarak adlandırılan dönemler üzerinden açıklanmaktadır. web 1.0'ın adında geçen 1.0, yazılım sürümüne gönderme yapmakla birlikte internet uygulamalarında giriş dönemini simgelemektedir. Bu bağlamda, dijital bir ortamda hazırlanmış içeriğe, internet kullanıcıları tarafından ulaşılabilme ve bu içerik görüntülenebilmektedir. Web 1.0 dönemini takip eden web 2.0 döneminde *paylaşım* olgusu devreye girmektedir. Web 2.0 uygulamalarında, içeriğin, kullanıcı tarafından üretilmesi ve diğer kullanıcılarla paylaşılması söz konusudur. İşte bu nedenle, web 2.0 ortamları kullanıcılar arasında paylaşım pratiğini üretmektedir. Genel anlamda, web 2.0 uygulamaları, sosyal medya uygulamalarına işaret etmektedir. Bu noktada, web 1.0 uygulamalarıyla ilişkilendirilen geleneksel medya ortamları, web 2.0'nin sunduğu etkileşimi ve paylaşımı destekleyen araçlardan oluşan, kullanıcının kendi içeriğini *dolaşıma* sokmasına ve *yaymasına* yarayan sosyal medya ağlarından farklılaşmaktadır (Doğu ve diğ., 2014, 29).

Yeni medya, *dijitallik*, *etkileşimsellik*, *hipermetinsellik*, *yayılım*, *sanallık* ve *mültimedya biçimselliği* gibi öne çıkan nitelikleriyle, gazete-dergi yayıncılığı, radyo-televizyon yayınları, sinema filmleri gibi geleneksel medya araçlarından ayrılmaktadır

(Binark, 2009, 61; Lister ve diğ., age, 13). Bu nedenle, ağ toplumunda yeniden üretilen toplumsal/bireysel iletişim kurma pratikleri ile alternatif toplumsal örgütlenme ortamlarını/biçimlerini kavrayabilmek için yeni medyanın yukarıda değinilen niteliklerini sırasıyla tanımlayarak devam edilecektir.

2.3.1 Dijitallik ve Etkileşimsellik

Dijitallik, yeni medya ortamlarında verilerin *sayılara* dönüştürülme işlemidir. Sayısal verilerin *depolanması*, *işlenmesi* ve çevrimiçi ağlarda dolaşımı kolay ve hızlıdır. Bugün kullanılabilir pek çok dijital uygulamanın temeli, kolay *değiştirilebilirlik*, *ulaşabilirlik*, *düzenlenebilirlik* ve *kopyalanabilirlik* ilkelerine dayandığı için tüm verilerin sayısal kodlara dönüştürülmesini zorunlu kılmaktadır. Hatta, *dijital* kodlama işlemlerinin *iletişim* sektörüne taşınmasıyla birlikte, yazılı metin, ses ve görüntü de dijital olarak kodlanabilir hale gelmiştir. Günümüzün, ağ temelli teknolojik altyapısının temeli, dijital verilere ve bunların kopyalanabilirliğine dayanmaktadır. Geleneksel medya kodlarından, dijital olma niteliğiyle ayrılan yeni medya verileri, çevrimiçi ortamlarda hızlı ve kolay bir şekilde değiştirilebilmekte, düzenlenebilmekte, kopyalanabilmekte ve başka uygulamalar içerisine yerleştirilebilmektedir (Çomu, Binark, 2013, 201).

Dijitalliğin ardından, *etkileşimsellik*, yeni medya ve iletişim teknolojilerinin en önemli özelliklerinden biridir. Yeni medyanın etkileşimsellik üzerine kurulu yapısı şu ifadeyle açıklanabilmektedir:

“Geleneksel medyada izleyicinin/okuyucunun daha çok pasif durumda olması ve kendisine verileni tüketmek ile tüketmemek arasında bir seçim yapması söz konusu iken, yeni medya uygulamalarında izleyici metinle daha fazla *ilişki* kurar, bilgi kaynaklarına kendi istediği gibi (istediği zaman, istediği mekanda, istediği içeriğe) özgürce ulaşabilmektedir. Bu nedenle, yeni medya kullanımında, *bireyselleşmiş* bir kullanım pratiği ve buna bağlı olarak kullanıcının tercih şansının arttığı göze çarpmaktadır. Bu nedenle, yeni medyanın tüketicisi, izleyici veya okuyucu olarak değil, *kullanıcı* olarak tanımlanır”. (Lister ve diğ., age, 21)

Etkileşimsellik özelliğiyle yeni medya ağları kullanıcıya *özgür* bir biçimde içerik üretme/oluşturma, arama, paylaşma ve diğer kullanıcılar ile etkileşime girme imkanı sağlamaktadır. Bu niteliğiyle, kullanıcıların ağlar üzerinde her alana yönelik *katılımları* ve *paylaşımları* desteklenmektedir. Böylece, yeni medyada *kullanıcı türevli içerik üretimi* hız kazanmaktadır (Binark, Löker, 2011, 11). Kullanıcı *pasif* bir izleyici kimliğinden sıyrılıp *aktif* bir konuma taşınmaktadır. Katılıma ve paylaşıma dayalı iletişim pratikleri aracılığıyla, *zaman* ve *mekan* engellerini aşarak, internet kullanıcı, herhangi bir çevrimiçi haber sitesinde yer alan bir habere ilişkin yazılan bir okur

yorumuna cevap niteliğinde bir yorum yazabilmekte ve yorumunu arayüze kaydedebilmektedir. Böylece kullanıcı, hem farklı ağ tabanlı araçlarla hem de ağ üzerinde bulunan diğer kullanıcılarla ya da ağlardan bağımsız ortamlarla *etkileşime* girebilmektedir (Çomu, Binark, age, 202). Etkileşimselliğin ön plana çıktığı yeni medya, bireye ağ tabanlı iletişim ortamlarında dijital içerikler aracılığıyla tüketirken üretmeyi, okurken yazmayı ya da başka bir deyişle çevrimiçi platformda kendisini *ifade etme* olanağı vermektedir.

2.3.2. Hipermetinsellik ve Yayılım

Hipermetinsel etkileşime fırsat tanıyan yapısıyla, yeni medya ortamlarında, “arayüz ve/veya ağ üzerinden başka alternatif mecralara/metinlere kolayca erişimin gerçekleşmesi” gündeme gelmektedir (Binark, Bayraktutan, 2013, 20). Böylece, bir metinden/içerikten, *alternatif* metinlere ve/veya içeriklere geçilmesi ve ulaşılması sonucunda metinlerarası/içeriklerarası *dolaşım* kolaylaşmaktadır. Geleneksel medya ortamlarının aksine yeni medya, hipermetinsel altyapısıyla, kullanıcıyı bir metinden başka metinlere götürebilecek ağ temelli bağlantı yollarını kapsamaktadır. Böylelikle, kullanıcı “doğrusal olmayan ya da belki daha doğru bir ifadeyle çoklu doğrusal” bir üretme/tüketme pratiğiyle donatılmaktadır. Bundan böyle, hipermetinsel ilişkiler örüntüsü içerisinde, bir içeriğin bağlantı kurabileceği diğer metinler/içerikler tek bir araç, tek bir ağ, tek bir uygulama ya da tek bir sunucuyla sınırlı olmamaktadır. Kullanıcıların takip edebileceği ağ temelli hipermetinsel bağlantıların sayısı sonsuzdur (age, 202-203).

Ağ temelli iletişimin belirgin diğer bir yönü, dijital verilerin *yayılım* hızının oldukça yüksek olmasıdır. Bu ortamda, verinin ve içeriğin yayılımı kolaylaşmakta ve böylece teknoloji temelli farklı uygulamalar tarafından dijital verilerin kullanılması mümkün kılınmaktadır. Yayılım özelliği, geleneksel medyanın tek yönlü veri ya da bilgi akışını, ağ temelli bir iletişim ortamına taşıyarak bilginin hareket akışını *çok merkezli* bir düzlemde gerçekleşmesi yönünde dönüştürmektedir. Ağ temelli yayılım, yeni iletişim pratiklerinin etrafında yükselen *etkileşimsellik* ve *hipermetinsellik* gibi özelliklerle doğrudan ilintilidir. Böylece, ağ mantığına dayanan yayılım sayesinde, çok sayıda kullanıcı, çok farklı zamanda ve uzamda, çok farklı içeriğe ulaşabilmektedir. Dolayısıyla, arayüzdeki bir metnin hızla dolaşması ve kullanıcı tarafından, bu metne farklı zaman dilimlerinde *yeniden* ve *yeniden erişilmesi* mümkün kılınmaktadır. Yayılım niteliğinin ağ temelli iletişime yönelik en belirgin katkısı,

tüketicilerin/kullanıcıların, yeni medya ve iletişim teknolojileri kapsamında, *üretici* olma yönündeki katılımlarına zemin hazırlamasıyla açıklanmaktadır (age, 203).

2.3.3. Sanallık ve Mültimedya Biçimselliği

İnternet ağı etrafında şekillenen yeni medya ortamları, iletişim pratiklerini sanal bir uzama taşınması yönüyle önem kazanmaktadır. Sanallık, aslında, bireyin çevrimiçi iletişim halindeyken olduğunu hissettiği uzam olarak kavramsallaşmaktadır. Aynı zamanda, sanallık, bireyin, ağ temelli arayüzlerde kurduğu iletişimin niteliğidir. Sanal uzamlarda, iki boyutlu iletişim biçimine dikkat çekilmektedir. Bunlar, makine/insan arasındaki iletişim ve kablosuz ağlarda diğer kullanıcılarla kurulan iletişim olarak iki farklı biçimde gerçekleşmektedir. Bu nedenle sanal olanın gerçek olmadığını söylemek çok açıklayıcı değildir. Telefon konuşmalarıyla ya da e-postalar üzerinden kurulan iletişimin gerçek olması gibi, sanal uzamdaki iletişimin de gerçek olduğu söylenebilmektedir (age, 204).

Yeni medya ve iletişim teknolojilerine yönelik uygulamaların, farklı medya türlerini etkileşime dayalı bir ortamda bir araya getiriyor olmasına dikkat çekilmektedir. İmge, ses, metin, görüntü gibi dijital verilerin internet ağı üzerinden mobil teknolojiler tarafından okunabilmesi, işlenebilmesi ve arşivlenebilmesi, yeni medyanın *mültimedya biçimselliğini* desteklemektedir. Bir internet sayfasında, aynı anda, birçok metin, hipermetin, görsel (fotoğraf veya illüstrasyon), video ve/veya müzik öğelerinden birkaçı rahatlıkla yer alabilmektedir (Van Dijk, 2006, 125). Yeni medya teknolojileriyle desteklenen akıllı cihazlarda, mültimedya biçimselliği en açık haliyle görülmektedir. Geleneksel medyanın aksine, mültimedya biçimselliği kullanıcıya, dijital içerik *üretme*, *tüketme* ve içeriği kablosuz her çeşit mecrada *dolaşıma sokma/yayma* fırsatı tanımaktadır.

Yukarıda, yeni medya uygulamalarıyla ilişkilendirilen niteliklerin en çarpıcı yönü, geleneksel medya ortamlarının aksine, her bir kullanıcının içerik üretmesine, ürettiği içeriği tüketmesine ve paylaşmasına yönelik bir ortam yaratıyor olmasıdır. Toplumsal ve bireysel üretim/tüketim pratiklerinin, Web 2.0 teknolojileriyle farklı bir biçim kazanmasında, hiyerarşik yapıdan uzak, birçok merkezden farklı yönlerle doğru uzayan ağ tipi bir veri akışı önemli bir rol oynamaktadır. Kullanıcı türevli içerik üretimi, en genel tanımıyla toplumsal ve kültürel olguları yeniden şekillendiren dijital bir açılmıdır. Kullanıcı, içerik (yeniden)-üretim/tüketim/dağıtım sürecine bir fiil katılabilmekte ve bu gelişmeyle birlikte kullanıcının *özerkliği*, *katılımı* ve *yaratıcılığı*

desteklenmektedir. Bundan böyle, birey, siyasi, toplumsal ve kültürel üretim alanlarına katılabilmekte ve ürettiği içeriğin serbest akışı sayesinde, *ifade özgürlüğü*, düşünce ve fikir çeşitliliği düzleminde desteklenmektedir (Çomu, Binark, age, 205).

Yeni medya ve iletişim teknolojilerinin niteliklerine yönelik geliştirilen kavramsal çerçeve ekseninde, bir sonraki bölümde, sosyal medya paylaşım ağları etrafında toplumsalın yeniden üretim sürecine odaklanılacaktır. Bu çerçevede, yeniden yapılanan toplumsal eyleycilere, onların pratiklerine ve örgütlenme biçimlerine yönelik yeni soruşturma biçimleri üzerinde durulacaktır.

2.4. Sosyal Medya Tabanlı Paylaşım Ağları

Dijitallik, etkileşimsellik, hipermetinsellik, sanallık ve multimedya biçimselliği gibi nitelikleri içerisinde barındıran yeni medya ve iletişim teknolojileri, bireyin rutin iletişim kurma pratiklerine yeni bir boyut kazandırmaktadır. İletişimin elektronik ağlarda yükselen yeni biçimi, bireylerin, genel geçer ve alışkanlık haline gelen davranış biçimleri ve kurumların üretim alışkanlıkları ile ilişkili tüm mekanizmaları farklı değerler/hedefler doğrultusunda dönüştürmektedir. Yeni medya ve iletişim teknolojilerinin yapılandığı iletişim düzeni denildiğinde, ilk akla gelen uygulama hiç kuşkusuz *sosyal medya paylaşım ağlarıdır*. Günümüzde, iletişim kanalları arasında yıldızı en çok parlayan sosyal medya ağları, bireylere ve kurumlara alternatif iletişim kurma mecraları yaratmaktadır. Bu gibi iletişim odaklı sosyal ağlar, zamandan ve mekandan bağımsız bir halde, kullanıcıya farklı türdeki medya içeriklerini arşivleme, yorumlayabilme, yeniden üretebilme ve dolaşıma sokabilme gibi yetiler kazandırmaktadır.

Web 2.0 uygulamalarını içinde barındıran sosyal medya ağlarının adeta bir çığ gibi katlanarak gelişmesi, yeni sosyo-kültürel yapıların ve toplumsal/bireysel örgütlenme ortamlarının biçimlenmesine ve yeni eyleycilerin bu gibi iletişim ortamlarında etkin bir rol kazanmalarına imkan tanımaktadır. Bu bağlamda, ilk aşamada, yeni kavramsallaştırmalar ışığında, sosyal medya tabanlı yeni iletişim paradigmasının şekli ve içeriği sorgulanmaktadır.

2.4.1. Rakamlarla Sosyal Medya Paylaşım Ağları

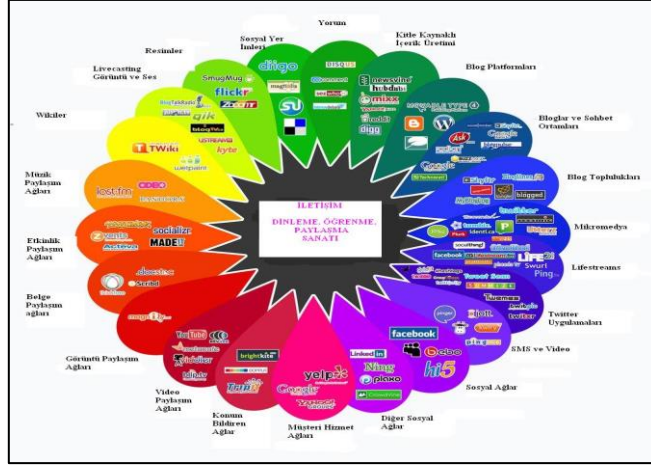
Sosyal medya paylaşım ağları ya da Castells'in (2008a) deyiimiyle *alternatif örgütlenme ortamları*, dünya üzerindeki bilgisayar ağlarını ve kurumsal bilgisayar

sistemlerini birbirine bağlayan, elektronik iletişim ağı olarak tanımlanan, internetin gelişmesiyle, sanal uzamda bireyleri birbirleriyle buluşturan web 2.0 tabanlı hizmetlerdir. Bireyler, bu ortamlarda açık veya yarı açık profil oluşturarak bağlantı kurdukları diğer kişilerin listesini görebilmektedirler. Bu ağlarda, kullanıcılar yeni insanlarla tanışma ve iletişime geçme amacının yanı sıra mevcut tanıdıklarıyla ve arkadaşlarıyla iletişimlerini sürdürebilmektedirler. Sosyal medya ağları, *kullanıcı türevli içerik* üretimine zemin oluşturmaktadır. Bu bağlamda, birey, gerçek dünyadaki pratiklerini sanal ortamda gerçekleştirme eğilimi içerisine girmektedir. Sanal pratikler etrafında örgütlenen sosyal medya tabanlı toplumsal uzam, yüz yüze iletişim ortamlarını tamamen ortadan kaldırmamakla birlikte gerçeğin farklı bir uzantısı, iletişimin alternatif bir yüzü olarak biçimlenmektedir (Boyd, Ellison, 2007, 211).

Sosyal medya en genel tanımıyla, kullanıcılar tarafından yaratılan içeriğin paylaşıldığı yazılım araçlarını tanımlayan geniş bir kavramdır. Sosyal paylaşım ağları, bloglar, mikro-bloglar (Facebook, Twitter vb.), wikiler, fotoğraf ve video paylaşım siteleri (youtube, dailymotion vb.), podcastler gibi çevrimiçi uygulamalardan oluşmaktadır. İlk sosyal ağ, 1997 yılında kurulan, kullanıcıya profil ekleme, arkadaşlarını listeleme ve arkadaşlarının listelerinde dolaşabilme imkanı sunan *SixDegrees.com* sitesidir. Bu siteyi takiben, 1997-2001 yılları arasında, kullanıcılara kişisel ve profesyonel profil yaratma olanağı veren *AsianAvenue*, *BlackPlanet* ve *MiGente* gibi sosyal paylaşım ağları kurulmuştur. Daha sonrasında, 2001 yılından itibaren, bireylerin iş ağları kurmasını sağlayan *Ryze.com* ortaya çıkmıştır. 2002 yılından itibaren, kullanıcıların sosyalleşme ortamı olarak kullandıkları *Friendsetter* sitesi üretilmiştir. Bunu, 2003 yılında, *Myspace*, *Tribe.net*, *Linkedin*, *Classmates.com*, *Jaiku* ve *Netlog* adlı ağlar takip etmiştir. 2004 yılında ise, tüm dünyada en çok ses getiren sosyal paylaşım ağı *Facebook* kurulmuştur. Aynı amaçlara hizmet eden ve küresel düzlemde, toplumsal iletişimin yapısını dönüştüren mikro-blog *Twitter* ağı piyasaya sürülmüştür. Bunların yanı sıra, yerel ve küresel düzlemde, ortak ilgi alanları ve zevkleri olan kullanıcıları bir araya getiren yüzlerce sosyal paylaşım sitesi her geçen gün hızla kurulmaktadır (Erkayhan, 2013, 17-18).

Sosyal medya araştırmaları uzmanı Alan Tilghman tarafından geliştirilen “Sosyal Medya Ağlarının Tarihi” (2011) (Şekil 1) adlı çalışmada, küresel boyutta, kullanıcıları farklı amaçlar doğrultusunda bir araya getiren sosyal medya paylaşım ağlarının haritası çıkarılmaktadır. Görüldüğü üzere, toplumsal ve bireysel iletişim pratiklerine

odaklı, farklı hedeflere hizmet eden sosyal medya topluluklarının yükselen ortak değeri, *paylaşım* ve *katılım* ilkeleridir.

Şekil 1: Sosyal Paylaşım Ağlarının Tarihsel Gelişim Süreci

www.techvert.com/history-social-networking-sites [22.01.2015].

Sosyal paylaşım ağları adı altında yer alan tüm uygulamalar, her geçen gün artarak, bireyin gündelik yaşam pratikleri arasında özellikle de iletişim boyutunda yer almaktadır. Bu açıdan bakıldığında, sosyal medya ağlarının geleneksel iletişim pratiklerini ters yüz eden yeni bir mecra olduğu açıkça ortadadır. Sosyal medyanın iletişimsel devrim olarak nitelendirilmesi, küresel düzlemde ve Türkiye’de gerçekleştirilen istatistiksel bulgularla doğrulanmaktadır. Bu bağlamda, sosyal medya olarak tanımlanan iletişim ortamları hangi ülkeler ve kültürler tarafından daha yaygın kullanılmaktadır? Bireylerin ağ tercihleri ne şekilde gelişmektedir? Küresel ve yerel düzlemlerde, söz konusu olan verilere ulaşmak için taranan kaynaklarda, bu konuya odaklanan istatistiksel araştırmaların çok kapsamlı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (TUİK, 2014; Turkcellblog, 2014; We Are Social Media, 2014; Social Media, 2014; Dijital Ajanslar, 2014). Bu bağlamda, araştırmalar arasında bulunan küçük orandaki sapmalar haricinde sonuçlar birbirlerine oldukça yakındır. Sosyal ağlara katılımın her geçen gün hızlı bir artış gösterdiğini destekleyen 2014 yılına ait küresel ölçekteki sonuçlar şu şekildedir:

“Dünya üzerinde 2.5 milyar insan internet kullanmaktadır. Bu kullanıcıların 1.8 milyarının sosyal medya ağlarında hesabı bulunmaktadır. Kıtalararası düzlemde, internet kullanımında Kuzey Amerika % 81’lik bir oranla başı çekmektedir. İnternet kullanımının en az yaygın olduğu bölge ise Güney Asya’dır (% 12). Yalnızca 2013’te, 135 milyon insan daha sosyal ağlarda hesap oluşturmuştur. Facebook, 1,184 milyarlık güncel aktif kullanıcı sayısı ile sosyal ağlar arasındaki liderliğini korumaktadır. Aktif kullanıcı istatistiklerine göre en popüler ilk 10 sosyal medya platformları ise şöyledir: 1. Facebook (1,184 milyar) 2. QQ (Tencent) (816 milyon) 3. Qzone (632 milyon) 4. Whatsapp (400 milyon) 5. Google+ (300 milyon) 6. Wechat (272 milyon) 7. LinkedIn (259 milyon) 8. Twitter (232 milyon) 9. Tumblr (230 milyon) 10. Tencent Weibo (220

milyon). Amerika, Fransa, Almanya, Kanada, Brezilya, İtalya ve Japonya gibi gelişmiş ülkelerde en çok tercih edilen iki sosyal ağ, Facebook ve Twitter'dır". (Dijital Ajanslar, [27.01.2015])

Türkiye platformunda, 2014 yılı içerisinde, internet ve sosyal paylaşım ağlarına bireysel kullanım oranları oldukça dikkat çekicidir:

"Türkiye'de internet kullanım oranı, tüm nüfusa oranla %45'dir. Türkiye'de 35 milyon üzerinde internet kullanıcısı, 36 milyon aktif Facebook hesabı bulunmaktadır. Günde ortalama, kullanıcılar 2 saat 32 dakikalarını sosyal medyada geçirmektedirler. En çok kullanılan sosyal medya platformu olan Facebook'u (%93), sırayla Twitter (%72), Google+ (%70) ve LinkedIn (%33) takip etmektedir". (Dijital Ajanslar, [27.01.2015])

Dijital Ajanslar adlı sosyal medya araştırma şirketinin, küresel ve yerel ölçekte 2014 yılı için hazırladığı internet ve sosyal medya kullanım istatistiklerine yönelik raporda, internet kullanıcıları tarafından sosyal medya merkezli ağların etkin birer iletişim aracı olarak kullanıldıkları öne çıkmaktadır. Özellikle, Türkiye dahil olmak üzere tüm toplumlarda sosyal medya ağı *Facebook* ve mikro-blog uygulaması olan *Twitter* üye sayısı bazında diğer ağlara oranla açık ara öndedir. Bu bağlamda, dikkat edilmesi gereken nokta ise Amerika ve Avrupa'nın yanı sıra Güney Asya gibi teknolojik ilerlemeleri yakından takip edemeyen bölgelerde internet ve buna bağlı olarak sosyal medya kullanım oranlarının oldukça az olduğu gerçeğidir. Ekonomik, teknolojik ve kültürel temelli güç dengelerinin asimetrik dağılımı, bu gibi toplumları diğer gelişmiş toplumlardan ayırtmakta ve aralarında ciddi bir *dijital uçurumun* oluşmasına neden olmaktadır. Böylece, farklı coğrafyalarda yaşayan bireylerin, yeni medya ve iletişim teknolojileri aracılığıyla bilgiye ulaşması sektöre uğramakta ve bu nedenle bireylerarası *fırsat eşitliği* ortadan kalkmaktadır.

2.4.2. Sosyal Medya Paylaşım Ağları ve Toplumsalın Yeniden Üretimi

Yirmi birinci yüzyılda, yeni medya ve iletişim teknolojileriyle desteklenen ve kullanıcı türevli içerik oluşturma sürecini destekleyen sosyal medya ağları, toplumsal/bireysel iletişim kurma pratiklerini yeniden inşa etmektedir. Dijitallik, etkileşimsellik, sanallık, yayılım ve multimedya biçimselliği gibi yeni medya etrafında yükselen kavramlar, bireysel ve toplumsal düzlemlerde, zaman ve mekan bağımlılığını ortadan kaldırarak *katılıma* ve *paylaşım*a dayalı ağ tipi *yeni* ya da Castells'in (2008a) deyimiyle *alternatif* toplumsal örgütlenme biçimlerini yapılandırmaktadır. Kullanıcı pratiklerini öne çıkaran ve etkileşim boyutunun derinleştiği sosyal medya araçlarının, iletişimsel ortak nitelikleri şu kavramlar etrafında şekillenmektedir:

"Daha hızlı, daha anlık, içeriğin kullanıcı tarafından üretildiği, gönüllü paylaşım dayalı, ortaklaşmacı (kollaboratif), amatör, mobil, etkileşime ve diyaloga açık, yatay, viral, öngörülemez, denetlenmesi zor, tepkisel, gündelik, bireysel ve farklı seslerin birlikte yer aldığı, görünür olduğu, melez, alternatif, katılımcı, kimlik paylaşımını ve ifade özgürlüğünü öne

çıkaran bir iletişim alanı olarak nitelendirmek mümkündür sosyal medyayı”. (Şener, 2013, 254)

Günümüzde, Facebook gibi toplumsal paylaşım ağları, YouTube gibi video paylaşım ağları, Twitter gibi mikroblog uygulamalarının yanı sıra kişisel bloglar, çeşitli müzik ve fotoğraf paylaşım siteleri ve çevrimiçi sözlükler, kullanıcılara ortak ilgi alanları doğrultusunda bilgilerini, becerilerini ve beğenilerini birlikte üretme ve paylaşma imkanı sunmaktadır. Sosyal medya iletişim ağları, katılıma ve paylaşımaya dayalı sosyo-kültürel dinamiklerin yeniden üretilmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda, yeni medya teknolojileri ile toplumsal iletişim ağları arasındaki ilişkinin sonuçlarını ve bunların *kültürel* yapılar üzerindeki izdüşümlerini irdeleyen iletişim bilimci Henry Jenkins’in (2001, 2004, 2005, 2006a, 2006b) bu yöndeki görüşleri öne çıkmaktadır.

Jenkins’e göre ağ mantığıyla şekillenen *alternatif* sosyo-kültürel sistemler, sosyal medya tabanlı yeni iletişim pratiklerinin bir uzantısı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, Jenkins’in (2006a) yeni medya ve iletişim teknolojilerinin yarattığı sosyo-kültürel dönüşümleri çözümleyebilmek için oluşturduğu kavramsal çerçevesindeki kilit kavram *yakınsama*’dır (İng. *convergence*).

Aslında, *yakınsama* kavramı, günümüzdeki internet ağı tabanlı teknolojik gelişmeler sonucunda, hem içeriklerin hem de onları taşıyan dijital mecraların birleşmesine, aynışmasına ve yakınlaşmasına işaret etmektedir. Yakınsama mantığına dayanan teknolojik cihazlar sayesinde, birey, örneğin elindeki cep telefonu ile istediği ortamda ve arzu ettiği zaman diliminde, bağlandığı ağ üzerinden müzik dinleyebilmekte, fotoğraf çekeebilmekte, video izleyebilmekte aynı zamanda bu pratiklerini elindeki cep telefonu aracılığıyla diğer kullanıcılarla paylaşabilmektedir. Bireyin, cep telefonu ya da diğer web 2.0 uyumlu elektronik cihazlarla yapabildikleri bu pratiklerle sınırlı olmamaktadır. Teknolojik gelişmelerin baş döndürücü bir hızla devam etmesi neticesinde, iletişim amaçlı multimedya özellikli cep telefonlarının, tablet bilgisayarların piyasaya sürülmesi, bireyin gündelik pratiklerini tek bir mobil cihaz üzerinden gerçekleştirebilmesini sağlamaktadır (age, 282).

Tam bu nedenlerle, Jenkins’e göre, yakınsama olgusu öyle bir kavram ki, sadece teknolojik bağlamıyla değerlendirilmesi, ağ toplumuna ilişkin farklı dinamikleri kavramayı engellemektedir. Bu nedenle, Jenkins, yakınsama olgusuna yönelik indirgemeci yaklaşımları zorlayarak, bu kavramın ekonomik, kültürel ve toplumsal

yaşamdaki etkilerine değinmek gerektiğini savunmaktadır. Bu düşünsel düzlemde hareketle Jenkins, “yakınsama” kavramını şu şekilde tanımlamaktadır:

“İçeriklerin *medyalararası* hatta *medyalarötesi* ortamlarda dolaşımları sonucunda, paralel eksenlerde, ekonomik, endüstriyel, kültürel ve toplumsal dönüşümler gerçekleşmektedir. Bu şu demek: Dijital içeriklerin çoklu medyalararası ortamlardaki akışı/dolaşımı, içerik üreticileri ve medya finansörleri arasındaki *işbirliğine* hatta geleneksel medyayla, yeni medya arasındaki sınırların bulanıklaşmasına ve *hedef kitlenin*, *göçmen* kimlikleriyle bu gibi ortamlarda hareket kabiliyeti kazanmalarına imkan sağlamaktadır.” (age, 16)

Jenkins, yukarıda değinilen söylemi aracılığıyla, yirmi birinci yüzyılda “yakınsama kültürü” olarak nitelendirdiği paylaşıma ve katılıma dayalı sosyo-kültürel yapıya dikkat çekmektedir. Bir önceki bölümde, özellikle önemi vurgulanan, bireyin, sosyal medya paylaşım ağlarında, kullanıcı türevli içerik üretim sürecinde aktif rol kazanması, dijital çağda biçimlenen yakınsama kültürünün göstergesidir.

Katılımcı ve paylaşımcı sıfatlarıyla nitelendirilen, yirmi birinci yüzyılın yakınsama toplumu, içerisinde yeni gerçeklikleri ve yeni kavramsallaştırmaları barındırmaktadır. Bu bağlamda, yakınsama toplumunda yeniden yapılanan eyleyiciler ile onların yeniden şekillenen üretim pratikleri hangi yeni kavramsallaştırmaları beraberinde getirmektedir? Bu aşamada, söz konusu olan eyleyicilerin ve ilgili üretim pratiklerinin tümüne değinmek mümkün olmadığı için bu doğrultuda, tez çalışmasının odağında yer alan *üreten-tüketici kimlikler*, *dijital fan toplulukları*¹⁰, *kitle kaynaklı çalışma ortamları*, *profesyonel-amatör (pro-am) bireyler*, *dijital yerliler* ve *çevrimiçi aktivist* ve onların kültürel üretim pratiklerinin niteliklerine odaklanılacaktır.

Yukarıda sözü edilen eyleyicilerin tümü, ağ toplumunun üreten-tüketici kimliklerini oluşturmaktadır. Yeni medya ve iletişim teknolojilerinin yarattığı yeni yaşam tarzını *üçüncü dalga* olarak nitelendiren Alvin Toffler’in bu yöndeki görüşleri yeni kavramsallaştırmaları da beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda, Toffler yeniden üretilmekte olan yaşam tarzını şu şekilde özetlemektedir:

“Üçüncü dalga, yeni bir yaşam tarzını da beraberinde getiriyor. Bu yaşam tarzı, çeşitli ve yenilenebilir enerji kaynaklarına, eski fabrika düzenini etkisiz hale getiren üretim süreçlerine, yeni bir aile yapısına, “elektronik ev” denilebilecek yeni bir kuruma ve gelecekteki –eskisinden tepeden tırnağa farklı- okul ve kurum yapılarına dayanıyor. Ortaya çıkan uygarlık, bizim için yeni davranış kalıplarını belirliyor ve bizi standartlaşmadan, senkronizasyondan, merkezi birimlerden ve yönetim şekillerinden, enerji, para ve gücün tek elde toplanması durumundan uzaklaştırıyor.” (2008, 17)

¹⁰ İletişim bilimci, Henry Jenkins (2006b) tarafından başvuru online *fan communities* (İng.) kavramı, çalışmanın yazarı tarafından Türkçeye *çevrimiçi fan toplulukları* olarak çevrilmiştir. Fan sözcüğü, fanatik kavramının kısaltılmış şekli olup Türkçe kaynaklarda *fanatik* ve *hayran kitlesi* kavramlarıyla karşılık bulmaktadır. Çalışmanın yazarı, metnin tamamında *fan* kavramını kullanmayı tercih etmektedir.

Toffler'in çizdiği bu yeni toplumsal yaşam tarzı, eski uygarlığa meydan okurken, ulus-devletlerin rolünü sınırlamakta ve emperyalizm sonrası bir dünyada *yarı bağımsız* ekonomilerin oluşmasını sağlamaktadır. Böylece, varonlardan çok daha basit, çok daha etkili ama çok daha *demokratik* devletlerin kurulması mümkün olmaktadır. Bu yeni uygarlık, *özgün* bir dünya görüşüne, zaman, mekan ve mantığı ele alışında kendine has tarza sahip olmaktadır. Üçüncü dalga uygarlığıyla birlikte, üreticiyle tüketici arasındaki tarihi engel yıkılmakta ve yarının ekonomilerinde üreten tüketicilerin yaygınlaşması sağlanmaktadır (age, 18).

O halde, Toffler'in üçüncü dalga insanı olarak tanımladığı *üreten-tüketici* bireyler hangi niteliklere sahiptirler? Onları, ikinci dalga olan adlandırılan sanayi toplumunda yaşayan bireylerden ayıran unsurlar nelerdir? Toffler, üreten-tüketici kimliğine sahip bireylerin yükselişini dönüşmekte olan ekonomik sistem ile şu sözleriyle ilişkilendirmektedir:

“Ekonominin iki farklı parçası olduğunu düşünebileceğimizi daha önce açıklamıştım; biri, alışveriş için üretim yaptığımız, diğeri kendimiz için üretim yaptığımız kısımdır. Biri, üretim sektörü veya pazar, diğeri üreten-tüketici sektörüdür. Her birinin üzerimizde farklı psikolojik etkisi vardır. Her biri kendi ahlak anlayışını oluşturur, kendi değerlerini belirler ve kendi başarı tanımını yapar.” (age, 476)

Üçüncü dalgayla birlikte, üreten-tüketici bireyler, kişisel gelişime ve *kendin yap* faaliyetlerine yönelik açılımı da beraberinde getirmektedir. Hobinin ötesinde, bu kullanım için üretim eğilimi, daha büyük bir ekonomik öneme sahiptir. Birey, enerjisinin ve zamanının büyük bölümünü bu yöndeki üretim temelli eylemlere ayırırken, bireyin yaşamı ve sosyal karakteri de yeniden biçimlenmektedir. Bundan böyle, birey, üreten-tüketici ahlakı doğrultusunda toplum tarafından değerlendirilmektedir. Çok fazla paraya sahip olmak hala önemli ve prestij simgesi olarak algılansa da, Toffler'in de altını çizdiği gibi bireyin kendi kendine yetmesi, zor şartlara uyum sağlayabilmesi, hayatta kalabilme kapasitesi, kişinin kendi elleriyle bir şeyler yapabilmesi- çit yapma, yemek pişirme, kendi giysilerini dikme veya antika bir sandığı restore etme vb. becerilerle donatılması- toplumsal düzlemdeki itibarını olumlu yönde etkilemektedir. Bu şekilde, pazar ahlakı dar görüşlülüğü överken, üreten-tüketici ahlakı, *çeşitliliği* vurgulamaktadır (age, 477).

Yazar, üretim sektöründen, üreten-tüketici sektörüne geçişle birlikte, bireyin hayatında farklı türde bir *dengenin* geliştiğini şu şekilde ifade etmektedir:

“Pazar için üretmek üzere bir araya gelmiş çok sayıda işçi, zamanlarını soyut kavramlarla – sayılar, kelimeler, modeller- ve çok az tanıdıkları insanlarla geçiriyorlardı. Birçokları için, bu

tür bir çalışma son derece heyecanlı ve ödüllendirici olabilir. Ama genellikle günlük hayatın görüntülerinden, seslerinden, dokularından ve duygularından uzaklaşmayı da beraberinde getirir. Buna karşılık, üreten-tüketicilikte genellikle daha somut, daha gerçek şeylerle ilgileniriz; insanlarla ve nesnelerle temasımız birinci eldendir. Bu yeni denge, muhtemelen kişilik özelliklerinin dağılımını da etkileyecektir.” (age, 478)

Kullanıcı türevli içerik üretimiyle ilişkilendirilen üreten-tüketici konumundaki bireyler, her coğrafyadan, her türlü diğer insanlar ile daha önce görülmemiş seviyelerde işbirliği yapmakta ve anlamlı değiş tokuşlarda bulunmaktadır. Bu bağlamda, üreten-tüketici ağları, *kitle kaynaklı çalışma ortamı* (İng. *crowdsourcing*)¹¹ olarak tanımlanan bir diğer yeni kavram aracılığıyla desteklenmektedir.

İletişim uzmanı Jeff Howe kaleme aldığı, “Crowdsourcing Kalabalıkların Gücü, Bir İşin Geleceğine Nasıl Şekil Verebilir” (2008) adlı yapıtında, internet ağıyla ivme kazanan *kitle kaynaklı çalışma ortamını* ve niteliklerini şu şekilde tanımlamaktadır:

“Crowdsourcing bir iktisatçının, bir yönetim danışmanının veya bir pazarlama gurusunun ürünü değil; o, sevdikleri şeyleri özellikle başkalarıyla birlikte yapmaktan hoşlanan binlerce insanın plansız eylemlerinin ürünü. İnternet bu insanlara, fotoğrafçılık, fan fiction, organik kimya, politika, komedi, anime, **manga**¹²... amatör fotoğrafçılık gibi ilgi alanlarına odaklanmaları için bir platform sundu. Bunu yaparken insanlar rastlantısal olarak, bu enformasyon ekonomisinde hafife alınmayacak bir ürün olan enformasyon ürettiler [...]. Crowdsourcing’de kimse sizin organik kimya diplomanız olmadığını, profesyonel fotoğraf çekmediğinizi veya bir kez bile tasarım dersi almadığınızı bilmez. Artık köken, ırk, cinsiyet, yaş ve yeterlilik diye bir şey kalmamıştır. Önemli olan işin kalitesidir. Kaliteyle ilgili kaygıları bir yana bırakırsak, crowdsourcing son derece iyimser varsayımlarımıza izin verir: Her birimiz, var olan ekonomik yapı çerçevesinde ifade edebildiğimizden çok daha fazla ve karmaşık yeteneklere sahibiz. Bu anlamda, crowdsourcing, sanayi çağının egemen zihniyeti olan seri üretimin anti-tezidir. Crowdsourcing, hepimizin yaratıcı, yani şaşırtıcı, bilimci, mimar ve tasarımcı- bunların herhangi bir karışımı veya sıralaması –olduğumuzu varsayar. Bireyin birden fazla meslekte kendini gösterebilme ve yaratıcı ifade için yeni yollar keşfetme potansiyelini açığa çıkarmayı vaat eder. Aslında meslek olgusunun, bir sanayi çağı kalıntısı olduğunu ileri sürer.” (age, 16-17)

Howe’nin bu yöndeki görüşleri, internet ağında gelişen kitle kaynaklı üretim pratiklerini deneyimleyen bireylerin, *topluluklar* etrafında birleşerek, işbirliğine, katılıma ve paylaşıma dayalı ilkeler eşliğinde içerik yarattıklarını göstermektedir. Bundan böyle, birey, edilgen tüketici sıfatından sıyrılmak, anlamlı bulduğu ürünlerin oluşturulmasında ve geliştirilmesinde katkıda bulunmayı istemektedir. Bu şekilde, kitle kaynaklı üretim eğilimleri, insanoğlunun vazgeçilmez sosyal doğasını sermayeye çevirmektedir. İçeriği sunan internet toplulukları bu yöndeki üretim eylemlerinin kalbini oluşturmaktadır. Bireyler, bu topluluklar aracılığıyla, karşılıklı eleştirilerle ve bildiklerini daha az deneyimli katılımcılara öğretmekle birbirlerinin deneyimlerini

¹¹Crowdsourcing kavramı yazar tarafından kitle kaynaklı çalışma ortamı/gücü/topluluğu olarak Türkçeye çevrilmiştir. Alıntılar haricinde, sözü edilen kavram, metin içerisinde Türkçe çevirisiyle yer almaktadır.

¹² Araştırma konusuyla ilişkili olan vurgu, yazara aittir.

zenginleştirmektedirler. Bu noktada, Howe'nin sözlerine geri dönecek olursa, "crowdsourcing, ticarete ve diğer her alanda demokratikleşme trendinin önemli bir göstergesi" olarak önem kazanmaktadır (age, 18).

Yeni medya ortamlarında yapılan kitle kaynaklı iş gücüne yönelik Howe'nin üzerinde durduğu bir diğer unsur, bu yöndeki üretim projeleri çerçevesinde, katılımcıların, belirli bir *finansal karşılık bekleme*sizin, usanmadan çalışmaya hazır olduklarıyla ilişkilidir. Aslında, kitle kaynaklı ağ tipi üretim pratikleri, insanların her zaman öngörülebilir çıkarıcı kalıplara uygun davranmadıklarını açıkça göstermektedir. Örneğin, bilgisayar programcılarını, açık kaynak yazılım projelerine katkıda bulunmaları konusunda teşvik eden unsurlar, bir topluluğun yararlanabileceği bir şey yaratmak ve aynı zamanda usta oldukları bir işi uygulamanın verdiği *hazzı* hissetmek gibi karmaşık motivasyon ağıyla açıklanabilmektedir. Finansal çıkarlar, özellikle gelişmekte olan ülkelerden gelen katılımcılar için önemli olsa da, bireyler, ortak bir çabaya katkıda bulunmak için çaba sarfetmektedirler. İnsanlar, yeteneklerini kullanmaktan ve öğrendiklerini başkalarına aktarmaktan büyük bir zevk duymaktadırlar. Bireylerin bu doğrultudaki çabalarını birleştiren, topluluk için duyulan derin *bağlılıktır*. Bu şekilde, *yetenek bulma mekanizması* işlevi gören kitle tabanlı üretim eylemleri, yeteneği yetiştiriyor, besliyor ve böylelikle toplumun/kültürün *entelektüel sermayesini* geliştirmektedir (age, 19).

Görüldüğü üzere, kitlelerin gücüne başvurulmuş ve ağlar kuran üretim ortamlarında, bireyin, gönüllüye dayalı eğilimi, topluluğa yönelik bağlılık duygusu, yaratıcı yetenekleri, entellektüel/sosyal sermayesi ile işbirlikçi/katılımcı/paylaşımçı üretim pratikleri önem kazanmaktadır. Bu noktada, Howe'nin, yeni toplumsal eyleyiciler olarak *(pro)¹³-amatör* sıfatıyla nitelendirdiği bireylere yönelik görüşlerine değinmek, bu aşamada anlamlı olacaktır. Yazar, *kitle kaynaklı iş gücü-amatör-pro-amatör* kavramlarından oluşan bu üçlü yapı arasındaki ilişkiselliği şu şekilde ifade etmektedir:

Tüm dünyada *gölge bir işgücü* vardır. Bu insanlar, arabalarında değişiklikler yapmaktan özel sebze yetiştiriciliğine, bilinmeyen bir 19. yüzyıl Fransız romanını İngilizceye çevirmeye kadar çeşitli işleri zevkle yaparlar. Bunlar amatörlerdir-yetenekten çok *tutku* sahibi olan meraklılar. Ama bu tanım artık doğru ve adil değil. Organize ve gelişkin işbirliği yapabilen becerikli amatörler, bilgisayar programcılığından gazeteciliğe ve bilime kadar birçok alanda profesyoneller kadar başarılı oluyorlar. Crowdsourcing motorunun yakıtını amatörün enerjisi ve adanmışlığı oluşturuyor. Sahicilik, ruh, *tutku* ve belki de en önemlisi, alçakgönüllüğü yansıtan iyi bir *mizah* anlayışına sahipler. Bu nedenle, internetin mümkün kıldığı kitle katılımı çağında, amatörün tanımı daha esnek olmalı. Amatör çabaların nitelik ve niceliğinin, son yıllarda artmasından dolayı üçüncü bir adlandırmaya ihtiyaç duyuluyor: Pro-amatörler,

¹³ Pro. kavramı, profesyonel sözcüğünün, yazar Jeff Howe (2008) tarafından kısaltılmış halidir.

profesyonel standartta çalışan amatörler. Yazarlara göre 20. yüzyılda, amatörlük hor görülen bir terimdi, profesyonellik ise ciddiyetin ve yüksek standartın etiketiydi. Artık yeni bir amatör türünün belirlendiği ileri sürülüyor: *Pro-amatörler*, bilgili, eğitilmiş, kendini adanmış ve bir şebeke içinde birbirlerine bağlılar. Amatörlüğün, bir tanımlamadan çok yelpaze bir kavram olduğunu öne sürüyorum.” (age, 25-26)

Görüşlerine yer verilen Howe, internet ağıyla çeşitlenen iletişim mecraları özellikle sosyal medya ağları, amatör bireyin yükselişini tetiklemektedir. Bu bağlamda, kitle kaynaklı üretim mecraları, profesyonel ehliyeti olanlara ve olmayanlara aynı derece hitap etmektedir. Bu bağlamda, bazı pro-amatör katılımcılar, finansal anlamda yaptıkları işin karşılığını alırken, diğerleri örneğin Wikipedia gönüllü içerik sağlayıcıları, hiç bir ekonomik çıkar beklemeeksizin üretim zincirinin kilit noktalarını oluşturmaktadırlar. Aslına bakılırsa, katılımcıların öncelikleri ticari çıkar elde etme eğiliminden uzaktır. Pro-amatör bireylerin, bu yöndeki birincil hedefleri, fazla kapasitelerini veya kullanmadıkları potansiyellerini sevdikleri işlere ayırmaktır. İnternet ağlarında yükselmekte olan blog sitelerinde yazılar yazmak; çeşitli topluluklarda eleştiri yazıları oluşturmak; dizilere/filmlere ayrılan platformlarda yorum içerikleri tasarlamak; acemi kullanıcıların sorunlarını giderdikleri teknoloji temelli forum sayfalarında içerik üretmek vb. kitlesel iş gücüne başvurulmuş web 2.0 uygulamaları, *amatör pratiklerin rönesansı* olarak kavramsallaştırılmaktadır (age, 29).

Yirmi birinci yüzyılda, ağ toplumunun dinamikleriyle gelişen internet tabanlı kültürel üretim alanında, etkin konuma taşınan pro-amatör bireylerin yükselişi dikkat çekicidir. Bu çerçevede, yakınsama kültürünün izlerini taşıyan ve iletişim uzmanı Henry Jenkins’in, amatör ve gönüllü kullanıcılardan oluşan *dijital fan toplulukları* olarak tanımladığı kültürel üretim alanları, yeni medya ortamları etrafında yeniden yapılanan eyleyicilere örnek olarak verilmektedir. Jenkins tarafından kaleme alınan “Fanlar, Bloggerlar, Oyuncular” [*Fans, Bloggers and Gamers*] (2006b) adlı yapıtta, yazar, dijital fan topluluklarının, gelişen teknolojik altyapıyla kurduğu etkileşimin kültürel üretim alanına yönelik yansımalarını gündeme taşımaktadır. Jenkins’e göre, “yeni medya teknolojileri küreselleşmeyi beslediği gibi aynı zamanda ona direnme yollarını da içinde barındırmaktadır” (age, 5). Düşünün, bu doğrultuda geliştirdiği yaklaşımdan anlaşıldığı gibi, fan topluluklarına yönelik *dışlayıcı*, *ötekileştirici* ve *itibarsızlaştırıcı* mekanizmaların devreye girdiği bakış açılarının yerine doksanlı yıllardan itibaren, yeni medya ortamlarıyla birlikte özellikle de kablosuz iletişim ağlarının hızla gelişmesi sonucunda şekillenen *katılımcı kültür* modeli, dijital fan topluluklarının kültürel üretim pratiklerine görünürlük kazandırmaktadır. Jenkins,

toplum tarafından küçümsenen, hor görülen ve marjinal kesim olarak kabul edilen fan kültürüne yönelik *alternatif* bir bakış açısı getirmektedir. Bu çerçevede, yazar, aktif tüketici, angaje/aktivist kimlik ve yaratıcı birey gibi kavramlar etrafında yapılanan yeni bir çevrimiçi fan kimliği geliştirmektedir. Dijital ağlar kuran amatör fan toplulukları, egemen kültürün değerlerini, sembollerini ve nesnelerini alarak ve sonrasında *dönüştürerek* onları *yeniden kullanma* biçimine yönelmektedirler. Fan topluluklarının, kültürel üretim/tüketim biçimleri, egemen ideolojilerin ortaya koyduğu üretim sisteminden ayrılmakta ve paylaşımcı değerlere dayalı yeni bir kültürel tüketim biçimin temellerini oluşturmaktadır. Sosyal medya gibi diğer internet ağı tabanlı iletişim ortamlarında, bireyin/kullanıcının, genel geçer, pasif konumdaki kimliğinden sıyrılması ve üretimin/dolaşımın/tüketimin her basamağında aktif rol kazanması sonucunda, fan topluluklarında gölgelenen kimlikler *meşru* bir zemine taşınmaktadır (age, 6).

Bundan böyle, dijital fan toplulukları kendi filmlerini, *çevirilerini*, hikayelerini, sanatlarını, bloglarını, bilgisayar oyunlarını tasarlayabilmektedirler. Dijital fan topluluklarının en belirgin niteliği, bireysel beğenilerini, toplumsal bir eyleme dönüştürmek ve en önemlisi de etkileşime açık, katılımcı bir kültür algısı yaratmaktır. Fan kimliğine bürünen kullanıcı, sıradan bir tüketici sıfatından uzaklaşmakta ve bundan böyle seyrettiği bir filme ve/veya okuduğu bir romana yönelik görüşlerini, düşüncelerini, eleştirilerini aynı beğenileri paylaştığı fan topluluklarının üyeleriyle paylaşarak, kültürel üretim sürecine katkıda bulunmaktadır (age, 41).

Dijital deneyimlere odaklanan çevrimiçi fan toplulukları, bireylerin, ortak zevkleri, tutkuları ve hazları doğrultusunda, gönüllülük esasına dayalı, maddi gelir beklemezsizin, bir araya geldikleri ve ürettikleri içerikleri diğer kullanıcılarla paylaştıkları web 2.0 temelli ortamlardır. Bu noktada, *kültürlerarası* etkileşim ağları yaratan çevrimiçi fan topluluklarının, çeviri odaklı kültürel üretim pratikleri aşağıda belirtilen farklı kültürel içerikler etrafında şekillenmektedir (Edfeldt, Fjordevik ve Inose, 2012):

- Manga çevirisi yapan topluluklar (İng. *scanlation*);
- Anime çevirisi yapan topluluklar (İng. *fansubbing*);
- Dijital oyun çevirisi yapan topluluklar (İng. *gamification*);

- Film ve dizi alt yazısı çevirisi yapan topluluklar (İng. *fanfilm*).

Görüldüğü üzere, yukarıda değinilen çevrimiçi fan topluluklarının, *çeviri* odaklı üretim pratikleri, farklı türdeki çoklu medya teknolojileriyle desteklenen içeriklerin, kültürlerarası/dillerarası düzlemde dolaşımını sağlamaktadır. Ağ toplumunun yeniden yapılanan eyleyicileri çerçevesinde, teknolojik altyapıyla güçlenen ve elektronik ağlarla birbirine bağlanan yeni bir nesilden söz edilmektedir. Prensky'ye (2001) göre, yaşları 18 ile 25 arasında olan, kimilerine göre *Y kuşağı*, kimilerine göre ise *dijital yerliler* olarak tanımlanan hedef kitlenin alışkanlıkları, davranışları ve yaşam biçimleri, toplumsal üretim süreçlerini yeniden inşa etmektedir. Bu bağlamda, Prensky, dijital yerliler ve *dijital göçmenler* olarak üzere ağ toplumunda yer alan iki farklı kesimin varlığına dikkat çekmektedir. Dijital yerliler, elektronik ortamda içerik üretme/tüketme ve yayma konusundaki esneklikleri, teknolojik altyapıyı kullanma becerileri, hızlı ve çoklu düzlemlerde hareket etme kabiliyetleri vb. yönleriyle dijital göçmenlerden farklılaşmaktadırlar. Bu nedenle, yeni toplumsal hareketlerin tetikleyicisi konumunda yer alan dijital yerliler ya da daha açık bir ifadeyle yeni nesil eyleyiciler, farklı davranış biçimleri, pratikleri ve yaşam tarzları ile toplumsal ilişki ağlarını yeniden örmektedirler (age, 4-5).

Jenkins'in, eski medya tüketicisinin, yeni medya ve iletişim ortamlarının sunduğu imkanlarla birlikte yeni medya üreten-tüketicisine dönüşümünü özetleyen çalışmaya, aşağıda yer verilmektedir (Tablo 1):

Tablo 1: Eski Medya Tüketicisinin ve Yeni Medya Üreten-Tüketicisinin Genel Özellikleri

Eski Medya Tüketicisi	Yeni Medya Üreten-Tüketicisi
Pasif	Aktif
İzleyici	Katılımcı
Durağan	Hareketli
Tahmin edilebilir	Tahmin edilemez
Sabit	Göçebe
İzole ve soyutlanmış	Etkileşime açık ve sosyal
Sessiz ve görünmez	Gürültücü ve görünür
Uyumlu ve itaatkar	Uyumsuz ve dirençli

Henry Jenkins, **Convergence Culture-Where Old and New Media Collide** (New York: New York University Press, 2006a), 61'den uyarlandı.

Eski medya tüketicisinin, ağ toplumuyla birlikte yeni medya ortamlarında üreten-tüketicieye evrilmesi, aktivizm kavramını yeni bir çerçeveye oturmaktadır. En genel tanımıyla, *aktivizm*, toplumsal ya da politik bir değişikliği ortaya çıkarabilmek amacıyla örgütlü ya da örgütsüz bir biçimde yapılan eylemler bütünüdür. Bu eylemler, olası ilgili tartışmalarda, taraflardan birini desteklemekte ya da ona muhalefet etmek şeklinde yapılmaktadır (Koç, 2015, 95).

Bu noktada, *dijital aktivizm* kavramı üzerinde durmak bir sonraki bölümde irdelenecek olan yeni toplumsal hareketlerin niteliklerini kavramak açısından yararlı olacaktır. Dijital aktivistler, başta internet üzerindeki e-posta, haber grupları ve sosyal medya siteleri olmak üzere her tür dijital mecraayı kullanmaktadırlar. Bu yeni eylem biçimi, farklı aktivizm türlerinin internet kullanımına dayanan biçimine verilen isimdir. Terimin, internet aktivizmi, e-aktivizm, siber aktivizm gibi farklı kullanımları olsa da, dijital aktivizm tanımlaması daha çok tercih edilmektedir. Dijital aktivizm, belli bir amacın savunulması için, bu amaç etrafında veya belirli bir eylemi gerçekleştirmek amacıyla örgütlenme, amaca yönelik mesajların bir iletişim kampanyası çerçevesinde kitlelere iletilmesiyle ilişkilidir. Dijital aktivist hareketlerde, başlıca yayılma aracı sosyal ağlarla birlikte blog, podcast, video ve fotoğraf paylaşım siteleri gibi geniş kitlelere gerçek zamanlı bilgi akışı ile ulaşmaya imkan tanıyan sosyal medya araçlarıdır. Yeni medya aracılığı ile yeniden biçimlenen aktivist hareketlerin, yeni medyayı kullanma amaçlarını Morozov şu başlıklar altında toplamaktadır (2007, 2-3):

- 1) Ulaşılabilirliği sağlamak ve doğru bilgiye ulaşmak,
- 2) Belirli bir soruna yönelik kamuoyunun dikkatini çekmek,

- 3) Gönüllü bireylerin desteğiyle katılımcılara yardım etmek için verileri çözümlemek,
- 4) Siyasi kesim ve toplumsal katılımcılar arasında diyalog kurmak,
- 5) Yeni katılımcılara ulaşmak,
- 6) Eylemleri dolaşıma sokmak ve lojistik destek sağlamak,
- 7) Kolektif eylemler için yaratıcı yöntemler tasarlamak ve yenilikler yaratmak,
- 8) Sivil toplum örgütleri ve diğer aktivist topluluklarla bilgi alışverişinde bulunmak ve ortak üretim alanları oluşturmak.

Görüldüğü üzere, dijital aktivizm, belli bir amaç için, sosyal medya üzerinde, çeşitli çevrimiçi aktivitelere katılmak anlamında; bir gruba üye olmak, tweet atmak, retweet yapmak, bu amaca yönelik fotoğraf, içerik ya da benzerlerini paylaşmak, profil resmini bir eyleme destek amacıyla değiştirmek, site karartmak vb. biçimlerde destek vermek olarak tanımlanmaktadır. İnternet tabanlı aktivist/toplumsal hareketler, 1990'lı yıllardan itibaren internetin gelişimine ve yaygınlaşmasına paralel olarak ortaya çıkmış, giderek sosyal medya ağlarıyla entegre olmuş ve gündemi belirleyen yerel ve küresel ölçekli olayların bir parçası haline gelmiştir (Kar, Sevim, 2015: 158).

2.5. Yeni Toplumsal Hareketler ve Kolektif Eylem Repertuarı

Yukarıda, sosyal medya tabanlı iletişim ağlarına yönelik değinilen kavramlardan ve modellerden hareketle, bu tip iletişim ağlarına ilişkin uygulamaların ve bu ağlarda yeniden yapılanan eyleyicilerin, günümüzde gerçekleşen toplumsal hareketlere farklı bir görünüm kazandırdığı aşıkardır. Dijital aktivist ağlar etrafından kurulan yeni toplumsal hareketlere yönelik örgütlenme biçimleri ve bu süreçte aktivist eyleyicilerin eyleme geçme biçimleri, sosyal medya ağları tarafından yeniden inşa edilmektedir.

Ağ toplumunun teknolojik potansiyeliyle her geçen gün daha da gelişen/çoğalan sosyal medya ağları, toplumsal ve bireysel iletişim pratiklerinin üzerinde etkili olan iktidar ilişkilerini de doğrudan hedef almaktadır. Bu nedenle, daha önce değinilmiş olan ağ toplumuna ve onunla ilişkili olan dinamiklere yönelik oluşturduğu kuramsal çerçeveye öne çıkan Manuel Castells'in görüşlerine geri dönmek yerinde olacaktır. Web 2.0 uygulamalarından beslenen sosyal medya tabanlı iletişim ağlarının sunduğu teknolojik altyapı, bireysel ve toplumsal iletişim kurma alışkanlıklarını (özellikle üretim-tüketim-dağıtım pratikleri) farklı değerler etrafında yeniden üretmektedir. Bu bağlamda, kullanıcı türevli kültürel içerik üretim sürecinde, amatör, gönüllü, fan ve

dijital aktivist gibi kavramlarla tanımlanan toplumsal eyleyicilerin, toplumsal/kültürel/siyasi ilişkiler ağına katılımları ve her türlü üretim döngüsünde söz hakkı sahibi olmaları desteklenmektedir. Bu yöndeki toplumsal dönüşümle birlikte, farklı seslerin bir arada olduğu; zamansal ve mekansal sınırların ortadan kalktığı; paylaşımcı/ katılımcı toplulukların, kolektif zekanın gücüne başvurdukları ve eyleme geçme biçimlerinin hız kazandığı en önemlisi de demokratik değerlerin vurgulandığı, dijital olarak adlandırılan yeni bir toplum modelinin doğması söz konusudur.

Charles Tilly'nin (1978) daha önceki dönemlerde meydana gelen ve geleneksel olarak tanımlanan toplumsal hareketleri kavramak için önerdiği *kolektif eylem repertuarı* kavramı, günümüzdeki ağ temelli toplumsal hareketleri irdeleyebilmek için oldukça önemli bir dayanak oluşturmaktadır. Tilly'ye göre, kolektif eylem repertuarı, “ortak çıkarlar temelinde toplu hareket etme araçlarını” kapsamaktadır. Başka bir deyişle, kolektif eylemleri gerçekleştiren gruplar tarafından kullanılan araçların tümüdür. Ekonomik dönüşüm, kentleşme, devletin oluşum süreci ve dolayısıyla günlük hayatın yeni yapıları, yeni bir hareket repertuarının ve örgütlenme biçimlerinin oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Toplumsal hareketlerin yapısı, amaçları ve hedefleri doğrultusunda kolektif eylem repertuarında başvurulan araçlar dönüşmektedir (age, 120-121).

Sosyal medya ağları etrafında örülen iletişim pratikleri, günümüzde yaşanmakta olan toplumsal hareketlere rengini veren, hayat veren ve belirginleştiren kolektif eylem repertuarını yeniden üretmektedir. O halde, yeni toplumsal hareketlere ilişkin kolektif eylem repertuarları hangi yeni kavramlar etrafında biçimlenmektedir?

2.5.1. Kitleleşme ve İletişimsel Özerklik

Ağ toplumunu kuran tüm yeni ilişkiler ağı içerisinde, Castells'in (2007, 2008a, 2008b, 2008c) sunduğu kavramsal çerçevede, toplumu oluşturan iktidar ilişkilerinin, yeni medya ve iletişim teknolojileriyle yeniden üretildiği gerçeğinin her defasında altı çizilmektedir. Bu nedenle, niteliğinin ve biçimin değiştiği yeni toplum haritasında, sosyal medya ağları iktidar savaşlarının yaşandığı toplumsal bir mücadele alanına dönüşmektedir. Çünkü iktidar sahipleri, ağ toplumuna gömülü olan kendi çıkar ve değerlerini, yeni medya ve iletişim teknolojilerinin yarattığı manipülasyon mekanizmalarıyla, bireylere ve toplumsal kurumlara dayatma eğilimi içerisine girmektedirler. Bundan böyle, güç mercileri, oluşturdıkları iletişim ağlarıyla kendi iktidarlarını icra etmektedirler. Tam da bu nokta, gerçek sanallık kültürünün içerisinde

yeşeren toplumsal hareketler, egemen/otoriter toplumsal kurumları dönüştürme yolunda yeni değerlerin ve hedeflerin üreticisi olmaktadır.

Yukarıda sözü geçen sosyal medya ağlarının yeni teknolojiler etrafında gelişen *öziletişimsel* potansiyeli, küresel düzlemde toplumsal hareketleri tetiklemektedir. Bu gibi ortamlarda, kablosuz iletişim ağları aracılığıyla birbirlerine bağlanan kullanıcılar, ağlarda gizlenen iktidar mekanizmalarına yönelik karşı bir duruş sergileme çabası göstermektedirler. Bu noktada, toplumsal hareketlerin yenilenen yüzünü kavramak için Manuel Castells'in *İsyen ve Umut Ağları. İnternet Çağında Toplumsal Hareketler* (2013) adlı başyapıt niteliğindeki çalışmasındaki kuramsal çerçeveye değinmek yerinde olacaktır. Yapıtın başlığından da anlaşıldığı gibi, düşünür, tüm dünyada önem kazanmasıyla birlikte ağlar oluşturan toplumsal hareketlerin oluşumlarını, dinamiklerini, değerlerini, hedeflerini ve toplumsal bir dönüşüm yaratma ihtimallerini aydınlatma girişiminde bulunmaktadır. Castells'in, her açıdan, farklı eksenlerde irdelediği yirmi birinci yüzyıla kök salan toplumsal hareketlere yönelik saha çalışmalarının ve bunların pratikteki olası açılımlarının tümüne değinmek mümkün olmadığı için, tez çalışmasıyla ilişkisellik içerisinde olduğu öngörülen, toplumsal hareketlerin *kolektif örgütlenme süreci ve nitelikleri* çerçevesindeki kavramsallaştırmalara değinmek, toplumsal hareket olarak ele alınan tara-çeviri pratiklerini çözümleme aşamasında yeterli olacaktır.

Öncelikle, Castells, günümüzdeki toplumsal hareketlerin doğasını kavrayabilmek için söz konusu toplumsal dalgalanmaları tetikleyen çok boyutlu koşulları irdelemektedir. Toplumsal gerilimlere zemin hazırlayan koşullar nelerdir? Bu sorunun cevabı, Castells'e göre ağ toplumunu tanımlarken de belirttiği gibi, *küreselleşme* hareketinin olumlu çağrışımlarının yanı sıra tüm insanlık için yarattığı tehditlerle çevrili sonuçlarıdır. Küresel değerlerin neden olduğu *ekonomik krizler*, siyasi düzlemde hissedilen *güvensizlik* ortamı, *kültürel boşluklar*, kişisel *ümitsizlikler* ve toplumların *adaletsizliklerle* karşı karşıya kaldığı gerçeği, ağ tabanlı toplumsal hareket kanallarının önünü açmaktadır. Bu bağlamda, bütün toplumlarda hissedilen ekonomik sömürü, adaletsiz eşitlik, demokratik olmayan siyasi oluşumlar, ırkçılık, yabancı düşmanlığı, sansür, çevresel darbeler, ifade özgürlüğünün hiçe sayılması, mahremiyet ihlali ve cinsiyetçilik gibi listeye başkalarının da eklenebileceği toplumsal tehditler, bir mücadele alanı olarak toplumsal hareketlerin oluşmasına zemin hazırlamaktadır (age, 17-26).

Toplumsal hareketlerin, köklerinin, tüm dünyayı kuşatan siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel eşitsizliklere dayandığını vurgulayan Castells, İzlanda, Mısır, İspanya ve Amerika¹⁴ olmak üzere farklı toplumlarda patlak veren toplumsal hareketlerin aldığı yeni biçimleri mercek altına almaktadır. Bu noktada, yazarın, tüm bu toplumsal hareketlerin, web 2.0 tabanlı iletişim kanalları aracılığıyla nasıl bir örgütlenme sürecinden geçtiklerine yönelik tasarladığı kavramsal perspektif, tez çalışmasının bu bölümünde öne çıkmaktadır. Toplumsal hareketlere katılan bireyler arasındaki iletişim süreçlerinin nitelikleri toplumsal hareketin örgütsel niteliklerini belirlemektedir. Şöyle ki, iletişim ne kadar etkileşime açık ve kendi kendini yapılanmaktaysa, hareketin örgütlenme süreci de o kadar az hiyerarşik, katılıma da o kadar açık olmaktadır (Castells, 2013, 28). Bu nedenle, dijital çağda ağlar oluşturan hareketler, yeni bir tür toplumsal hareketi temsil etmektedirler. Aslında yeni toplumsal hareketlerin örgütlenme yapısı, genel bir ifadeyle internet ağı etrafında örülen sosyal medya tabanlı iletişim araçlarıyla ve pratikleriyle yeniden yapılanmaktadır. Sosyal medyanın bireyler arasında yarattığı paylaşımcı/katılımcı, etkileşimsel, dijital, sanal, hızlı, zaman ve mekan zorunluluğunu ortadan kaldıran iletişim sürecinin temel nitelikleri, Castells'in ağ temelli toplumsal hareketler bağlamında önerdiği *kitlesel öziletişime* dayalı örgütlenme kavramıyla örtüşmektedir. Çünkü, bireyin donatıldığı kitlesel öziletişim yetisi, sosyal medya platformlarının yükselmesiyle birebir ilişkilidir. Bu tür iletişim *kitleseldir*, çünkü birçok kişiden birçok kişiye iletilen, çok sayıda kişiye ulaşma ve dijital haldeki bilgiyi yakın çevreye ya da dünyaya aktaran sonsuz ağlara bağlanma ihtimali taşımaktadır. Buradan hareketle, Castells, toplumsal hareketlerin örgütsel iletişim biçiminin aynı zamanda *öziletişimsel* olduğunu çünkü mesajın üretimine, göndericinin *özerk* olarak karar verdiğini belirtmektedir. Alıcının belirlenmesi ise kendisi tarafından yönetilmekte ve mesajların iletişim ağlarından alınması *özseçime* dayanmaktadır (age, 21).

Castells'in toplumsal hareketlerin yeniden şekillenen örgütlenme biçimlerine yönelik *kitlesel, öziletişimsellik* ve *özseçim* gibi kavramlar üzerinden çizdiği çerçeve oldukça açıklayıcıdır. Bu bağlamda, söz konusu hareketlerin, sosyal medya ağlarında ve benzer dijital iletişim platformlarında, iktidar ilişkileri açısından bağımsız *özerk* iletişim

¹⁴ Castells (2013), söz konusu yapıtında yukarıda adı geçen toplumlarda meydana gelen siyasi, ekonomik, kültürel ve toplumsal kurumları dönüştürmeyi hedef alan toplumsal hareketleri saha çalışmalarından hareketle, belirlediği izleklerden (oluşum nedenleri, dinamikleri, nitelikleri vb. veriler) yola çıkarak etraflıca çözümlemiştir. Saha çalışmalarına yönelik detaylı bilgi için bkz. Castells (2013).

ortamlarında meydana geldiği gerçeğini görünür kılmaktadır. Çünkü, toplumsal hareketlere özgü internet ağı tabanlı akışlar uzamında, çok sayıda merkez arasında etkileşim sayesinde koordinasyon işlevlerinin sürdürüldüğü, resmi bir lidere, komuta ve kontrol merkezine ya da dikey bir örgütlenmeye ihtiyaç duyulmadan, sözel/görsel/yazılı ve işitsel multimedya içeriklerinin ve/veya bilginin paylaşımı mümkün kılınmaktadır (age, 192).

Castells'in, ağ merkezli toplumsal hareketlere yönelik çözümlemesinde, *özerklik* kavramı etrafında yükselen kriterler oldukça önemlidir. Kitlesele öziletişim odaklı toplumsal eylemciliğe imkan tanıyan sosyal medya ağlarının yanı sıra, günümüzde toplumsal hareketlerin her alandaki egemen değerlere yönelik dönüştürücü derecede etkili olabilmesi, hareketlerin sürdürülebilirliğiyle mümkün olabilmektedir. Burada, Castells'in ağ mantığına dayalı çözümlemesine geri dönecek olursa, "toplumsal hareketler genellikle internette kurulan sosyal ağlar olarak başlamaktadırlar. Daha sonrasında, kamusal meydanların sürekli işgali olsun, ısrarlı sokak gösterileri olsun, kent uzamını işgal ederek bir hareket haline gelmektedirler" (age, 192). Castells, hareketlerin sürekliliğini yine özerklik kavramı etrafında ele almaktadır.

Toplumsal hareketlerle ilişkilendirdiği *özerklik* ve *sürdürülebilirlik* kavramları arasındaki etkileşimi şu sözlerle ifade etmektedir:

"Toplumsal hareketlerin etkili olabilmesi için sibe ruzam ve kent uzamının melezleşmesinden doğan bir örgütlenme; böylece benim özerklik uzamı dediğim üçüncü bir uzam oluşmaktadır. Bunun sebebi de özerkliğin ancak özgür iletişim ağları uzamında örgütlenme becerisiyle güvence altına alınabilecek, ama aynı zamanda kent uzamı üzerinde o kentin yurttaşları adına hak iddia ederek disipline edici kurumsal düzene meydan okuma yoluyla dönüştürücü bir güç olarak icra edilebilecek olmasıdır. Meydan okuma olmaksızın özerklik geri çekilme halini alır. Akışlar uzamında özerkliğin kalıcı bir dayanağı olmaksızın meydan okuma sürekliliği olmayan bir eyleme dönüşür." (age, 193)

Toplumsal hareketlerin, *özerklik* vurgusu altında, akışlar uzamında başlayan ağlar kuran mücadelesi, kent uzamında uyguladığı işgalci yönüyle *süreklilik* kazanmaktadır. Castells'in, toplumsal hareketlere yönelik bir diğer önemli tespiti ise *itaatkar saat* zamanını reddeden, *viral* yayılımı destekleyen yapılarının hem *yerel* hem de *küresel* olmalarıdır. Bu nitelikleri, kablosuz iletişim ağlarında gelişen toplumsal bir hareketin, küresel düzlemde diğer benzer bir hareketle etkileşim içerisinde olabilmesini sağlamakta ve bu hareketler, ağlar üzerinden ortak küresel gösteriler yapabilmektedirler. Böylece, *kozmopolit* bir kültür sergilemektedirler. Aynı zamanda da, kendi *özgül* kimlikleriyle eylemlerine devam etmektedirler (age, 193).

Castells'in ağılar kuran toplumsal hareketlere yönelik çözümlemesinde özerklik kavramı etrafında yükselen *bireysellik* ve *kolektivite* kavramları, bu tür hareketlerin inşa edilmesinde oldukça önemlidir. Kolektif bir eğilim ve/veya seferberlik/dayanışma temelli bir eylem planı tasarlayan bireylerin ya da başka bir ifadeyle toplumsal eyleyicilerin, eylemlerini baskın toplum kurumlarından bağımsız olarak, kendi değerleri ve çıkarlarına uygun olarak inşa edilmiş projeler etrafında tanımlayarak bir özne haline gelmeleri, bireysellik yolunda atılmış adımlardır. Bireyler, kendi seçimleri doğrultusunda katılmak istedikleri ağ temelli topluluklarda kendileriyle benzer fikirleri paylaşan diğer eyleyicilerle özerklik ilkesine dayalı bir birliktelik kurmaktadır. Castells'in de belirttiği gibi, çevrimiçi olduğu kadar çevrimdışı ağlarda kurulan bu birliktelikler, bu hareketlerin kilit noktasıdır. Çünkü eyleyiciler arasında güçlenen dayanışma, korkuların aşılmasını umutların keşfedilmesini tetiklemektedir. Bireylerarası dayanışmayı güçlendiren ise ağların yatay iletişim kanalları üzerinden mutlak bir lider algısını pasifleştiriyor olmasıdır. Böylece, harekete katılan eyleyiciler arasında *güvene* dayalı bir iletişim ve eylem ağı oluşmaktadır (age, 195).

Günümüzdeki toplumsal hareketlerde, dikey bir örgütlenme ve *emir-komuta* zinciri niteliğinde bir bilgi akışı söz konusu olmadığı için bu hareketler katılıma oldukça açıktır. Bu nedenle, hareket sürekli kendini yeniden üreten dinamik bir yapıya sahiptir. Toplumsal hareketlerin ağ mantığına dayalı oluşumu, eyleyicilerin birbirleriyle, ortak hedefler ve değerler doğrultusunda, *esnek* bağlar kurmalarına öncülük etmektedir. Bu türden bir kolektif örgütlenme, hareketi hem düşmanlarına hem de kendi içindeki bürokrasiye ve ayak oyunlarına yönelik korumaktadır. Mutlak bir lider algısını reddeden yeni toplumsal hareketlerde, kimi katılımcıların diğerlerine oranla daha faal ya da daha etkili oldukları durumlar olabilmektedir. Bu aşamada dahi hiçbir katılımcı tek başına karar almamaktadır (age, 192). Dolayısıyla, hareketin gündelik pratikleri bağlamında benimsenen örtülü kurallarından biri, katılımcıların *öz-yönetim* ilkesini tam anlamıyla yerine getiriyor olmalarıdır. Katılımcıların kendi kendilerini yönetmeleri ve *öz-düşünümsel* bir kavrayış geliştirmeleri, ağ temelli toplumsal hareketleri diğer geleneksel hareketlerden ayırtıran en belirgin niteliklerdir. Öz-yönetim ve öz-düşünümsel eğilimlerin hakim olduğu bir toplulukta, harekete yönelik planlanan her adımda, katılımcılar ne yapmak istediklerini kendilerine sormaktadırlar. Katılımcıların, hareket pratiklerine yönelik sorgulayıcı bir yaklaşım geliştirmeleri, benimsedikleri özerklik ve bağımsızlık ilkeleriyle ilişkilendirilmektedir. Aynı

zamanda, katılımcılar geliştirdikleri öz-düşünsel eğilimlerini, sosyal ağlar aracılığıyla birbirleriyle paylaşmaktadırlar (age, 195).

Sosyal medya ağlarında yükselen, toplumsal eyleyicilerin birbirleriyle etkileşime, paylaşım ve katılıma dayalı, özerklik ilkesini temel alan pratikleri aracılığıyla oluşmakta olan toplumsal hareketler, yirmi birinci yüzyılda küresel düzlemde egemen sistemlerin tehdit edici ve örtülü ideolojik hedeflerini daha demokratik değerlere dönüştürmeyi amaçlamaktadır.

1.5.2 Akışkan Örgütlenme ve Koreografik Liderlik

Ağlar üzerinden örgütlenen toplumsal hareketlere yönelik Castells'in görüşleriyle örtüşen, bazı yerlerde ise Castells'in kuramsal çözümlemelerini tamamlayan sosyolog Paolo Gerbaudo'nun bu doğrultuda, saha çalışmalarından elde ettiği verilerini ve gözlemlerini harmanladığı kavramsal çerçevesiyle, bu bölüme devam edilmektedir. Paolo Gerbaudo, *Twitler ve Sokaklar. Sosyal Medya ve Günümüzün Eylemciliği* (2014) adlı yapıtında, sosyal medya ağları etrafından inşa edilen *protesto kültürüne* dikkat çekmektedir. Yazar, Castells'in ortaya koyduğu savları bir adım öteye taşıyarak, toplumsal hareketler çerçevesinde eyleyicilerin/katılımcıların *aktivist* kimlikleri üzerine vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda, Gerbaudo, sosyal medya aktivizminin içeriğine bakarak, günümüzde dijital ağ uygulamaları etrafında yükselen aktivistlerin bu araçları hangi somut yollarla kullandıklarını irdeleyerek ve sosyal medyayı aktivist eylemcilerin özgül bağlamları içine yerleştirerek, yeni bir perspektif çizme eğilimi göstermektedir.

Protesto eylemleri olarak kavramsallaştırdığı günümüz toplumsal hareketleri, Gerbaudo'ya göre, Castells'in söylemiyle paralel ekseninde, başarısız ekonomi, yozlaşmış siyasal sistem ve kamusal alanların yokluğu gibi mekanizmaların yarattığı gerilimlerin bir sonucu olarak hayat bulmaktadır. Olumsuzlukların kol gezdiği bu ortamda, sosyal medya kanalları, eyleyicilerin kolektif bir aidiyet ve dayanışma duygularını geliştirmelerini sağlayan bir kimlik inşa ve bilinç yükseltme yeri olmaktadır. Ayrıca, sosyal medya ağlarının sunduğu sınırsız iletişim ortamları, kitlesel bir hareketliliği başlatıp, eylemleri yönlendiren ve katılımcılara duyuran bir iletişim mecrasıdır. Bu noktada, “*bir araya gelmenin koreografisi*” ya da “*toplanmanın koreografisi*” olarak tanımladığı bu süreçte, Gerbaudo, kamusal alanda gerçekleşecek olan toplumsal hareketlerin yapısının oluşmasında, sosyal medya ağlarının *koreografik*, sosyal medya aktivistlerinin ise *koreograf* nitelikler taşıdıklarını

belirtmektedir (age, 14-15). Gerbaudo'nun, koreografi/koreograf kavramlarını tercih etmesinin nedeni, tiyatro, dans vb. sahne sanatlarında, koreograf tarafından tasarlanan koreografik hareket akışının, ağ temelli toplumsal hareketlerin, örgütlenme şekliyle paralellik gösterdiğine dikkat çekmesiyle açıklanabilmektedir.

Toplumsal hareketler etrafında, yeni bir kimlik kazanan sosyal medya aktivizmi/aktivistleri, yeni kolektif aktörlerin geliştiği, yeni iletişim kanallarının açıldığı ve yeni ifade türlerinin sergilendiği bir alan olarak önem kazanmaktadır. Bu nedenle, Gerbaudo, dikkatleri özellikle gözden kaçan çevrimiçi hareketlilik ile çevrimdışı eylemler arasındaki etkileşimin önemli olduğu yönüne doğru çekmektedir. Bu noktada, Gerbaudo'nun vurgulamak istediği unsur, bu tür toplumsal hareketlerin *sürekliliğinin* sağlanmasında kent uzamlarının da eylem planlarına eklenmesi gerçeğine dayanmaktadır. Dolayısıyla, Gerbaudo, yeni medya ortamlarını ve araçlarını, alternatif, sanal ya da siber alan olarak kavrayan bakış açılarının aksine, sosyal medyaya, geleneksel iletişim pratiklerini tamamlayan bir bağlamda ve yüzyüze iletişim sağlama biçimlerinin yaratılmasının bir vasıtası olarak yaklaşmaktadır (age, 22).

Gerbaudo, sosyal medya medyanın harekete geçirici rolünü ve sosyal medyanın günümüzün toplumsal hareketlerinde, bireyleri seferber etme sürecine hangi yollarla katkıda bulunduğunu anlamak için oluşturduğu kavramsal çerçevesini, *akışkan örgütlenme* ve *koreografik liderlik* olarak tanımladığı iki temel kavrama dayandırmaktadır. Gerbaudo, toplumsal hareketlere ilişkin çözümlemesinde rol oynayan kilit kavramları şu şekilde tanımlamaktadır:

“Koreografi terimini benimsememin nedeni bu hareketlerin tümüyle kendiliğinden ya da lidersiz yürümediğini göstermektir. [...] Yatay bir örgütlenme mevcuttur. Ancak ben sosyal medyanın, bir mutlak lidersizlik durumu doğurmaktan ziyade, aslında, yeni iletişim teknolojilerinin etkileşimli ve katılımcı karakterinden çok faydalanan karmaşık ve akışkan ya da *yumuşak liderlik* biçimlerini yükselmesini kolaylaştırdığını ileri sürüyorum. Etki Facebook yöneticileri (admins) ve eylemci Twitter kullanıcıları, ortak özdeşlikler yaratmak ve halk meclisleri (public assembly) yönünde duygusal bir itki biriktirmek ya da bu itkiyi tetiklemek suretiyle, hareketlerin kamusal alanda toparlanmalarının zeminini belirlemekte can alıcı rol oynamışlardır.” (age, 23)

Özerkliği temsil eden koreografik anlayış, akışkan örgütlenme yapısı ve yumuşak liderlik kimliği, sosyal medya ağlarında, birbirlerinden ayrı bireylerin ortak semboller ve yerler etrafında yakınlaşmalarını kolaylaştıran ve onların çeşitliliğe rağmen birlik sağladıklarına işaret eden *kolektif toplanma* aracı işlevi görmektedir. Bu bağlamda, Gerbaudo, toplumsal eyleyicileri ve/veya dijital aktivistleri, *öfke*, *kızgınlık*, *gurur* ve *ortak* mağduriyet gibi bireysel duyguların harekete geçirdiğini ve biraraya gelme

koreografisinin de bu duyguların tetiklenmesiyle su yüzüne çıktığını ifade etmektedir. Bu noktada, düşünür, sosyal medya ağlarını, (bloglar, Facebook, Twitter vb.) bu duyguları ileten kanallar olarak kavramsallaştırmaktadır (age, 25).

Gerbaudo'nun günümüzdeki toplumsal hareketlere yönelik geliştirdiği kavramsal perspektif, *akışkan/koreografik* örgütlenme ve *yumuşak/koreografik/duygusal* liderlik kavramları etrafında anlam kazanmaktadır. Çünkü, bu tür hareketlerde, eyleycilerin duygusal dürtüleriyle, koreografik birliktelik kurmaları ve lidersizlik iddialarının aksine yatay bir örgütlenme biçimiyle hareketlere yön veren koreograflara sahip olmaları, sosyal medya ağlarında ve bunun devamında kamusal alanlarda bu hareketlerin *sürekliliğinin* sağlanmasına ve gelip geçici olmamasına zemin hazırlamaktadır. Böylece, toplumsal hareketlerin silinip gitmesi ile kalıcı olması arasındaki *gerilim* de en aza indirgenmektedir. Sosyal medya ağlarının yarattığı duygusal kanalların, *coğrafi gerçeklikten* kopmadan ya da başka bir deyişle, sosyal medyanın, kamusal alan krizine tek başına çözüm getirmediğini, ancak duygusal toplanma ve seferberlik araçları olarak kavranması oldukça önemlidir. Çünkü, internet teknolojileri, kent uzamının yerine geçecek yeni bir sanal kamusal alan yaratmaz sadece yeni bir kamusal alan duygusunu yeniden örebilmektedir. Toplumsal eyleycilerin sokaklarda bir araya gelme yollarına yeni biçimler katabilmektedir (age, 257).

Castells (2013) ve Gerbaudo (2014)'nın, günümüzdeki sosyal medya tabanlı toplumsal hareketlere yönelik çözümlemlerinde vurguladıkları kavramlar, bu hareketlere ilişkin kolektif eylem repertuarlarını yeniden üretmektedir.

2.6. Yeni Toplumsallıklar ve Yaratıcı Aktivizm

İnternet tabanlı iletişim ağlarında yapılan yeni toplumsal hareketlerin, sanat ve aktivizmi yakınlaştıran *yaratıcı eylem repertuarı*, Andrew Boyd ve Dave Oswald Mitchell tarafından kaleme alınan *Bela İyidir. Devrim Kılavuzu* (2015) adlı yapıtla gündeme taşınmaktadır. Daha önceki bölümlerde de belirtildiği gibi, bu yönde kendilerine hareketi alanı yaratan eyleycilerin ellerindeki araçlar ile mücadelelerin verildiği, karşı koymaların yaşandığı toplumsal eylemler hızlı bir dönüşüm geçirmektedir. Sanatsal imgelerden, kültürel öğelerden ve yaratıcı üretim taktiklerinden yararlanan yaratıcı aktivist eyleyciler, *eylemci sanatsallığa* teknolojiyle birlikte yeni bir boyut kazandırmaktadırlar. Ortak bir konu etrafında ayrılıkları olan

çoklukları temsil eden *rizomatik* sıfatıyla tanımlanan toplumsal hareketlerde, ağlar kuran aktivistler, yaratıcılığa, *mizaha*, internet üzerinden örgütlenen zekaya, *teknolojik entelektüelliğe* ve derin bir *katılımcılık etiği* anlayışına sahiptirler. Hayal güçlerini harekete geçiren aktivistler, toplumsal alana yönelik katılımlarını bu şekilde sağlamaktadırlar. Bu bağlamda, sanatçı ve aktivist, *katılımcı* kültürü, kendi kendine örgütlenmeyi ve maddi yönlü değişimlerin olmadığı *armağan ekonomisini* doğrudan deneyimlemektedir. Yeni iletişim araçlarını kullanan, yeni hedefleri ve değerleri olan yaratıcı aktivist hareketlerin, ortak sloganları, “seyirci kalma”, “katıl, eğlence sensin”, “medya sensin, paylaş” vb. söylemlere dayanmaktadır. Bu yöndeki, yaratıcı/*şakacı* eylem planına dayalı açılımlar, çevirmdışı ve çevrimiçi toplumsal hareketlere yönelik taktiksel gelişim sürecini de beraberinde getirmektedir (age, 1-2).

Toplumsal hareketler çerçevesinde, yeni eylem biçimini yansıtan yaratıcı aktivizm olgusu ve buna yön veren taktikler, ilkeler ve teorik yaklaşımlar, yeni kavramsallaştırmalar eşliğinde Boyd ve Mitchell (2015) tarafından söz konusu olan yapıtta irdelenmektedir. Bu doğrultuda, sanat-eylem melezi yöntemlerin DNA haritasını çıkaran yazarların sundukları kavramsal çerçeve, dijital ortamda yükselen tara-çeviri hareketlerini, Türkiye’de yaşanmakta olan yaratıcı aktivist eylem biçimleriyle ilişkilendirmek açısından yol gösterici nitelik taşımaktadır. Bu bağlamda, ortaya çıkan yeni taktiksel yaklaşımların tamamına değinmek mümkün olmadığı için, araştırma konusu kapsamında önemli olduğu saptanan başlıklar üzerinde durulacaktır. Yazarların, ilgili yapıtta altını çizdikleri gibi, bir dizi gösterici küresel eylem incelemesinden yola çıkarak tasarlanan teorik kavramlar, tek bir çözüme odaklanan katı bir eylem planı buyurmak yerine kullanıcının karşılaşacağı her duruma yönelik uygulayabileceği esnek ve birbiriyle bağlantılı toplumsal taktiklerden oluşan eleştirel yaklaşıma dayalı modüler bir matris sunmaktadır (age, 4). Yaratıcı eylem tasarımına yön veren kavramlar ağı aşağıda yer alan esnek ve birbirleriyle bağlantılı taktiklere dayanmaktadır.

- ***Basit Kuralların Büyük Sonuçları Olabilir! - Yalnızca Beyin Fırtınası Yapmayın, Sanat Fırtınası da Yapın!***

Basit kuralların büyük sonuçları olabileceği yönündeki Andrew Boyd (2015) tarafından geliştirilen kavramsal çerçeve, toplumsal hareketlerin dayandırıldığı temel ilkelerden biridir. Katılımcılarla birlikte sanat işi, kitlesel gösteri ya da sanal kampanya organize etmek, baştan sona bir senaryoya bağlanmayı zorunlu

kılmamaktadır. İhtiyaç duyulan tek şey, başlangıç için katılımcıların altına imza atabileceği birkaç basit kuralın yer aldığı bir katılım davetiyesinin hazırlanmasıdır. Eğer doğru ve basit kurallar bulunduğu takdirde, şaşırtıcı derecede sağlıklı, etkili ve güzel bir oluşuma yol açılabilmektedir. Bu noktada amaç, toplumsal hareketler çerçevesinde, katılımcılara, kimsenin yetkili olmadığı ve *herkesin yetkili olduğu* ve/veya bu yöndeki eylemlerin *örgütlü bir tesadüf* olduğu mesajının aktarılmasıdır. Eylemlerin doğası, karmaşıklığı ya da risk seviyesi, kesin gerekli olan kuralları belirlemektedir. Ancak, kurallar ne kadar iyi seçilirse seçilsin, basit kurallar bütün süreci tek başına, büyümlü bir şekilde yönetememektedir. Kuralları belirleyen, eylem çağrısını başlatan aktivist bireyler, genellikle bütün eylem boyunca görünüşte organik olan bu süreci sürdürmekle yükümlüdürler. Unutulmaması gereken unsur ise, doğru kurallar, katılımcıları hedefe yaklaştırabilmektedir ama ulaşılan nokta hiç planlanmayan ve hayal edilmeyen bir yer olabilmektedir (age, 176-177).

Belirlenen basit kuralların, toplum üzerinde yarattığı olumlu izdüşümlerine dikkat çektikten sonra, Levana Saxon (2015) tarafından önemi vurgulanan *yalnızca beyin fırtınası yapmayın, sanat fırtınası yapın* başlıklı yaratıcı eylem taktiği çerçevesinde, sanat fırtınası, sözel bir beyin fırtınasına yabancı kalabilecek *uzamsal, kinestetik* ya da *müzikal* yeteneği olan bireyler için alan yaratmaktadır. Kolektif zekayı uyandırmayı amaçlayan beyin fırtınası topluluklarının etki alanları sınırlıdır. Bu nedenle, katılımcıların yaratıcı zekalarının tüm renklerini kullandıkları, yaratımı deneyimledikleri sanat fırtınasına dayanan hareketler, beyin fırtınasını desteklemektedir. Teoriler üretmek yerine, fikirlerin deneyimlendiği sanat fırtınası, fiziksel hareketlerle başlamaktadır. Ardından, beyni risk almaya hazırlayan bir çeşit doğaçlama süreci gelmektedir. Sanat fırtınası, farklı zekalara ve ifade biçimlerine alan yaratmaktadır. Yaratıcı zekanın bütün renklerini kullanan sanat fırtınası, çoğu zaman bireyin pasif bir yönünü harekete geçirmektedir. Bu özelliğiyle, yaratıcı aktivist eylemlere zemin hazırlamaktadır. Sanat fırtınası, yaratıcılığı desteklemekle birlikte, bireylerin, oluşturdukları topluluklarda hislerini ve duygularını dürüstçe ortaya koyabilmelerini sağlamaktadır. Böylece, *fikirler* ön plana çıkmaktadır. Aynı zamanda, sanat fırtınası ve ilişkili tüm hareketler *anti-kapitalisttir*. Çünkü kapitalist sistemin altında, bireylerarası ve sanata yönelik deneyimlerden giderek uzaklaşmaktadır. Sanat fırtınası, bireyin kendisiyle, sanatıyla ve ötekiyle tekrar iletişim kurması için fırsat yaratmaktadır (age, 128).

Saxon’a göre, *görsel* ve *performans* sanatları da dahil olmak üzere, olası bütün farklı sanat mecralarını listelemek için beyin fırtınası yaparak işe başlanabilmektedir. Sonra, bireyleri, seçtikleri mecraları kullanarak mesajlarını oluşturmak için sanat fırtınası yapacakları gruplara ayırmakla devam edilmektedir. Bir sonraki aşamada, her bir grup yaptıklarını anlatmakta, birbirlerinin işlerini yorumlamakta ve böylece bir adım sonrasında, neye odaklanacaklarını belirlemektedirler. Bu süreçte, katılımcılar grup değiştirebilmektedirler. Aslına bakılırsa, sanat fırtınası, fazla sözlü yoruma ihtiyaç duymadan, katılımcıların her birini denemeler yapmaya davet etmektedir. Bu şekilde, gruplar er ya da geç işe yarayan fikirler bulabilmekte ve *grup lideri* tarafından yürütülmekte olan *sanatsal ortak yaratım* sürecinde yer alabilmektedirler. Ancak, yazarın altını çizdiği gibi, bazı katılımcılar sanat fırtınasını korkutucu bulabilmektedirler. Grup lideri, bu süreçte, bireyleri zorlamak yerine, kendiliğinden gelişmekte olan yaratıcı üretimlerden rahatsızlık duyduğunu belirten katılımcılara, başka roller vererek çözüm yolları üretebilmektedir. Örneğin, katılımcıların/grupların mesajdan sapmamaları için *sözel yorumlar* yapmaları, grup liderleri tarafından önerilmektedir (age, 129).

- ***Anlatısal Düşünün! - Emretmeyin, Etkinleştirin!***

Toplumsal yaratıcı hareket ağlarının örülmesinde başvuru olan sanatsal eylem biçimleri kapsamında, Doyle Canning ve Patrick Reinsborough (2015a) tarafından önemi vurgulanan *anlatısal düşünme* yeteneği, bireylerin dünyayı hikayeler aracılığıyla kavrayan anlatısal yaratıklar olduğuna işaret etmektedir. Yazarlar, *güçlü bir düşmana en iyi yanıtın, güçlü bir hikaye tasarlamakla* verilebileceğini belirtmektedirler. Bu bağlamda, toplumsal eylemcilerin, içgüdüleriyle karar almaları ve olguların kamuoyunun fikirlerini dönüştürmek konusunda tek başlarına yeterli olmamaları, bireylerin, toplumsal algıyı yeniden şekillendirmek için “hikaye yazma savaşı” verdiklerini ortaya koymaktadır. Ana akım medya organlarında üretilen hikayelerin daha yaratıcı ya da ikna edici olduğunu söylemek yanıltıcıdır. Bireyin, amacı, sadece usta hikaye anlatıcıları haline gelmek değil, anlatısal düşünerek, ana akım medya organlarıyla arasındaki farkı en aza indirgeyebilmektir (age, 186).

Anlatısal düşünmek, aynı zamanda, *anlatısal strateji kurma* ve *anlatısal dinleme* eylemlerini içermektedir. Toplumsal eylemler tasarlanırken hedef kitleyi göz önünde tutarak hikaye oluşturma’nın temel yapı taşlarını Canning ve Reinsborough şu şekilde ifade etmektedirler (age, 187):

- *Çatışma*: Ele alınan sorun ya da çatışma nedir? Nasıl çerçevelenmiştir ve çerçevenin dışında kalanlar nelerdir?
- *Karakterler*: Hikayenin ana karakterleri kimdir? Diğer karakterler kimlerdir? Karakterler kendi adlarına mı konuşmaktadırlar yoksa onlar yerine başkası mı konuşmaktadır?
- *Betimleme*: Hikayeyi aktarmaya hangi güçlü betimlemeler yardımcı olmaktadır? İyi bir hikaye, seyirciye ne düşünmesi gerektiğini söylemek yerine, neyin söz konusu olduğunu bize göstermek için betimleme ve çağrışımlar yapan bir dil kullanmaktadır.
- *İma etmek*: Toplumsal çatışmanın çözümlenmesine dair görüşler nelerdir? Filmin sonunu söylemeden, arzu edilen bu çözüm nasıl çağrıştırılabilmektedir?
- *Varsayımlar*: Her hikaye, açıkça belirtilmemiş varsayımlar üzerine kurulmaktadır. Bu nedenle, toplumsal bir meseleye kafa tutmanın en iyi yolu, belirtilmemiş varsayımlarını açığa çıkarmak ve sorgulamaktır.

Yukarıda değinilen, anlatısal düşünce gücüne dayalı hikaye yaratım sürecinin dayandığı beş unsur, dönüştürücü bir anlatı evreni inşa etmek için yapı taşları sunmaktadır.

Bir sonraki aşamada, sanatsal üretim potansiyellerine başvurulmuş yaratıcı aktivist topluluklarda, grup lideri ve/veya moderatörü görevini üstlenen katılımcı hangi niteliklere sahip olmalıdır sorusu gündeme gelmektedir. Kathryn Blume'nin belirttiği gibi, *destekleyici, etkinleştirici lider*, katılımcıların yaratıcı potansiyelini uyandırmaktadır. Buna karşın, karizmatik, buyurgan bir liderin, projenin görünen yüzü olduğu, dikey örgütsel bir yapı kurduğu ve katılımcıları yanına kattığı bir liderlik tarzı bulunmaktadır. Katılımcıların görevi, lidere hizmet etmek, desteklemek ve karizmatik, buyurgan liderin emirlerine uymakla sınırlıdır. Bu tamamıyla as üst ilişkisine dayanan hiyerarşik bir yönetim şeklidir. Diğer yandan, yazarın altını çizdiği gibi, *tabandan yükselen liderlik* yaklaşımından söz etmek mümkündür. Bu bağlamda, *etkinleştirici liderin* görevi, *çekici, ilham verici* vizyonu ile, *yatay, örgütsel* bir yönetim yapısı kurmayı hedeflemek ve katılımcıları deneyimleyecekleri eylemlere yönelik cesaretlendirmek ile onların *yaratıcı katkılarını* geliştirmektir. Böylelikle, *etkinleştirici lider* kimliği, harekete/projeye katılan herkesin yaratıcılığını, pratik zekasını ve yenilik getirme becerisini ortaya koymakla yükümlüdür. Etkinleştirici liderin pozitif bakış açısı sayesinde, katılımcılar işin içinde bir fiil yer almaktadırlar. Katılımcılar, yeni

beceriler kazanmayı ve yeni zorluklarla mücadele etmeyi ilke olarak benimsemektedirler. Böylece, *kendi kendilerinin de destekleyici, etkinleştirici liderleri* haline gelmektedirler. Toplumsal bir hareketin uzun vadeli başarısı, vizyonun cazibesi ve bu vizyonu gerçekleştirmek için çok sayıda katılımcının bir arada çalışmasından doğan *yaratıcı sinerjinin* bir araya gelmesiyle ilişkilidir (Blume, 2015, 132).

- ***Praksis Mükemmelleştirir! - Açılış Sempatik Karakterlerle Yapın!***

Etkinleştirici lider kimliğini irdeledikten sonra, toplumsal hareketler çerçevesinde yaratıcı aktivizmin nasıl inşa edilmekte olduğu sorusu gündeme taşınmaktadır. Bu kapsamda, Joshua Kahn Russell, *praksis mükemmelleştirir* ilkesinin önemini şu şekilde ifade etmektedir:

“Eylemsiz teoriden koltuk devrimcileri doğar. Değerlendirilmemiş eylemden etkisiz veya amaca zarar veren aktivizm doğar. İşte *praksis* bu yüzden vardır. Fikirlerimizi geliştirmek için çabalarımızı değerlendirmemize yardımcı olan bir *teori, eylem ve değerlendirme* döngüsü”. (age, 162)

Yaratıcı aktivist hareketlerin temel dayanaklarından bir olan praksis, katılımcıların kendi deneyimlerinden ve içeriklerden ders çıkarıp bir şeyler öğrenmelerini gerektirmektedir. Etkili aktivizmin, bir döngüyü takip ettiğini vurgulayan Russell, öncelikle, işe değişimin nasıl olduğu üstüne teori üretmekle başladığını dile getirmektedir. Ardından birey, teoriyi temel alarak eyleme geçmektedir. Sonrasında ise, bir adım geri giderek, katılımcı, eyleminin nasıl gittiğini değerlendirmekte ve bunun sonucunda teoriyi yeniden inşa etmektedir. Bu noktada, aktivist birey, sadece aklını kullanmak ve değerlendirme yapmakla yükümlü değildir. Bunların yanı sıra, katılımcılar tarafından, *strateji, bilgilendirme ve gözden geçirme* alışkanlıklarını destekleyen belirli *davranışlar ve grup standartları* oluşturmak, praksis döngüsünü yaratmaktadır. Grubun toplantı tarzına, örgüt yapısına ve liderlik algısına ilişkin dinamikler, yaratıcı aktivist hareketlerin praksis döngüsünü güçlendirmektedir. Bu şekilde, yaratıcı aktivist hareketlere ilişkin gerçek bir teori üretilebilmektedir. Katılımcıların zihinlerinde praksis döngüsünün devamlı işlemesi gerekmektedir. *Praksis kültürü* oluşturmanın amacı, topluluklarda, teorilerin birlikte oluşturulmasına, ardından bilgilerin paylaşılmasına ve elde edilen sonuçlardan tüm katılımcıların bir şeyler öğrenmesine dayanmaktadır (age, 163).

Canning ve Reinsborough (2015b), etkinleştirici/moderatör lider konumundaki bireyin, *açılış sempatik karakterler* ile yapması gerektiğinin altını çizmektedirler. Çünkü, “iyi eylemler iyi hikayeler anlatır; iyi hikayeler sempatik kahramanlar

etrafında gelişir” söylemiyle, yazarlar bu doğrultudaki düşüncelerini dile getirmektedirler. İlgı uyandırıcı karakterlerden oluşan bir oyun ekibini bir araya getirmenin, her eylem tasarımcısı için kritik bir strateji olduğu yazarlar tarafından ifade edilmektedir. Eylemler, hikayedeki antagonistleri seçme ve yerme konularında güçlüdür, ama kitle durumdan etkilenen insanlarla kendini özdeşleştirebilirse yapılan adaletsizliği daha çok önemsemektedir. Güçlü *protagonistleri* ve başka *sempatik karakterleri* öne çıkaran toplumsal eylemler etkili olmaktadır. Eylemin hikayesini anlatan sözcünün rolü elzemdir. Sözcüler, çatışmaya insani bir boyut katmakta ve eylemi daha büyük bir bağlama taşıyarak mesajı somutlaştırmaktadırlar. Dolayısıyla, meseleden en çok etkilenenlerden, daha sempatik ve ilgi uyandırıcı sözcüler olabilmektedir. Yaratıcı eylem yüzlerinin, yalnızca durumdan etkilenen kesimin temsilcilerinden değil, aynı zamanda kitleler tarafından hikayenin ana karakterleri olarak kolayca tanınabilir olmaları, yaratıcı aktivizm etrafında şekillenen sempatik karakterlerin varlığına işaret etmektedir. Bu noktada, etkinleştirici liderin, kimin konuşacağına, karakterlerin nasıl canlandırılacağına, kimlerin kahraman, kimlerin kurban, kimlerin kötü adam rolünü üstleneceğine karar verirken, güç ilişkilerini saptayabilmesi oldukça önemlidir. Mağduriyet söylemlerine yer vermemek adına bu dinamikleri *beceri* ve *gerçeklikle* idare edebilmek, başarılı aktivist hareketlerin olmazsa olmazıdır (age, 146).

- ***Mesajdan Sapmayın!***

Yeni toplumsal hareketlerin dayandırıldığı ilkelere biri olan, *mesaj sanatı disiplini* başlıklı yaratıcı aktivist eylem biçimi, Celia Alario’ya göre, “anlatmak istenileni net, akılda kalıcı ve tutarlı olarak anlatma sanatıdır”. Bu bağlamda, mesaj disiplini, yaratıcılığın düşmanı değildir, tam tersine eylemci sanatsallığı tetikleyen bir davranış biçimidir (Alario, 2015: 178).

Yazar, mesaj disiplininin önemini şu şekilde ifade etmektedir (age, 179)

- *İşe yarar* çünkü toplumsal hareketler ekseninde, mesajdan sapılmadığında hedef kitleye ulaşma ve hedef kitleyi harekete geçirme olasılığı artmaktadır;
- *Grup sürecine değer vermektedir*, çünkü mesajdan sapmamak, topluluk üyelerinin doğru olduğuna karar verdikleri mesajı, insanlara ulaştırarak, bu çabaya gereken değeri göstermektedir;

- *Kalıcı niteliğe sahiptir*, çünkü insanın kafasında yer etmeden önce, bir mesajın çok yönlü duyuşal izlenimlere maruz kalması gerekmektedir. Mesaj disiplini uygulandığında, mesajın tutarlı olması sağlandığı gibi akılda kalması da sağlanmaktadır.
- *Kanalda parazit yaratılmadığı takdirde* ya da başka bir deyişle, sözcüklerin ve eylemlerin, topluluğun yaydığı mesajla uyumlu olması durumu mesajın etki alanını genişletmektedir.

Peki, mesaj sanatı disiplini hangi araçlar aracılığıyla sağlanmaktadır? Alario'ya göre, bu noktada, *röportajlar, görseller, eylemler* ve toplumsal hareketlerin yaratılmasında başvurulmuş tüm malzemeler, hedef kitleyi mesaja yakınlaştırmaktadır. Ancak, kısa bir açıklamanın her zaman söylenmek istenileni kapsamadığı gerçeği açıkça ortadadır. Mesajın basit ve canlı tutulmasının, gerçekleştirilecek eylemler için sadece bir başlangıç vuruşu olduğu unutulmaması gereken bir unsurdur (age, 180).

- ***Yeni Katılımcıları İyi Ağırlayın! - Kültürel Memleri Kullanın!***

Bir önceki paragrafta, *açılışı sempatik karakterle yapın* başlıklı yaratıcı eylem biçimi, Jonathan Matthew Smucker (2015a) tarafından gündeme getirilen *yeni katılımcıları iyi ağırdayın* fikriyle desteklenmekte ve yaratıcı aktivist toplulukların, bu yöndeki taktiksel yeniliklerini görünür kılmaktadır. Smucker'a göre, üye kazanmak ve üye kaybetmemek birbirleriyle yakından ilgilidir; yeni katılımcıların uyum sağlaması için birkaç basit yöntem katılımlarının devamını garantilemenizi sağlayabilmektedir. Aktivist topluluklara sonradan eklenmiş katılımcıları, grupla kaynaştırmak güçtür. Bu konuda bilinçli olmanın yararı olduğu gibi yeni katılımcıları gruba dahil etmek ve yeni gelenleri sıcak karşılamak için yöntem belirlemek gerekmektedir. Çünkü herkesi kucaklayan ve hemen arasına alan toplulukların bile kendi toplantı kültürleri bulunmaktadır. İstemedi de olsa, bu durum, yeni katılımcıların, kendilerini yabancı hissetmelerine neden olabilmektedir (age, 150).

Smucker'ın sözünü ettiği, yeni katılımcıları karşılama biçimleri nelerdir? Bu bağlamda, yazarın altını çizdiği unsurlar şunlardır (age, 151):

1. Yeni üyelerinizi kısa zamanda kaybetmemek için grup toplantısına katılımlarından önce yeni katılımcılarla bire bir mülakatlar yapın ve onları tanıyın;

2. Topluluğunuzun hangi yönden ilgilerini çektiğini, ne gibi görevlerden hoşlandıklarını, hangi görevlerde başarılı olduklarını ve ne kadar zaman ayırabileceklerini onlara sorun;
3. Ardından topluluğunuzun değerlerini, hedeflerini anlatın ve ne gibi roller üstlenebileceklerini onlarla tartışın.

Bu şekilde, uyum sürecinde, yeni katılımcıları teşvik etmek isteyen topluluklar, onlara değer verildiğini ve takdir edildiklerini hissetmeleri için çaba sarf etmek durumundadırlar. Etkinleştirici liderlerin ve diğer katılımcıların, yeni üyeler ile toplantılar haricinde sohbet etmeleri önerilmektedir. Toplantılar, etkinlikler ve eylemler hakkındaki düşünceleri ve yorumları kendilerine sorularak *etkileşime* dayalı bir uyum sürecinin temelleri atılabilmektedir (age, 152).

Yaratıcı eylem ağları çerçevesinde, *kültürel bilgi birikimleri olarak memlerin kullanılması*, önceki paragraflarda düşüncelerine yer verilen Reinsborough ve Canning (2015c) tarafından gündeme taşınmaktadır. Memler, akıldan akla, ağdan ağa, nesilden nesle geçen kendi kendine çoğalan kültürel bilgi birimleridir. Memler, toplumsal hareketler tarafından *özgürlük* ve *dönüşüm* hikayelerini yaymak için kullanılmaktadır. İyi bir mem, güçlü bir *toplumsal değişim* mesajı yayabildiği gibi, ortak bir mem, *örgütlenme aracı* olarak kullanılabilir. Mem, içinde belli bir dünya görüşü barındıran bir hikayenin duyulmasını sağlayan, virüs gibi yayılan bir çerçeve işlevi görmektedir. Etkili memler akılda kalıcıdır, yayılması kolaydır. Örneğin, bireylerin diline dolanan sözcükler, akılda kalan melodiler, moda akımları, fikirler, ritüeller, iz bırakan görseller ve benzerleri, yaratıcılarını aşarak geniş bir kültürel çerçeveye yayılmaktadırlar. Dolayısıyla memeler, bireyin zihninde yer etmekle birlikte mevcut fikirlerle bağ kurmakta ve ardından iletişim ve eylem sürecinde aktarılmaktadırlar. Yüksek yayılım gücüne sahip memler, mesajı somutlaştırdığı gibi bir eylemin ya da kampanyanın etkisini önemli ölçüde arttırabilmektedir. Yazarların önemle üzerinde durduğu gibi, güçlü bir mem tek başına sistemli bir dönüşümü tetikleyememektedir. Ancak doğru bir mem kullanımı, bir mesajın ya da fikrin yayılmasını desteklemekte, örgütlenmelerin katlanarak daha etkili ve nüfuzlu hale gelmesini sağlamaktadır (age, 242-243).

- ***Medyanın İşini Siz Yapın! - Şiddet Karşıtı Disiplini Bozmayın!***

Toplumsal hareketler kapsamında, kültürel memlerin dönüştürücü ve örgütleyici işlevlerini irdeleyen kavramsal çerçevenin ardından, aynı doğrultuda, Andy Bichlbaum

(2015b) tarafından kaleme alınan, *medyanın işini siz yapın* başlıklı yaratıcı eylem ilkesi öne çıkmaktadır. Yaratıcı aktivizmin tetikleyicisi konumundaki toplulukların katılımcı üyeleri, tasarladıkları eylemlerin medyada yer almalarını istiyorlarsa, medya organlarına reddedemeyecekleri fırsatlar sunmaları gerekmektedir. Bichlbaum'un deyimiyle, "derdinizi çok net anlatan, harika görsellere sahip, beklenmedik bir gelişmesi olan ya da mizahla dolu bir hikaye" tasarlamak, medya sektörünü cezbetmek için yararlı olmaktadır. Bu noktada, eylemin kendisinin üstlendiği görev, mutlak görünen bir durumun önündeki perdeyi kaldırmak ile ortada olan ama nadiren tartışılmakta olan gerçeklere işaret etmek ve böylece medyaya olta atmak ya da giriş noktası oluşturmaktır. Aktivist eyleyicilerin odaklandıkları meseleye yönelik komik ve olağanüstü bir eylem planı yaratması medya organlarının dikkatini çekmektedir. Bu nedenle, topluluk tarafından basın bildirisi hazırlamak, hakları izinli görsellere başvurmak, mesajı açıklayan olgulardan, rakamsal verilerden yararlanmak ve ses kayıtlarıyla dolu bir videoya başvurmak, medyanın işini olabildiğince kolaylaştırmakta ve ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir. Bu çerçevede, Bichlbaum'un dikkat çektiği bir diğer nokta ise aktivist toplulukların, yeni medya ve iletişim teknolojileri ve internet ağı aracılığıyla düzenledikleri eylemleri, bu mecralar üzerinden kendi imkanları doğrultusunda görünür kılıyor olmalarıdır. Youtube, Flickr ve benzeri sosyal medya ağlarının yayılım gücünden yararlanan topluluklar ürettikleri içerikleri/hikayeleri bu şekilde diğer medya organlarıyla paylaşabilmektedirler (age, 125).

Yaratıcı aktivistlerin, üretim sürecinde yeni medya ortamlarıyla kurdukları ilişkiye değindikten sonra Nathan Schneider (2015), toplumsal hareketlerin başarıyla sonuçlanması için *şiddet karşıtı disiplinin bozulmaması* gerektiğine vurgu yapmaktadır. Çünkü, şiddet karşıtı eylemler, eylemciler şiddete başvurmadıkları sürece başarı yakalamaktadırlar. Aktivist bireyler, şiddete şiddetle yanıt vermeye başladıkları anda *şiddetsizlik* mantığı örselenmektedir. Topluluklar temelde stratejik nedenlerden ötürü şiddet karşıtı disiplini etkili olduğu için sürdürmektedir. Schneider'in deyimiyle, "şiddete başvurmayan yöntemler, baskıcı güçleri karar ikilemine sürüklemektedir; ya silahsız bir avuç eylemcinin canına okuyacaksın ya da silahını bırakıp teslim olacaksın" (age, 148).

Arzulanan şiddetten uzak bir toplum modeli üretmektir. Bu şekilde, bireylerin, eylemlerini, hareketlerini, görmek istedikleri dünya doğrultusunda inşa ettikleri sürece, şiddet karşıtı disiplin kendiliğinden yaratılmaktadır. Şiddet karşıtı disiplini

koruma eylemi, adaletsizlik karşısında pasif kalmak ya da kabullenme anlamına gelmemektedir. Şiddet içermeyen toplumsal taktikler işe yaramadığında, şiddete başvurunun tek çıkış yolu olduğuna inanmak aceleyle verilen bir karardır. Sembolik eylemlerden, aktif/fiziksel eylemlere uzanan, geniş şiddet karşıtı taktik yelpazesi bulunmaktadır. Her koşula uygun, tek bir stratejik şiddetsizlik çözümü yoktur. Eğer şiddet karşıtı taktik işe yaramıyorsa, bir başkasını ya da birkaçını aynı anda kullanmak olumlu sonuçlar doğurmaktadır (age, 149).

- **Hedefi Karar İkilemine Sokun! - Yaratıcı Aksatma Uygulayın!**

Şiddet içermeyen yaratıcı hareketlerin yanı sıra Boyd ve Russel (2015), aktivist hareket planında, *hedefi karar ikilemine sokan eylem* repertuarının önemini vurgulamaktadırlar. Araştırmacılar, toplumsal hareketlerin başarılı olabilmeleri için karşı taraf üzerinde yaratılacak olan karar ikilemini şu şekilde açıklamaktadırlar:

“Eyleminizi öyle bir tasarlayın ki hedefiniz bir karar almak zorunda kalsın ve bütün seçenekleri sizin avantajınıza olsun. Hedefinizin arka kapıdan kaçmasına izin vermeyin ve kendinizi yaptıkları yanlarına kar kalarak sizi dışarıda bekledikleri bir duruma düşürmeyin. Onları belirli bir karar ikilemine zorlayın. Onları karar ikilemine düşürmediğiniz takdirde ipleri elinizde tutmak yerine eyleminizin başarısını hedefinizin belirlemesine izin vermiş olursunuz. Hem gerçek hem de mecazi anlamda, tüm çıkışları tuttuğunuzdan emin olun.” (age, 166)

Yaratıcı aktivistlerin, bu yöndeki taktiksel yaklaşımı benimseyerek hedeflerini sembolik düzeyde karar ikilemine itmelerinin ardından bu durum karşısında korunma yöntemlerini belirlemeleri oldukça önemli bir aşamadır. Çünkü hedefi köşeye sıkıştırmak bazen şiddetli bir tepkiye yol açabilmektedir. Hedef kitle, sert tepki göstermeyi seçerse, aktivistlerin ve müttefiklerinin girecekleri riski en aza indirgeyecek gerekli önlemleri almaları oldukça önemlidir (age, 167).

Yaratıcı eylem biçimleri etrafında örülen akran ağları ve onların örgütlenme tarzları, toplumsal hareketlere şekil vermektedir. Bu çerçeveden bakıldığında, Nancy L. Mancias (2015), aktivist toplulukların devreye soktukları *yaratıcı aksatma* eylemlerine şu sözleriyle dikkat çekmektedir:

Aksatma etkili bir taktik olabilir ve az sayıda eylemciden oluşan topluluklar tarafından çoğu zaman kısa süre içinde, pek az planlamayla başarılı şekilde gerçekleştirilmiştir. Ancak üzerine yeterince düşünülmemiş bir susturma ya da aksatma eylemi kolaylıkla geri tepebilir. Bu durumda, hedef, konuşma özgürlüğü karşıtı eylemcilerin mağduruymuş gibi davranıp toplumun desteğini kazanarak sesini daha çok duyurabilir. İşin zorluğu hedefinizin eline bu kozu vermeden organizasyonu aksatmaktır. Hedefin görüşlerini, başka bir ışık altında gösteren ya da kimseyi susturmayan ama dile getirdiğiniz sorunlar hakkında bir görüş bildirmek zorunda bırakan dolaylı müdahaleler daha etkili olabilir.” (age, 18)

Bu nedenle yazarın da altını çizdiği gibi, iyi tasarlanmış bir yaratıcı aksatma, hedefinize başka seçenek bırakmamaktadır. Bir pankartı ya da sembolü yaratıcı bir şekilde kullanmak konuşma özgürlüğüne müdahale tuzağına düşmeyi engellemektedir.

Aslında yapılmakta olan eylem, harekete bir *konuşma katmanı* daha eklemektir. Ya da başka bir deyişle, kısıtlamadan, daha fazla konuşma özgürlüğü yaratılmaktadır. Yaratıcı bir aksatma eyleminin pasif olması gerekmemektedir. Mancias'ın, yaratıcı aksatma eylemine yönelik değindiği örnek şudur:

“Newt Gingrich kitap imzası için Minnesota Aile Konseyi'nin bir konferansına katıldığında, eşcinsel bir aktivist sırasını saygılı bir şekilde bekledi ve sıra ona geldiğinde Gingrich'in üzerine gökkuşağı renklerinde yıldızlar attı. Odadan dışarı çıkarılırken “Gökkuşağını hisset, Newt! Nefreti durdur, eşcinsel karşıtı politikaları durdur” diye bağırıyordu. Olayın videosu bir anda tüm interneti sardı ve aksatma, uluslararası basın ilgisini çekerek yeni bir LGBT aktivizm dalgası başlattı. *Yıldız Bombası* taktiği televizyon dizisi *Glee*'nin bir bölümünde bile yer aldı.” (age, 19)

Bu örnekte görüldüğü üzere, yaratıcı aksatma eylemini, belirlenen hedefe ve duruma uygun hale getirmek oldukça önemlidir. Mancias'ın da vurguladığı gibi, “kavgacı laf ebeliğini” bırakıp *görseller*, *şarkılar*, *tiyatro* ve *mizah* gibi alternatif yaklaşımları değerlendirmek daha etkili sonuçları beraberinde getirmektedir. İyi tasarlanmış bir yaratıcı aksatma hedefe başka seçenek bırakmamaktadır. Çünkü iyi tasarlanmış bir yaratıcı aksatma hareketi, aktivist toplulukların her yönüyle kazandığını ve hedefin ise her yönüyle kaybettiğine işaret etmektedir (age, 20).

- ***Hepimiz Lideriz! - Markalaş Ya Da Damgalan!***

Daha önce fikirlerine yer verilen Jonathan Matthew Smucker'ın (2015), aktivist toplulukların yatay örgütlenme biçimine yönelik “hepimiz lideriz” söylemiyle oluşturduğu kavramsal çerçeve dikkat çekicidir. Yazar, bu konuya yönelik yaklaşımını şu kavramlar etrafında geliştirmektedir: “Hiyerarşiye duyulan güvensizlik, sağlıklı bir yaklaşım olmamakla birlikte liderliğin tüm biçimlerine karşı olumsuz bir tutuma yol açmaktadır. Aslında daha çok liderlik istiyoruz, daha az değil. Yatay örgütlenme ile örgütlenmemeyi ayırt etmek önemlidir” (age, 202).

Bu noktada, Smucker, toplumsal hayata yönelik katılım, *eşitliğin* sağlanması ve sosyal hiyerarşilere karşı *direnış* ağlarının kurulması gerektiğini belirtmekte ve liderlik algısının arkasında gizlenen hiyerarşik yapıların kırılma noktasına dikkat çekmektedir. Liderliği üstlenmek demek, bir proje ya da görevde ilerleyebilmek için *inisyatif* almak anlamına geldiği gibi aynı zamanda *sorumluluk* üstlenmek ile *bireysel* ya da *topluluk* olarak hep birlikte kolları sıvamak anlamına da gelmektedir. Bir nevi, *çoklu liderlik* modellerini geliştiren yatay örgütlenme ağları, dünyayı dönüştürmek ve inisyatif alabilmek için öne çıkan daha çok insana ihtiyaç duyulduğu mantığına dayanmaktadır. Ortak aklın gücünü savunan katılımcı ve paylaşımcı üretim sistemleri de bu

doğrultuda ortaya çıkmaktadır. Bu şekilde, herkesin sorumluluk almaya çağrıldığı kültürel hareket alanı yeniden inşa edilmektedir. Katılımcılararası etkileşimin ya da başka bir deyişle topluluk içinde yükselen farklı liderlik biçimlerinin, katılımcılar tarafından takdir edildiği ve değer gördüğü bir iletişim ortamının kurulması, yatay örgütlenme eylemlerini desteklemektedir. Bu bağlamda, sorumluluğa yapılan vurgu, liderliğe değer veren topluluk kültürüyle bir arada yürütülmektedir. Aksi halde, sahip olunan inisiyatif kullanma gücünü topluluk içerisinde ayak kaydırma oyunlarına alet etmek, çoklu liderlik zihniyetini sekteye uğratmaktadır. Yaratıcı toplumsal dönüşüm ağları kurabilmek için ilk aşamada, bireyin cesaretlendirilerek üretim potansiyelinin doruk noktasına ulaşmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Daha sonrasında ise *demokratik* bir dünya inşa edebilmek için birlikte çalışan liderlerden oluşan toplulukların temellerinin atılması gündeme gelmektedir (age, 203).

Yaratıcı eylem ağlarında yükselmekte olan çoklu liderlik algısına, Cristian Fleming (2015) tarafından toplumsal hareketlerin *markalaşması* ya da *damgalanması* yönündeki kavramsal açılım eklenmektedir. Markalaşmayı pazarlama alanından alıp, toplumsal hareketler kapsamında dolaşıma sokan yazar, bu konuya yönelik oluşan önyargılara şu ifadesiyle dikkat çekmektedir:

“Markalaşmak özellikle büyük şirket karşıtı aktivistler tarafından en yanlış anlaşılan iletişim kavramlarından biridir. Aslında markalaşma, aktivistler tarafından kendi yararlarına kullanılabilir ve kullanılmalıdır. Çünkü markalaşmanın gerçek anlamı, tüketicinin bir ürünü ya da hizmeti diğerine tercih etmesini sağlayan beklentiler, anılar, hikayeler ve ilişkiler kümesidir.” (age, 104)

Başka bir ifadeyle, markalaşma, mesajın gücünü, anlamını, aktarılışını şekillendiren bir mücadele biçimidir. Markasız bir mücadeleden ya da toplumsal hareketten söz etmek mümkün olmamaktır. Bu nedenle, yaratıcı direniş pratiklerinin ve stratejilerinin markalaşma yönündeki eğilimlerini arttırmak üzere dikkat edilmesi gereken unsurlar şunlardır (age, 105):

- *Markalaşma, doğası gereği büyük şirketlere özgü değildir.* Markalaşma, kolektif hafızada, belirli bir kelimeyi, ifadeyi ya da görseli, bir dizi duyguyla ya da fikirle ilişkilendirmek için kullanılan ilkeler bütünüdür. Bu süreç kapitalist izler taşımamaktadır. Şirketler markalaşma tekniğinden yararlandığı gibi aktivist topluluklar tarafından da kullanılabilir. Markalaşma, başarı ve yenilgi arasındaki mesafeyi en aza indirmektedir. Markalaşmayı etkili kullanan toplumsal hareketlerde, hedef kitleyi ikna etmek

daha kolaydır. Çünkü markalaşan yaratıcı eylem repertuarlarında, mesaj, hedef kitleye etkileşime dayalı bir diyalog ortamı aracılığıyla iletilmektedir. Aksi halde, hedef kitlenin, toplumsal hareketlere yönelik yabancılık hissetmesi, onların bu yöndeki eylemleri umursamamalarıyla sonuçlanmaktadır.

- *İstesenez de istemesenez de markalanacaksınız, o yüzden önce davranın:* Markası olmayan hareketlerin bile bir markası bulunmaktadır. Markalaşmayı reddeden yaratıcı eylem planları, diğerlerinin çizdiği çerçevede ilerlemek zorunda kalmaktadır. Marka, bahçe hortumundan akan su gibidir. Hortum ya yerde kalacaktır ya da ele alınıp yönlendirilecektir. İki türlü de su akmaya devam edecektir. Ancak suyun aktığı hortumu eline almayan aktivist hareketler, başkaları tarafından yönetilecektir.

- ***Görev Dağılımı Yapın! - Akran Baskısı Uygulayın!***

Yaratıcı eylemlerin kendi amaçları doğrultusunda birer marka haline gelmeleri ile toplumsal ilişkiler ağında meşru zemine taşınmaları ve sürdürülebilir stratejiler geliştirmeleri, Josh Bolotsky ve Andrew Boyd (2015) tarafından önemle altı çizilen topluluk içerisinde *görev dağılımı yapın* ilkesini gündeme getirmektedir. Bu bağlamda, grup içerisinde, görev dağılımının başarıya giden yolda anahtar bir süreç olduğunu savunan yazarların görüşleri şu şekildedir:

“Son tahlilde işleri gruplar değil, insanlar yapar. Grup çalışmasının bir kusuru, bir toplantıdan hiç görev almadan, nasılsa başkası halleder diye düşünerek ayrılmanın kolaylığıdır. Herkes böyle düşünürse, hiçbir iş yapılmayacağı besbellidir. Görev dağılımı yapın! İşler, ancak görev açıkça tanımlandığında ve birinin yapılacağı listesine girdiğinde yapılır.” (age, 122)

Etkinleştirici liderler, görev dağılımı sonucunda eyleyicileri nasıl seçecekleri, onlara nasıl destek olacakları ve tüm katılımcıların rollerini nasıl öğrenecekleri konusunda bilgi sahibidirler. Bu aşamada, görev dağılımını gerçekleştiren topluluk liderinin, net olması, katılımcılardan belirsiz sorumluluklar istememesi beklenmektedir. Çünkü katılımcılar görevlerinin ne olduğunu ve neden önemli olduğunu bilmek istemektedirler. Sözü edilen topluluk liderinin, işlerin tamamlanmasını sağlamak için, katılımcıları grubun karşına çıkararak görevlerini tamamlayacaklarına dair taahhüt vermelerini talep etmektedir. Aynı zamanda, her toplantıya bir önceki toplantının görev listesini gözden geçirerek başlamak, liderin görev dağılımına yönelik geliştirdiği çalışma planının parçasıdır. Adaletli yapılan görev dağılımı, topluluk içerisinde meydana gelecek yıpranmaları da engellemektedir. Ancak, gönüllü katılıma dayalı topluluklarda, sorumluluk üstlenen ama görevini yerine getirmeyen katılımcılar yer

almaktadır. Topluluk lideri, bu durumu önceden hesaba katmalı ve gönüllü katılımcıya görev verirken dikkatli olmak durumundadır (age, 123).

Toplumsal dönüşümleri gerçekleştirmeyi hedefleyen aktivist toplulukların örgütlenme sürecinde, katılımcıları harekete geçiren unsur *akran baskısı* olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda, Bryan Farrel (2015) bireylerin bilgilendirilmekten ya da ürkütülmektense, akran gruplarınca harekete geçirilmesinin önemi üzerinde durmaktadır. *Toplumsal tedavi* sürecinde, akran gruplarının birbirlerine yönelik uyguladıkları itici güce ihtiyaç duyulmaktadır. Öyleyse akran baskısı denildiğinde hangi örnekler üzerinde durulmaktadır? Farrel'in bu yöndeki görüşleri şu şekildedir:

“Akran baskısı aynı zamanda, Güney Afrikalı gençler arasında HIV oranlarını düşürmekten, Amerika Birleşik Devletleri'nde genç sigara içicilerin sayısını azaltmaya kadarkimi şaşırtıcı, olumlu toplumsal değişim örneklerinden de sorumludur. Rosenberg her iki atılımında, olumlu toplumsal değişim için akran ağlarını harekete geçirmek üzere yerel sivil toplum kuruluşlarının hedefe yönelik çalışmaları sonucu doğduğunu açıklıyor.” (age, 264)

Benzer hedefleri ve değerleri paylaşan akran topluluklarının birbirleriyle *özdeşim* kurma eğilimleri, zor ve baskıcı durumlarda bile toplumsal tedavinin, toplulukları hareket geçirmek için kullanılabilen bir güç olduğunu ortaya koymaktadır. Akran grupları içerisinde yaratılan etkileşime dayalı *iyeleştirici* etki ağları, yaratıcı aktivizmin öne çıkan taktiksel ilkeleri arasında yer almaktadır (age, 265).

- ***Etik Gösteri Düzenleyin! - Hukuktan Korkmayın, Kullanın! - Uzmanlarla Birlikte Çalışın Ama Uzman Olmaya Kalkmayın!***

Demokratik değerleri pekiştirmeyi hedefleyen toplumsal hareketler, düşünsel ve fiziksel mücadele biçimlerinin harmanlandığı bir dönüşüm sürecini tetiklediği gibi yaratıcı aktivistlerin, toplumsal mücadele aşamasında, ahlaki anlamda bir duruş benimsemelerini de beraberinde getirmektedir. Toplumsal hareketlerin taktiksel nitelikleri kapsamında değinilen son başlık, Stephen Duncombe (2015) tarafından *etik gösteri* olarak kavramsallaştırılan yaratıcı eylem biçimidir. Yazar, siyasi açıdan etkili olabilmek için eylemcilerin temsillerle haşır neşir olması gerektiğini belirtmektedir. Çünkü temsiller, belli ilkelere sadık kalarak, *ahlaklı*, *özgürleştirici* ve *sadık* olma nitelikleri taşımaktadırlar. Ahlaki temsil kavramı, *yenilikçi*, *demokratik* hedeflere ulaşmak için *işaretlerin*, *sembollerin*, *mitlerin* ve *fantezilerin* taktiksel ve stratejik kullanımı üzerine bir düşünme yöntemi sunmaktadır (age, 230).

Duncombe'un ifade ettiği gibi, etik gösteri, siyasi kültürü daha yenilikçi değerlere kaydırmayı amaçlayan *sembolik* bir eylemdir ve şu niteliklere sahip olmalıdır (age, 231):

- **Katılımcı:** Hem katılımcıları hem de izleyicileri eşit derecede güçlendirme sistemiyle rgtleyicilerin *yönlendirici* görevini üstlenmek;
- **Açık:** Değişen bağlamlara ve katılımcıların fikirlerine karşı *duyarlı* ve *uyumlu* olmak;
- **şeffaf:** Kandırmayı ve aldatmayı amaçlamadan, izleyicilerin *hayal gücünü* harekete geçirmek;
- **Gerçekçi:** Gizlenen ve perdelenen gerçek dünyanın g dinamiklerini ve sosyal ilişkilerini aydınlatmak ve dramatize etmek için *fanteziyi* kullanmak;
- **topik:** İmkansızın değerini bilmek ve imkansızı mümkün kılmaya yardım etmek.

Aslına bakılırsa, etik gösteri, mesajıyla kandıran ya da mesajını ucuzlaştıran bir dönüşüm hareketini değil, *gerçeğin propagandasını* savunmaktadır. Ancak, gerçek kendisini gerçek olmasından dolayı ortaya çıkarmamaktadır. Gerçeğin, yüksek sesle dile getirilmesi ve bunun doğru şekilde yapılması gerekmektedir. Bunun için, gerçeğin çevresinin hikayelerle örülmesi, hakkında sanat işleri yapılması uygun görülmektedir. Bunu yapmak, yeni hayal ürünler ve yeni mitolojiler gerektirse bile bireyler arasında yayılabilecek yeni ve güçlü yollarla bu süreç mümkün kılınmaktadır (age, 231).

Yaratıcı eylem biçimleri arasında yer alan etik gösteri düzenleme aşaması, Andy Bichlbaum'un (2015a) bu doğrultuda geliştirdiği *hukuktan korkmayın, kullanın* başlıklı ilkesini de gündeme getirmektedir. Yazar, aktivist toplulukların organize ettikleri eylemlerin her aşamasında, çekinmeden birden fazla avukata danışmalarının ve onlardan tavsiye almalarının önemine şu söylemiyle dikkat çekmektedir:

“şirketler size dava amayacaklardır ama ihtar gönderebilirler. Bu bir endişe kaynağı yerine, büyük bir ltuf sayılabilir. İhtar mektupları avukatlardan gelen, genelde hukuk diliyle yazılan ve sizi bir davayla tehdit eden mektuplardır. Kesinlikle hukuki değer taşımazlar ve göz ardı edilebilirler; gerçi o zaman elbette avukatların dediklerini yapmaları riskini göze alırsınız. şu da var ki ihtar mektubu neredeyse her zaman, tam olarak bir blöf olmasa bile bir formalitedir.” (age, 196)

Bichlbaum'un, toplumsal hareketler ekseninde, aktivist eyleyicilerin, avukatlardan ve hukuki düzenlemelerden korkmamaları gerektiğini savunan görüşlerine yakından

bakıldığında, kimi durumlarda, ticari şirketlerin, aktivist topluluklara karşı dava açtıkları gözlemlenmektedir. Şirketlerin bu yöndeki eğilimlerinden zarar görmeden sıyrılmak için yapılması gerek tek hareket, aktivistlerin maruz kaldıkları sembolik şiddet gösterisinin diğer insanlar tarafından duyulmasını sağlamak ve bunun sonucunda ilgili şirketlere yönelik yeni bir mücadele sürecini, yeni medya ağlarının gücüne başvurarak başlatmaktır (age, 197).

Bu yönde gelişen toplumsal hareketler çerçevesinde hukukun üstünlüğünü vurgulayan yaratıcı eylem taktiklerinin temeli, Brooke Singer (2015) tarafından önemi vurgulanan *uzmanlarla birlikte çalışın ama uzman olmaya kalkmayın* başlıklı ilkeye dayanmaktadır. Singer'in deyişiyle, "karmaşık sorunlara yönelik etkili müdahaleler geliştirmenin sırrı, aktivistler ve uzmanlar arasında akıcı ve ortaklaşa kurulan ilişkiler ağıyla bağlantılıdır" (age, 184). Aktivist eylemciler tarafından tasarlanan toplumsal projelerin ve kampanyaların yürütülebilmesinde uzmanlar son derece faydalı işbirlikçiler olabilmektedir. Bir uzman, bu süreçte harika bir bilgi kaynağı olabilmekte ve benimsenmekte olan yaklaşımların eksikliklerine dikkat çekerek toplumsal hareketleri potansiyel tuzaklardan uzaklaştırabilmektedir. Bir uzman, proje katılımcılarının daha çok uzmanla iletişime geçmelerini sağlamakta ve bunun sonucunda projenin yeni kitlelere sunulmasına fırsat tanımaktadır. Bu noktada, Singer'in de belirttiği gibi, uzman görüşlerinden yararlanmanın, toplumsal herhangi bir kampanyanın sağlıklı yürütülmesine yönelik etkisi oldukça güçlüdür. Ancak, dikkat edilmesi gereken unsur yazar tarafından şu şekilde ifade edilmektedir:

"Projenizde ya da kampanyanızda çalışmaya devam ederken, insanların size uzmanmışsınız gibi davranmaya başladığını görebilirsiniz. Konuşmaya davet edilebilirsiniz ya da bir gazeteci arayıp sizden yorum isteyebilir. Medyanın ilgi gösterdiği bir proje, mesajınızı mesajınızı olası en geniş kitleye duyurarak davanızı ileri taşır. Şahane! Çektiğiniz ilgiyi yararınıza kullanın. Fakat uzman rolüne kendinizi çok kaptırmayın. Taktiğinizden şaşmayın. Çevrenizi yapılandırın ve gerektiğinde baskı uygulayın. Eğer işiniz bittiyse ya da proje ömrünü doldurduysa, mikrofon başında oyalanmayın. Hızlı ve özgürce hareket etmenin faydalarını kullanın; ortadan kaybolun. Uzmanların uzun vadeli yükümlülükleri vardı ve bunu sürdürmekte başarılıdır; alanlarını seçip ona bağlı kalırlar. Bir taktisyen olarak sizin işiniz risk almaktır. Neyin işe yarayıp yaramadığını görmek için birçok fikir, prototip ya da durum üretin. Uzmanlara benzersiniz ama onların yerini alamazsınız." (age, 185)

Singer'in bu yöndeki kavramsal yaklaşımında, uzman ve yaratıcı aktivist arasındaki fark açıkça ortaya konmaktadır. Aktivist ile uzmanın etkileşime dayalı iletişim ağında ortak bir eylem repertuarı kurmaları ve toplumsal hareketlere karşı egemen sistemin uyguladığı müdahalelere yönelik birlikte çözüm yolları üretmeleri olumlu sonuçlar yaratmaktadır.

2.7. Ağ Toplumunda Yeni Medya Etiği

Yeni toplumsal hareketler çerçevesinde, yaratıcı aktivist eylemlerin dayandığı taktiksel altyapıyı irdeledikten sonra, birinci bölümün son basamağını oluşturan bu konu başlığı, ağ toplumunda benimsenen etik kavrayışa odaklanmaktadır. Kültürel üretim alanı olarak deneyimlenen dijital mecralarda, kullanıcı özgürlüklerle iç içe bir konumda bulunmaktadır. Birey, bir yandan ifade özgürlüğü ve bilgiye erişim haklarını kullanabilmekte diğer yandan ise mahremiyetin ve özel hayatın ihlali, kişisel verilerin korunmaması, nefret söyleminin üretilmesi, telif haklarının çiğnenmesi, yanıltıcı bilgilendirme vb. etik sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Görüldüğü üzere, yeni medya ve iletişim ortamları etrafında yaratılan toplumsal paylaşım ağlarının kullanıcıya sunduğu imkanların yanı sıra bir takım tehditleri ve riskleri içerisinde barındırıyor olması, yeni medya etiği kavramını gündeme taşımaktadır. Örneğin, yeni medya ortamları ve uygulamaları, bir yarıyla, kullanıcıya sınırsız bilgiye ulaşma özgürlüğü tanıyıp, kullanıcıların kendi düşüncelerini bu gibi ortamlarda diğer kullanıcılara ulaştırmalarına fırsat tanırken diğer yarıyla aynı özelliklerin etkisiyle ırkçı/nefret içeriklerinin dolaşımında rol oynayabilmektedir. Bu nedenle, bu bölümde, toplumsal eylemlerin geliştirilmesinde ve bu süreçte sosyal medya ağlarının kullanılmasında karşılaşılan tehditleri, öne çıkan engeller ile çelişkileri saptamak ve bunun sonucunda Türkiye perspektifinde, yeni medya etiği çerçevesinde benimsenen ve/veya benimsenmesi öngörülen yaklaşımları tartışmaya açmak amaçlanmaktadır.

Öyleyse, iletişim alanının düzenlenmesinde gözden kaçırılmaması gereken en önemli konu, dijital ortamın *özgürlük* ve *tutsaklık* gibi kavramsal çelişkilere yataklık eden bir mücadele alanı olmasıyla ilişkilidir. Bu bağlamda, ilgili kurumların/eyleyicilerin sorunlar karşısında kısıtlayıcı, sınırlandırıcı, baskıcı yasalara başvurusu yerine etik bilincin yerleştirilmesine yönelik girişimlerde bulunmaları yeni medya alanında önem kazanmaktadır. Öte yandan, yeni medyanın siber suçları ve gözetimi artırma gibi tehlikeli yanlarına ilişkin hukuksal düzenlemeler için moral panik yaratmak yerine kişi hak ve özgürlüklerinin, kişisel bilgilerin, mahremiyetin korunmasında yasalara rehberlik edecek etik ilkelerin geliştirilmesi gerekmektedir. İletişimbilimci Ruhdan Uzun'un, yeni medya dolayımı *etik* ilkeler doğrultusunda geliştirdiği kavramsal çerçeve şu ifadelerle dayanmaktadır:

Ağır bir yaptırım içermediği için toplumsal pek çok sorunu çoklu bağlamlar yerine yalnızca etik alanında tartışmak, bazen kural ihlallerinin arkasındaki iktidar yapılarının sorgulanmasını da gözlerden saklayan bir işlev olarak görüyor. Sorunların nedenlerine inerek daha radikal

çözümler aramak yerine sonuçları iyi/kötü ya da doğru/yanlış ekseninde ayırarak olumsuz olanları yasaklamak yüzeysel kalabiliyor. Bir de söz konusu kurallar çoğunluğu kapsamıyor ve kuralların uygulanmasını sağlayacak mekanizmalar da geliştirilmiyorsa etik konusu toplumsal kökenlerinden soyutlanıp nerdeyse bireysel vicdanlara hapsediliyor. Bu noktada, her şeyin etikle çözülemeyeceğinin bilincinde olmak önemli; ama sinik bir tavırla etiği insan eyleminin tamamen dışında bırakmak da çoğu zaman var olan iktidar yapılarının sürdürülmesine hizmet edebiliyor. Dolayısıyla, yeni medya konusu da etik meselelerden ayrı düşünülemez. İletişim ağlarının yönetim konusu, teknolojinin tasarlanacağı biçimden, bu teknolojiyi kimlerin nasıl ve ne kadar kullanacağını belirlenmesine kadar değişen durumlarda kararlar alınmasını ve etik seçimler yapılmasını içerir”. (Uzun, 2015, 8-9)

Yukarıda, görüşlerine yer verilen düşünürün, yeni medyanın etik sonuçları üzerine geliştirdiği söylemine paralel eksende Kanadalı, yeni medya eleştirmeni Hal Niedzvieck kaleme aldığı *Dikizleme Günlüğü* (2009) adlı yapıtında, yeni medya ve iletişim araçlarının, bireyin, toplumsal ve kültürel algılarını nasıl dönüştürdüğünü ve sonrasında nasıl yeniden ürettiğini dile getirmektedir. İnsan yaşamının dijitalleşmesi ve elektronik ortamlara kayması sonucunda gelişen *dikizleme kültürü*, içinde hem *ultra bireyselleşimi* hem de *kapitalizmin tohumlarını* ve en önemlisi de *yitirilmiş topluluk* duygusuna duyulan özlemi içinde barındırmaktadır. Bireyin, başkalarıyla iletişim kurmak için kişisel bilgilerini sosyal paylaşım platformlarında *abartılı* bir şekilde paylaşıyor olması sonucunda internet ağları *özel* alan ve *kamusal* alan arasındaki sınırlara geçirgen bir nitelik kazandırmaktadır. Böylelikle, toplum tarafından önemsenen mahremiyet, bireysellik ve şeffaflık gibi kavramlar yeni şekillere bürünmektedir. Çünkü, internet temelli sosyal paylaşım platformlarının sunduğu ortamlar ve araçlar, şeffaflık ve paylaşımcılık gibi politikaları, mahremiyet, bireysellik, gizlenme ile gizleme gibi eylemlerin sınırlarını görünmez kılmaktadır. Söz konusu olan kavramların tamamen ortadan kalkmaması ancak bu kavramlara yönelik toplumsal algının dönüşen sosyal yatkinlikler doğrultusunda yeniden düzenlenmektedir. Niedviecki, görünür olmak, herkes tarafından bilinmek ve bir topluluğa ait olma dürtülerinin, dikizleme kültürünün önünü açtığını ve sosyal paylaşım sitelerinin, *röntgencilik* ve *teşhircilik* gibi toplumsal ve bireysel bilinci tehdit edecek eğilimlere zemin hazırladığını vurgulamaktadır (age, 244-245).

İnternet tabanlı sosyal paylaşım sitelerinin, bireyler tarafından deneyimlenmesi sonucunda ortaya çıkan tehditlerle dolu gerçeklik tablosu, yeni medya etiğine ilişkin ilkeler ağına duyulan ihtiyacın bir kez daha altını çizmektedir. Bu bağlamda, yeni medya tabanlı eylemlerin ve sonuçlarının, etik konusu/kavramı çerçevesinde ele alınması zorunluğu gündeme gelmektedir. İletişim Bilimciler Mutlu Binark ve Günseli Bayraktutan önderliğinde kaleme alınan ve diğer uzmanların katılımlarıyla kolektif bir ürün olarak ortaya çıkan *Ayin Karanlık Yüzü: Yeni Medya ve Etik* (2013) adlı yapıt,

Türkiye’yi kuşatan internet ağındaki etik sorunları, ilgili yazarlar tarafından gerçekleştirilen saha çalışmasından hareketle değerlendirmektedir.

Öncelikle, yeni medya etiği kavramının neleri kapsadığı sorusu, yazarlar tarafından gündeme taşınmaktadır. Yeni medya etiği, yeni medya ortamlarında ortaya çıkan etik sorunlar ve sorunlara yönelik farkındalık olarak kavranmaktadır. Yeni medya ortamlarının araç olarak çoğalması, çeşitlenmesi ve gelişmesi, alanda eyleyen sayısının çok olması, yazılı basın endüstrisinin de yeni medya endüstrisine paralel olarak gelişmesi, içerik üretiminin hızlı ve çok olması yeni medya ortamlarını etik sorunlar bağlamında ele almayı zorunlu kılmaktadır. Üstelik, yeni medya ortamlarında etik sorumluluğun paydaşları endüstri gibi kurumsallaşmış yapılardan, bireysel kullanıcı gibi eyleyicilerin ellerindedir. Yeni medya etiği alanı, kitle iletişim araçlarının işleyişi, daha özelde ise kitle iletişim araçları yoluyla yayılan enformasyonla ilgili olarak ortaya çıkan sorunlu durumlar hakkında sistematik bir düşünce biçimi sunmaktadır. Dolayısıyla, yeni medyadaki etik sorunları tartışırken üretilen içeriğin, dijitallik, etkileşimsellik, hipermetinsellik, yayılım, sanallık ve mültimedya biçimselliği gibi yeni medya ve iletişim teknolojilerini kuran koşullar ağındaki (bkz. Bölüm 1.3) dolaşımı üzerinden ele alınması gerektiğini yazarlar vurgulamaktadır (age, 25-26).

Yeni medya ortamlarında deneyimlenen etik sorunlara yönelik başlıklar, soru ve sorun alanları yazarlar tarafından şu şekilde belirlenmektedir (age, 38-39):

- Özel yaşamın gizliliği,
- Telif/patent hakları,
- İçeriğin asıl kaynağının gösterilmemesi,
- Üretilen içeriklerin olgunlaşmadan ve doğruluğunun teyit edilmeden yayılması,
- Kişisel verilen güvenliğinin sağlanamaması,
- Veri madenciliği,
- Dijital gözetim,
- Haber ve ticari enformasyonun sınırlarının belirsizleşmesi,
- Yeni medya ortamındaki yoğun reklam içeriğine başvurulması,
- Yanıltıcı etiketleme ve başlıklandırma,
- Nefret söylemi,
- Bireyin yeni medya ortamında sadece tüketici olarak konumlandırılması.

Görüldüğü üzere, yeni medya içeriklerinin dolaşımını ve üreten-tüketici konumundaki eyleyicilerin bu yöndeki üretim pratiklerini tehdit altına alan etik koşullar çeşitlilik göstermektedir. Bu çerçevede, bu sorunsalların tamamına değinmek mümkün olmadığı için araştırma konusu kapsamında saha çalışmasının ardından, tara-çevirilerin dolaşımı ve tara-çevirmenlerin kültürel üretim pratikleri üzerinde etkili olduğu saptanan ilgili etik sorunlar derinlemesine irdelenmektedir.

Bu çerçevede, *özel yaşamın gizliliğinin ihlali* olarak tanımlanan konu başlığı, bireyin özel yaşam alanını, kimlerle ne ölçüde paylaşacağı gerçeğiyle ilişkilidir. Birey, özel yaşamının ne kadarını çevreye açacağı orana ve şekline kendi iradesi ile karar vermektedir. Özellikle, kullanıcının cinsel yaşamı ve cinsel tercihleri, dinsel tercihleri, etnik kökeni, sağlık bilgileri vb. özel bilgileri korunmaya alınmaktadır. Çünkü, özel yaşamın gizliliği, her şeyden önce insanın insan olmasından doğan yüksek değerdir. Bireyin, özel yaşamının gizliliği hakkı yeni medya ortamlarında çeşitli şekillerde ihlal edilmektedir. Bu yöndeki görsel-işitsel malzeme paylaşımı, etiketleme özelliğinin kullanımı veya e-posta içeriklerinin izinsiz aktarılması vb. ihlaller hem yeni medya profesyonelleri tarafından hem de kullanıcı türevli-içerik üretimini gerçekleştiren kullanıcılar tarafından gerçekleştirilmektedir (age, 57-58).

Aynı doğrultuda devam edildiğinde, yeni medya etiği kapsamında öne çıkan bir diğer önemli konu başlığı, *telif/patent haklarının ihlali*ni içermektedir. Bu bağlamda, internet ağında dolaşımda olan her içerik gibi, telif ve patent haklarıyla korunan içerikler de birer enformasyondur. Enformasyonun paylaşımı temelde etik bir sorun olmamaktadır. Ancak telif ya da patent hakkına sahip kişi ya da kurumların, bilginin sınırsızca dolaşımı karşısında uğradıkları hak kayıplarına yönelik duyarsız davranmak söz konusu olan bu etik sorunsalı gündeme getirmektedir. Bu noktada, belirleyici unsurlardan biri, ticari kayıplar ile etik sorunlar arasındaki farkın doğru biçimde kurulmasıdır. Başka bir kişi ya da kurumun emeği ile kazanç elde etmek, *korsanlık* ve/veya *haksız kazanç* olarak tanımlanmaktadır. Telif haklarının ihlali kapsamında öne çıkan diğer unsur *intihal* kavramıdır. Yeni medyaya ilişkin mecralar intihal sorununu daha yaygın bir hale getirmektedir. Bu bağlamda, bazı web siteleri, bir web sayfasından diğer bir web sayfasına erişimi sağlayan link verme yoluyla başka haber sitelerinin içeriğinden yararlanabilmektedir. Türkiye'deki haber içeriği üreten web sitelerinin içeriğine göz atıldığında, büyük bir bölümünün içerik açısından benzer olduğu, aynı haberlerin bazen kaynak göstermek yoluyla bazen de kendi

üretimleriymiş gibi pek çok sitede kopyalandığı görülmektedir. Bu bağlamda, dijital içeriğin, *kopyalanabilir, dağıtılabilir, düzenlenebilir, karıştırılabilir, üzerine inşa edilebilir* olduğu mantığına dayanan ağ temelli telif haklarına yönelik hukuksal alternatif düzenlemelerdir (İng. *creative commons*)¹⁵. *Kopyala yapıştır* mantığına dayanan telif haklarının ihlali meselesi, yeni medya ortamında dolaşıma sokulan tüm içeriğin kamusal olduğu yönünde yanıltıcı toplumsal algıdan kaynaklanmaktadır (age, 65-66).

Aynı eksen üzerinde ilerlendiğinde, telif haklarının ihlalinin hemen ardından, *içeriklerin* dolaşım sürecinde *asıl kaynaklarının gösterilmemesi* sorunsalıyla karşı karşıya kalınmaktadır. Herhangi bir internet sitesindeki bilginin dolaşıma girmesi amacıyla başka bir web sitesi tarafından alıntılanması ancak bu süreçte özgün içeriğe yönelik kaynağın gösterilmemesi, dijital ortamda intihal olgusunun varlığına işaret etmektedir. Bu yöndeki içerik paylaşım eğilimi, bilginin *geçerliliğini ve güvenirliliğini* tehdit etmektedir (age, 70). Yeni medya odaklı iletişim ortamlarında *hız* olgusunun önem kazanması, kullanıcıların, bu doğrultuda intihale başvurdıkları kültürel üretim pratiklerinin önünü açmaktadır.

Yeni medya etiği çerçevesinde tartışılan bir diğer sorun, kullanıcının, *veri madenciliği* olgusuyla karşı karşıya kalmasıyla açıklanmaktadır. Peki, nedir veri madenciliği? Yeni medya ortamlarında, kullanıcılara ait verilerin işlenmesi sonucunda, kullanıcılara yönelik profil bilgilerinin çıkartılma eylemi veri madenciliği başlığı altına girmektedir. Bir nevi veri eşleştirme ve veri işleme tekniği olarak gelişen bu süreçte kullanıcının kişisel ve/veya özel hayatına ilişkin bilgileri tehlike altına girmektedir (age, 74).

Bu noktada, dikkat çekilen bir diğer konu ise yeni medya ve iletişim ortamlarında, *nefret söylemi* barındıran içeriklerin üretilerek, (yeniden)- yeniden dolaşıma girmesiyle kullanıcılar tarafından erişilebilir ve kullanılabilir olmasıyla ilgilidir. Binark ve Bayraktutan’a göre, “nefret söylemi, her türlü hoşgörüsüzlükten kaynaklanan ve önyargılardan beslenen nefreti yayan, teşvik eden, savunan ya da haklı çıkaran ifade biçimleri için kullanılmaktadır” (age, 86). Nefret söyleminin ortaya çıkmasında, stigma, stereotipler, önyargılar ve ayrımcılık tetikleyici araçlardır. Nefret söylemine ilişkin türler şu başlıklar altında incelenmektedir (Binark, Çomu, 2012):

- Siyasal nefret söylemi,

¹⁵ Bu konuya yönelik detaylı bilgi için bkz. <https://creativecommons.org/licenses/?lang=tr>.

- Kadınlara yönelik nefret söylemi,
- Yabancılar ve göçmenlere yönelik nefret söylemi,
- Cinsel temelli nefret söylemi,
- İnanç ve mezhep temelli nefret söylemi,
- Engellilere ve çeşitli hastalıklara yönelik nefret söylemi.

Nefret söylemi, yeni medya uygulamaları aracılığıyla farklı şekillerde kullanıcıyla buluşmaktadır. Çevrimiçi haber siteleri, video paylaşım ağları, dijital oyun toplulukları, nefret söylemini taşıyan sosyal medya ağları olarak ele alınabilmektedir.

Araştırma konusuyla ilişkili olan bir diğer yeni medya etiğine ilişkin sorunsal, internet ağı çevresinde, kullanıcıların *anonim* kimliklere yöneldiği noktada belirlemektedir. Kullanıcı, takma isimlerle yarattığı anonim kimliği aracılığıyla, yüz yüze iletişim biçimlerine oranla, daha özgür ve güvenle görüş alışverişine, bilgi transferine, örgütlenme eylemlerine ve çeşitli hareketlere destek verebilmektedir. Bu noktada, anonimlik olgusuyla, otoriter rejimlerle mücadele/baş etme stratejileri arasında güçlü bir bağ kurulmaktadır. Bu noktada, kullanıcının, kurumsal kimliğine başvurmaktansa anonim kimliğine başvurması, uyguladığı bir denetim/korunma mekanizması olarak algılanabilmektedir. Ancak, özellikle altının çizilmesi gereken konu, anonimlik olgusunun bir yandan bireyin ifade özgürlüğünü koruduğu gerçeğiyle diğer yandan kullanıcının, anonim kimliğinin arkasına gizlenme eğilimi sonucunda toplumsal iletişim sürecinde güvensizliğe dayalı oluşan paniğin yarattığı çelişkidir (Binark, Bayraktutan, 2013, 96-97).

Görüldüğü üzere, yeni medya etiği kapsamında karşılaşılan sorunsallara, web 2.0 ortamlarını ve bu araçlarda üretilen içeriği çevreleyen dijitallik, etkileşimsellik, multimedya biçimselliği, hipermetinsellik, kullanıcı türevli içerik üretimi ve yayılım gibi teknolojik koşullar zemin hazırlamaktadır. İçeriklerin dolaşımını yönlendiren bu koşullarla ilintili olarak etik sorunların kökenleri siyasi, ekonomik ve kültürel mekanizmalara dayanmaktadır. Siyasi denildiğinde, otoriter rejimlerin egemenliklerini kurmak üzere uyguladığı denetleme gücü ve sansür yaklaşımları akla ilk gelen unsurlardır. Ekonomik nedenler çerçevesinde, internet ağının egemen güçler tarafından ticari ve kapitalist girişim aracı olarak kullanılması örnek olarak verilmektedir. Son olarak da, kullanıcının, yeni medya ortamlarına ilişkin, örneğin, kişisel haklarına yönelik koruma ve kullanma konusundaki bilinç eksikliği bu doğrultuda ortaya çıkan kültürel nedenlere işaret etmektedir. Bu nedenle, yeni medya

uygulamalarında yaşanan etik sorunlara yönelik ne tür müdahalelerin, kimler tarafından yapılacağına dair yeni bir tartışmanın temelleri atılmaktadır.

Bu açıdan bakıldığında, Binark ve Bayraktutan, yeni medya etiği konusuyla ilgili bütün tarafların dahil olacağı *ortak iletişim etiği* üzerinde çalışılması gerektiğine dikkat çekmektedirler. Tüm eyleyiciler arasında kurulacak olan bu yöndeki iş birliği, şeffaf iletişim kanallarına duyulan ihtiyacı görünür kılmaktadır. Özdenetimsel pratiklerin öne çıktığı iletişim ortamlarında, hukuksal düzenlemelerin alanı sınırlandıran ve özgürlükleri –özellikle ifade özgürlüğünü- daha kısıtlı bir kapsamda değerlendiren yapısından uzaklaşmak birincil hedeftir. Bu nedenle, yazarlar, *açık etik yapma* yaklaşımının altını çizmektedirler. Herkesi kapsayan, toplulukla birlikte yaşama konusuna vurgu yapan bir bakış açısının, yeni medya ortamları üzerine geliştirilecek olan etik yaklaşımda etkili olması kaçınılmaz bir gerekliliktir (age, 157). O halde, *eleştirel yeni medya okuryazarlığı* etrafında bireye kazandırılacak olan bilgileri, becerileri ve yetileri, Binark şu şekilde ifade etmektedir:

“Yeni medya okuryazarı olan birey kamusal, sivil ve siyasal alanlarda bireysel ve kolektif olarak fikirlerini daha iyi bir şekilde açıklayabilir, pazar yönelimli ekonomide kendinin salt tüketici olarak konumlandırılmasını önleyecek şekilde enformasyonu kullanabilir ve nitelikli enformasyon kaynaklarına ulaşabilir, yeni medya ortamlarında etik ihlallerde bulunmaz ve etik ilkelere uygun davranabilir. Bir başka deyişle, yeni medya okuryazarı olan bireyin internette risk yaratabilecek çeşitli niteliksiz ve/veya sakıncalı içeriklere erişim konusunda bir çeşit farkındalıkla donanmış olması ve bu içeriklere erişmemesi, aracın ve ortamın iletişim sürecindeki dolayımlayıcı niteliğinin farkında olması beklenebilir.” (age, 44)

Yeni medya okuryazarlığı, bireye/kullanıcıya, yeni medya ortamlarını deneyimlerken karşılaşacağı sorunlar karşısında benimseyeceği etik kavrayışa yönelik bir yöntem sunmaktadır. Amaç, bu doğrultudaki etik sorunları en aza indirgeyerek, bu türden web 2.0 temelli iletişim ortamlarında, bireyin, kuracağı kültürel üretim ağlarında güçlenmesini sağlamaktır. En önemlisi de çeşitli sorunlar karşısında, bireyin özdenetime dayalı *etik muhakeme becerisini* kazanması hedeflenmektedir. Bu nedenle, kullanıcının, dijital gözetim, veri madenciliği, kişisel verilerin korunması, telif haklarının saklanması ve vb. etik sorunlara yönelik yeni medya okuryazarı kılınması oldukça önemlidir. Yeni medya okuryazarlığı, bireyin, deneyimlediği ortama ilişkin farkındalığını ve bilinçli üretim/dolaşım/tüketim becerisini geliştirmektedir. Bu noktada, etik eğitimin yaşamboyu eğitim sürecinin bir parçası olması gerektiğini vurgulayan yazarlar, bu yöndeki eğitim düzlemindeki açılımın, demokratik değerlerin içselleştirilmesine yönelik kanalları açacağını vurgulamaktadırlar (age, 150-151).

2.8. Değerlendirme ve Sonuç

Görüldüğü üzere, sosyal medya ağlarına dayalı yeni iletişim pratikleriyle ilişkilendirilen anahtar kavramlar ışığında, toplum haritasının nitelik ve biçimi dönüşmektedir. Bu çerçeveden bakıldığında, toplumun kendini sürekli yeniden üreten dinamik bir dokuya sahip olması ve buna paralel olarak ağ mantığı üzerine kurulan yeni toplumsallıklar, ürünü, üreteni/tüketeni, üretim ve tüketim biçimlerini, iletişim kanallarını ya da daha genel bir ifadeyle tüm sosyo-kültürel mekanizmaları yeniden üretmektedir.

3. KURAM VE YÖNTEM: ÇEVİRİ SOSYOLOJİSİ VE DİJİTAL ORTAM ÇEVİRİ UYGULAMALARI

“Aslında kopuş, bakışın dönüşüme uğraması anlamına gelir ve sosyolojide araştırma eğitiminin öncelikle, sırra vakıf olmaya dayalı felsefelerdeki ifadeyle, yeni gözlerle baktırması gerektiği söylenebilir. Yeni bir insan değilse de, en azından yeni bir bakış, [çeviri alanında] sosyolojik bir göz yaratmak söz konusudur. Bu da gerçek bir dönüşüm, [...], toplumsal dünyaya bakışın baştan aşağı değişmesi olmadan mümkün değildir.”

(Bourdieu ve Wacquant, 2007: 258)

Çevrimiçi deneyimler çerçevesinde yükselen yeni toplumsallıklar, çeviri pratiğine ve çevirmen kimliğine yönelik yeni kavramsallaştırmaların oluşmasına öncülük etmektedir. Dijital Ortam Çeviri Uygulamalarına yönelik değinilen bu bölümde, temel alınan araştırma soruları şu şekildedir:

1. Ağ toplumunun, hem çeviri pratiği hem de çevirmen kimliği üzerindeki olası yansımaları hangi kavramlar etrafında şekillenmektedir? Bu bağlamda, dijital ortam çeviri uygulamalarına yönelik etik yaklaşımlar hangi ilkelere dayanmaktadır?
2. Çeviri odaklı dijital toplulukların çözümlenmesinde başvuru netnografik araştırma yöntemi hangi aşamalardan oluşmaktadır?
3. Türkiye’de, çeviri pratiğine odaklanan çevrimiçi toplulukların nitelikleri nelerdir?

3.1. Katılımcı/Paylaşımçı Çeviri 2.0

Bu bölüme başlamadan önce, çeviri alanında yaşanmakta olan dijital açılımı gündeme taşıyan çarpıcı örneklerle değinmek anlamlı olacaktır. 2007 yılının Haziran ayında, Harry Potter serisinin son kitabı, İngilizce olarak tüm dünyada kitap reyonlarında yerini almıştı. Bu süreci takiben, sözü edilen Harry Potter romanı, fan okurlar tarafından internet ağında bir çok dile çevrildi ve küresel düzlemde dolaşıma girdi. Hatta, yapıtın, tam iki gün sonra, genç bir fan okurun moderatörlüğü eşliğinde, altmış gönüllü kullanıcı tarafından gerçekleştirilen Çinceye çevirisi, edebiyat dünyasında yankı uyandırdı (Brantley, 2007). Bu yüksek iş hacimli çeviri sürecinde, dijital forum sayfaları, sohbet odaları ve web tabanlı iletişim platformları aracılığıyla yüzlerce Harry Potter fanı ortak bir amaç doğrultusunda biraraya geldiler.

Harry Potter fanları bu doğrultuda bir ilke imza atarlarken, internet kullanıcılarının, gönüllülük ilkesi çerçevesinde, çeviri pratiğine odaklanan kültürel üretim alanları her geçen gün genişlemektedir. Bu kapsamda, ses getiren bir diğer örnek TED¹⁶ topluluğunun başlattığı gönüllü çeviri eylemleridir. TED topluluğu, Amerika merkezli içerik üreten çevrimiçi bir platformdur. 2009 yılında *paylaşmaya değer fikirler* ilkesiyle harekete geçen topluluk, teknolojiye felsefeye, tarihten sanata birçok bilimsel alanda öne çıkan araştırmacıların/düşünürlerin konferans konuşmalarının alt yazı çevirilerini üstlenmektedir. Bu bağlamda, oluşumunun ilk yılında bünyesinde bulunan ikiyüz gönüllü çevirmen sunulan içerikleri İngilizceden kırk dile çevirmiştir. Günümüze gelindiğinde ise İngilizcenin yanı sıra yüz dört dilden içerik çevirisi yapan gönüllü çevirmenlerin sayısının yirmi bine yükseldiği gözlemlenmektedir (TED, [11.10.2015]).

Yukarıda değinilen örnekler, yeni medya ve iletişim teknolojilerinin, hem çeviri pratiği hem de çevirmen kimliği üzerindeki yansımalarını çözümlemek üzere ihtiyaç duyulan yeni kavramsallaştırmaları gündeme getirmektedir. Bu nedenle, ilk aşamada, tüm alanları kuşatan küreselleşme hareketiyle birlikte şekillenen yeni dünya düzeni, çeviri alanını nasıl etkilemekte ve hangi yönde dönüştürmektedir? Küreselleşme hareketinin teknolojik sonuçları ve bunların toplumsal ilişki ağları üzerindeki etkileri bir önceki bölümde incelenmiştir (bkz. Bölüm 1). Bu açıdan bakıldığında, bireysel ve toplumsal iletişim kurma pratiklerinin, internet ağına taşınması, çeviri eylemini

¹⁶ TED (İng. *technology, entertainment, design*), teknoloji, eğlence ve tasarım sözcüklerinin kısaltılmış biçimidir.

küreselleşme hareketinin odağına yerleştirmektedir. Çünkü, dünya üzerindeki ülkelerin her anlamda birbirleriyle ilişki kurabilmelerini ya da başka bir deyişle küresel ve ortak bir yaşam alanının inşasını, çeviri eylemi ve çevirmen olmaksızın düşünmek mümkün değildir (Cronin, 2013, 491). Aslına bakılırsa, küresel açılımla birlikte, teknolojik imkanların her geçen gün çoğalarak gelişmesi, farklı pazar piyasalarının şekillenmesini beraberinde getirmektedir. Liberal ekonomilerin yarattığı rekabet ortamı, ürüne yönelik fiyat-zaman-hız-kalite göstergeleri arasındaki ilişkisellik vb. unsurlar, şirketlerin, küresel platformda sürdürülebilirliklerini koruyabilmeleri için yeni üretim senaryoları yaratmalarını kaçınılmaz kılmaktadır.

Küresel ekonomilerin yarattığı en önemli gelişmelerden biri, yeni medya ve iletişim teknolojileri etrafında biçimlenen internet ağı tabanlı platformlardır. Bu yeni koşullarda, çeviri sadece dillerarası düzlemde iletişim sağlayan bir araç olmaktan çıkarak neredeyse tüm şirketlerin, küresel düzlemde varlıklarını koruyabilmeleri için başvurdukları bir ihtiyaca dönüşmektedir. Peki, çeviri alanından ve çevirmenin penceresinden, yeni iletişim mecralarının yarattığı ağ tipi iletişim mecralarına bakıldığında neler görülmektedir? Gerçek şudur ki, masabaşında, oturur pozisyonda bulunan çevirmenin, yer değiştirmesi ve böylece yeni dünya düzeni içinde görünürlüğünü devam ettirebilmesi ve sesinin yüksek tonda çıkması için, yeni çalışma koşullarına ayak uydurabilmesi ve kendini sürekli güncelleyebilmesi beklenmektedir. Çünkü piyasadaki ürünlerin çeşitlenmesi ve özellikle çevrimiçi teknolojilerin sunduğu çoklu multimedya içeriklerinin çevirisine yönelik uzmanlaşma eğilimi göstermesi, çevirmenin etkin bir konuma taşınması ve aynı zamanda toplum içerisinde sürdürülebilir bir kimlik kazanması açısından çok önemlidir (Costales, 2011, 2). İşte bu nedenle, teknolojik altyapının etkisinden uzak kalan bir çeviri eyleminden ve çevirmenden bahsetmek mümkün olmadığı gibi, bireyin gerçekleştirdiği eylem biçimi olan çeviriden yoksun bir teknolojik gelişim süreci de imkansızdır (Cronin, 2012, 482).

Tüm bu göstergeler, çeviri alanında yaşanan dijital dönemeci görünür kılmaktadır. Bu bağlamda, dijital açılım dendiğinde akla ilk gelen düşünce, çevirmenin, çeviri sürecinde başvurduğu araç-gereçlerin *elektronikleşmesi* yönünde gelişmektedir. Bu yönde, çevirmenin çalışma ortamına ilişkin farklı teknolojik ortamların gelişmesi ve bununla ilişkili konular, tez çalışmasının merkezinde bulunmasa da, kısaca bu alanda

yaşanan ağ merkezli gelişim sürecine değinmenin, ilerleyen aşamaları kavrayabilmek için yararlı olacağı çalışmasının yazarı tarafından düşünülmektedir.

Gelişmekte olan teknolojik imkanların, çeviri eylemi üzerindeki yansımalarını irdeleyen çok sayıda çalışma bulunmaktadır (Folaron, 2012; Fernandez Costales, 2009; Jiménez-Crespo, 2009; Melby, 2006; O'Hagan, Ashworth, 2002; Pym, 2007; Gambier, 2012). Bu bağlamda, çeviri sürecinde başvurulacak yazılımların/programların sayısı her geçen gün artarak çeşitlenmektedir. Çeviri bellekleri, terim bankaları, metin düzenleme programları, yazım/noktalama/dilbilgisi denetim araçları, açık erişim veri kaynakları, vb. bilgisayar destekli yazılımlar bu çerçevede yer almaktadır. Sözü konusu olan elektronik ortamlar ve uygulamalar, internet ağında yapılanmakta olan çeviri eylemini desteklemektedir. Bu noktada, deneyimlerin paylaşıldığı e-mail grupları, blog sayfaları, sosyal medya paylaşım siteleri de, bu süreçte çevirmenin yararlandığı dijital kaynakları oluşturmaktadır.

Yukarıda değinilen mikro-yazılımlar, dijital verileri çevrimiçi sunucuda arşivlemekte ve internet ağı üzerinden kolayca ulaşılabilir kılmaktadır. Teknolojide yaşanan bu devrim *bulut bilişim* olarak tanımlanmaktadır. Bu koşullarda, çevirmenin, verilerin düzenlenmesi/organizasyonu ve analizine yönelik çekinceleri en aza indirgenmektedir. İnternet ağının sunduğu elektronik altyapı, platformlar, yazılımlar ve çözüm odaklı programlar bu yöndeki sorunları minimum düzeye getirmektedir. Gambier'nin deyimiyle, çevirmenin bu uygulamalar ile donatılan yeni çalışma ortamı *paylaşımçı çevrimiçi araç gereçler* ile biçimlenmektedir. Bununla birlikte, sözü edilen çeviri teknolojileri, çevirmenin, bireysel çalışma ortamını dönüştürmektedir. Çevirmen, küresel iletişim platformunda, dijital ve kolaboratif bir çalışma ortamına eklenerek çalışma ortamını/mesleğini, yeni yazılımları/programları takip ederek sürekli yeniden yapılandırmaktadır. Bakıldığında, internet ağının açık erişim ilkesine dayanan yapısı, bu türden yazılımları/programları, profesyonnel, amatör, gönüllü çevirmenler ile kurumlar ve şirketler tarafından kullanılabilir kılmaktadır. Çeviri büroları ve yerelleştirme şirketleri, proje tabanlı çeviri çalışmalarının her aşamasında bu programları kullanmaktadır. Bu bağlamda, *Google Çeviri*, *Lingotek*, *Wordbee* gibi ücretli ve ücretsiz yazılımlar örnek gösterilmektedir (Gambier, 2012, 6-7).

Yaşanmakta olan teknolojik ilerlemeler, uygulamalı alanda, iş akışını da dönüştürmektedir. Şirketlerin ve çeviri bürolarının bu yazılımlar sayesinde maliyet oranları yarı yarıya azalmaktadır. Böylelikle, üretim kapasitesi artmaktadır. Çevrimiçi

Çalışma ortamının sunduğu fırsatlar karşısında, eviri piyasası bir takım tehdit oluşturan durumlarla karşı karşıya kalmaktadır. Sürecin kesintisiz işlemesi için internet ağına erişim sürekli sağlanmaktadır. Bu noktada, açık erişim sisteminden kaynaklı verilerin güvenliği ile kişisel hak ve özgürlükler tehlike altına girmektedir (age, 8).

Görüldüğü üzere, dijital yazılımların/programların, fiziksel anlamda çevirmenin çalışma alanını iyileştirdiği görülmektedir. Ancak, evirmen ve dėer tüm eyleyicilerin, teknolojik uygulamaların sunduğu fırsatlar ve tehditler karşısında bilinçli ve duyarlı hareket etmeleri kaçınılmaz bir gerekliliktir. evirmenlerden, gerektiğinde teknolojik tehditleri fırsata dönüştürebilecek teknik donanıma sahip olmaları beklenmektedir.

3.2 Yeniden Yapılanan eviri Pratikleri/evirmen Kimlikleri

Yeni medya ve iletişim teknolojilerinin gelişimi, eviri alanında yaşanmakta olan teknolojik açılımı desteklemektedir. Bu bağlamda, Minako O’Hagan, web 2.0 teknolojileri etrafında şekillenen dijital eviri hareketlerine yönelik kavramsal bir ereve oluşturmaktadır (2009, 2011, 2016). Araştırmacının, editörlüğünü üstlendiği “*Translation as a social activity. Community translation 2.0*”, [“*Sosyal bir eylem olarak eviri. Topluluk temelli eviri 2.0*”] (2011) adlı yapıt, web 2.0 uygulamalarının, eviri pratiği üzerindeki etkilerini irdeleyen kuramsal ve uygulamalı çalışmaları bir araya getiren, bu alana yönelik birincil kaynak niteliği taşımaktadır. Bu yapıtın yanı sıra, yazar yukarıda sözü edilen diğer çalışmalarında, topluluk temelli eviri ağlarının nitelikleri üzerinde durmaktadır. O’Hagan’ın, dijital ağlar etrafında oluşan eviri topluluklarının genel niteliklerini betimleyen ifadesi şu şekildedir:

“Bu yöndeki evrimii oluşumlarda, gönüllük ilkesinden hareketle internet kullanıcıları, ortak akıl yürütme gücüyle mültimedya içeriklerini bir dilden başka bir dile çevirmekte ve bu eviri ürünleri dolaşıma sokmaktadırlar. Paylaşım, katılım ve açık erişim gibi Web 2.0 teknolojilerine ilişkin iletişimsel değerler, eviri odaklı dijital toplulukların örgütlenme biçimlerini yansıtılmaktadır”. (age, 14)

Sözü edilen bu toplulukların hedefleri ve değerleri doğrultusunda, eviri pratiğinin ve çevirmen kimliğinin, yeni medya uygulamalarına ilişkin kavramlar eşliğinde yeniden üretildikleri görülmektedir. Yazar, bu yönde geliştirdiği kavramsal çerçevede, 2000’li yıllardan itibaren, internet temelli iletişim çağının ikinci dönemini oluşturan web 2.0 uygulamalarının, üretimden tüketim sürecine, siyaset, ekonomi gibi tüm toplumsal alanları kuşatması sonucunda, bireyin ve kurumların iletişim kurma pratiklerini, ağ tipi yeni bir toplum modeli yönünde yeniden inşa ettiğine dikkat çekmektedir. Bu

bağlamda, O'Hagan, çeviri eylemini kuşatan topluluk odaklı dijital dönüşümün irdelenmesi için yöntemsel çerçeve sunmaktadır.

O'Hagan, bilginin üretiminde ve dolaşımında, *açık erişim, paylaşım, katılım ve işbirliği* gibi örgütsel değerlerin öne çıktığı internet tabanlı iletişim ağlarının, çeviri pratiği ve çevirmen üzerindeki etkilerine değinmektedir. Bu bağlamda, topluluk temelli çeviri hareketleri kapsamında sosyal medya ağı olan Facebook uygulamasının kullanıcılar tarafından İngilizceden farklı dillere yönelik gerçekleştirilen arayüz çevirilerine dikkat çekmektedir. Söz konusu olan Facebook arayüz çevirileri, topluluk takipçileri/kullanıcıları tarafından gerçekleşmekte ve belirlenen kriterleri sağlayan arayüz çevirileri ilgili topluluğun web sitesine eklenmektedir¹⁷. Bu süreçle yönelik, O'Hagan'ın vurguladığı bir diğer önemli unsur, Facebook arayüz çevirilerini üstlenen *gönüllü* kullanıcıları/takipçileri yakınlaştıran ortak tutkunun, *çeviri* pratiğine dayandığı gerçeğidir. Gönüllük esasına dayanan bu türden çevrimiçi topluluk temelli çeviri hareketleri, amatör kullanıcıların yanı sıra profesyonel çevirmenler tarafından da başvurulmuş *toplumsal* bir eylem alanıdır. Topluluk temelli çeviri hareketleri kapsamında, O'Hagan'ın örnek olarak sunduğu bir diğer çevrimiçi oluşum Wikipedia açık sözlük uygulamasıdır. Bilindiği üzere, Wikipedia, 2001 yılında bilginin üretimini destekleyen dijital bir platform olarak ortaya çıkmıştır. İlk aşamada, İngilizce oluşturulan konu başlıklarını içeren uygulamanın, günümüze gelindiğinde 10 farklı dile çevrildiği ve bundan sonra da diğer dillere çevrilme sürecinin devam ettiği görülmektedir. Topluluk temelli çeviri pratiklerinde ya da başka bir ifadeyle kitle tabanlı açık çeviri hareketlerinde (İng. *massive open translation*), O'Hagan'ın deyimiyle kitlelerin üretim güçlerine (İng. *crowdsourcing*) başvurulmaktadır (2016, 936-938).

Facebook, Wikipedia vb. sosyal medya topluluklarına ilişkin arayüz ve/veya içerik çevirilerinde, çevirmen, dilsel potansiyelini ve teknoloji kullanma becerilerini harekete geçirmekle birlikte dillerarası/kültürlerarası olduğu kadar *medyalararası* iletişimi kuran aracı kimliğiyle, bilginin üretiminde ve dolaşımında aktif bir konuma yükselerek, toplumsal iletişim ağında sorumluluk üstlenen *angaje* birey konumunda bulunmaktadır.

¹⁷ Sosyal medya ağı olan Facebook platformuna ilişkin arayüz çevirileri, topluluğun kendi bünyesinde kurulan "Community Translation on a Social Network" adlı oluşum tarafından yönetilmektedir.

Dijital topluluklar etrafında yükselen kitlesel çeviri pratiklerinde, katılım, paylaşım ve kolektivite gibi değerlere dayanan örgütlenme şekli bu ağları kuran çevirmen kimliğini de yeniden yapılandırmaktadır. Bu bağlamda, O'Hagan'ın bu yönde sunduğu kavramsal çerçeve yol göstericidir. Bir önceki bölümde üzerinde durulan web 2.0 ortamlarında üretilen *kullanıcı-türevli içerik* (İng.user-generated content) olgusu, O'Hagan tarafından çeviri alanına taşınarak çevirmen kimliğine yönelik yeni bir kavramsallaştırmayı beraberinde getirmektedir.

Yazar, kullanıcı-türevli çeviri içeriklerini şu şekilde tanımlamaktadır:

“*Kullanıcı-türevli çeviri kavramını, kar amacının güdülmediği, farklı çeviri içeriklerinin dijital mecralarda kullanıcılar tarafından üretilme süreciyle ilişkilendirmekteyim. Bu doğrultuda, kullanıcı kavramını detaylandıracak olursam, hem dilbilimsel açıdan ulaşılamayan bir ürünün dolaşımını sağlayan aracı konumundaki gönüllü bireyi hem de sahip olduğu dilsel yetiler ve ilgi alanı doğrultusunda, çoklu medya ortamlarının desteklediği çeviri içeriğini bir fiil üreten bireyi işaret etmektedir*”. (O'Hagan, 2007, 97)

O'Hagan'ın kullanıcı-türevli çeviri başlığı altında ele aldığı tara-çeviri hareketlerine yönelik görüşleri, araştırma konusu kapsamında önemli veriler sunmaktadır. Yukarıda değinilen topluluk temelli dijital çeviri hareketleri çerçevesinde, O'Hagan, Japon çizgi roman sanatı olan manga yapıtlarının, internet ağında fan kitleleri tarafından gerçekleştirilen tara-çeviri içeriklerine değinmektedir. Fanların bu yöndeki gönüllü girişimleri, küresel düzlemde kültürlerarası diyalogu ve üretim ağlarını pekiştirmektedir. Bu süreç, zaman ve mekan kopukluğundan doğan kısıtlamaları ortadan kaldırmakla birlikte ilgi alanları doğrultusunda, fan çevirmenleri ortak kültürel üretim platformlarında yanyana getirmektedir. Yazar, fan odaklı çeviri ağlarına ilişkin gözlemlediği nitelikleri şu şekilde ifade etmektedir (2009, 101-102):

1. Bu topluluklar, teknolojik imkanların yarattığı işbirliğine dayalı üretim ortamları kapsamında belirlenen amaç doğrultusunda, bir ürünü ve/veya bir projeyi tamamlayan *görev adamlarından* oluşmaktadır;
2. Bu yönde uygulanan *hukuki* kriterlere yönelik boşluklar, bir yandan fan odaklı çeviri hareketlerini, telif haklarının korunmaması kapsamında çıkmaza sürüklerken diğer yandan fan odaklı üretim pratiklerinin, ürünün dolaşımını hızlandırarak hedef okur kitlesini genişlettiği gerçeğini de su yüzüne çıkartmaktadır. Aynı zamanda, bu topluluklar, ürüne yönelik düzenlenecek olan reklam, tanıtım vs. gibi maliyetleri aza indirmektedir;

3. Fan çevirmenlerin bu türden etkinlik alanları içerisinde, kar amacı gütmeksizin görev üstlenmeleri onların bu süreçte hissettikleri yüksek düzeydeki *motivasyon* unsuruna işaret etmektedir;
4. Son olarak da, fan çevirmenlerin ürüne yönelik geliştirdikleri *art alan bilgisi* kimi zaman profesyonel çevirmen ile aralarındaki uzaklığı giderebilmektedir.

Web 2.0 teknolojilerine dayalı dijital üretim hareketleri merkezinde yükselen çeviri odaklı fan pratiklerinin gelişmesindeki en önemli etken, anaakım yayıncılık mecralarda gerçekleştirilen anime ve manga çevirilerinin, O'Hagan'ın deyiimiyle editörler tarafından *aşırı-düzeltilme*¹⁸ (İng. *over-edited*) işlemine maruz kaldıkları gerçeğiyle açıklanmaktadır. Bu çerçevede, fan çevirmenlerin bu yöndeki tavırları çevrimdışı çeviri pazarına yönelik karşı bir duruş olarak nitelendirilmektedir (age, 100).

O'Hagan'a göre, kullanıcı odaklı çeviri pratiklerini destekleyen dijital çeviri topluluklarına –ürünleri ne olursa olsun- üye çevirmen/kullanıcılar, benimsedikleri katılıma, paylaşıma ve etkileşime dayalı iletişim kurma biçimleri ile gönüllüğün esas olduğu sorumluluk bilinciyle, günümüzde her alanda yaşanmakta olan dijital dönüşümün göstergesi konumundadırlar. Bu bağlamda, bireyler, internet tabanlı sosyal medya ağları etrafında yakınlaşarak çevrimiçi topluluklar oluşturmaktadır. Sözü edilen topluluklarda, kullanıcıların/takipçilerin hissettikleri aidiyet duygusu ile birlik, beraberlik ve dayanışma gibi ortak değerler, çeviri pratiği aracılığıyla pekiştirilmektedir. İşbirliğine dayalı çalışma düzeninin öne çıktığı çevrimiçi topluluklarda, çeviri eyleminin tek bir merkez tarafından yürütülmesinin sona ermesi bu yöndeki *demokratik* açılımı desteklemekte ve kullanıcının, çeviri sürecinin her aşamasında söz hakkına sahip olmasına fırsat vermektedir (O'Hagan, 2016).

Yeni medya ve iletişim teknolojileri, kullanıcıyı, internet ağında sıradan, pasif bir tüketici konumundan üretim sürecinin parçası haline gelen aktif bir üretici konumuna taşımaktadır. Durum böyle olunca, kullanıcı türevli çeviri içeriklerinin üreticisi konumundaki *çoklu çevirmen* kimliğinden söz etmek mümkün olmaktadır. Bu noktada, çeviri alanında *sosyo-teknolojik* dönemece girildiğini savunan düşünür

¹⁸ Yazar, *aşırı-düzeltilme* kavramıyla kaynak üründe yer alan kültürel öğelerin, çeviride görünmez kılınmasına ve bunun sonucunda çeviri içeriğinin, editör tarafından benimsenen *aşırı-yerelleştirme* stratejisiyle, kaynak kültürün tüm otantik niteliklerinden yoksun bırakıldığına işaret etmektedir.

Gambier'nin, yeni medya ortamlarında, çevirmenin çoklu kimliğine ve çevirmen pratiğinin yenilenen yüzüne yönelik oluşturduğu kavramsal çerçeveye değinmek yerinde olacaktır. Yazarın, bu doğrultuda öne çıkan “Traduction: des métiers différents, un processus commun” (2012) [“Çeviri: farklı meslekler, ortak süreçler”] başlıklı çalışmasında vurgulanan kavramlar, araştırmanın uygulama bölümünün yöntemsel altyapısını oluşturmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, Gambier, kablosuz iletişim ağlarının, çeviri dünyasını derinden sarstığı gerçeğinin altını çizmektedir. Çeviri sürecinde, çevirmenin başvurduğu elektronik kaynakların sayılarının her geçen gün arttığı ve bununla birlikte yeni iletişim mecralarının çeviri sürecini hızlandığı yazar tarafından belirtilmektedir. Böylelikle, çeviri eylemini gerçekleştirirken çevirmenlerin hissetleri her geçen gün artmaktadır. Örneğin, filmlerin, fan toplulukları tarafından gerçekleştirilen çevirileri (İng. *fansub*) bu alanda yaşanan dönüşümün en iyi örnekleridir.

Çeviri ağları kuran bu yeni medya uygulamaları, yazar-yayınevi-çevirmenden oluşan geleneksel pazar yapısını parçalara ayırarak, bu yöndeki çalışma ortamlarını ve çevirmen kimliklerini yeniden yapılandırarak yeni bir çeviri piyasası oluşturmaktadır. Bu bağlamda, Gambier, internet ağı etrafından yükselen çeviri topluluklarını ve bu topluluklarda çeviri eylemini deneyimleyen çevirmenleri aşağıdaki başlıklar aracılığıyla sınıflandırmaktadır (age, 8-9):

- **Amatör çeviri toplulukları:** Çoğunlukla, çeviri eğitimi almayan kullanıcıları kapsamaktadır. Amatör çevirmen, çeviri bellekleri vb. teknolojik donanımları kullanarak çeviri yapmaktadır. Bu çerçevede, amatör çeviri hareketlerinin iki farklı türü bulunmaktadır:

1. **Fan çeviri toplulukları:** Çevirmen, kendi beğenileri doğrultusunda, seçtiği mangayı, animeyi, animasyon filmini ve/veya dijital oyunu çevirmekte ve diğer fanlar ile paylaşmaktadır. Sözü konusu olan fan çevirmenler, çeviri sürecinde benimsedikleri stratejileriyle (yansımaların çevirisi, çevirmen notu vb. kriterler) profesyonel çevirmenler gibi hareket etmektedirler. Kaynak yapının telif haklarını koruyanların sayısı oldukça yüksektir. Anaakım mecralar tarafından kaynak yapının çevirisi yapıldığı anda, ilgili fan toplulukları çeviri içerikleri dijital ortamdan kaldırmaktadırlar.

2. **Katılıma/paylaşımaya dayalı çeviri toplulukları:** İlgili topluluklar, web siteleri ile çeşitli bilgisayar yazılımlarını yerleştirmektedirler. Aynı zamanda, bilimsel makaleler ve yazınsal yapıtlar vb. kültürel ürünlerin çeviri aracılığıyla dolaşımını sağlamaktadırlar. Bu türden katılımcı ve paylaşımcı bilgi üretimine dayanan topluluklarda, kullanıcı/çevirmen, maddi çıkar gözetmeksizin, gönüllük esasında hareketle, kimi zaman anonim kimliğiyle, yabancı dil becerilerini ve boş zamanlarını çeviri yaparak değerlendirmektedirler. Gönüllü çevirmenler, çeşitli çeviri belleklerine başvurarak (Google Çeviri gibi), Facebook, Twitter vb. sosyal medya ağlarının arayüzlerini çevirerek bunları diğer kullanıcılara servis etmektedirler.

- **Kolaboratif çeviri toplulukları:** Profesyonel çevirmenleri biraraya getiren toplulukları işaret etmektedir. İlgili topluluklar, uzmanlık alanlarına yönelik metinlerin çevirilerini üstlenmektedirler. Bu bağlamda, ilgili toplulukların iş akış süreci, kaynak araştırması, terim tablolarının hazırlanması, çevirilerin kontrol aşaması vb. çeviri sürecine ilişkin üretim basamaklarını kapsamaktadır.
- **Gönüllü çeviri ağları:** Profesyonel çevirmenlerin öne çıktığı gönüllü çeviri topluluklarıdır. Sivil toplum örgütleriyle işbirliği içerisindeyler. Amaçları, çeviri pratiği aracılığıyla toplumsal sorunlara çözüm üretmektir (ör: *Sınır Tanımayan Çevirmenler Topluluğu*).

Görüldüğü üzere, çeviri eyleminin yapılandığı yeni medya ağlarına dayalı toplulukların nitelikleri ve bu ortamlarda ağlar oluşturan *profesyonel*, *amatör* ve *pro/am* sıfatlarıyla tanımlanan çevirmen kimlikleri, Gambier'nin bu doğrultuda tasarladığı kavramsal çerçevesinin merkezinde bulunmaktadır. Yukarıda sözü edilen çevrimiçi toplulukların ortak vurgu noktası, kullanıcı-türevli içerik üretimini destekleyen örgütlenme biçimiyle ilişkilendirilmektedir. Bu noktada, internet kullanıcısı, çeviri içeriğinin üreticisi/çevirmeni konumundadır. Ortak akıl yürütmeye dayalı kolektif bilincin yaratılması sonucunda, amatör ve/veya profesyonel çeviri toplulukları farklı amaçlar doğrultusunda, kullanıcıya çeviri eylemini deneyimleme fırsatı sunmaktadır. Bu şekilde, profesyonel çevirmenler, mesleki anlamda kendilerini geliştirmeyi hedeflerken, gönüllü/amatör çevirmenlerin bir kısmı aktivist eğilimleriyle

toplumsal üretim sürecine katılmakta, diğerleri ise teknoloji tutkunları olarak kendilerini özgürce ifade edebilecekleri yeni çalışma ortamı arayışındadırlar (age, 10).

Yukarıda görüşlerine değinilen düşünürlerin oluşturdukları kavramsal çerçeve, çeviri pratiğine yönelik *teknolojik* bakış açısı benimseyen Alberto Fernández Costales'in "Translation 2.0: facing the challenges of the global era ["Çeviri 2.0: Küreselleşme Süreciyle Yüzleşme"] (2011), başlıklı çalışmasıyla desteklenmektedir. Yazarın oluşturduğu yönetsel çerçeve, kullanıcı türevli üretim pratikleri kapsamında değerlendirilen *fan çevirilerine* dayanmaktadır. Dizi/film alt yazı çevirileri, oyun çevirileri ve tara-çevirileri kapsayan dijital çeviri hareketlerini, Costales "fanlar, fanlar için çeviriyor" (İng. *translations made by fans for fans*) tanımıyla özetlemektedir (age, 2). Bu bağlamda, kitleler halinde internet ağında bulunan gönüllü bireylerin işbirliğine dayalı üretim pratikleri, çeviri merkezli çevrimiçi etkinlik alanları yaratmaktadır. Yazar, *fan* ve *amatör* çevirmenleri, doksanlı yıllarda çok geniş bir hayran kitlesine sahip olan, "mahallenin yeni çocukları" (İng. *New kids on the block*) adlı İngiliz müzik grubuyla eşleştirmektedir. Costales'in deyiimiyle, *mahallenin yeni çocukları* olan fan ve amatör çevirmenler tarafından üretilen içerikler şu özelliklere sahiptirler:

"Bu doğrultuda üretilen ve serbest dolaşımı sağlanan çeviri içeriklerinin felsefi göndermeleri bulunmaktadır. Çeviriler, tutkulu bireyler tarafından gerçekleştirilmekte ve internet üzerinden diğer kullanıcılara servis edilmektedir. *Kendin pişir kendi ye* (İng. *by fans for fans*) mantığına dayanan çeviri pratikleri, buyurgan pazar piyasasının marjinal öğelerini temsil eden, dogmatik değerlerden uzak, bireysel eğilimin öne çıktığı, yaratıcı ürünler ortaya koymaktadır. Bu hareketleri gün yüzüne çıkaran ilk ürünler, Japon anime çizgi-filmlerinin İngilizce çevirileridir. Şu an bu ürün yelpazesinin (dizi/film, manga çizgi roman çevirileri...) genişlediği görülmektedir". (age, 4)

Web 2.0 ortamlarının, çeviri pratiği ve çevirmen kimliği üzerindeki etkilerini irdeleyen yönetsel hat üzerinde, araştırma konusu doğrultusunda irdelenecek olan bir diğer çalışma, yazar Julie McDonough Dolmaya tarafından kaleme alınan "Analyzing the crowdsourcing model and it's impact on public perceptions of Translation", ["Crowdsourcing üretim modelinin, çeviriye yönelik üretilen toplumsal algı üzerindeki etkileri"] (2012) başlıklı makaledir. Araştırmanın birinci bölümünde tanımlanmış olan, *kitlelerin gücüne* (İng. *crowdsourcing*) (Howe, 2016) dayalı kültürel üretim biçiminin, çeviri pratiğine yönelik olası sonuçları Dolmaya tarafından söz konusu olan çalışmada tartışılmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi, kitlelerin gücüne dayalı üretim şekli, Facebook, Twitter, LinkedIn gibi sosyal iletişim ağlarına ilişkin arayüzlerin/içeriklerin, gönüllü/amatör/profesyonel kitleler tarafından internet

ağında çevrilme sürecine işaret etmektedir. Bu yöndeki çeviri pratikleri, topluluk temelli, kullanıcı tarafından yürütülen çeviri hareketleri çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, yazarın gerçekleştirdiği çalışmaya yakından bakıldığında, açık bilgi kaynağı olan Wikipedia sözlüğüne ilişkin içeriklerin, İngilizceden diğer dillere çevirisini yapan gönüllü çevirmenlerin bu yöndeki motivasyon kaynaklarının neler olduğu niteliksel çözümleme yöntemiyle araştırılmaktadır.

Araştırma konusu çerçevesinde, Dolmaya, kitlelerin gücüne dayalı işbirlikçi çeviri hareketlerini (İng. *crowdsourcing*) şu şekilde sınıflandırmaktadır (age, 176):

1. **Ürün odaklı içerik üretimi:** Yerelleştirme, açık/ücretsiz erişim bilgi bankaları, web siteleri, arayüzler gibi çevrimiçi içerikleri kapsamaktadır.
2. **Amaç odaklı içerik üretimi:** Ticari çıkarın güdülmediği, aktivist eğilimin öne çıktığı, insalığın/toplumun yararı için çevirisi yapılan kültürel ürünlerden oluşmaktadır.
3. **Dış kaynak odaklı içerik üretimi:** Toplumsal sorumluluğun ikinci planda olduğu, ücret karşılığı, kitleler tarafından çevrilen ürünleri içermektedir.

Görüldüğü üzere, yazarın çizdiği kavramsal çerçevede, toplulukların gücüne dayalı çeviri odaklı içerik üretim sürecinde (İng. *crowdsourcing translation*), bir taraftan ticari beklentisi olan kitleler görünür kılınırken diğer taraftan ise toplumsal sorumluluk bilincinin ağır bastığı kitlelerin altı çizilmektedir.

Yukarıda değinilen, topluluk temelli çeviri pratiklerinin farklı türlerine yönelik Dombek tarafından geliştirilen tipolojik sınıflandırma şu şekildedir (Tablo 2):

Tablo 2: Topluluk Temelli Dijital Çeviri Hareketlerinin Tipolojisi

Tür	Düzenleyen	Amaç	Örnek
Kullanıcı-türevli (maddi çıkar gözetmeksizin).	Belirli bir alana/konuya yönelik ilgi sahibi bireyler; fanlar.	İçerikleri diğer kullanıcılar için erişebilir/kullanılabilir kılmak.	Wikipedia, Mozilla vb. içerik sağlayıcılar, fan toplulukları.
İçerik sağlayıcı-türevli (maddi çıkar gözetmeksizin).	Sivil toplum örgütleri, yardım kurumları...	İnsani değerleri savunmak, doğal afet durumlarında iletişimi sağlamak, bilgiyi erişilebilir/kullanılabilir kılmak.	Sınırsız Çevirmenler, Haiti 4636, TED Çevir Projesi.
İçerik sağlayıcı-türevli (ticari beklentilerin öne çıkması).	Şirketler, kurumlar.	Çeviri giderlerini en aza indirmek, liberal ekonomilere adapte olmak.	Facebook, Twitter.

Dombek Magdalena, **Facebook Çevirmenlerinin Motivasyon Kaynakları** (Dublin: Dublin Üniversitesi, 2014), 24'den uyarlandı.

Dombek'in yukarıda yer verilen tipolojik harita çalışmasında, irdelenen çeviri türleri, çevrimiçi paylaşım ortamlarında, kolektif üretim modelinin benimsendiği çeviri topluluklarını oluşturmaktadır. Bu oluşumların örgütlenme şeklini yansıtan “işbirliği” kavramı, dijital çeviri hareketlerinde, çevirmenlerarası, katılıma ve paylaşıma dayalı etkileşim odaklı bilgi üretimini ve akışını ifade etmektedir (age, 28).

Şu ana kadar görüşlerine değinilen düşünürlerin ağ toplumunda yapılanmakta olan çeviri pratiklerine ve çevirmen kimliğine yönelik yeni kavrayış biçimleri tasarladıkları görülmektedir. Özetlemek gerekirse, internet ağı etrafında şekillenen çeviri toplulukları, kullanıcı-türevli çeviri içeriklerini, crowdsourcing çeviri hareketlerini, ve fan/gönüllü/amatör çevirmenleri kapsayan çatı kavram niteliği taşımaktadır. Yazarların, söz konusu olan çeviri topluluklarının örgütlenme biçimlerini ve çeviri sürecinde benimsenen stratejilerini katılımcı, paylaşımcı ve işbirlikçi olarak nitelendirilen üretim alışkanlıklarıyla ilişkilendirmektedir.

Yukarıda görüşlerine yer verilen araştırmacıların, bu yöndeki yöntemsel tespitlerini bir adım öteye taşıyan bir diğer çalışma, Luis Pérez-Gonzalez ve Şebnem Susam-Saraeva tarafından kaleme alınan “Non-professionals translating and interpreting. Participatory and engaged perspectives” [“Profesyonel olmayan yazınsal ve sözlü çeviri hareketleri. Katılımcı ve angaje yaklaşımlar”], (2012) adlı makaledir. Gonzalez ve Saraeva'ya göre, “profesyonel olmayan çevirmenler” kavramı sadece çeviri eğitimi almamış bireyleri kapsamamaktadır. Aynı zamanda, ücretsiz iş gücünü temsil eden, hakim piyasa değerlerini tehdit ettikleri savunulan çevirmen topluluklarını da içerisinde

barındırmaktadır. Yazarlar, profesyonel olmayan çevirmen kimliklerini, bilişim toplumuna ilişkin kavramlar ışığında değerlendirmektedir. Söz konusu olan eyleyicileri, profesyonel çevirmenlerin basit birer alternatifleri olarak gören indirgemeci yaklaşım yerine bu bireylerin parçalı/çoklu kimliklerine Gonzalez ve Saraeva şu söylemleriyle vurgu yapmaktadırlar (2012, 152):

1. Özellikle demokratik değerlerin erozyona uğradığı bu dönemde, sözü edilen çevirmenler, toplumsal alana katılımlarıyla, bireysel düzlemde *sivilleşme* sürecine katkı sağlamaktadırlar;
2. Yeni medya tabanlı dijital yayıncılık sistemi, bu çevirmenlerin kültürel üretim pratikleri aracılığıyla yeniden yapılanmaktadır, *dijital kültür* olgusunun gelişmesinde ve yaygınlaşmasında bu eyleyiciler aktif rol üstlenmektedirler;
3. Bilginin serbest dolaşımını sağlayan bu çevirmenler *kültürlerarası diyalog* ortamını güçlendirmektedirler. Böylece, farklı toplumlar tarafından bilginin erişilebilir/ulaşılabilir kılınması, bireylerarası *fırsat eşitliğinin* sağlanması için zemin hazırlamaktadır.

Yukarıda sözü edilen, toplumların demokratikleşme projeleri bağlamında öne çıkan değerleri benimseyen *profesyonel olmayan çevirmenler*, fan toplulukları ile bloglar ve sosyal medya platformları çerçevesinde örgütlenmektedirler. Bu noktada, topluluk temelli çeviri pratiklerini, yeni toplumsal hareketlere ilişkin kavramlar eşliğinde açımlayan Luis Pérez Gonzalez'in, "Ad-hocracies of translation activism in blogosphere ["*Blogosferde çeviri merkezli ad-hokratik aktivist hareketler*"] (2010) adlı diğer çalışmasında öne çıkan vurgu noktaları mercek altına alınmaktadır. Gonzalez'e göre, yeni medya teknolojilerinin potansiyelini kullanan altyazı çevirmenlerinin (profesyonel olmayanlar), egemen/otoriter kurumları, *demokratikleşme* yönünde dönüştürmek üzere yarattıkları *estetik aktivist* eğilimleri, toplumdaki *direnç* noktalarını oluşturmaktadır (age,263).

Yeni medya ortamlarının yarattığı *yatay* olmayan iletişim mecralarında, *katılımcı* kültürün taşıyıcıları konumundaki çevirmenlerden/aracılardan oluşan *akışkan* topluluk ağları, *adho-aktivist* hareketlerin örnekleridir. Bürokrasiye karşıt örgütlenme şeklini temsil eden (yeni) adhokratik çeviri topluluklarında, eyleyiciler ortak ilgi alanları doğrultusunda, farklı beceri, bilgi ve üstünlüklerini bir araya getirmektedirler. Enformasyon teknolojilerinin sunduğu potansiyelerden yararlanan çevirmenler

(profesyonel olmayanlar), ortak tutkuları olan *çeviri* pratiği etrafında birleşmektedirler. Bu aşamada, benzer hazların, zevklerin paylaşıldığı amatör çevirmenlerden oluşan çeviri toplulukları, katılımcı toplum dinamiklerini oluşturmakla birlikte bu araçları/çevirmenleri, *akranlarıyla* (İng. *peer to peer*) buluşturmakta ve toplumsal düzlemde çeviri odaklı siyasi eylemlerini görünür kılmaktadır. Hiyerarşi kademeleri olmayan, karşılıklı dayanış ve anlayışa dayalı ağ tipi adhokratik koordinasyon biçimi, üretici ve tüketici konumundaki bireyler arasındaki sınırları geçirgen kılarak, çevrimiçi kültürel üretim alanlarını yeniden yapılandırmaktadır. Bu bağlamda, yazar, sosyal ağlarda gelişen adhokratik çeviri topluluklarında öne çıkan *birlikte yaratma* (İng. *co-creation*) pratiklerine dikkat çekmektedir. Amatör ve hobileri olan/meraklı bireylerin desteklediği yeni toplumsal hareketlerde, *katılımcı yaratıma* dayalı kültürel üretim süreci söz konusudur (age, 269).

Batı’da hakim anlatı geleneklerine meydan okumak amacıyla, fan/amatör çevirmenler, çoklu medya içeriklerini, internet ağında (yeniden)-çevirmeye/dolaşıma sokmaya başlamışlardır. Örneğin, Batı’da üretilen anaakım film/roman türlerinin yanı sıra bu doğrultuda, *öteki* olarak tanımlanan kültürel ürünleri görünür kılmak ve onların sesini küresel düzlemde *çeviri* aracılığıyla duyurmak fan çevirmenlerin hedefleri arasında bulunmaktadır. Sözü edilen fan çevirmenlerin bu yöndeki adhokratik değerlere dayalı aktivist eğilimlerini, toplumsal olduğu kadar siyasi anlamda egemen değerlere yönelik karşı duruş olarak okumak mümkündür (age, 284).

Dijital ortamdaki adhokratik ilkelerin uygulandığı çeviri topluluklarında, *gönüllü* sıfatıyla nitelendirilen çevirmenlerin/kullanıcıların, bu yönde bir eylem alanı içerisinde bulunmalarını tetikleyen nedenler ve motivasyon unsurları, araştırma konusu kapsamında irdelenmesi gereken bir diğer konu başlığıdır. Alberto Fernández Costales’in, “Collaborative translation revisited: Exploring the rationale and the motivation for volunteer translation” [*“Kolaboratif çevirinin yeniden gözden geçirilmesi: Gönüllü çeviriye yönelik etkenlerin ve motivasyon unsurlarının keşfedilmesi”*] (2012) adlı çalışması bu bağlamda yön gösterici nitelik taşımaktadır.

Yazar, bu araştırmasında, topluluk temelli çeviri hareketleri çerçevesinde, kullanıcı türevli/fan/amatör ve profesyonel (çeviri ve ilişkili diğer alanlara yönelik eğitim almamış olabilir) çevirmenlerden oluşan, ticari kaygının taşınmadığı *gönüllü* çevrimiçi oluşumlara dikkat çekmektedir. Bu noktada, Costales’in üzerinde durduğu nokta, sözü edilen çevirmenlerin, ekonomik çıkar gözetmeksizin, bu yöndeki dijital topluluklarda

yer almasıdır (age, 2). Kitlelerin üretim gücüne başvuru çeviri topluluklarında, ilgili gönüllü çevirmenleri motivasyon anlamında yönlendiren itici güçler nelerdir? Araştırmacı, bu doğrultudaki gözlem sonuçlarını şu başlıklar altında irdelemektedir (age, 22):

1. Eğlence,
2. Bireylerarası yardımlaşma,
3. Kültürel birikimin korunması.

Harry Potter adlı yapıtın son bölümünü, iki günden oluşan zaman diliminde, İngilizceden Japoncaya çeviren kullanıcılardan oluşan fan oluşumları, motivasyon unsuru olarak “eğlence” olgusuna dayalı gönüllü çeviri topluluklarına örnek olarak verilmektedir. Burada, amatör çevirmenlerden oluşan fan toplulukları, web 2.0 ortamlarında şekillenen fan kültürünün, üretim sürecindeki gücünü ortaya koymaktadır. Dilsel bariyerlere takılan kimi kültürel ürünlerin, geniş kitleler tarafından ulaşılabilir-/erişilebilir-/kullanılabilir-liğinin sağlanması amatör çevirmenler tarafından amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, yazarın, aynı doğrultuda dikkat çektiği eğlence yaratma anlayışına dayalı diğer fan topluluklarının ürettiği/çevirdiği içerikler, dizi, film, dijital oyun, manga, anime vb. ürünlerden oluşmaktadır. Fan çevirmenler, kimi ürünlere yönelik hissettikleri *hayranlığı* ve/veya oluşan *gustoyu*, söz konusu olan içerikleri, çeviri aracılığıyla dolaşıma sokarak diğer kullanıcılarla paylaşmaktadırlar. Bu noktada, fan çeviri hareketleri, *katılımcı* kültür anlayışının dışavurumu olarak değerlendirilebilmektedir. Tara-çeviri örneklerinde, fan çevirmenlerin birincil misyonu, manga kültürünü küresel düzlemde yaygınlaştırmaktır. Bunun için de tara-çevirmenlerin, manga yapıtlarına yönelik duydukları derin *aşk* ve *tutku*, çeviri sürecini başlatan motivasyon güçleridir. Fan çevirmenlerin benimsediği eğlence odaklı *paylaşımçı* çeviri stratejileri, *Sanat/Öteki için Çevir* gibi felsefi değerlere dayanmaktadır. Fan çevirmenlerin, çevrimiçi düzlemdeki girişimleri, çeviri pratiği aracılığıyla (yeniden)-ürettikleri *insani* değerlerin altını çizmektedir (age, 12-13).

Yazarın, gönüllü çevirmenlerin motivasyon unsurları kapsamında irdelediği *bireylerarası yardımlaşma* adlı ikinci başlıkta, gönüllü çevirmenlerin (amatörler ve/veya profesyoneller), ekonomik çıkarları gözardı eden kurumlar ile ortaklaşa ürettikleri çeviri odaklı proje içerikleri öne çıkmaktadır. Costales’in belirttiği gibi, sivil toplum örgütlerini içeren, toplumsal eşitliği, ilerlemeyi ve gelişimi destekleyen çeşitli kuruluşların, gönüllü çevirmenlerin, iş gücüne başvurdıkları gözlemlenmektedir.

Toplumsal yaşam alanlarını iyileştirmeyi hedefleyen bu yöndeki kurumlar, gönüllü çevirmenlerin, çevrimiçi buluşma ağlarını oluşturmaktadır. Bu çerçevede, *Unicef* gibi benzer toplulukların bünyesinde çalışan gönüllü çevirmenler, internet ağına dayalı iletişim mecraları aracılığıyla, ilgili kurumların web sitelerini yerelleştirmekte ve çeşitli belgeleri/ formları farklı dillere çevirmektedirler. Burada, gönüllü çevirmenler tarafından ağ tipi katılımcı üretim modeliyle amaçlanan, sivil toplum örgütlerinin *iyileştirici* etkileşim alanlarını küresel düzlemde genişletmektir (age, 16).

Costales'in değindiği, *kültürel birikimin korunması* başlıklı son motivasyon unsuru, söz konusu olan çevirmenlerin gönüllü pratikleri ile kültürel değerleri koruma eğilimi arasındaki ilişkiselliği görünür kılmaktadır. İçeriklerin, diller-/kültürler-arası çeviri pratiği aracılığıyla dolaşımının toplumsal ve kültürel sonuçlarına, bu başlık altında yazar tarafından yer verilmektedir. Gönüllü çevirmenlerin, ekonomik, siyasi ve coğrafi gücün asimetrik dağılımından doğan eşitsizlikler karşısında benimsedikleri *muhalif* duruşları, bu yöndeki motivasyon kaynaklarını açıklamaktadır. Ürünleri, merkez-çevre, kanon/kanon olmayan, majör/minör gibi hiyerarşik düzenin yarattığı sınıflarla tanımlayan kültürel üretim dizgesi, yeni medya ve iletişim teknolojilerine dayalı iletişim ağları etrafından yeniden yapılanmaktadır. Bu noktada, gönüllü çevirmenler, bağımsız ya da düşük bütçeyle çekilen filmleri ve az konuşulan dillerde üretilen yazınsal yapıtları diğer dillere çevirmek üzere internet ağına topluluklar kurmaktadır. Böylelikle anaakım medya tarafından *çevrede* konumlanan kültürel yapıtların, küresel platformda *görünürlüğü* ve *tanınırlığı* gönüllü çevirmen toplulukları tarafından desteklenmektedir (age, 17).

Kullanıcı, öz-iradesiyle ağlar kuran gönüllü çeviri topluluklarında yer alabilmektedir. Gönüllü çeviri sürecini, internet ağına başlatan bireyin kendisidir. Kimi gönüllü fan çevirmenlerin, bu süreçte benimsediği motivasyon unsuru, hayranı oldukları ürünleri diğer dillere çevirerek eğlence odaklı paylaşım ortamları yaratmaktadır. Kimileri ise, gönüllüğe dayalı çeviri ağlarında yer alma eğilimlerini, insani değerlere atfettikleri önemle ilişkilendirmektedir. Son olarak da, gönüllü çevirmenlerin, kültürel değerlerin korunmasını amaçlayarak bu yöndeki çeviri topluluklarında aktif roller üstlenmeleri, Costales tarafından vurgulanmaktadır. Gönüllü çeviri hareketlerini deneyimleyen kullanıcılar/çevirmenler, yabancı dil kullanım yetilerini geliştirmekle birlikte teknolojik yatkınlıklarını artı bir üretim değerine dönüştürmektedirler (age, 18).

Costales'in, yeni medya ve iletişim ortamlarında kurulan çeviri topluluklarında öne çıkan gönüllü çevirmenlere yönelik farklı başlıklar altında irdelediği motivasyon unsurları, bu gibi benzer uygulamalarda şekillenen *çoklu* çevirmen kimliğini görünür kılmaktadır. Bundan böyle *ideal* ve *prototip* bir çevirmen kimliğinden söz etmek mümkün değildir. Özellikle, çevrimiçi topluluklarda, çevirmenin *anonim* kimliklere ve/veya takma isimlere başvurması, profesyonel ve amatör çevirmenler arasındaki sınırları muğlaklaştırmaktadır. Her ne kadar ortak değerler (ekip çalışması, katılımcı/paylaşımçı üretim ortamı, teknolojik uygulamaların kullanımı) etrafında biraraya gelseler de, farklı amaçlar doğrultusunda hareket eden gönüllü çevirmenlerin, çeviri sürecinde benimsedikleri davranış biçimleri de farklılık göstermektedir (age, 19).

Dijital ortamda yapılanmakta olan çeviri topluluklarını, yeni toplumsallıklara ilişkin kavramlar eşliğinde, eleştirel bakış açısıyla irdeleyen bir diğer çalışma, araştırmacı Anthony Pym tarafından kaleme alınan “Translator associations- from gatekeepers to communities” [“Çevirmen dernekleri- eşikbekçiliğinden çeviri topluluklarına”] (2013) adlı makaledir. Çeviri araştırmalarında, dijital dönemeci konu alan çalışma bağlamında yazar Anthony Pym, bu yeni açılımla birlikte çeviri derneklerinin yaşadıkları dönüşüm sürecini gözler önüne sermektedir. Geleneksel dernek algısının, elektronik ağlarla yeniden üretilmesi ve söz konusu olan küresel düzlemde yer alan çeviri derneklerinin, çevrimiçi *gönüllü* oluşumlara dönüşerek elektronik pazar piyasasına taşınmaları Pym tarafından bu çalışmada gündeme getirilmektedir. Pym üzerinde durduğu bu yöndeki dönüşüm sürecini, yeni medya teknolojilerinin yarattığı *özgür* iletişim ortamlarıyla ilişkilendirmektedir. Daha önce de vurgulandığı üzere, yatay, bağımsız, bireyin kendini ifade edebildiği, söz hakkına sahip olduğu ve bilginin üretimi ile dağıtımında etkin rol üstlendiği kitlesel iletişim mecralarının önemi, yazar tarafından vurgulanmakta ve bu yeni iletişim sistemleriyle birlikte çeviri derneklerinin yapılanan yeni yüzlerine dikkat çekilmektedir.

Geçmişten günümüze, çevirmenlerin çalışma alanlarının çeşitlenmesi, yazınsal çeviriden, uzmanlık alanı çevirisine, sözlü çeviriden dizi/film alt yazı çevirisine, tüm bu alanlarda çevirmenlerin kurumsallaşma girişimleri bu yönde kurulan derneklerin varlığını desteklemektedir. Durum böyleyken, internet temelli iletişim ortamları, çevirmenin var olan çalışma ortamlarına yenilerini eklemektedir. Bu bağlamda, web 2.0 temelli içeriklerin çevirisini ve kültürlerarası boyutta dolaşımını sağlayan

çeviri toplulukları, geleneksel çeviri derneklerine yönelik *alternatif* oluşumlar olarak ortaya çıkmaktadırlar. Özellikle 2000’li yıllardan itibaren gelişen ve halen de gelişmek de olan yeni çeviri topluluklarının örgütlenme biçimleri, geleneksel çeviri derneklerinin semptomlarından farklıdır. Bu noktada Pym, çeviri derneklerinin ve/veya meslek kurumlarının *güvenilirlik* kavramı etrafındaki *tutucu* eğilimlerini tartışmaya açmaktadır. Bu yöndeki oluşumların, kapalı devre bir takım iletişim ilkeleriyle yönetiliyor olmaları onları *eşikbekçileri* konumuna taşımaktadır. Gönüllü, amatör ve profesyonel olmayan çevirmenlerin işgücüne kuşkuyla bakan bu derneklerden, yeni medya ve iletişim ortamlarının, hem çeviri eylemini hem de çevirmen kimliğini nasıl yeniden ürettiklerini ve bunun sonucunda şekillenen çeviri odaklı yeni çalışma ortamlarını ve parçalara ayrılan çevirmen kimliğini göz önünde bulundurmaları beklenmektedir (age, 19). Çünkü Pym’in deyimiyle:

“Günümüzde, geleneksel çeviri dernekleri, iletişim alanındaki yeni açılımlarla mücadele etmek durumundalar. Elektronik iletişim ağları, çevirmenin kendisini yenilemesinin yanı sıra müşteri ve çevirmen arasında etkileşime dayalı çevrimiçi iletişim ortamı yaratırken aynı zamanda çevirmenin herhangi bir derneğe üye olmadan statü kazanmasını sağlamaktadır. Bu uygulamalar, çevirmenlerarası işbirliğini desteklemekte ve bunun sonucunda çevirmenlerin birlikte ürettikleri çeviriler üzerinde fikir alışverişinde bulunmalarına imkan tanımaktadır. (age, 17)

Bundan böyle, sözü edilen dernekler *profesyonel* olarak tanımlanan çevirmenleri çeviri pazarında görünür kılarken, *açık çeviri toplulukları* (İng. open translation community) bu yöndeki *ayrıştırıcı* ve *ötekileştirici* sınıflandırma kriterlerini sarsarak, çeviri piyasasında yer almak isteyen tüm çevirmenlere kapılar açmaktadır. Facebook, Wikipedia vb. elektronik iletişim ağları, *gönüllülüğe* dayalı paylaşımcı, işbirlikçi ve katılımcı çalışma ortamlarında, çevirmene, akranlarıyla birlikte çalışmanın verdiği hazzı hissetmesi ve aynı zamanda, siyasi ve toplumsal meseleler karşısında duyarlılık kazanması sağlanmaktadır. Bu toplulukların iç dinamikleri, örgütlenme biçimleri, değerleri ve hedefleri, pedagojik temellere oturmaktadır. Proje temelli çeviri çalışmalarında, üyelerin, çeviri sürecinin her aşamasında birbirlerini yapılandıran *eğitici* kimlikler benimsemeleri dikkat çekicidir (age, 19).

Geçmişten günümüze gelindiğinde, mesleki anlamda yazınsal çevirmenlerin görünürlüğü kadar teknik metin çevirmenlerinin, sözlü çevirmenlerin, yerelleştirme uzmanlarının, altyazı çevirmenlerinin de görünürlük ve meşru kimlikler kazanma mücadeleleri, bu alandaki çeviri derneklerinin ve meslek odalarının yürüttükleri girişimler ile halen devam etmekte olduğu görülmektedir. Bir yandan, bu yönde gelişmeler yaşanmaya devam ederken bir yandan da sosyal medya vb. yeni iletişim

kanallarında, yeni çeviri toplulukları vücut bulmaktadır. Sözü edilen yeni oluşumlar, Pym'in deyiimiyle, kullanıcıya *serbest giriş* kartı ve *hiyerarşiden uzak* bir yönetim şekli sunmaktadır. Çevirmenlerarası etkileşimin yoğun yaşandığı çeviri toplulukları, sosyalleşme ve bilgiye serbest erişim sunan iletişim ağlarıdır. Bu noktada, eşikbekçiliğini savunan mekanizmalar yerine, bireyin, bilgiye yönelik kullanım ve erişim haklarının gözardı edilmediği, *etik* kavrayış üzerine kurulu gönüllü çeviri topluluklarının her geçen gün sayıları artmaktadır. Dolayısıyla, çeviri derneklerinin, sözü edilen çeviri topluluklarının değerleri ile *uyum* sağlamaları, çevirmen mesleğinin toplumsal/bilimsel düzlemde *sürdürülebilirlik* kazanması açısından önem taşımaktadır (age, 21).

Görüldüğü üzere, çeviri alanında yaşanan dijital açılım, çeviri pratiğinin ve çevirmen kimliğinin incelenmesine yönelik hem kavramsal hem de uygulamalı alanlarda, yeni bakış açılarına duyulan ihtiyacı gündeme taşımaktadır.

3.3. Yeniden Yapılanan Çeviri Etiği

Yeni medya ve iletişim teknolojilerinin yarattığı ağ temelli iletişim ortamı, çeviri etiğine yönelik yaklaşımları da yeniden yapılandırmaktadır. Çeviri ürünü çevreleyen *dijital* kodlar, çeşitlenen çevrimiçi çalışma ortamlarıyla birlikte *topluluklar* etrafında gerçekleşen çeviri eylemleri, ve bu gibi ağ temelli çeviri topluluklarını kuran *çok kimlikli* çevirmen profilleri, çeviri etiğine yönelik yeni bakış açılarının gelişiminin önünü açmaktadır.

Bu saptamadan yola çıkarak, bir önceki bölümde, *dijital ortam çeviri uygulamaları* başlığı altında görüşlerine değinilen araştırmacıların, aynı doğrultuda gelişen, dijital uygulamalar ve çeviri etiğine yönelik kavrayışlarındaki vurgu noktaları, araştırma kapsamında önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda, özellikle üzerinde durulacak olan nokta, kar amacının güdülmediği, gönüllüğe dayalı fan/amatör/pro-am çevirmenlerden oluşan çevrimiçi toplulukların kültürel üretim pratiklerini, etik kavramından hareketle, *çevirmen mesleği*, *çeviri kalitesi* ve *çeviri alanının bilimsel itibarı* başlıklı değişkenler etrafında tartışmaya açmaktır. Aslına bakılırsa, çeviri temelli dijital toplulukların, geleneksel oluşumlardan farklı olarak, internet kullanıcılarına ister amatör olsun ister fan olsun, kültürel üretim alanlarına yönelik serbest giriş hakkı tanınması ve daha önemlisi, internet tabanlı iletişim mecralarında, bilginin serbest üretiminin/dolaşımın

ve tüketicinin desteklenmesi, hiç şüphesiz ki, etik kavramı üzerinde düşünmeyi zorunlu kılmaktadır.

O halde, bu alt bölüm kapsamında, yukarıda belirtilmekte olan izlekler çerçevesinde, topluluk temelli çeviri uygulamalarına yönelik etik yaklaşımları uzman görüşleri ışığında tartışmaya açmak amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, Facebook, Wikipedia, Twitter gibi sosyal medya uygulamalarında başvurulmuş kitlese çeviri eylemlerine, dizi/film altyazı çevirilerine, anime/manga/dijital oyun çevirilerine ve yazınsal yapıtların çevirilerine yoğunlaşan çevrimiçi gönüllü oluşumların etik yönünü konu alan çalışmalara duyulan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır (O'Hagan, 2009, 2011, 2016; Gambier, 2012; Jimenez-Crespo, 2011; Kelly vd, 2011; Drugan, 2011; Baer, 2010; Fernández Costales, 2011, 2012; McDonough Dolmaya, 2011, 2012; Pym, 2014; O'Hagan ve Ashworth, 2002).

Katılıma, paylaşıma ve işbirliğine dayalı çeviri merkezli gönüllü kültürel üretim topluluklarının, hem mesleki anlamda çevirmen kimliği üzerinde hem de alanın bilimsel tanınırlığı ile görünürlüğü açısından yarattığı açılımlar, yukarıda yer alan çalışmaların kesiştiği ortak noktadır. Bilimsel alan olarak *çeviribilimin* özerkleşmesi ile *profesyonel* sıfatıyla tanımlanan *çevirmenin*, toplumsal ve bilimsel düzlemde sesinin yükselmesi ve bununla ilişkili olarak görünürlük kazanması adına yetmişli yıllardan itibaren verilmiş ve kazanılmış olan mücadele, çevrimiçi ortamlarda yapılan gönüllü çeviri hareketleriyle yeniden gündeme gelmektedir. Çünkü bundan böyle, profesyonel çevirmen, amatör/fan çevirmen ile karşıya gelirken, çevrimdışı çeviri oluşumları ise dijital çeviri topluluklarıyla yüzleşmektedir. Çeviri pratiğine odaklanan fan topluluklarının, *herkes çevirmen olabilir* mantığına dayalı ilkesinin altını çizen Costales (2012)'e göre, günümüzde kültürel aracı ve dil uzmanı kimliğine bürünen çevirmenin, profesyonel olsun ya da olmasın, teknoloji kullanım yetilerinin gelişmesi ve sağlam bir kuramsal altyapıyla donatılması, yüksek kalitede çeviri ürünler üretebilmesi için önkoşuldur. Bu durumda, gönüllü ve/veya fan çevirmenlerin, çeviri alanındaki hareketleri, profesyonel çevirmenleri mutlu etmemekle birlikte dijital çeviri topluluklarının varlığı, çevrimdışı çeviri oluşumlarını rahatsız edebilmektedir. Bu noktada, yeni medya ortamlarına dayalı ağ tipi çeviri topluluklarına yönelik yargısız infaz uygulamak yerine, bu yeni oluşumları ve ilgili eyleyicileri içine alacak saha çalışmalarının gerçekleştirilmesi, onların sundukları fırsatları ve yarattıkları tehditleri kavramak açısından eleştirel bir çerçeve sunacaktır. Bu yönde geliştirilecek

olan bakış açısı, profesyonel ve fan/amatör çevirmenler arasında *sinerji* yaratılmasını desteklemekte ve dijital çeviri topluluklarının, bilimsel bir platformda değerlendirilmesine imkan tanımaktadır.

Topluluk temelli dijital çeviri hareketlerinin, çeviri alanına yönelik bilimsel katkıları bağlamında, tara-çeviriler, dizi/film altyazı çevirileri, oyun çevirileri vb. dijital içeriklerin, çeviri eğitime yönelik kullanımı Costales tarafından gündeme taşınmaktadır. Aynı zamanda, sözü edilen çeviri topluluklarının toplumsal alana yönelik iyileştirici etkileri de oldukça önemlidir. Şöyle ki, katılımcı/paylaşımcı dijital çeviri eylemleri, güç ilişkilerinden doğan dillerarası olduğu kadar kültürlerarası uçurumu da en aza indirmektedir. *Unutulan* kullanıcılar ile birlikte *unutulan* dilleri, bu yöndeki topluluk temelli kültürel üretim pratikleri görünür kılmaktadır. Örneğin, küresel düzlemde, az konuşulan diller olarak tanımlanan dil ailelerine mensup toplulukların bilgiye erişim konusunda karşılaştıkları engeller, bu doğrultuda gelişen topluluk odaklı çeviri eylemleriyle aşılmaktadır. Bilginin üretim/dolaşım sürecinde, İngilizcenin diğer diller üzerindeki hakimiyetinden doğan dilsel bariyerler, bilişim çağının öne çıkan *açık erişim* ilkesiyle yıkılmaktadır. Bu bağlamda, bilgiye özgür erişim ve bilgiyi serbest kullanım hakkı yönünde gelişen *fırsat eşitliği*, topluluk merkezli üretim hareketleriyle yaratılmaktadır (age, 20).

Topluluk temelli çeviri pratiklerinin, toplumsal ilişki ağına yönelik etik sonuçlarını tartışan Costales'in bu yöndeki son tespiti, *engelli bireylerin*, dijital içeriklere yönelik kullanım alışkanlıklarını kapsamaktadır. Bu bağlamda, multimedya içeriklerinin, engelli bireyler tarafından sınırlı erişimi ve kullanımı, çeviri eylemi aracılığıyla bir nebze de olsa hafifletilmektedir. Çünkü, çeviri odaklı topluluklar, yaratılan dijital içerikleri farklı dillere/göstergelere çevirmekte ve böylece bireyin fiziksel özelliklerinden kaynaklanan, bilginin erişimine yönelik eşitsizlikleri ortadan kaldırmaktadır (age, 21).

Görüldüğü üzere, amatör/fan/profesyonel olmayan çevirmenler ile profesyonel çevirmenler arasındaki uçurumu derinleştirmek yerine dijital açımdan kaynaklanan bu yöndeki hareketlerin sonuçlarına eleştirel yaklaşmak, çeviri çalışmalarındaki, kuram-uygulama ilişkisini diyalektik bir düzleme taşımaktadır. Sözü edilen bu yeni topluluk temelli çeviri ağının yadsınamaz gerçekliği ve aynı zamanda yarattığı çelişkili ortam, yeni toplumsallıklara ilişkin yaklaşımlar eşliğinde açılanmaktadır. Bu yöndeki araştırmalar bağlamında, niceliksel olmaktan ziyade çevirmenlerin ve diğer

tüm eyleyicilerin kültürel üretim pratiklerini konu alan niteliksel çözümlemelere odaklanması, dijital ortamda benimsenecek olan etik duruşa yönelik açılım sağlayacaktır. Çevirmenlik mesleğinin itibarı konusuna gelindiğinde ise, ulaşılan nokta, yirmi birinci yüzyılda, çevirmen kimliğine yönelik daha kapsamlı bir tanımın geliştirilmesine dayanmaktadır. Genişleyen ve ağlar üzerine kurulu heterojen çalışma alanıyla (yazınsal çeviri, sözlü çeviri, altyazı çevirileri, tara-çeviriler vb...)birlikte, üstlendiği toplumsal sorumluluk bilinci, çevirmenin yeni yetiler ve yeni beceriler edinmesini gündeme getirmektedir. Bu nedenle, çevirmenin çok yönlü mesleki kimliğinden ve gönüllüğe dayalı pratiklerinden söz etmek, bu doğrultudaki mesleki etik tartışmaları farklı kavramlar etrafında yeniden yapılandırmaktadır (age, 23).

Bir önceki paragrafta üzerinde durulan, çevirmenin kazanması gereken yeni mesleki yetiler/beceriler, Gambier (2009b) tarafından da gündeme getirilmektedir. Bu bağlamda, araştırmacının önemle altını çizdiği, çevirmenin, *teknoloji temelli yeni ortamları ve araçları kullanma becerisiyle* donatılması başlığı altındaki vurgu noktaları şunlardır:

“Çevirmenden, yeni çoklu medya teknolojilerinin sunduğu çeviri ortamlarına ve araçlarına uyum sağlayabilmesi ve bu ortamlarda rahat hareket edebilmesi beklenmektedir. Çevirmenin, söz konusu olan yeni medya platformlarının sunduğu ortamlarda karşılaşacağı etik sorunlara karşı nasıl tavır alabileceği konusunda bilinçlendirilmesi kaçınılmazdır”. (age, 5-6)

Gambier'nin bu ifadesinden de anlaşıldığı üzere, çevirmenin, *dillerarası* olduğu *medyalararası* iletişimi kuran aracı kimliği, dijital çeviri topluluklarıyla birlikte yeniden üretilmektedir. Bu çerçevede, Gambier, yeni medya ve iletişim ortamlarında yapılanan *çoklu* çevirmen kimliğini ve *çok yönlü* çeviri pratiklerini etik kavramından hareketle yeniden düşünmektedir. Çünkü, çevrimdışındaki çeviri hareketlerine yönelik uygulanan etik ilkeler, günümüzde yükselmekte olan çeviri pratiklerini değerlendirmekte sınırlı kalmaktadır. Etik anlamda katı kurallar ile yol alınamayacağını belirten Gambier, ister amatör olsun ister profesyonel, hangi sıfat ile tanımlanırsa tanımlansın, çevirmenin, kendi pratiklerine yönelik *öz-düşünümsel* kavrayış benimsemesi ve aynı zamanda *üst-bakış* kazanması bu doğrultuda etik bir duruş sergilemesine destek olacaktır. Çevirmenin, içerisinde çalıştığı koşulları sorgulaması ve karşılaşacağı fırsatlar ve tehditler ile yüzleşmesi için çeviri sürecinin her aşamasında *eleştirel* bir bakış açısı geliştirmesi bu yönde çıkış noktası yaratmaktadır (age, 15).

Web 2.0 teknolojileri etrafında biçimlenen *profesyonel olmayan* çeviri hareketlerinin yarattığı etik sonuçları, çeviri alanının bilimsel kimliği çerçevesinde tartışan González ve Saraeva (2012), bu doğrultuda, profesyonel çevirmenin mesleki kimliğini de tartışmaya eklemektedir. Araştırmacılar, ağ toplumu ile çeviribilim alanında yapılan kuram-uygulama ilişkisini şu şekilde değerlendirmektedirler:

Çeviribilimin şu an bulunduğu noktada, profesyonel çevirmenlerin (sözlü çevirmenler de dahil olmak üzere) konumunu iyileştirmek üzere üretilen geleneksel çalışmalar, gerçek hayatın karmaşık yapısıyla uyum içerisinde bulunmamaktadır. Günümüzde, profesyonel olmayan çevirmenler, durdurulamayan bir hızla, geniş bir çalışma alanında ve değişik biçimlerde çeviri yapmaktadırlar. Bu çalışmalar, profesyonel çeviri hareketlerinin basit birer alternatif örnekleri değildir. Aynı zamanda, klasik çeviri hareketlerinden ayrılan yönleriyle henüz çeviribilim alanı tarafından hakkettikleri ilgiyi göremeyen ancak incelenmeye değer farklı araştırma konularıdır. (age, 149)

Çeviribilim araştırmaları çerçevesinde gerçekleştirilen kuramsal ve uygulamalı alana yönelik çalışmalar, ekonomik ve kuramsal düzlemde daha görünür veya akademik platformda daha prestijli olduğu vurgulanan profesyonel çevirmenler, yerelleştirme uzmanları, teknik metin çevirmenleri ve sözlü çevirmenler ile onların üretim pratikleri ekseninde sınırlandırılmaktadır. Aslına bakılırsa, sözü edilen alanlara yönelik çalışmaların belirli bir doygunluk seviyesine ulaşması, araştırmacıları buzdağının diğer görünmeyen yüzünü ya da başka bir deyişle profesyonel olmayan çevirmenleri ve onların çalışma koşullarını keşfetmeleri konusunda yönlendirmektedir. Bu nedenle, çeviribilim araştırmalarının, profesyonel olmayan çevirmenler tarafından diller/kültürler-ötesi düzlemde inşa edilen eylem repertuarına odaklanması, alandaki mevcut kuram-uygulama ilişkisindeki boşluğu giderecektir. Alandaki araştırmacıların, yeni çeviri pratiklerini kontrol altına alma ya da göz ardı etme alışkanlıkları ve bu yeni çevirmenleri, mesleki yeterlilikler çerçevesinde yetersiz görmeleri ile ortaya çıkan ürüne yönelik sadece kalite kontrol mekanizması geliştirmeleri, alan içerisinde etkili olan ötekileştirmeye/ayrıştırmaya/yabancılaştırmaya eğilimli bilimsellikten uzak algıların varlığına işaret etmektedir. Alan içerisindeki bütünlüğü, birlikteliği sekteye uğratan bu yöndeki yaklaşımlar kırıldığı takdirde, çeviribilimciler, çevirmenlik mesleğinin, bilimsel ve toplumsal yönde gelişmesi/görünürlük kazanması açısından bir adım daha atmış olacaklardır. Çeviri alanının yeni oyuncularını, teknolojinin gücüyle birlikte, ellerindeki ürünle oyun oynarcasına, daha özgür ve yaratıcı ilişkiler kurabilmektedirler. Kendileri, yeniden şekil verdikleri ürünlerin hedef kitlesini oluşturdukları için, okurun zevklerine nasıl hitap edecekleri konusuna hakimdirler. Yeniden ürettikleri çeviri içeriklerinin özellikleri ve içerisinde hareket ettikleri üretim

koşulları, alandaki yeni başrol oyuncularının, inisiyatif alma konusundaki özgür düşünce biçimlerini ortaya koymaktadır (age, 158). Bu nedenle, Tymoczko'nun da vurguladığı gibi:

Eğer çeviri alanı, bu çağdaki dönüşümler ile layıkıyla etkileşim kuramazsa... Belki traji-komik bir gerçeklik olacak ama, çeviri programlarının yetiştirdiği öğrenciler, dünya, kültürler, diller ile siyaset üzerine düşünen ve teknolojiyi kullanan zeki ve eğitilmiş gençlerden daha az üreteceklerdir. (2009, 419)

Amatör çevirmenler tarafından çevrilen ve dolaşıma sokulan içeriklerin, *kalite* olgusuna vurgu yapılarak etik düzlemde değerlendirilmesi için hazırlanan ölçme değerlendirme ilkelerinden bahsetmenin mümkün olmadığı Costales (2011) tarafından da belirtilmektedir. Amatör çevirmenin düşebileceği tuzakları öngören çalışmaların henüz geliştirilmemiş olması bu yönde ortaya çıkan ürünlere yönelik alandaki araştırmacıların hata avcılığı yapmalarına engel oluşturmamaktadır. Çeviribilim alanında, çeviri ürünlerin kalitesi söz konusu olduğunda, tartışmalar genellikle doğru ve/veya yanlış çeviri gibi kavramlar etrafında şekillenmektedir. Fan çevirilerine yönelik kalite odaklı değerlendirme sürecinin sonucunda, dil boyutunda ortaya çıkan hatalar sebebiyle ilgili içeriklere yakıştırılan *düşük kalite* çeviri ürünler etiketi, bu yönde sürdürülen geleneksel *eşdeğerlilik* tartışmalarını yeniden gündeme getirmektedir. Bu ürünleri çevreleyen üretim koşullarına odaklanıldığında ise kullanıcının/okurun bu doğrultudaki görüşleri öne çıkmaktadır. Kullanıcı türevli çeviri hareketlerinde, örneğin, manga çizgi-romanlarının Japoncadan İngilizceye fanlar tarafından çevrimiçi uygulamalarda gerçekleştirilen çevirilerinde, kullanıcının beklentisi, profesyonel anlamda (dilbilgisi, imla vb. dilsel unsurların) hatasız bir içerik okumaktan bir adım öteye giderek, kültürel öğelere, Japon kültürüne özgü yansımalara ilişkin yabancılığın korunduğu, kaynak eserin ruhunun yansıtıldığı içerikler, fan kullanıcı tarafından talep edilmektedir. Bu koşullarda, fan çeviri hareketlerinde, kalite yerine çeviri ürünlerin yüksek düzeyde yayılım/dolaşım *hızını* sağlamaları, fan okur/kullanıcı tarafından tercih edilmektedir. Bu nedenle, araştırmacılar kadar profesyonel çevirmenlerin de çeviri eylemini yönlendiren yeni koşullara odaklanmaları ve üretilen içeriklerin kalite ilkesi kapsamında değerlendirilmesine yönelik *alımlama* çalışmalarına dayanan ölçütler belirlemeleri önerilmektedir (age, 5).

Kullanıcı türevli çeviri hareketlerinin *hukuksal* boyutunu ele alan O'Hagan (2009), anime, manga ve oyun gibi benzer içeriklere yönelik çevrimdışı piyasada satışa sunulan resmi çevirilerin hemen ardından, fan çevirmenlerin kendi ürettikleri içerikleri

çevrimiçi ortamdan geri çekmelerinin, bu yönde uygulanan cezai yaptırımları hafiflettiğini belirtmektedir. Bu bağlamda, kullanıcı türevli çeviri pratiklerine yönelik oluşan algının *dijital korsanlık*, *teelif haklarının ihlali* ve *dijital emek hırsızlığı* gibi kavramlara odaklanması, internet ağının gönüllü paylaşımına, katılıma ve işbirliğine dayalı üretim felsefesiyle çelişmektedir. Profesyonel üretim pratiklerinin yerini alan *maddi olmayan emek* ve ileri düzeyde *alan bilgisi*, fan çevirmenleri kurdukları topluluk ağlarıyla birlikte, çevrimiçi kültürel üretim alanında meşru bir zemine taşımaktadır. Bu yöndeki hareketlerin, bilimsel tartışmaların merkezine doğru ilerlemesi, çeviri alanında da hem kuramsal hem de uygulamalı düzlemde *yapıcı* bakış açılarının ve bu yeni koşulları örneğin fan çevirmenin, bu süreçteki, motivasyon unsurlarını kavramak üzere *eleştirel* yaklaşımların yeniden üretilmesini zorunlu kılmaktadır. Çünkü, bu yöndeki hareketlere yönelik etik düzlemde yanıt bulmayı bekleyen sorular varlığını korumaktadır. Çevirmenlik mesleği sürdürülebilir niteliğini korumak için, yeni dünya 2.0 düzeniyle yüzleşmek durumundadır. Dışarıdan içeriye sızacak yeni hava akımı sayesinde, mesleki anlamda çevirmen kendini yeniden yapılandırma sürecini başlatabilmektedir. Aksi halde, elektronik ağların başlattığı toplumsal dönüşüm sürecini göz ardı etmek, çevirmenin, atıl çalışma koşulları içerisine gömülüp, yok olup gitmesine neden olacaktır. Bu nedenle, çevirmenin sağa sola sapmalar ile bakış açısını değiştirmesi sonucunda, bilmediğini değersiz kılma yönündeki davranış biçiminden sıyrılması, benliğinde yaşadığı, *profesyonel-amatör* çatışmasından doğan gerilimi dindirecektir. Çünkü, çalışma alanı ve deneyimlediği pratikleri, çevrimiçi uygulamalarda, *ötekiler* tarafından paylaşılmaya değer görülmektedir (age, 114-116).

Görüldüğü üzere, fan, amatör ve/veya profesyonel-olmayan kullanıcıların deneyimlediği çeviri hareketlerine yönelik gelişmekte olan etik ve deontolojik kavrayışlar, çeviri içeriklerin kalitesini, mesleki yeterlikler/çevirmen mesleğinin görünürlüğü ile çeviri alanının itibarını konu alan değişkenler etrafında tartışmaktadır.

3.4. Netnografik Saha Çözümlemesi

Çeviri pratiğinin deneyimlendiği web 2.0 temelli dijital toplulukların incelenmesinde, netnografik çözümleme yöntemine başvurmak, bu doğrultuda, çeviri alanını hem kuramsal hem de uygulamalı düzlemlerde yeniden yapılandıran dijital açılımı da destekler niteliktedir. Tüm bu bakış açıları ışığında, ağ toplumundaki çeviri

uygulamalarını irdelemek üzere seçilen netnografi yönteminin bileşenleri nelerdir? Sözü edilen araştırma yönteminin, çözümleme aşamaları hangi basamaklardan oluşmaktadır?

3.4.1. Tanım

Yeni medya ortamlarında üretilen bir metnin, geleneksel medya metninden farklı bazı özellikleri şu şekilde sıralanabilmektedir: Hipermetinsellik, multimedya biçimselliği, kullanıcı türevli yapısı, metnin geçiciliği/ortadan kalkması vb. nitelikleridir (bkz. Bölüm 1.3.). Yeni medya ortamları derken, Web 2.0 uygulamalarını ve araçlarını kapsayan paylaşım ve katılım temelli arayüzlere gönderme yapılmaktadır. Bu bağlamda, sosyal medya ağları, bloglar, video paylaşım platformları, çevrimiçi topluluklar vb içerik üretimini destekleyen elektronik ağlardan söz etmek mümkündür. Bu içerikler sayıca çok fazla olup, çok çeşitli, yoğun ve birbirleri ile bağlantılı metinler oldukları için çözümleme aşamasında etkili yöntemlere başvurulması önemlidir.

Bu nedenle, uygulamalı alanda, araştırma konusu, kapsamı, yöntemi ve araştırma konusundan hareketle netnografi (çevrimiçi etnografi) yöntemine dayanan içerik ya da başka bir deyişle metin çözümlemesi gerçekleştirilmektedir. Netnografi, Robert Kozinets (2002, 2006) tarafından geliştirilen niteliksel bir araştırma yöntemidir. Net ve etnografi sözcüklerinin bir araya gelmesi sonucunda oluşan netnografi kavramı, internet veya teknolojik ağ etnografisi anlamına gelmektedir. Bir anlamda, teknoloji aracılığıyla toplumsal dünyanın gerçekliğine uyarlanmış etnografidir. Netnografik çözümleme modelini diğerlerinden farklı kılan en önemli özelliği çözümleme öznesi olarak *çevrimiçi topluluklar* üzerine yoğunlaşıyor olmasıdır. İlk bölümde, çevrimiçi topluluklara yönelik geliştirilen tanımlamalara ek olarak (bkz. Bölüm 1.4.), Kozinets, ortak ilgi alanları, zevkler, tutkular, değerler ve çıkarlar etrafında toplanan bu yeni birey gruplarını *dijital kabileler* olarak adlandırmaktadır Web 2.0 araçları tarafından sayıları her geçen katlanarak artan çevrimiçi topluluklar, netnografik araştırmaları duyulan ihtiyacı gündeme getirmektedir. Çoklu teknikleri içerisinde barındıran netnografi yöntemi, yüzyüze yürütülen niteliksel ve yorumlamalı araştırma yönteminin, bilgisayar dolayımı ile iletişimlerle oluşturulmuş, çevrimiçi kültürlerle ve topluluklara yönelik yeniden yapılandırılmış halidir. Bir başka ifadeyle, etnografi tarafından uygulanan açık uçlu tekniklerin, çevrimiçi ortama uyarlanması olarak tanımlanabilmektedir. Özellikle, netnografi, içeriklerin yanı sıra ağ üzerinde

etkileşimde bulunan kullanıcıların eylemleriyle/davranışlarıyla ilgili olarak, metin temelli yürütülen çalışmalarda sıklıkla kullanılmaktadır (Kozinets, 2006, 280-281).

Netnografik yaklaşım, -çevrimiçi sahaların incelenmesi, -veri toplama ve analizi, - analiz ve yorumlama, -araştırma etiğinin sağlanması ve -katılımcılardan geri bildirim alınması gibi birbirini takip eden basamaklardan oluşmaktadır. Diğer araştırma yöntemleri ve tekniklerinden farklı olarak netnografi kapsamında, arayüzde/internette üretilen metin gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, netnografik araştırmanın uygulanabileceği çevrimiçi ortamlar temel olarak beş başlık altında toplanabilmektedir. Bunlar, haber grupları ya da haberleşme panoları, web sayfaları, sanat, iş, hobi gibi ortak ilgi alanlarına yönelik kurulmuş e-posta liseleri, dijital video oyunları, bloglar, sohbet odaları ile arama motorlarıdır. Daha önce de belirtildiği gibi, netnografik bir yaklaşımın yürütülmesinde, araştırma sorularının/hipotezlerinin ve bunlara yanıt aranabilecek çevrimiçi metinlerin belirlenmesi önemlidir (age, 282).

3.4.2. Netnografik Filtreleme Kriterleri ve Teknikler

Netnografik bakış açısının uygulanacağı çevrimiçi topluluklar/ortamlar belirlendikten sonra, aşağıdaki kriterlerden hareketle belirlenen topluluklara *filtre* uygulanıp, çalışmanın amacına uygun olanlar çözümleme kapsamına dahil edilmektedir. Böylece, araştırma alanına yönelik *makro* düzlemde genel bir çerçeve çizilecek ve daha sonrasında *mikro* düzlemde, söz konusu alanda öne çıkan veriler yakından izlenmektedir. Netnografik filtreleme kriterleri şunlardır (Çomu ve Halaiqa, 2014, 70-71):

1. Araştırma sorusuna en uygun olan ve konusuna en fazla yoğunlaşan topluluk olması,
2. Münferit mesajların fazlalığı,
3. Detaylı ve içeriği zengin verilerin olması (mülmimedya içeriği),
4. Üyeler/katılımcılararası etkileşimin sürekli olması,
5. Takipçi sayısının yüksek olması,
6. Güncel olması/Sürekliliğin sağlanması (forum sayfaları).

Web 2.0 ortamlarının, araştırmacıya sunduğu iletişim platformlarında üretilen/tüketilen çevrimiçi içeriklerin çokluğu ve çeşitliliği yukarıda değinilen kriterlerin uygulanmasını zorunlu kılmaktadır. Benimsenen kriterleri karşılayan çevrimiçi topluluklar, bir süzgeçten geçirilerek çözümlenmek üzere ayrıştırılmaktadır.

Bir sonraki aşamaya geçildiğinde, mercek altına alınan çevrimiçi toplulukların iletişim edimlerine, davranış biçimlerine ve pratiklerine yönelik araştırmacının uygulayacağı netnografik teknikler sonucunda verilere ulaşılmaktadır. Söz konu olan ağ temelli içerikler olunca, birden fazla araştırma tekniğinin bir arada kullanılması gündeme gelmektedir. Saha/alan çalışmalarına odaklanan netnografi, iki ayrı teknik olan *katılımsız* ve *katılımcı* gözlem tekniklerine dayanmaktadır. Sözü edilen bu iki teknik, araştırmacının araştırmaya ne şekilde katıldığı noktasında farklılaşmaktadır. Araştırmacının, varlığı ya da yokluğu çevrimiçi saha çalışmalarının önemli değişkenlerinden biridir. Katılımcı gözlem tekniğinde, araştırmacı kendisini açıkça ortaya koymakta ve araştırılan özneyle etkileşim kurmaktadır. Katılımsız gözlemde ise araştırma öznesi araştırıldığının farkında değildir ve araştırmaya yönelik bilgisi bulunmamaktadır (Ackland, 2003'den akt. Alyanak, 2014: 137).

İlgili tez çalışmasında, verilerin toplanma sürecinde, araştırmacının her iki-katılımcı/katılımsız- gözlem yöntemlerine başvurmuş olması, bu bağlamda yapılan netnografik alt tekniklere dikkat çekmeyi gerektirmektedir. Katılımcı gözlem yönteminin uygulandığı çözümlemelerde, *pusuculuk* (İng. *lurker*), *odak grup görüşmeleri*, *e-posta görüşmeleri*, *skype ile görüşmeler*, *bloglar üzerinde çalışmak*, *twitter/facebook araştırması*, *dijital video araştırması* vb. alt tekniklere başvurulmaktadır. Katılımcı netnografik gözlem yöntemi, çoklu çevrimiçi araştırma tekniklerinin birlikte uygulanmasını mümkün kılmaktadır (age, 144-160). Kozinets'ye göre, netnografi araştırmacıları, *profesyonel pusucular* olarak kavramlaştırılmaktadır. Bu konum, araştırmacıya, seçtiği çevrimiçi ortamda yorum ve paylaşımda bulunmadan, yani aktif olarak ortama katılmadan bulunma fırsatı vermektedir. Bununla birlikte, araştırmacı, belirli bir sürenin sonunda incelediği topluluk içerisinde bulunduğu pusucu konumundan sıyrılıp, yukarıda değinilen teknikler aracılığıyla topluluk üyeleriyle paylaşıma/katılıma dayalı bir iletişim sürecini başlatabilmektedir (Kozinets, 2002, 65).

Yukarıda değinilen teknikler aracılığıyla, çevrimiçi içeriklere yönelik elde edilen verilerin analizi, kodlanması, karşılaştırılması, sınıflandırılması ve anlamlandırılması bir sonraki aşamada gündeme gelmektedir. Bu bağlamda, netnografik veriler, *içerik çözümlemesi*, *söylem çözümlemesi* ve/veya *tematik çözümleme* gibi niteliksel araştırma yöntemleriyle çözümlenmekte ve bunun sonucunda ortaya çıkan bulgular yorumlanmaktadır (Binark, 2014).

En genel tanımıyla, netnografi, internet ağı üzerinde etkileşimde bulunan toplulukların pratiklerine/davranış biçimlerine yönelik çevrimiçi metin temelli yürütülen çözümleme yöntemidir. Çevrimiçi metin, web 2.0 ortamında ve/veya araçlarıyla üretilen/tüketilen içerikleri kapsamaktadır. Bu türden ortamların/içeriklerin, daha önceki bölümlerde de altının çizildiği gibi, etkileşimsellik, multimedya biçimselliği, hipermetinsellik ve dijitallik gibi niteliklerle donatılmış olması, yeni medya merkezli araştırmalarda netnografik bir perspektifin oluşmasını sağlamaktadır.

3.4.3. Netnografik Araştırma Etiği ve Özdüşünümsellik

Söz konusu internet ağı etrafında şekillenen ortamlar/araçlar olduğunda, gerek araştırmacıdan gerekse kullanıcıdan davranışlarında/pratiklerinde *etik* bir kavrayış benimsemesi beklenmektedir. Bu nedenle, netnografik araştırma modelinin temellerini atan Kozinets'in, araştırma sürecinde dikkat çektiği etik ilkeler şu başlıklardan oluşmaktadır (2002, 65):

- Araştırmacının kimliğini, araştırmanın amacını, konusunu topluluktaki üyelere bildirmesi,
- Araştırmacının, kullanıcılara/üyelere anonimlik ve gizlilik teminatı vermesi,
- Araştırmacının, kullanıcılardan/üyelerden geri bildirim alması konusunda özen göstermesi,
- Araştırmacının, her konuda kullanıcılardan/üyelerden izin alması.

Netnografik etik ilkeler kapsamında, *gizlilik* ve *anonimlik* gibi ağ tabanlı iletişim ortamlarında tehdit yaratan unsurların altını her defasında çizen Kozinets, araştırmacının hem kendine hem de araştırma nesnesine yönelik *sorumluluk* taşıdığını sözlerine eklemektedir. Her türlü yönlendirmeye, manipülatif harekete açık olan web 2.0 ortamları ve araçları, araştırmacının verilere ne derece etik yollarla ulaştığı konusunda tartışma yaratmaktadır. Bu nedenle, araştırmacı, topluluk üyeleriyle kurduğu çevrimiçi ilişki çerçevesinde bir yandan bilgi almak, diğer yandan *empati* kurmak için mücadele etmektedir. Etik sınırları ihlal etmeden, topluluk üyelerinin güvenini kazanması ve en önemlisi de *rızalarını* almak oldukça önemlidir (Alyanak, 2014, 142). Glesne'ye göre, netnograf, katılımcının/üyenin karşı karşıya kalacağı tehditleri, kendisinden alacağı *onanmış rıza* ile azaltabilmektedir. Böylece, netnografik araştırmaya katılacaklar, katılımın *gönüllü* olduğu, araştırmanın bazı yönlerinden zarar görebilecekleri ile araştırmanın herhangi bir evresinde araştırmadan çekilebilecekleri konusunda bilgilendirilmektedirler (Glesne 2013'den akt. Tunç, 2014, 185). Etik

kriterler kapsamında öne çıkan onanmış rıza tartışması, verilerin *kamusal* ya da *özel* olmaları noktasında devam etmektedir. Web siteleri, haber grupları, blog ve mikrobloglar kapsamındaki verilerin kamusal olması, telif haklarına yönelik kısıtlamaları ortadan yaratmaktadır. Bu tür verilerin akademik amaçlarla kullanılması, etik boyutta tehdit olarak görülmemektedir. Ancak kamusal bir ortam da yazılmış olmalarına rağmen, iletilerin *özel* algısı ile yazılmış olabilmektedir. Bu nedenle, araştırmacının, katılımcının onanmış rızasını alması oldukça önemlidir. Araştırmacının bu yöndeki tutumu, netnografik araştırmanın yürütüldüğü çevrimiçi topluluğun yapısına göre ve incelenen verinin kamusal ya da özel oluşuna göre değişmektedir (Ackland 2013'den akt. Tunç, 2014, 186).

Netnografik saha çalışmalarında, araştırmacının hem kendine hem de zarar görmemesi açısından, araştırma topluluğu ve/veya katılımcıya karşı sorumlulukları bulunmaktadır. Bu bağlamda, Tunç, netnografin benimseyeceği etik tutumunu özdüşünümsellik kavramı etrafında gündeme taşımaktadır. Araştırmacının, etik, iktidar ve özdüşünümsellik süreçlerinden kopuk bir şekilde resmedilmesine karşı çıkarak, araştırmacıyı tablonun içinde gören bir yaklaşım benimsenmesinin altını çizmektedir. Bu şekilde, araştırmacıyla araştırma nesnesi arasında *diyalog* kurma temelli bir süreç başlamaktadır (age, 171). Araştırmacı, özdüşünümsel tavrıyla birlikte, araştırma etkinliği içinde kendi derdi, sorunları ve kavram seti, olay ve olgulara bakış açısı ile yüzleşme, sorgulama ve hesaplaşma içeren bir süreci devreye sokmaktadır. Araştırmacının, benimsediği yöntem ve teknikleri nasıl yaşama geçirdiğini, uygulama aşamasında yaşadığı sorunları ve bulduğu çözüm yollarını ya da daha genel bir ifadeyle deneyimlerini paylaşması, araştırmacının yerine getirmesi gereken etik bir diğer sorumluluktur. Özdüşünümsellikle birlikte, araştırmacı toplumda kendini konumlandırarak, topluma/araştırma alanına hangi açıdan, hangi mesafeden bakacağına da karar verecektir (Binark, 2014, 25). Aslında, araştırmacı inşa ettiği özdüşünümsel yaklaşımla birlikte, zihninde gerçekliği nasıl soyutladığı, nasıl kurguladığı, neleri dışlayıp neleri içerdiği, kendisi ile konusu arasında nasıl bir boşluk bıraktığının farkında olmasıyla ilişkili bir pratiktir. Böylelikle, araştırmacının kimliği de araştırma sırasında yeniden yapılanmaktadır (Binark, 2005, 187).

Web 2.0 temelli içerikler, kullanıcı tarafından üretilen çoklu mültimedya teknolojilerinin desteklediği altyapıyla tasarlanan ağ temelli metinler. En önemli özellikleri linkler aracılığıyla birbirlerine bağlı olmalarıdır. Bir metinden hareketle çok

çeşitli türde metne ulaşılabilir. Yeni medya içerikleri olarak da tanımlanmakta olan web siteleri, Facebook profilleri, Twitter kullanıcıları ve tweetler, blog sayfaları ve çevrimiçi topluluklar, netnografik çözümlemelerin merkezine yerleşmiştir. Bundan böyle, geleneksel metinlerde olduğu gibi, tek bir paragraf veya tek bir cümlelerin çözümlendiği bir metin yapısından söz etmek mümkün değildir. Web 2.0 teknolojileriyle desteklenen içeriklerin/metinlerin farklı değişkenleri bulunmaktadır (web sayfasındaki anahtar sözcükler, takip edilme oranları, beğenilme/beğenilmeme sayıları, belirli bir konu başlığı içeren tweetler, hashtagler vb.).

Bu nedenle, yeniden altı çizilecek olursa, internet etrafında yükselen yeni toplumsallıkları, bu bağlamda oluşan ağ merkezli örgütlenmeleri en önemlisi de çevrimiçi ilişkiler ağını kuran bireyleri ve kurumları kapsayan eyleyicilerin pratiklerini, davranış biçimlerini ve yatkınlıklarını kavramak, netnografik bir metin/içerik çözümleme yöntemini gerektirmektedir¹⁹. Birden fazla çözümleme tekniğinin kullanıldığı bu yöntem, araştırmacıya sunduğu fırsatların yanı sıra bir takım tehditleri de içerisinde barındırmaktadır. Araştırmacı, internet ağında gizlenen/perdelenen toplumsal/bireysel ilişki örüntülerini görünür kılarken ve çevrimiçi topluluklar merkezinde konumlanan eyleyicilerin sessizliğine tercüman olurken, üzerine giydiği netnograf kimliğiyle, hem kendine hem de araştırma alanına yönelik sorumluluklarını özdüşünsel bir perspektifle yerine getirmekle yükümlüdür. Çünkü, araştırmacı, araştırma alanına yönelik duracağı noktada, varsayımlardan, önkabullerden ve önyargılardan sıyrılıp gerçekleştireceği araştırmanın güvenilirliğini ve geçerliliğini en yüksek düzeye taşımayı hedeflemektedir. Aynı zamanda, araştırmacının, katılımcıların haklarını koruması ve araştırma sürecinde katılımcılarla arasındaki bilgi akışını yatay ve paylaşımına açık bir düzlemde gerçekleştirmesi temel bir zorunluluktur. Aksi halde, araştırmacının, araştırma sürecine ait olamaması, araştırılanla arasına mesafe koyması, araştırmacıyı, araştırma nesnesine karşı yabancılaştırmaktadır. Oysa ki, netnografik bir araştırma sürecinin sonunda, araştırmacı, çevrimiçi/sanal dünyayla ilintili olan hatta beslenen çevrimdışı/gerçek toplumsal ilişkiler ağına ışık tutmaktadır.

¹⁹ Bu bağlamda, netnografi gibi benzer internet araştırmalarına yönelik *Association of Internet Researchers* (AoIR) kurumu tarafından geliştirilen etik yönerge yol gösterici nitelik taşımaktadır (bkz. www.aoir.org [12.12.2015]).

Çevrimiçi pratiklerin, çevrimdışı dünyayı nasıl biçimlendirdiği gerçeğine bu doğrultuda tasarlanacak olan netnografik araştırmalar aracılığıyla ulaşılabilmektedir²⁰.

Türkiye’de çeviri pratiğine odaklanan çevrimiçi toplulukların örgütlenme biçimlerini – makro boyut- ve bu çerçevede yer alan çevirmenlerin ve diğer eyleyicilerin pratiklerini –mikro boyut-, yeni toplumsallıklara ilişkin kavramlar odağında çözümlemek üzere netnografik kavrayışa ihtiyaç duyulmaktadır.

3.5. Çevrimiçi Toplulukların Coğrafyasında Çeviri Odaklı Netnografik Sesler

Bu bölümde, Türkiye’de internet tabanlı sosyal medya paylaşım ağlarında yapılan çeviri merkezli toplulukları, yukarıda tanımlanan netnografik ilkeler (bkz. Bölüm 2.4.) doğrultusunda çözümlemek amaçlanmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi, *çevrimiçi topluluklar* (bkz. Bölüm 1.4.2), ortak ilgi alanları/beğenileri ekseninde, internet temelli iletişim ortamlarında yakınlaşan bireylerden oluşmaktadır. Sanal kavramıyla da nitelendirilebilen bu topluluklarda, internet kullanıcıları, fiziksel ve zamansal engellere takılmadan, ortak zevkler, hayaller ve değerler ekseninde bir araya gelmektedirler. Araştırmanın merkezinde yer alan çevrimiçi topluluklarda, kullanıcıları/bireyleri yakınlaştıran ortak ilgi alanları/zevkleri/tutkuları, *çeviri* pratiği etrafında şekillenmektedir.

Türkiye’de, internet ağı üzerinde çeviri eylemine odaklanan çok sayıda topluluk bulunmaktadır. Sosyal medya toplulukları, hukuktan teknolojiye, eğitimden sağlığa kadar uzanan geniş bir konu yelpazesinde, kullanıcıya, çeviri metinlerden oluşan açık/erişilebilir veri kaynağı sunmaktadır. Söz konusu olan toplulukların tamamına değinmek mümkün olmadığı için, bu bölümde netnografik ölçütlerden hareketle seçilen Türkiye’deki ağ türevli çeviri topluluklarının nitelikleri üzerinde durulmakta ve araştırma konusuna yönelik bu yöndeki hareketlerin DNA haritası çıkarılmaktadır.

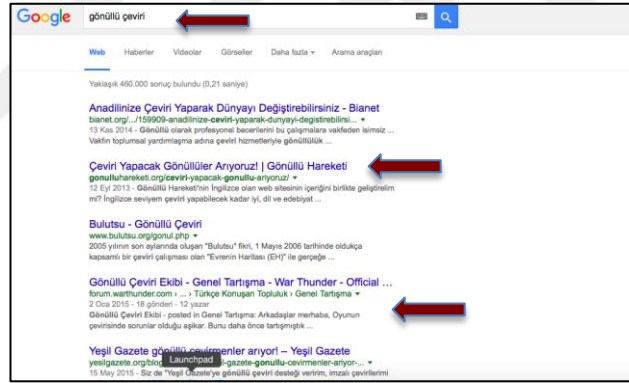
3.5.1. Netnografik Araştırmanın Planlanması ve Aşamaları

Daha öncede belirtildiği gibi, söz konusu olan çeviri odaklı sosyal medya toplulukları, netnografik çözümleme basamakları ışığında, internet ağında üretilen içerikler/metinler olarak okunmaktadır. Bu çerçevede, çeviri topluluklarının *web siteleri*, *blog sayfaları* ve *haberleşme panoları* (forumlar) netnografik araştırmanın

²⁰ Özellikle 2000’li yıllardan itibaren, netnografik çözümlemelere, hem yerel hem de küresel literatürde sıkça başvurulduğu görülmektedir. Tüm çalışmaları kapsamamakla birlikte, bkz. Binark, Bayraktutan, 2008, 2013; Çaylı Rahte, 2013; Erbaş, 2011; Göker, 2007; Kozinets, Kedizor, 2009.

verilerini oluşturmaktadır. Çeviri topluluklarına ilişkin web içeriklerinin metin temelli netnografik çözümlenmesinde, bu metinlerin donatıldığı değişkenler önem kazanmaktadır. Bu nedenle, çözümlene sürecine dahil edilecek olan çevrimiçi metinlerin, hipermetinsel, etkileşimsel ve kullanıcı türevli olmaları ile dijital çoklu medya uygulamalarıyla desteklenmeleri gibi kriterler, ilgili içeriklere/metinlere yönelik seçim sürecini yönlendirmektedir.

Netnografik çözümlenmenin ilk basamağında, araştırmacı, katılımsız gözlem tekniğiyle ya da başka bir deyişle benimsediği *pusucu* kimliğiyle, çevrimiçi toplulukları, 01 Haziran 2015- 30 Ekim 2015 tarihleri arasında mercek altına almaktadır. Bu süreci, araştırma konusu doğrultusunda belirlenen anahtar sözcüklerin, *google* arama motoruna kaydedilmesi takip etmektedir. Bu kapsamda, *çeviri toplulukları*, *gönüllü çeviri*, *gönüllü çevirmen*, *amatör çeviri*, *gönüllü çevirmen* ve *toplumsal hareketler* gibi ifadeler, çalışmanın bu aşamasında anahtar sözcükleri oluşturmaktadır. Sözü edilen anahtar sözcüklerin sırayla, arama motoruna kodlanması sonucunda çok sayıda çeviri topluluğuna ulaşılmaktadır (Şekil 2).

Şekil 2: Google Arama Motoru

[https://www.google.com.tr/#q=gönüllü+çeviri&tbm=nws\[01/06/2015\]](https://www.google.com.tr/#q=gönüllü+çeviri&tbm=nws[01/06/2015]).

Bir sonraki aşamada, söz konusu olan topluluklara yönelik netnografik kriterler doğrultusunda filtreleme işlemi uygulanmaktadır. Bu bağlamda, aşağıda belirlenen kriterleri²¹ sağlayan çeviri toplulukları netnografik okuma sürecine dahil edilmektedir:

²¹ Bu noktada, sözü edilen kriterler, yeni medya içeriklerinin *dijitallik*, *etkileşimsellik*, *hipermetinsellik*, *yayılım*, *sanallık* ve *mültimedya biçimselliği* gibi nitelikleriyle paralellik göstermektedir (bkz. Bölüm 1.3).

- 1) **Araştırma sorusuna en uygun olan ve konusuna en fazla yoğunlaşmış çevrimiçi topluluk olması:** Ana menüde gönüllü/amatör çeviri/çevirmen ve diğer anahtar sözcüklere ilişkin sekmelerin görünürlüğü/erişilebilirliği.
- 2) **Çevrimiçi topluluğa ait web sitesinin hipermetinsel/etkileşimsel/dijital niteliklerle donatılmış olması:** Topluluk web sitesinin, hiperlinkler/etiketler aracılığıyla bir metin üzerinden başka metinlere ulaşma olanağının yüksek düzeyde olması, ilgili çevrimiçi topluluğun benzer ilgi alanlarına odaklanan platformlar içindeki tanınırlığına ve görünürlüğüne ışık tutmaktadır. Topluluk web sayfasında, yorum panolarının ve/veya forum sayfalarının tasarlanması, kullanıcılararası anlık etkileşim ortamını güçlendirmektedir. Görsel/metinsel/işitsel içeriklerin, zengin mültimedya verileriyle beslenmesi sonucunda topluluk diğer çevrimiçi bir topluluk ile bağlantı kurabilmektedir.
- 3) **Kullanıcı türevli içerik üretimini/paylaşımını destekliyor olması:** Topluluğun, katılıma/paylaşımaya/işbirliğine dayalı altyapısı, internet kullanıcısının becerileri ve yetenekleri doğrultusunda, çeviri sürecinde aktif rol üstlenmesine imkan tanımaktadır.
- 4) **Topluluğun sürdürülebilir olması:** Web sitelerinde bulunan dijital sayaçlarda gösterilen takipçi/kullanıcı sayısı ve beğenilme/beğenilmeme oranları, internet ağında yükselen çeviri hareketlerinin sürdürülebilirliğini yansıtmaktadır.

Yukarıda değinilen kriterleri karşılayan çevrimiçi topluluklar, netnografik web içerikleri olarak araştırma sürecine dahil edilmektedir. Bu noktada, araştırmacı, internet ağında yapılan çeviri hareketlerini ve çevirmenlerin pratiklerini herhangi bir etkileşimde bulunmaksızın gözlemlemektedir. Burada, araştırmacının, topluluk üyeleri/kullanıcıları tarafından dikkat çekmeyen kimliği, netnografik araştırmada öne çıkan etik sorunsalını gündeme getirmektedir. Araştırmacı, bu aşamada, telif ve fikri mülkiyet haklarına yönelik açık erişime/paylaşımaya izin veren *bazı hakları sakladır* (İng. *creative commons*) lisansı ile korunan çeviri topluluklarına odaklanarak etik sorumluluğunu yerine getirmektedir. Belirlenen netnografik kriterler doğrultusunda, *açık kaynaklı/paylaşımçı/katılımcı* etik mantığına dayanan kavrayışla irdelenen çevrimiçi toplulukların, katılımsız gözlem tekniğinden doğacak tehditler ve riskler karşındaki haklarını korumak, araştırmacının sorumluluğundadır.

Araştırmacı, araştıracağı konuyla ilgili belirlediği çevrimiçi topluluklara ait web sayfalarını, erişim tarihini belirterek, ekran görüntüsü almaya ve daha sonrasında ilgili

web uzatısının kaydedilmesine dayanan arşivleme yöntemleriyle kayıt altına almaktadır. Burada, araştırmacı, web içeriklerinin uyarı vermeksizin sürekli yenilenmesinden ve ortadan kaybolmasından/geçiciliğinden kaynaklanan riskleri en aza indirgeyerek, araştırmanın geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamaktadır.

Netnografik kriterler doğrultusunda, internet ağı kapsamında uygulanan etik ilkelerden hareketle seçilen ve araştırma evrenini oluşturan çeviri pratiğine odaklanan topluluklara ilişkin web içerikleri, aşağıda belirtilen netnografik araştırma sorularının izleri sürülerek araştırmacı tarafından çözümlenmektedir:

- Türkiye’de ağ temelli çeviri hareketleri, hangi alanlarda ve hangi yeni medya uygulamaları/ortamları aracılığıyla yapılanmaktadır?
- İlgili çevrimiçi toplulukların web sayfalarında/arrayüzlerinde, *çeviri* ve *çevirmen* uzantıları yer almakta mıdır? Bu uzantılar, hangi alt başlıklardan oluşmaktadır?
- Seçilen topluluk arayüzlerinde, *çeviri pratiği/içeriği* ve *çevirmenin* kimliği hangi kavramlar aracılığıyla nitelendirilmektedir?
- İlgili topluluklarda, kaynak ve çeviri metinlerin telif haklarının korunmasına yönelik *web yönetmelikleri* bulunmakta mıdır? Platformlarda, yazar, çevirmen ve kullanıcı/okur arasında hipermetinsel linklerle desteklenen etkilişime dayalı iletişim *forumlarına/panolarına* yer verilmekte midir?

Türkiye’de, web 2.0 ortamlarında ve uygulamalarında gelişen, topluluk temelli farklı alanlara yönelik –*hukuk, biyoloji, Evrim Teorisi, eğitim, teknoloji, sağlık, popüler bilim, dijital oyun, anime/manga sanatı, alternatif medya*- çeviri hareketleri, yukarıda tamamı kapsayıcı olmamakla birlikte oluşturulan sorular eşliğinde netnografik okuma yöntemiyle irdelenmektedir.

3.5.2. Çevrimiçi Bilim Toplulukları

- ***İnsan Hakları Ortak Platformu***

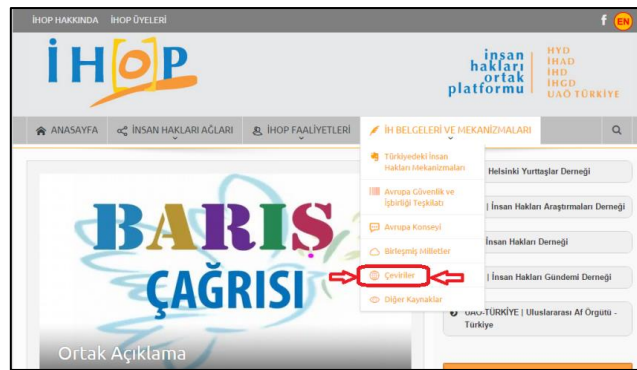
İnsan Hakları Ortak Platformu (kıs. İHOP), 2005 yılında Helsinki Yurttaşlar Derneği, İnsan Hakları Derneği, İnsan Hakları ve Mazlumlarla Dayanışma Derneği, Türkiye İnsan Hakları Vakfı ve Uluslararası Af Örgütü Türkiye şubesi tarafından kurulmuş bağımsız bir dijital platformdur. İnsan Hakları Araştırmaları Derneği ve İnsan Hakları Gündemi Derneği, 2013 yılından itibaren İHOP’a katılarak ortak çalışmalar yürütmeye başlamıştır. Gönüllük esasına dayanan bu platformun kurucu üyeleri ve zaman

içerisinde sayıları giderek artan katılımcıları ve takipçileri, Türkiye’de insan hak ve özgürlükleri ile demokrasinin geliştirilmesine yönelik çok yönlü çalışmalar yürütmektedir.

Türkiye’de İnsan Hakları alanında demokratik bir açılımı hedefleyen ilgili çevrimiçi topluluğun, sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla birlikte toplumun bu konuya yönelik farkındalığını arttırmak üzere belirli konular kampanyalar, eğitim programları, konferans ve seminerler düzenlemektedir. Böylece, hem bireyin/kurumun hem de sivil toplumun, “Türkiye’de karar alma süreçlerine etkili bir biçimde katıldığı ve diyalog ortamının sürdürüldüğü, insan hak ve özgürlüklerine saygılı, hukukun üstünlüğünün egemen olduğu katılımcı ve çoğulcu bir ortamın geliştirilmesi ve kalıcı kılınması” İHOP tarafından amaçlanmaktadır (İHOP, [02.06.2015]).

İnsan Haklarının ve temel özgürlüklerinin korunması doğrultusunda çalışmalar sürdüren İHOP platformu, *açıklık* ve *şeffaflık* ilkelerinden hareketle *katılımcı/paylaşımçı* demokrasi hareketine yönelik *alternatif* bir etkinlik alanını temsil etmektedir. Sosyal bir paylaşım ağı olan İHOP bünyesinde belirlediği stratejik amaçlara uygun olan farklı çalışmalarını alanlarını bulundurmaktadır. Bu bağlamda, *cezasızlık*, *ayrımcılık*, *ırkçılık*, ve *mülteci hakları* gibi konulara ilişkin değerlendirmeler, raporlar, atölye çalışmaları öne çıkmaktadır (İHOP, [02.06.2015]).

Söz konusu olan çevrimiçi topluluğun web sitesi incelendiğinde, *İH Belgeleri ve Mekanizmaları* adlı sekmenin altında *Çeviriler* başlığının bulunduğu görülmektedir (Şekil 3).

Şekil 3: İnsan Hakları Ortak Platformu (İHOP)

<http://www.ihop.org.tr/2007/03/12/yhop-kurumsal>
[02.06.2015].

İHOP platformu tarafından geliştirilen web sitesi ana menüsünde yer alan *Çeviriler* başlığı altında, *İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri* konusunda topluluk üyeleri

tarafından gerçekleştirilen çeviri metinler yer almaktadır. Bu bağlamda, *BM Özel Raportörü Christoph Heyns'in Raporu* adlı örnek teşkil eden çeviri içeriğine ulaşılabilmektedir (Şekil 4). Söz konusu olan çeviri metin yakından incelendiğinde, *çevirmenin* kimliğine ve *kaynak metnin* uzantısına yönelik açıklayıcı bilgiler topluluk tarafından kullanıcıya sunulmaktadır.

Şekil 4: BM Özel Raportörü Christoph Heyns'in Raporu

<http://www.ihop.org.tr/2014/10/30/2014> [02.06.2015].

Topluluk üyeleri tarafından oluşturulan diğer çeviri metinlere, topluluğun ana menüsündeki çeviri sekmesinden ulaşılabilmektedir.

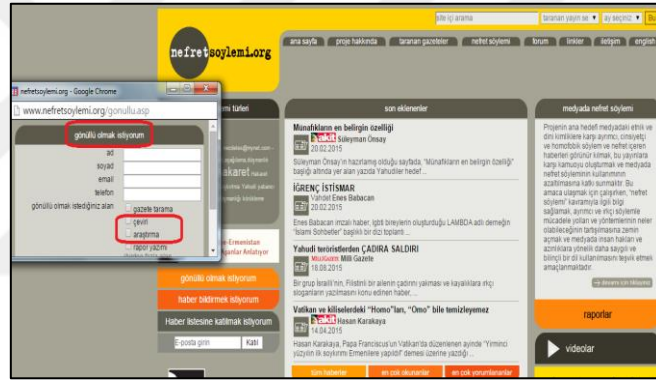
- **Nefret Söylemi**

Yeni medya ve iletişim teknolojileri etrafında yükselen bir diğer çeviri hareketi, *Nefret Söylemi* adlı çevrimiçi toplulukta gerçekleşmektedir. Nefret Söylemi çevrimiçi topluluğu, proje merkezli bir araştırmanın sonucunda 2011 yılında oluşturulmuştur. Söz konusu olan proje kapsamında, topluluk, Türkiye ölçeğinde özellikle yeni medya ortamlarında üretilen ve dolaşıma sokulan nefret söylemi içeren metinleri mercek altına almaktadır. Bu bağlamda, topluluk, *ırkçılık* ve *ayrımcılıkla* mücadele etme, yeni medya içeriklerinde *insan haklarının* güçlendirilmesine yönelik destek olma, bireylerarası ayrımcılığa karşı *sivil toplum* örgütlerini devreye sokma ve toplumdaki *azınlıklar* ile farklı kimlikler yönünde bireylerarası saygıyı güçlendirme gibi farklı toplumsal meselelere çözüm üretmeyi hedeflemektedir (Nefret Söylemi, [10.10.2015]).

Ulusal düzlemde, yerel yeni medya metinleri üzerinde nefret söylemine ilişkin hukukun üstünlüğüne vurgu yaparak internet ortamında kamusal bir tartışma ortamı yaratan Nefret Söylemi topluluğu, Türkiye'de çeşitli kurumlar ve sivil toplum örgütleri tarafından desteklenmektedir. Yukarıda değinilen diğer çevrimiçi topluluklar

gibi, Nefret Söylemi bilginin herkes tarafından ulaşılabilirliği mantığıyla hareket etmekte ve internet kullanıcılarına açık bir veri kaynağı sunmaktadır.

İlgili topluluğun web sitesine yakından bakıldığında, yeni medya uygulamalarında dolaşıma sokulan ve bireylere/kurumlara yönelik nefret söylemi içeren metinlerin tarandığı görülmektedir. Bunun yanı sıra, konuya yönelik ulusal ve uluslararası makalelere, raporlara ve değerlendirmelere, ilgili web sitesinde yer verilmektedir. Çeşitli multimedya içerikleriyle zenginleştirilen platform, konuyla ilintili uzantıları da içerisinde barındırmaktadır. Gönüllük esasına dayanan Nefret Söylemi ağı gerçekleştirmekte olduğu pratiklere, internet kullanıcısının katılmasını olanaklı kılmaktadır. Bu bağlamda, Nefret Söylemi tarafından oluşturulan arayüzde, “gönüllü olmak istiyorum” adlı sekmede yer alan konu başlıkları arasında “çeviri” pratiğinin yer aldığı görülmektedir (Şekil 5).

Şekil 5: Nefret Söylemi Topluluğu

http://www.nefretsoylemi.org/amac_hedefler.asp [10.10.2015]

Öncelikle, kendi kimliğine yönelik profil sayfası oluşturan internet kullanıcısı, ilgili topluluğun üyesi olma hakkına eriştikten sonra, (moderatör ve diğer kurucu üyeler tarafından değerlendirildikten sonra) konuyla ilgili olarak ürettiği çeviri içerikleri diğer kullanıcılar ile paylaşabilmektedir. Böylece, bireyin, çeviri pratiği aracılığıyla kullanıcı türevli içerik üretim sürecine dahil olabilmesi mümkün kılınmaktadır. Söz konu olan web sitesinde bulunan içeriklere yönelik diğer okurların/üyelerin etkileşime dayalı bir altyapıyla yorum yapabilmeleri, karşılıklı bir diyalog ortamının kurulmasına zemin hazırlamaktadır. Bu örnekte de görüldüğü gibi, yeni medya ortamlarında, insan haklarına ve toplumsal kimliklere yönelik ayrıştırıcı, kutuplaştırıcı ve nefret söylemiyle şekillenen bir dil yerine bireylerarası etnik, dinsel, kültürel farklılıkların uzlaşmacı, katılıma ve paylaşıma dayalı bir iletişim diliyle ifade edilmesinde, çeviri

pratiğinin önemli bir yeri bulunmaktadır. Nefret Söylemi topluluğu kapsamında yürütülen çevrimiçi faaliyetler, -örneğin *gönüllü çeviri yapmak* gibi-, üyelerin/kullanıcıların nefret söyleminin yaygınlaşmasına yönelik bir direniş hareketi sergilediklerini ortaya koymaktadır.

- ***Evrım Ağacı***

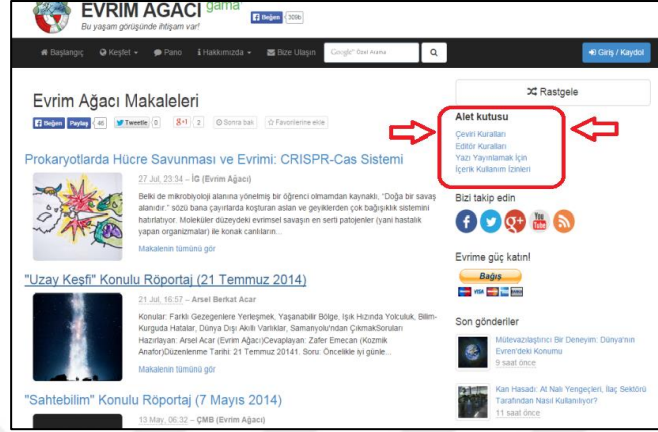
Evrım Ağacı, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Biyoloji ve Genetik Topluluğu ile birlikte görev yapmakta olan, popüler ve akademik bir çevrimiçi paylaşım ağıdır. Evrım Ağacı topluluğu, akademik dijital oluşum olmakla birlikte topluluk kurucularının/üyelerinin her biri üniversitede akademik çalışmalar yürüten, farklı bölüm ve sınıflarda okuyan öğrencilerden oluşmaktadır. Topluluk, evrimsel biyolojiye ve ilgili bilim dallarına yönelik hem popüler hem de akademik araştırmalar yürütmektedir. Evrım Ağacı kurucu üyeleri, evrimsel biyolojiyi toplumumuza bir bilim olarak öğretmek için yola çıktıklarını belirtmekte ve sözlerine şu şekilde devam etmektedirler:

“Bizler, Evrım Ağacı ve bilim için çalışan öğrencileriz. Ancak sıradan öğrencilerden biraz farklı olarak tonumuz ve yazım biçimimiz, kimi zaman üçüncü sınıf forumlarda veya başka internet sitelerinde gördüklerinizin biraz üzerinde, biraz daha teknik, biraz daha kapsamlı geliyor olabilir. Bunun sebebi, evrimsel biyolojinin inanılmaz geniş kapsamlı bir bilim dalı olmasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla bizim dilimiz, en nihayetinde bilimin dilidir. Ancak yine de, emin olabilirsiniz ki burada kullandığımız dil, akademik dilden çok daha yumuşak ve hafif, çok daha akıcı ve çok daha anlaşılırdır”. (Evrım Ağacı, [22.08.2015])

İlgili çevrimiçi topluluğun, 2014 yılı itibarıyla 250.000 takipçisi bulunmaktadır. Diğer topluluklar gibi, Evrım Ağacı da *gönüllük* esasını temel alarak oluşan bir sosyal paylaşım platformudur. Kurucu üyeler tarafından benimsenen ilkeler arasında, şahsi inançlardan ve ideolojilerden bağımsızlık, bilimin üstünlüğü, bilimin tarafsızlığını koruma, gönüllü şeffaflık, kullanıcı/üye/okur haklarının korunması, bilimin somutluğu, site huzurunun korunması, bilimsel yöntemin uygulanması, emeğin değerinin üstünlüğü, yapıcı eleştirinin üstünlüğü, etğin mutlak özneliği ve açık kapı gibi vurgu noktaları öne çıkmaktadır (Evrım Ağacı, [22.08.2015]).

Evrım Ağacı topluluğu, video, ses, resim vb. çok çeşitli multimedya teknolojileriyle desteklenmektedir. Aynı zamanda, Facebook, Youtube, Twitter gibi farklı web 2.0 mecraları üzerinden takip edilebilmektedir. Bunun yanı sıra, sözü edilen web sitesinin etkileşimselliğe dayanan arayüzünde, *soru-cevap* sekmesi altında, kullanıcının, topluluk üyeleriyle *anlık iletişim* kurmasına izin verilmektedir. Kullanıcı merkezli içerik üretimini destekleyen Evrım Ağacı uygulamasında, evrimsel biyoloji alanına

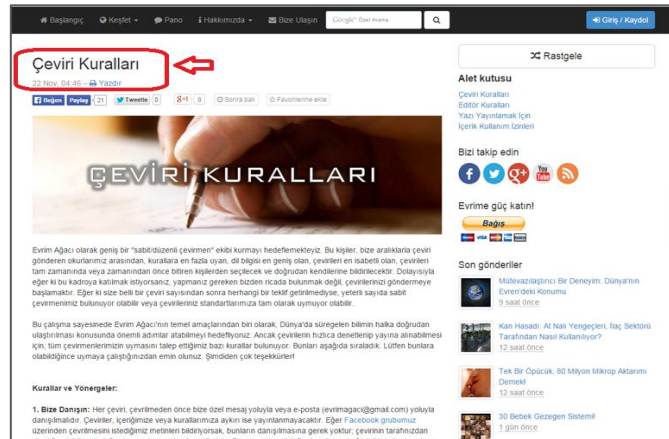
yönelik bilimsel makalelere, derlemelere, çeviri metinlere ve terimbilim çalışmalarına yer verilmektedir. Bu bağlamda, *alet kutusu* adlı sekmede, topluluk tarafından belirlenen *çeviri kuralları*, gönüllü üye/çevirmenlere deneyimleyecekleri çeviri sürecinde yol haritası çizmektedir (Şekil 6).

Şekil 6: Evrim Ağacı Alet Kutusu

<http://www.evrimagaci.org/sayfa/> [22.08.2015].

Evrin Ağacı topluluğunun tasarladığı Alet Kutusu uzantısı, gönüllü çevirmen ve/veya editöre uygulaması gereken topluluk çeviri kuralları ile takipçi konumundaki kullanıcıya topluluk sayfasında yayına sunacağı içeriği nasıl oluşturacağını belirten bir yönerge sunmaktadır (Şekil 7).

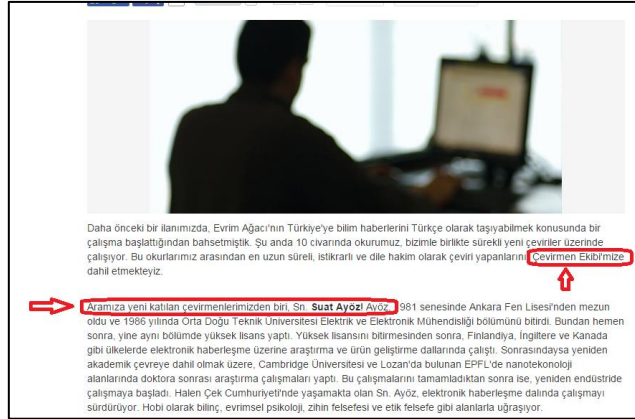

Şekil 7: Evrim Ağacı Topluluk Çeviri Kuralları

<http://www.evrimagaci.org/sayfa/ceviri-kurallari> [22.08.2015]

Çeviri Kuralları başlıklı uzantı üzerinden devam edildiğinde, Evrim Ağacı topluluğunda aktif bir şekilde bilimsel metin çevirisi gerçekleştiren, topluluk üyelerinden oluşan çeviri ekibine ilişkin bilgilere ulaşılmaktadır. Gönüllü

çevirmenlerin, eğitim bilgilerini, uzmanlık alanlarını ve ilgi alanlarını içeren detaylı yaşamöyküleri diğer kullanıcılarla paylaşılmaktadır (Şekil 8).

Şekil 8: Evrim Ağacı Topluluğu Çeviri Ekibi

<http://www.evrimagaci.org/sayfa/> [22.08.2015]

Görüldüğü üzere, evrimsel biyoloji alanına yönelik bilimsel metinleri, ağırlıklı olarak İngilizceden Türkçeye çevirme görevini üstlenen Evrim Ağacı topluluğu tarafından tasarlanan web sitesinde, gönüllü çevirmen kimliğine ilişkin bilgilerin görünürlüğü dikkat çekmektedir. Söz konusu olan çevrimiçi topluluğun, gerek kaynak metnin telif haklarının korunmasında gerekse çeviri sürecine yönelik benimsediği stratejilerde, etik ve deontolojik ilkelerin öne çıktığı gözlenmektedir.

- ***Evrimi Anlamak-Kapsamlı ve Anlaşılır Evrim Rehberiniz-***

Bir önceki örneği takiben, *Evrimi Anlamak-Kapsamlı ve Anlaşılır Evrim Rehberiniz*-adlı çevrimiçi topluluk, evrim teorisine ve ilişkili bilimsel alanlara yönelik İngilizce makalelerin Türkçeye çevrilmesi yönünde çalışmalar sürdürmektedir. Topluluk, Amerikan Berkeley Üniversitesi tarafından bir proje kapsamında, tasarlanan *Understanding Evolution* adlı web sitesinin, gönüllülük ilkesinden hareketle İngilizceden Türkçeye çevrilmesini hedeflemektedir (Şekil 2.8). Bu çerçevede, kar amacı gütmeyen, eğitim amaçlı, evrimsel biyoloji bilimini ve tarihini paylaşmayı hedefleyen, biyologlar, eğitimciler, çevirmenler ve bilgisayar uzmanları, projenin çeşitli aşamalarında katkıda bulunmaktadır. Topluluk üyeleri kesiştikleri ortak noktayı şu şekilde özetlemektedirler (Evrimi Anlamak [29.08.2015]):

“Evrim Kuramının Türkiye’de anlaşılması için bir başvuru kaynağı oluşturmak bizleri bir araya getirdi”.

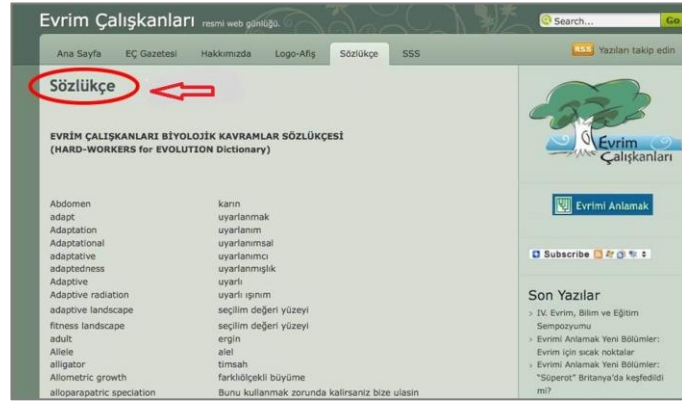
İlgili web sitesine yakından bakıldığında, *Evrim nedir? Nasıl çalışır? Evrim hayatımızı nasıl etkiler? Evrimsel düşüncenin tarihi* vb. konu başlıkları göze çarpmaktadır. Evrim Çalışanları topluluğunun ürettiği içeriklere, Facebook ve resmi blog sayfasından da ulaşılabilmektedir (Şekil 9). Ayrıca, platformun web sitesinde yer alan uzantı aracılığıyla bugüne kadar evrim teorisine ilişkin tüm çeviri metinlerden, çevrimdışı çalışma ortamlarında da yararlanılabilmektedir. Yeni medya ve iletişim teknolojileri tarafından desteklenen *bilgiye erişim hakkına* ya da başka bir deyişle *açık kaynak* kriterine topluluk kurucu üyeleri tarafından önem verilmektedir. Bu bağlamda, web sitesinde belirtildiği gibi, topluluk tarafından sunulan metinler, görseller, videolar vb. diğer mültimedya içerikleri kaynak göstermek şartıyla bireyler ve kurumlar tarafından dolaşıma sokulabilmektedir (Evrimi Anlamak, [29.08.2015]).

Şekil 9: Evrimi Anlamak-Kapsamlı ve Anlaşılır Evrim Rehberiniz-

http://www.evrimianlamak.org/e/Ana_Sayfa [29.08.2015]

Kullanıcı türevli içerik üretimini hedefleyen Evrimi Anlamak-Kapsamlı ve Anlaşılır Evrim Rehberiniz adlı sosyal paylaşım ağında, internet kullanıcısı, topluluğa üyelik başvurusunda bulunarak çalışma grubunun bir parçası olabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, ilgili platformda, çeviri pratiği önemli bir rol oynamaktadır. Amerikan kaynaklı bir web sitesinin Türkçeye çevrilmesi söz konusu olduğu için, çeviri sürecinde yer alan gönüllü çevirmenlerin yararlanabileceği *sözlükçe* uzantısına web sitesinde yer verilmektedir (Şekil 10).

Şekil 10: Sözlükçe İçeriği

<http://evrimianlamak.org/e/Sözlükçe> [29.08.2015].

İlgili web sitesinde, Evrim Teorisine ilişkin İngilizce kavramların, Türkçe çevirilerine ilişkin bir liste kullanıcıya sunulmaktadır. Katılımcı ve paylaşımcı bir yaklaşımla tasarlanan sözlükçe çalışması, topluluk üyelerinin yeni çeviri önerileriyle güncellenmektedir.

- **Açık Bilim-Bilim Yeterince Heyecanlıdır-**

Açık Bilim-Bilim Yeterince Heyecanlıdır- Dergisi, topluma ücretsiz *popüler bilim* içeriği sunmak amacıyla yola çıkmış, tamamen gönüllülük esasına bağlı çalışan bir ekip tarafından kurulan çevrimiçi bir oluşum örneğidir. Açık Bilim topluluğunun amacı, internet kullanıcısına *ulaşılabilir, kullanılabilir*, yazılı, sesli ve görsel Türkçe bilim içeriği sunmaktır. Topluluk üyeleri, gönüllü kadrolu ve/veya konuk yazarlardan/*çevirmenlerden* oluşmaktadır. Çevrimiçi gazete mantığını yansıtan Açık Bilim platformu, farklı bilim dallarına yönelik bilgilerini, tecrübelerini ve yeteneklerini, toplum yararına paylaşmayı arzulayan internet kullanıcılarına sunulan açık bilimsel veri kaynağıdır. Topluluğun kurucu üyeleri, farklı alanlarda uzman olan bilim insanlarından oluşmaktadır. Açık Bilim dergisinin, 2014 yılı içerisinde Facebook üzerinden 117.120, Twitter üzerinde ise 11.025 takipçisi bulunmaktadır. Aynı zamanda, sözü edilen platform, çevrimiçi ses ve/veya görüntü oynatıcı işlevi gören podcast sistemi aracılığıyla *Açık Bilim Radyo Programı* adı altında, Açık Bilim web sitesinden yayın yapmaktadır. Gönüllü yazar ve/veya çevirmen olmak isteyen takipçiler başvuru yaptıkları bilimsel alan doğrultusunda oluşturdukları “deneme” telif ve/veya *çeviri* metni, çevrimiçi derginin yayın kuruluna ve editörlerine sunarak değerlendirme sürecini başlatabilmektedirler. Açık Bilim web sitesinde yayınlanan her türlü içerik –telif eserler, çeviri metinler, görseller, videolar-, topluluk tarafından *atıf-gayri ticari-türetilemez 4.0* uluslararası lisans koşulları altında korunmakta ve bu

koşullara uygun şekilde tüm bilimsel içerikler, ilgili siteye ve yazara/çevirmene atıfta bulunularak farklı mecralarda paylaşılabilmekte, kopyalanabilmekte ve gayri-ticari bir yaklaşımla çoğaltılıp dağıtılabilir (Açık Bilim, [10.07.2015]).

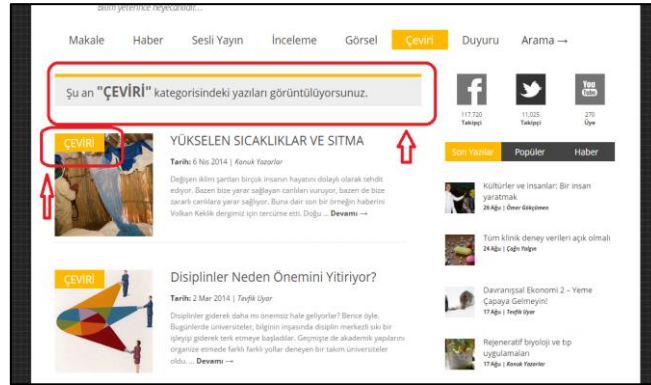
Araştırma konusu çerçevesinde, Açık Bilim platformuna ait web sitesinin başlangıç çubuğunda, *makale*, *haber*, *sesli yayın*, *inceleme* ve *görsel* adlı haber başlıklarının ardından *çeviri* sekmesinin yer aldığı gözlemlenmektedir (Şekil 11).

Şekil 11: Açık Bilim-Bilim Yeterince Heyecanlıdır-

<http://www.acikbilim.com> [10.07.2015].

Başlangıç çubuğunda yer alan *çeviri* sekmesi seçildiğinde, kullanıcı/takipçi *şu an çeviri kategorisindeki yazıları görüntülüyorsunuz* uyarısıyla karşılaşmaktadır. İlgili web sitesinde açılan yeni pencereyle birlikte, kullanıcı, tarih sırasına göre gruplandırılmış olan çeviri makalelere ulaşılabilir. Bu bağlamda, ilk sırada *Yükselen Sıcaklıklar ve Sıtma* adlı çeviri metin yer almaktadır. Bu makaleyi, *Disiplinler Neden Önemini Yitiriyor* başlıklı diğer bir çeviri metin takip etmektedir (Şekil 12).

Şekil 12: Açık Bilim Çeviri Sekmesi

<http://www.acikbilim.com/category/> [10.07.2015].

Bu bağlamda, sözü edilen çeviri metinlerden *Disiplinler Neden Önemi Yitiriyor* başlıklı içerik seçildiğinde, kullanıcı makalenin bütününe ulaşabilmektedir (Şekil 13).

Şekil 13: Açık Bilim Çeviri İçerik Örneği

<http://www.acikbilim.com/2014/03/ceviri/> [10.07.2015].

Seçilen metin, çeviri ibaresiyle bir kez daha kullanıcının dikkatine sunulmaktadır. Yayın tarihi 02 Mart 2014 olan metin, *gönüllü çevirmen* Teyfik Uyar tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Örnek olarak üzerinde durulan çeviri metnin son paragrafına gelindiğinde, kaynak metnin yer aldığı web sitesiyle birlikte künye bilgilerine ulaşabilmektedir. Böylelikle, internet kullanıcısı, çeviri metinle kaynak metni eşzamanlı olarak okuma fırsatını yakalamaktadır. Sayfanın sonuna gelindiğinde, yazar/çevirmen hakkında bilgilendirici kısa bir yazıya yer verilmiştir. Teyfik Uyar'ın çevirmen kimliğinin yanı sıra sosyoloji ve örgütsel psikoloji alanlarında telif eserler ürettiği bilgisi özgeçmişinde öne çıkmaktadır (Şekil 14).

Şekil 14: Kaynak Metin Uzantısı ve Çevirmenin Kısa Özgeçmişi

<http://www.acikbilim.com/2014/03/ceviri/> [10.07.2015]

Kullanıcı, çeviri metne yönelik çevirmenle paylaşmak/eklemek istediği görüşlerini, metnin hemen altında yer alan *yorum* başlıklı sekmeye ekleyebilmektedir. Böylelikle,

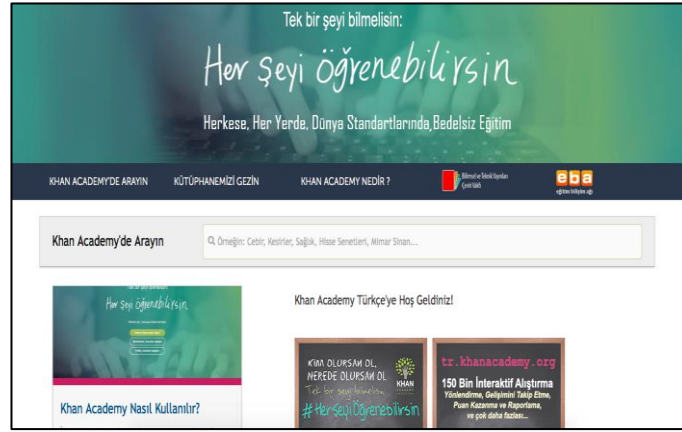
çevirmen ve okur arasında anlık, etkileşim tabanlı diyalog ortamının kurulması sağlanmaktadır.

- ***Khan Academy Türkçe: Ücretsiz Online Eğitim***

Türkiye’de internet ağı etrafında yapılan bilimsel çeviri hareketleri doğrultusunda devam edildiğinde, *herkese, her yerde, dünya standartlarında bedelsiz eğitim* felsefesiyle yola çıkan *Khan Academy Türkçe* adlı açık eğitim topluluğunda öne çıkan çeviri odaklı içerikler, araştırma konusu itibariyle önem taşımaktadır.

Khan Academy, alışlagelen eğitim sistemini değiştirip geliştirmeyi ve *özgürleştirmeyi* hedefleyen, *kar amacı gütmeyen* çevrimiçi bir platformdur. İsteyen herkesin, istediği an, istediği yerde dünya standartlarında ve ücretsiz eğitim alabilmesi topluluğun başlıca hedefleri arasındadır. Khan Academy International, 200 ülkede kullanılmakta olan, dünyanın en büyük ücretsiz çevrimiçi eğitim platformudur. Amerika merkezli dijital bir organizasyon olan Khan Academy, küresel düzlemde her ay 13 milyon kişi tarafından kullanılmaktadır. Eğitim alanında, zamana ve mekana bağlı kalma zorunluluğunu ortadan kaldıran Khan Academy topluluğu, internet kullanıcısına, dersleri kendi ritmi doğrultusunda takip etmesini ve kişiselleştirilmiş bir eğitim ortamını deneyimleme fırsatı sağlamaktadır. Khan Academy’nin sunduğu ileri teknolojiyle beslenen altyapısı, yönlendirme, seviye belirleme, raporlama ve ödüllendirme mekanizmaları gibi kullanıcıya gelişmiş yöntemler sunmaktadır (Khan Academy, [02.09.2015]).

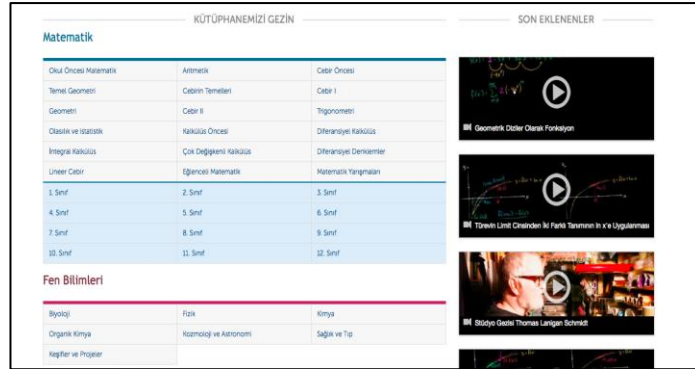
Khan Academy Türkiye, Türkiye’de eğitim alanına yönelik fırsat eşitliğini amaçlayan ve temelleri 2013 yılında atılan elektronik bir paylaşım platformudur (Şekil 15). Khan Academy Türkiye, Khan Academy’nin resmi web sitesinde yer alan İngilizce ders video alt yazılarını gönüllü çevirmenler tarafından Türkçeleştirmektedir. Zaman içerisinde, gönüllü çevirmenlerin yanı sıra Khan Academy Türkiye ekibi genişleyerek seslendirme, kurgu ve tanıtım etkinlikleri gibi farklı çevrimiçi eğitim mekanizmalarını Türkçe web sitesine eklemiştir. 2015 yılı itibariyle, Khan Academy Türkiye’de 300’e yakın gönüllü çevirmen görev almaktadır. 2014 yılı içerisinde, Khan Academy Türkiye internet ağından 1 milyon kullanıcı faydalanmıştır (Khan Academy, [02.09.2015]) .

Şekil 15: Khan Academy Türkiye

<http://www.khanacademy.org.tr> [02.09.2015].

Khan Academy Türkiye web sitesinde, ilköğretimden ve üniversiteye kadar uzanan geniş bir yelpazede, hayat boyu eğitim anlayışını savunan bir bakış açısıyla, 4881 ders videosu İngilizceden Türkçeye çevrilmiştir. Kimileri Türkçe altyazı kimileri ise Türkçe seslendirme sistemiyle ilgili web sitesine yerleştirilmiştir (Şekil 16). Facebook, Twitter ve Youtube gibi diğer yeni medya uygulamaları aracılığıyla takip edilen Khan Academy Türkiye, bir sosyal sorumluluk ve gönüllülük projesi olarak *Milli Eğitim Bakanlığı*, *Bilimsel ve Teknik Yayınları Çeviri Vakfı* ile *Eğitimde Bilişim Ağı* adlı kurumlar tarafından desteklenmektedir.

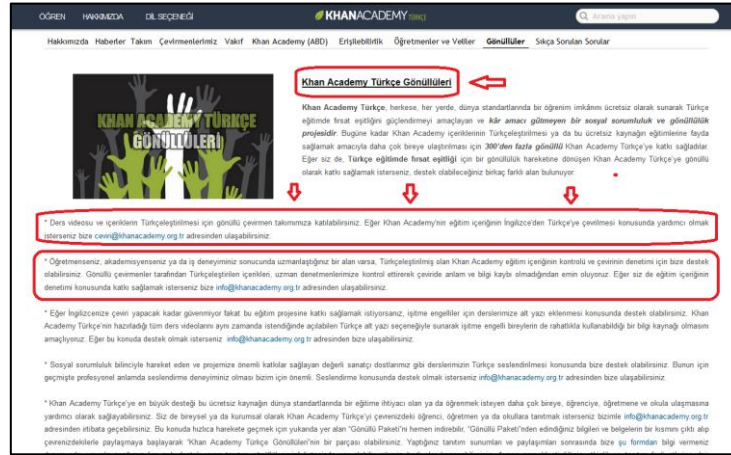

Şekil 16: Khan Academy Türkiye Ders Video Örnekleri

<http://www.khanacademy.org.tr/kategori.asp> [02.09.2015]

Khan Academy Türkiye topluluğunda, idari ekibin yanı sıra video editörleri, seslendirme/anlatım uzmanları, veritabanı sorumluları, teknolojik altyapı koordinatörleri ve yüzlerce gönüllü çevirmen görev almaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi, eğitimde dünya standartlarına yaklaşmak hedefiyle yola çıkan Khan Academy Türkiye eğitim hareketinde, çeviri pratiği oldukça önemli bir yere sahiptir.

Söz konusu olan binlerce eğitim videosunun, İngilizceden Türkçeye çevrilmesinde gönüllü çevirmenler devreye girmektedir (Şekil 17).

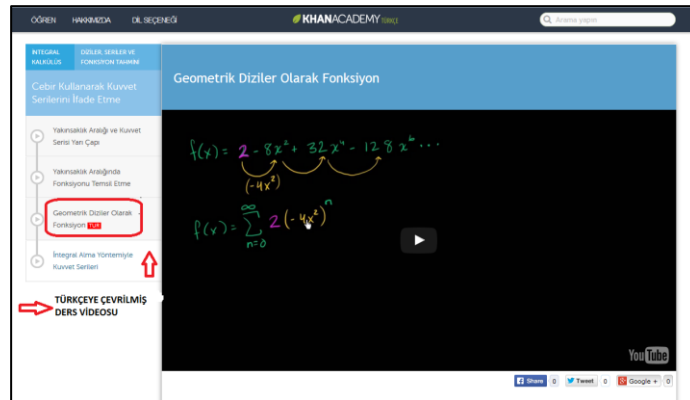

Şekil 17: Khan Academy Türkiye Gönüllüleri

<http://www.khanacademy.org.tr/about.asp> [02.09.2015]

Khan Academy Türkiye platformunda, gönüllü çeviri hareketine katılmak için kullanıcıdan belirli bir alanda uzmanlık sahibi olması beklenmektedir. Çeviri yapmanın yanı sıra çevirinin *denetimi* ve *kontrolü* başlığı altında kullanıcı, gönüllü editör pozisyonunda yer alabilmektedir.

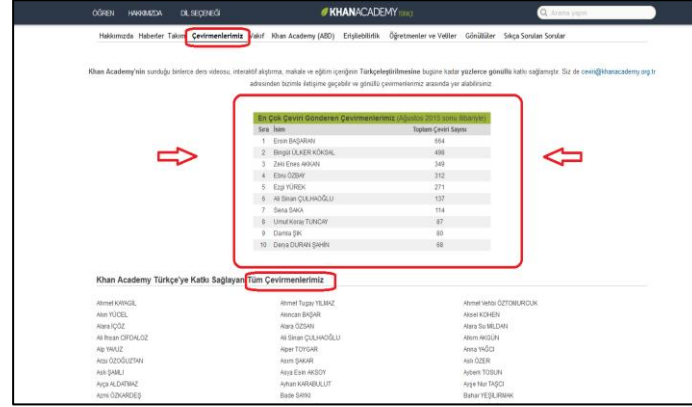
Khan Academy Türkiye platformunda, kullanıcı profil oluşturarak ders içeriklerini ve ilintili multimedya dosyalarını aktif bir şekilde kullanabilmektedir. Arama sekmesi aracılığıyla takipçinin ulaşacağı ders videolarının Türkçeye çevrilmiş formatları *TUR* simgesiyle gösterilmektedir (Şekil 18).

Şekil 18: Geometrik Diziler Olarak Fonksiyon Konulu Ders Videosu

<http://www.khanacademy.org.tr/altkategori.asp> [02.09.2015]

Khan Academy Türkiye web sitesi ana sayfasında yer alan çevirmenler başlıklı sekme aracılığıyla, 2015 yılında çevrimiçi eğitim hareketine katılmış olan gönüllü çevirmenlerin bilgilerine ulaşılabilmektedir. Bu bağlamda, Ağustos (2015) ayı sonuna kadar olan zaman diliminde en fazla çeviri yapan 10 gönüllü çevirmene yönelik puan tablosu dikkat çekmektedir (Şekil 19).

Sıra No.	İsim	Puan
1	Enin Başak	484
2	Bilgi (AKER KÖKÇÜ)	488
3	Zeynep KÖKÇÜ	348
4	Eren KÖKÇÜ	332
5	Eğilim KÖKÇÜ	271
6	Abdullah ÇALHAĞLI	127
7	Deniz KÖKÇÜ	114
8	Umut KÖKÇÜ	87
9	Deniz KÖKÇÜ	83
10	Deniz KÖKÇÜ	88

Khan Academy Türkiye'ye Katkı Sağlayan Tüm Çevirmenlerimiz

Abdullah KÖKÇÜ	Abdullah KÖKÇÜ	Abdullah KÖKÇÜ
Abdullah KÖKÇÜ	Abdullah KÖKÇÜ	Abdullah KÖKÇÜ
Abdullah KÖKÇÜ	Abdullah KÖKÇÜ	Abdullah KÖKÇÜ
Abdullah KÖKÇÜ	Abdullah KÖKÇÜ	Abdullah KÖKÇÜ
Abdullah KÖKÇÜ	Abdullah KÖKÇÜ	Abdullah KÖKÇÜ
Abdullah KÖKÇÜ	Abdullah KÖKÇÜ	Abdullah KÖKÇÜ
Abdullah KÖKÇÜ	Abdullah KÖKÇÜ	Abdullah KÖKÇÜ
Abdullah KÖKÇÜ	Abdullah KÖKÇÜ	Abdullah KÖKÇÜ
Abdullah KÖKÇÜ	Abdullah KÖKÇÜ	Abdullah KÖKÇÜ
Abdullah KÖKÇÜ	Abdullah KÖKÇÜ	Abdullah KÖKÇÜ

Şekil 19: Khan Academy Türkiye Gönüllü Çevirmenleri

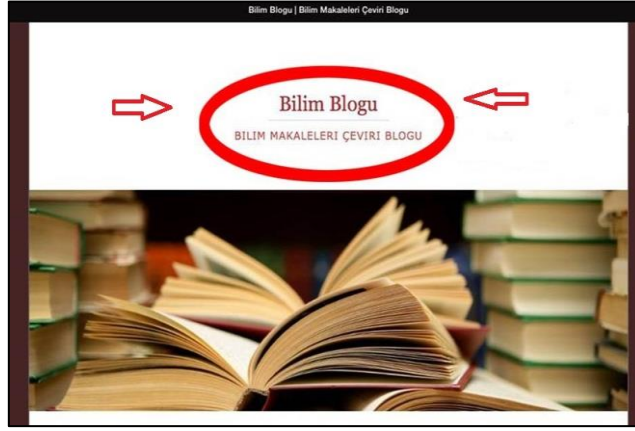
http://www.khanacademy.org.tr/about_trans.asp [02.09.2015]

Her an, her yerde, şartsız, koşulsuz, dünya standartlarında eğitim-öğretim içeriklerine, kaynaklarına hiç bir bedel ödmeden ulaşmak, küresel düzlemde eğitimde fırsat eşitliliğinin gelişimini desteklemektedir. Khan Academy Türkiye çevrimiçi eğitim ağında yürütülen gönüllü çeviri hareketleri, Türkiye’de demokratik bir eğitim-öğretim ortamının yaygınlaşması felsefesiyle yola çıkan toplumsal bir sorumluluk pratiği olarak şekillenmektedir.

- **Bilimsel Blog Sayfaları**

Dijital topluluklar etrafında biçimlenmekte olan çeviri pratiklerinin yanı sıra yeni medya ve iletişim uygulamalarından biri olan *kişisel blog sayfaları*, gönüllü çeviri hareketlerinin deneyimlendiği ortamlar olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, farklı niteliklere sahip iki farklı blog içeriği üzerinde durulacaktır. Bunlardan ilki, *Bilim Blogu-Bilim Makaleleri Çeviri Blogu-* adlı web sayfasıdır. Çevrimiçi içerik üretmek için altyapı sağlayıcısı olan *wordpress* adlı sistem, kullanıcıya kişisel blog sayfası geliştirmesine imkan tanımaktadır. En basit tanımıyla, blog, kullanıcı türevli çevrimiçi içerik üretimini destekleyen bir uygulamadır. Bir başka deyişle, blog uygulamaları, bireyin günlük tutma pratiğinin dijital ortama taşınmış şekli olarak tanımlanabilmektedir. Seçilen örneğe geri döndüğünde, Bilim Blogu-Bilim

Makaleleri Çeviri Blogu- adlı uygulama, Bercin Tavukçuoğlu adlı kullanıcı tarafından oluşturulmuştur (Şekil 20).

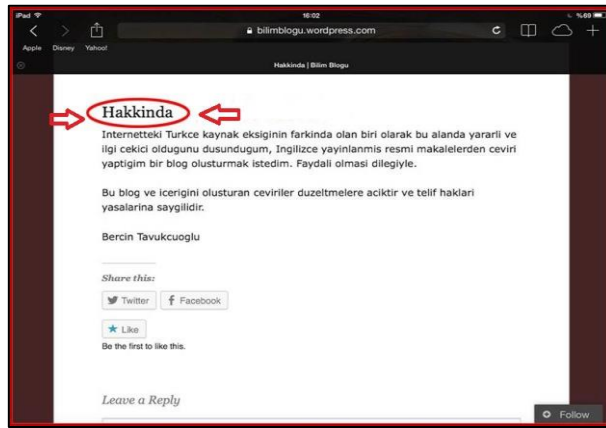

Şekil 20: Bilim Blogu-Bilim Makaleleri Çeviri Blogu-

<https://bilimblogu.wordpress.com> [10.09.2015].

Blogger/çevirmen konumundaki kullanıcı blog yaratma yönündeki girişiminin nedenlerini şu sözlerle ifade etmektedir (Bilim Blogu [10.09.2015]) (Şekil 21):

“İnternetteki, Türkçe kaynak eksikliğinin farkında olan biri olarak, bu alanda yararlı ve ilgi çekici olduğunu düşündüğüm, İngilizce yayımlanmış resmi makalelerden çeviri yaptığım bir blog oluşturmak istedim; bu blog ve içeriğini oluşturan çeviriler düzeltmelere açıktır ve telif hakları yasalarına saygılıdır”.

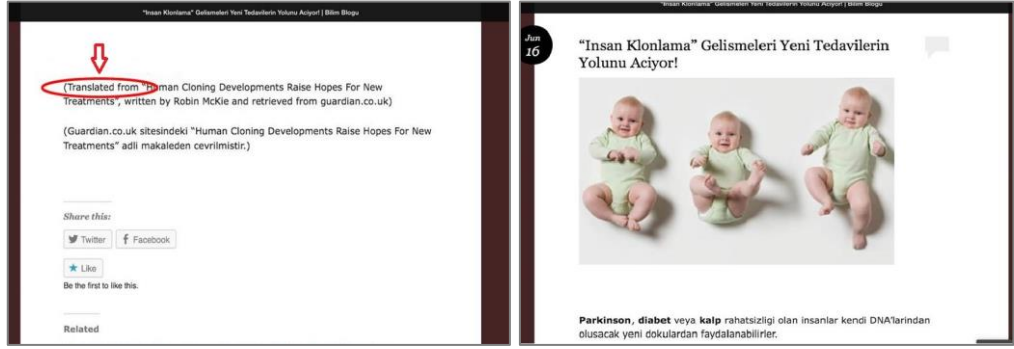

Şekil 21: Çevirmen Hakkında Sekmesi

<https://bilimblogu.wordpress.com/75-2/> [10.09.2015].

Çeviri metinler adlı sekmenin altında, blogger/çevirmenin oluşturduğu ve oluşturmaya devam ettiği ağ tabanlı çeviri arşivine ulaşılabilmektedir. Bunlardan herhangi birine yakından bakıldığında, çeviri metnin sonunda kaynak metne ilişkin bilgilerin yer

almasıyla birlikte kaynak metin ile çeviri içerik arasında *hipermetinsel* geçişliliği sağlayan uzantı kullanıcıya sunulmaktadır (Şekil 22).

Şekil 22: Çeviri İçeriği

<https://bilimblogu.wordpress.com/2014/06/16/insan-klonlama> [10.09.2015].

Bu çerçevede bir diğer örnek, kullanıcı/çevirmen türevli içerik üretiminin desteklendiği Çağrı Yalgın'ın Sitesi adlı blog sayfasıdır (Şekil 23). Çağrı Yalgın adlı çevrimiçi içerik üreticisi, sinirbilim alanında telif eserler ve çeviriler üreten bir kullanıcıdır. Akademik bir kimliğinin yanı sıra çeşitli dijital bilimsel platformlarda, gerek yazar gerekse çevirmen pozisyonlarında içerik üreten topluluklarda yer almaktadır.

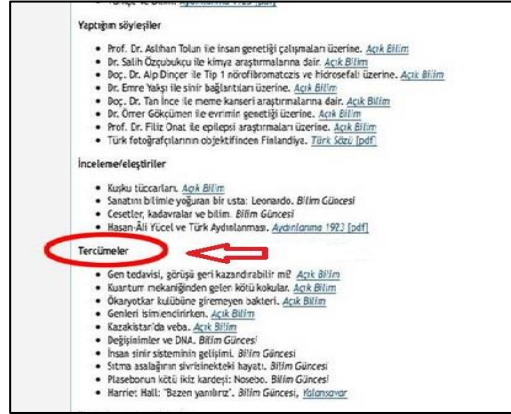

Şekil 23: Çağrı Yalgın'ın Sitesi

www.cagriyalgin.com [10.09.2015].

İlgili blog sayfası üzerinden, Çağrı Yalgın'ın çalışma alanları doğrultusunda ürettiği akademik ve popüler bilim eserlerine ve çevirilerine erişilebilmektedir. Açık Bilim vb. çevrimiçi bilim toplulukları için ürettiği söyleşilere, inceleme/eleştiri yazılarına ve tercümelere kendi blog sayfasından ulaşılabilir. Bu bağlamda, Yalgın'ın blog sitesi, sinirbilim alanına yönelik gerçekleştirdiği çeviri metinleri bir araya getiren ve

bunları internet kullanıcısıyla paylaşmasını sağlayan *dijital portfolyo* işlevi görmektedir (Şekil 24).

Şekil 24: Dijital Portfolyo Örneği

www.cagriyalgin.com [10.09.2015]

Çeviri pratiğine odaklanan blog sayfaları, çevirmenin içerik üretimini ve içeriği dolaşıma sokma ve diğer kullanıcılarla paylaşma sürecini yapılandıran web 2.0 uygulamasıdır. Diğer dijital uygulamalar gibi, kullanıcı merkezli içerik üretimini destekleyen, hipermetinsel geçişlerin yaşandığı ve mültimedya biçimselliğinin şekillendirdiği çeviri ağlarıdır. Örneklerde de gözlemlendiği gibi, blog, internet kullanıcısının, gönüllük esası doğrultusunda ürettiği içerikler aracılığıyla, yazar/çevirmen/blogger gibi çoklu kimlikler geliştirmesine zemin hazırlayan bir yazılımdır.

3.5.3. Alternatif Medya Toplulukları

Çeviri pratiğinin deneyimlendiği alternatif medya hareketlerine geçmeden önce, araştırma konusuyla birebir ilişkili olan *alternatif medya* kavramını tanımlayan çerçeveye ihtiyaç duyulmaktadır. Alternatif medya, *geleneksel/anaakım* medyayla kurduğu karşıtlık ilişkisi üzerinden tanımlanmaktadır. Genel bir ifadeyle, alternatif medya, anaakım olmayan medyayı ve ürünlerini kapsayan bir alan olarak şekillenmektedir. Alternatif medya, topluluğa hizmet eden, anaakım medyaya karşı olan, bireyin *sivilleşmesi* yönünde açılım sağlayan ve ticari kardan çok fikirlerin yayılmasını gözetten bir işleve sahiptir. Bu doğrultudaki yayıncılar, *sosyal sorumluluk* ve *yaratıcılık* güdüsüyle hareket etmektedirler. Alternatif medya hareketleri ve politikaları, toplumda *dönüşümün* taraftarlığını yapmakla birlikte geleneksel değerlere meydan okuyarak bunları *eleştirel* bir biçimde yeniden üretmektedirler. Paylaşımçı

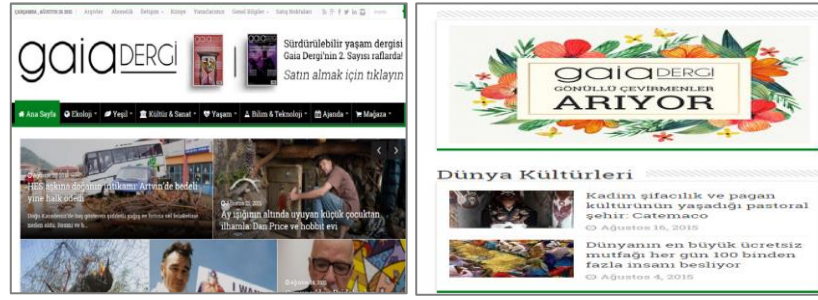
Üretim ve yeni içeriklerin keşfi olarak şekillenen alternatif medya uygulamaları, iletişim süreci ve toplum üzerinde *demokratik* açılım sağlamaktadır. Birey, alternatif medya hareketlerine birebir katılarak kendi içeriğini/haberini üretebilmektedir. Maddi çıkarlardan uzak bir yaklaşımı benimseyen alternatif medya topluluklarının organizasyon yapısı, dikey hiyerarşinin aksine *yatay* ve *kolektif* ilişki ağlarından oluşmaktadır (O’sullivan, 2000: 10-11).

Yeni medya ve iletişim uygulamalarının sunduğu teknolojik altyapı, evrimii alternatif medya platformlarının gelişmesi üzerinde etkili olmaktadır. Türkiye’de, internet tabanlı iletişim ağında, alternatif medya topluluklarının sayılarının arttığı gözlemlenmektedir. Söz konusu olan örneklerin tamamına değinmek mümkün olmadığı için, çalışma alanlarının çeşitlilik gösterdiği ve gerek üretilen içerik niteliğindeki *eviri* metinlere gerekse *gönüllü çevirmen* konumundaki kullanıcının bilgilerine giriş sayfalarında yer veren iki farklı evrimii alternatif medya topluluğu üzerinde durulmaktadır.

- ***Gaia Dergi- Sürdürülebilir Yaşam Dergisi***

Gaia Dergisi, ekoloji, sürdürülebilir yaşam, yeşil felsefe, kadın hakları, insan hakları, hayvan hakları, kültür-sanat, dünya kültürleri, bilim ve teknoloji alanlarında haberler ve röportajlar yapan mültimedya içeriğiyle desteklenen açık bir haber kaynağıdır. Derginin, hipermetinsel bir altyapıyla oluşturulan web sitesi, kullanıcıya/takipçiye Facebook, Twitter, Google+, İnstagram vb. yeni medya uygulamaları üzerinde dergiye takip etme imkanı tanımaktadır (Gaia Dergi, [01.09.2015]).

İlgili dergiye ait açılış sayfasında yer alan haberler, belirlenen konu başlıkları doğrultusunda ilişkili oldukları sekmelerin altına yerleştirilmektedir. Giriş sayfasında, kullanıcı, *Gaia Dergi- Gönüllü evirmenlerini Arıyor* başlıklı dijital ağrı metniyle karşılaşmaktadır (şekil 25).

Şekil 25: Gaia Dergi

<https://gaiadergi.com> [01.09.2015].

Söz konusu olan dijital reklam panosunu seçen kullanıcı, buradan, gönüllü olarak içerik üretmek istediği alanı seçebileceği çevrimiçi bir başvuru formuna erişebilmektedir. Başvuru formunda, kullanıcıya, dergide yer alan çalışma alanları sunulmakta ve üreteceği içeriklerde, etnik köken, din, mezhep ve cinsiyet odaklı kutuplaştırıcı/rencide edici yargılardan uzak olması, ekolojik değerlerin korunması ve bilimsel verilerin öne çıkması gibi kriterler şart koşulmaktadır. Bu nedenle, kullanıcının, gönüllü yazar/çevirmen olarak başvurusunun kabul edilmesi için, dergi yayın ekibi, kullanıcıdan ön bir deneme çalışması talep etmektedir (Şekil 26).

Gönüllülük

←

Gaia Dergi'ye gönüllü yazar başvurusu mu yapmak istiyorsunuz? İşlerin sistemli, düzenli ve hızlı ilerlemesi için başvurularımızı aşağıdaki gibidir.

Sitemizi de incelediğiniz gibi Gaia Dergi, ekoloji, çevre, hayvan hakları, veganlık, kadın, LGBTİ kültür & sanat gibi kategorilerde yazılar yayımlanmaktadır. Şiddetli ve sürdürülebilir bir dünyayı desteklediği için türçülük karşıtı bir duruş sergilemeyi önemser. Bu sebeple yayımlarında hayvan sömürsünü özendirerek kullanımları yapmamaya özen gösterir. Konular ele alınırken mümkün olduğu kadar kesin, bilimsel verilere dayandırılarak en az kişisel yorumla verilmeyle çalışılır.

Başvuru yaparken yollanacak belgeler:

- Word dosyası içinde hazırlanmış bir adet örnek yazı.
- Özgeçmiş
- Yazar fotoğrafı
- Word içinde hazırlanmış bir paragraf uzunluğunda "hakkında" yazısı

Yukarıdaki şartların **eksiksiz** yerine getirildiği e-postalar dikkate alınacaktır. Başvurunuzu gongulha@gaiadergi.com adresine iletebilir veya sağda bulunan form üzerinden gönderebilirsiniz. Tüm alanları eksiksiz doldurmanız rica ederiz.

Ad Soyad (*)

E-postanız (*)

Konu (*)

İletiniz (*)

Dosya Ekle

Şekil 26: Gaia Dergi Çevrimiçi Başvuru Formu

<https://gaiadergi.com/kariyer/> [01.09.2015].

Söz konusu olan derginin açılış sayfasına geri dönüldüğünde, web sitesinde yer verilen yatay menü panelinde *yazarlarımız/çevirmenlerimiz* başlıklı bilgilendirme sekmesi bulunmaktadır. Bu bağlamda, kullanıcı, kullanıcı türevli *telif* ve *çeviri* metinleri oluşturan, *yazar/çevirmen* sıfatıyla tanımlanan üyelerin görsel kimlik bilgilerine ulaşılabilir (Şekil 27).

Şekil 27: Gaia Dergi Yazar/Çevirmen Listesi

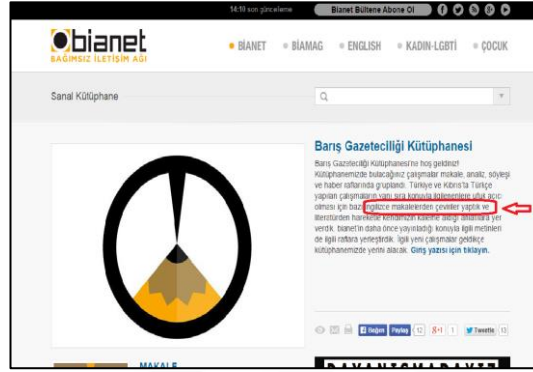
<https://gaiadergi.com/profile> [01.09.2015]

- **Bianet-Bağımsız İletişim Ağı-**

Yeni medya ortamlarında öne çıkan bir diğer alternatif medya topluluğu, *Bianet-Bağımsız İletişim Ağı-* adlı çevrimiçi haber platformudur. Topluluğun kurucu ekibi, varoluş nedenlerini, “Bianet, Türkiye’nin gündeminden kaçan haberleri, gündeme taşımaya çalışan bir haber ağıdır” sözleriyle açıklamaktadır (Bianet [06.09.2015]).

Bianet Topluluğu, dünyada uygulamakta olan *Barış Gazeteciliği* başlığı altında yapılanmakta olan yaklaşımı benimsemektedir. Bu çerçevede, çevrimiçi haberciliğin gelişmesiyle birlikte, *yurttaş, hak ve barış* vb. sıfatlarla demokratik değerlere gönderme yapan üretim pratikleri önem kazanmaktadır. Alternatif medya hareketleri bağlamında değerlendirilen *Barış Gazeteciliği/Gazetecisi, barış, demokrasi ve insan hakları* olmak üzere, insanlığın evrensel değerlerini, *çok sesliliği ve farklılığı* savunmaktadır. Irk, etnisite, cinsiyet, dil, din, sınıf ve inanç ayrımcılığı yapmadan ulusların, halkların ve bireylerin haklarını ve saygınlığını tanımaktadır. Bianet kurucu topluluğu, Barış Gazeteciliği yaklaşımında vurgulanan değerleri, yeni medyanın sunduğu teknolojik imkanlarla harmanlayarak, bireyin, haber odaklı içerik üretim/paylaşım sürecinde aktif rol almasını sağlamaktadır (Bianet, [06.09.2015]). Bu bağlamda, Bianet Topluluğu, Kütüphane IPS İletişim Vakfı’nın 1 Eylül- 15 Ekim 2014 tarihleri arasında, *Barış Gazeteciliği El Kitabı ve Sanal Kütüphanesi* başlıklı, *Hollanda İstanbul Başkonsolosluğu Matra-İnsan Hakları Programı* mali desteğiyle yürütülen projeyi çevrimiçi ortama taşımıştır. Bianet Topluluğunun web sitesi üzerinden ulaşılan *Barış Gazeteciliği Kütüphanesi* uygulaması, dünyada ve Türkiye’de barış gazeteciliği yaklaşımında kavramsal/kuramsal ve pratik çalışmalardan örneklerle, habercilikte fırsat eşitliğini savunan yaklaşımlara ve pratiklere katkı sunmayı amaçlamaktadır (Şekil 28). Söz konu olan çevrimiçi

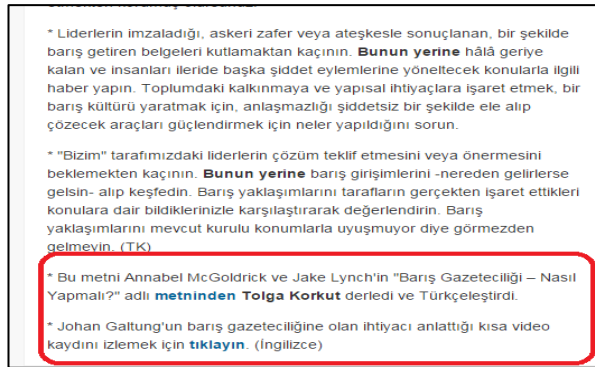
kütüphane uygulaması, makale, analiz, söyleşi ve haber raflarından oluşmaktadır. Bu bağlamda, Türkçe kaleme alınan çalışmaların yanısıra konuyla ilintili olarak İngilizce makalelerden Türkçeye yapılan *çeviri* içeriklere de yer verilmektedir (Bianet, [06.09.2015]).

Şekil 28: Bianet- Barış Kütüphaneciliği

<http://bianet.org/bianet/medya/> [06.09.2015].

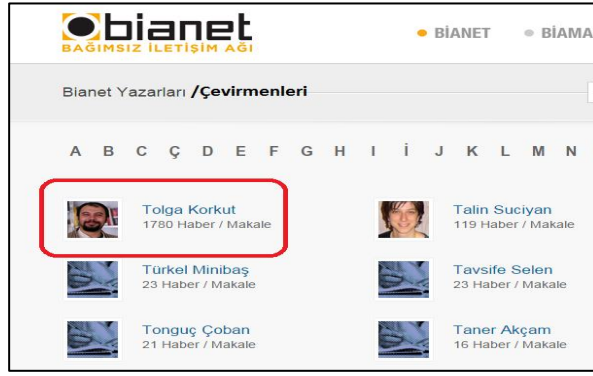
Kullanıcı, Barış Gazeteciliği Kütüphanesine ayrılan uzantı aracılığıyla söz konusu olan çeviri içeriklere ulaşabilmektedir. Çeviri rafından erişilen metinlere yakından bakıldığında, örneğin *Barış Gazeteciliği- Nasıl Yapılmalı?* başlıklı çeviri makalenin sonunda İngilizce kaynak içeriğe ve çevirmen bilgilerine yer verildiği gözlemlenmektedir (Şekil 29).

Şekil 29: Bianet Topluluğu Çeviri İçeriği

<http://bianet.org/bianet/ifad> [06.09.2015].

Kaynak içeriğe yönelik oluşturulan uzantı üzerinden, kullanıcı, kaynak ve çeviri içerikleri paralel düzlemde okuyabilmektedir. Aynı zamanda, içeriği derleyen ve Türkçeleştiren gönüllü *çevirmen/yazar* Tolga Korkut'un mesleki bilgilerine, kullanıcı *Bianet Yazarları/Çevirmenleri* sekmesi aracılığıyla erişebilmektedir (Şekil 30).

Şekil 30: Barış Gazeteciliği Kütüphanesi Yazarları/Çevirmenleri

<http://bianet.org/yazarlar> [06.09.2015]

Gaia-Sürdürülebilir Yaşam Dergisi- ve Bianet-Barış Gazeteciliği Kütüphanesi-, internet ağında gelişmekte olan alternatif medya hareketleridir. Bu yöndeki, ifade özgürlüğünü, demokratik değerleri ve hukukun üstünlüğünü öne çıkaran ağ tabanlı medya hareketlerinde, çeviri pratiğinin ve gönüllü çevirmen kimliğinin merkezde konumlandığı gözlemlenmektedir. Kullanıcı türevli çeviri metinlerin/içeriklerin üretimine/dolaşımına yönelik kaynak içeriğe gönderme yapma ile çevirmenin kimliğini görünür kılma eğilimleri, bu gibi alternatif haber topluluklarında, çevirmenin hak ve özgürlükleri ile çevrimiçi eserlerin telif haklarının korunduğuna dair denetim mekanizmalarının varlığına dikkat çekmektedir.

3.5.4. Sosyal Paylaşım Toplulukları

Alternatif medya hareketlerinin ardından, bu bölümde, çeviri pratiğinin öne çıktığı sosyal paylaşım topluluklarından örnekler üzerinde durulmaktadır. Gönüllüğe dayalı toplumsal eylemleri destekleyen bu yöndeki topluluklarda, çeviri pratiği ve çevirmen kimliği aşağıdaki örnekler etrafında dijital uygulamalarda görünürlük kazanmaktadır:

- ***Şiddetsizlik Eğitim ve Araştırma Merkezi***

Sosyal sorumluluk projesi olarak yola çıkan *Şiddetsizlik Eğitim ve Araştırma Merkezi*, bağımsız ve kar amacı gütmeyen çevrimiçi topluluk uygulamasıdır. Web 2.0 ortamlarında yapılan bu platformun amacı, insan haklarının benimsendiği, sosyal adaletin uygulandığı bir toplum modeline ulaşmak için tüm şiddet kategorilerine, her türlü baskıya, ayrımcılığa karşı, şiddet içermeyen yaratıcı araçlarla mücadele edilmesine katkı sunmak ve bu araçların yaygınlaştırılmasını, kullanılmasını desteklemektir. Sözü edilen çevrimiçi sosyal sorumluluk topluluğu, bireyin temel hak ve özgürlükleri doğrultusunda, *şiddetsizlik* kültürünün yaygınlaştırılması amacıyla

şiddetsizlik ve *şiddetsiz eylem* alanında araştırmalar yapmakta ve başvuru kaynakları ile bu yönde materyaller üretmektedir. Bu bağlamda topluluk,, küresel düzlemde, şiddetsizlik, şiddetsiz eylem, şiddetsiz direniş alanındaki yazılı ve görsel kaynak metinlerin çevirilerini yapmaktadır. Makaleler, e-bültenler ve genel eğitim materyalleri üretmekle birlikte bunları çevrimiçi ortamda paylaşmaktadır. Alanda çalışan uzmanlar, akademisyenler ve sivil toplum örgütleri ile birlikte işbirliğinin kurulduğu bu platformda ve çeşitli seminerler ve atölye çalışmaları düzenlenmektedir [Şiddetsizlik Eğitim ve Araştırma Merkezi, [15/09/2015]].

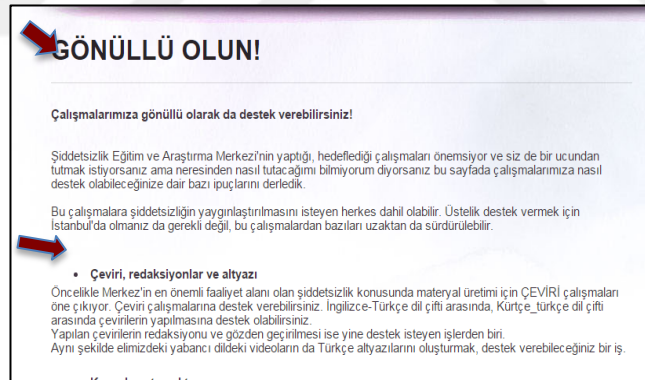
İlgili sosyal paylaşım topluluğunun web sitesi incelendiğinde, diğer çevrimiçi topluluklarda olduğu gibi, üretilen içeriklerin, web 2.0 teknolojilerinin sunduğu yeni iletişim uygulamalarıyla desteklendiği görülmektedir. Topluluk web sayfası, resim, ses ve benzeri mültimedya araçlarıyla donatılmış olup, hipermetinsel etkileşim özelliğiyle farklı sosyal medya ortamları tarafından takip edilebilmektedir. Topluluk, paylaşma, katılıma ve işbirliğine dayanan çevrimiçi örgütlenme değerlerinden hareketle, *kullanıcı-türevli* içerik üretimini ön plana çıkarmaktadır. Bu bağlamda, ilgili web sitesine ait açılış menüsünde, *çeviri* adı altında yer alan sekme göze çarpmaktadır (Şekil 31). Daha önce de belirtildiği gibi, topluluk, şiddetsiz eylem literatürüne yönelik farklı dillerde kaleme alınan kaynak metinleri, Türkçeye çevirme projesini yürütmektedir. Kaynaklar aldı altında yer alan çeviri sekmesi seçildiğinde, *gönüllü üyeler* tarafından üretilen konuya ilişkin çeviri içeriklere erişilebilmektedir. Çeviri içeriklerin yanı sıra, kullanıcıya, makaleler, topluluğun gerçekleştirdiği söyleşiler, atölye çalışmalarına ilişkin çıktılar, değerlendirme raporları vb. görsel, yazılı ve işitsel içerikler sunulmaktadır.

Şekil 31: Şiddetsizlik Eğitim ve Araştırma Merkezi Web Sitesi Çeviri Sekmesi

<http://www.sarm-nvrc.org> [15.09.2016].

İlgili web topluluğunda, gönüllük ilkesine dayanan çeviri pratiklerine katılmak için kullanıcının, iletişim sekmesinde yer alan *Gönüllü Olun!* sekmesine ulaşması yeterli olmaktadır. Böylelikle, kullanıcı, topluluk tarafından oluşturulan *Çalışmalarımıza Gönüllü Olarak Destek Verebilirsiniz!* adlı çağrıya erişebilmektedir (Şekil 32). Burada, alt sekme olarak yer alan *Çeviri, Redaksiyon ve Altyazı* uyarısı, kullanıcıya çeviri odaklı içerik üretimine yönelik bir yol haritası çizmektedir.

Şekil 32: Gönüllü Olun! Başlıklı Çağrı İçeriği

<http://www.sarm-nvrc.org/hakkimizd> [15.09.2015]

Şiddetsizlik Eğitim ve Araştırma Merkezi adlı çevrimiçi topluluk, bir sosyal sorumluluk projesi olarak sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra toplumsal tüm eyleycilerin katılımına/paylaşımına imkan tanıyan, Türkiye’de şiddetsiz eylem algısının yaygınlaştırılmasına yönelik oluşturulan açık veri kaynağıdır. Platformun etkinlik alanları çevrimiçi uygulamalarla sınırlı kalmayıp, atölye çalışmaları ve benzeri fiziksel etkinliklerle de çevrimdışı mekanlara taşınmaktadır. Şiddetsizlik ilkesine dayanan çok dilli içeriklerin, gönüllü çevirmenler tarafından Türkçeye çevrilmesi,

internet ağı etrafında gelişen çeviri pratiğinin, toplumsal adalet, bireyin temel hak ve özgürlükleri, hukukun üstünlüğü vb. demokratik kriterlerin korunmasına yönelik toplumsal bir dönüşüm hareketi olarak deneyimlendiğini ortaya koymaktadır.

- ***Mozilla Türkiye-Daha İyi Bir İnternet İnşa Ediyoruz-***

Mozilla Türkiye-Daha İyi Bir İnternet İnşa Ediyoruz- çevrimiçi topluluk olup, uluslararası Mozilla Projesinin Türkiye ayağını temsilen 2002 yılında, internet ağında *açıklığı, yeniliği ve fırsat eşitliğini* yaygınlaştırmak amacıyla kar amacı gütmeyen oluşan sanal bir platformdur. Topluluğun amacı, Firefox gibi farklı yeni medya uygulamalarında kullanılabilen çeşitli ağ tarama programları geliştirmektir. Çevrimiçi topluluk mantığıyla tasarlanan Mozilla Türkiye Platformu, üretim sürecinde, toplumun katılımına/paylaşımına desteklemekte ve gönüllük ilkesini temel almaktadır. (Mozilla Türkiye, [08.08.2015]).

Mozilla Türkiye Topluluğu, internet tabanlı iletişim ağını geliştirmekle birlikte web tabanlı ürünleri/programları açık ve herkes tarafından erişilebilir/üretilebilir kılmayı hedeflemektedir. Bu nedenle, Mozilla Türkiye ekibi, bilişim uzmanları, programcılar, kullanıcılar ve *çevirmenlerden* oluşan gönüllü bireyleri bir araya getiren ağ merkezli örgütlenme yapısına sahiptir. Mozilla'nın geliştirdiği arama motorlarına ilişkin programlar İngilizceden 70'den fazla dile çevrilmiştir. Mozilla Türkiye Platformunun odaklandığı çevrimiçi etkinlikler, ürünlere ilişkin *çeviri* ve *pazarlama* eylemleriyle ilişkilidir. Gönüllü *çevirmenler*, Firefox gibi internet tarayıcılarını, yazılımlarını ve diğer web hizmetlerini Türkçeye kazandırma sürecinde yer almaktadırlar. Mozilla Türkiye Topluluğu moderatörleri, platformun gönüllü çevirmenlerini, *Mozilla Türkiye Yerelleştirme Ekibi* olarak tanımlamaktadırlar (Mozilla Türkiye, [08.08.2015]).

Mozilla Türkiye Topluluğunun web sitesine yakından bakıldığında, araştırma konusu doğrultusunda, *Katkıda Bulunun!* başlıklı moderatör çağrısına ulaşılmaktadır. Bu noktada, kullanıcıyı yönlendirecek olan şu metin yer almaktadır (Şekil 33):

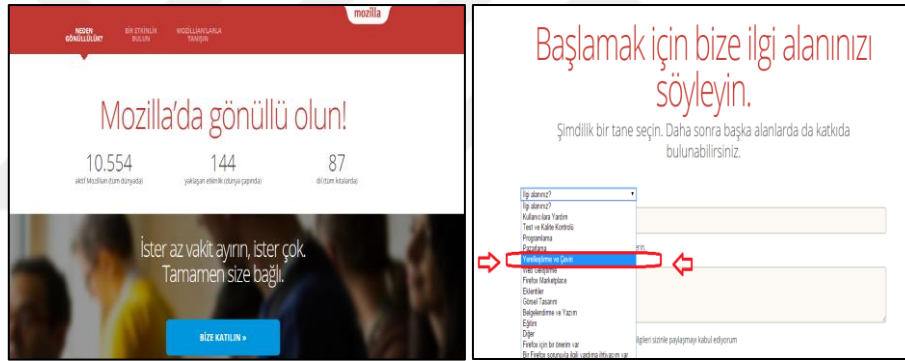
“İngilizce biliyor ve çeviri yapmaktan hoşlanırsanız, katkıda bulunabileceğiniz bir sürü Mozilla çeviri çalışması var. Çeviri çalışmalarından birine dahil olmak istiyorsanız lütfen öncelikle Mozilla Türkiye Gönüllüleri e-posta grubumuza kaydolarak kendinizi tanıtır.”

Şekil 33: Mozilla Türkiye Topluluğu Katkıda Bulunun Başlıklı Çağrı Metni

<https://www.mozilla.org/tr/contribute/> [08.08.2015].

Sözü edilen e-posta grubuna üye olmak için seçilen eklenti, kullanıcıyı *Mozilla'da Gönüllü Olun!* başlıklı başka bir sayfaya yönlendirmektedir. Burada, kullanıcıya, *programlama, pazarlama, yerelleştirme ve çeviri, eğitim vermek* ve benzeri deneyimleyebileceği gönüllü pratiklere yönelik seçenekler sunulmaktadır (Şekil 34).

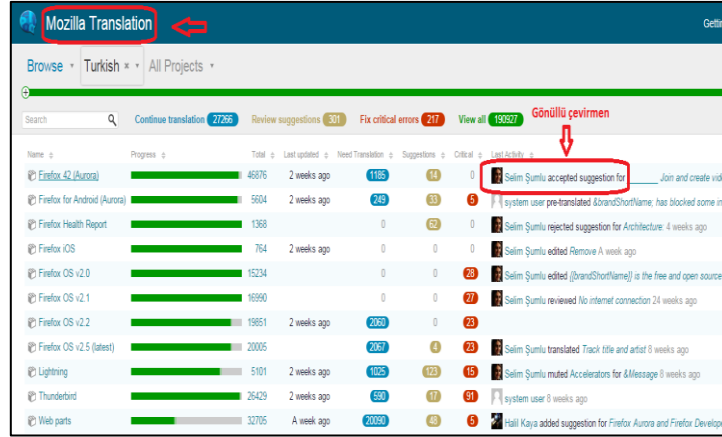

Şekil 34: Yerelleştirme ve Çeviri Başlıklı İçerik

<https://www.mozilla.org/tr/contribute/events/> [08.08.2015].

Kullanıcı, ilgi alanları doğrultusunda yapacağı seçim sonrasında, Mozilla Topluluğunun dünya üzerindeki 10.000 gönüllüsünden biri olabilmektedir. Bu bağlamda, Türkiye Mozilla gönüllü çevirmen ekibi tarafından gerçekleştirilen çeviri projeleri, ilgili web sitesinde, kullanıcıyla paylaşılmaktadır. Aynı web sitesi üzerinden ulaşılabilir olan *Mozilla Translation* alt sayfası, Mozilla Türkiye gönüllü çeviri/yerelleştirme topluluğu tarafından yürütülen çalışmaları kullanıcıya/takipçiye sunmaktadır. Örneğin, topluluğun Türkiye ayağında yürütülen proje sayısı, her projeyi koordine eden çevirmen bilgisi, her projenin hangi aşamada olduğu, ilgili çeviri/yerelleştirme çalışmasına yönelik diğer gönüllü çevirmenlerin görüşleri vb.

çeviri/yerelleştirme sürecini yönlendiren içerikler, kullanıcının bilgisine sunulmaktadır (Şekil 35).

Şekil 35: Mozilla Translation Sekmesi

<https://www.mozilla.org/en-US/contribute/> [08.08.2015].

Daha iyi bir internet inşa etmeyi amaçlayan Mozilla Türkiye Topluluğu, Firefox gibi internet yazılımlarının/arama motorlarının, herkes tarafından kullanılabilir/erişilebilir olduğunu öne çıkaran açık teknolojik bir veri kaynağıdır. Bu çerçeveden hareketle, Mozilla Türkiye Topluluğu, kullanıcıya çeşitli web yazılımlarına yönelik maddi çıkar gözetmeksizin araçlar, uygulamalar, yazılımlar sunarken aynı zamanda internet kullanıcısının, gönüllük esasına dayanarak, bu yöndeki web içeriklerinin üretim süreci kapsamında programlama, tasarım, geliştirme, çeviri/yerelleştirme vb. pratiklerde aktif üretici pozisyonunda olmasını desteklemektedir. Böylelikle, gönüllü kullanıcının, topluluk içerisinde herhangi bir yazılımın çevrilmesi/yerelleştirilmesine yönelik kolektif bir projede yer alması, kullanıcıya, yeni medya okuryazarlığı çerçevesinde, çevrimiçi gizlilik, kişisel verilerin korunması gibi etik ilkelere yönelik farkındalık kazandırabilmektedir.

- **Gönüllü Hareketi-Seyirci Değil, Katılımcı Olun!-**

Gönüllü Hareketi-Seyirci Değil, Katılımcı Olun!- adlı sosyal paylaşım ağı, 15-30 yaş arasındaki gençlere ve genç yetişkinlere, sosyal sorumluluk etkinliklerine katılma ve gönüllü olma fırsatı sunan çevrimiçi bir topluluktur. Faaliyetlerine 2009 senesinde başlayan Gönüllü Hareketi Topluluğu, Türkiye’de toplumun gençlerden oluşan kesimi için gönüllülüğe dayanan pratikleri yaşam tarzı haline getirmeyi ve toplum genelinde sivil duyarlılığı yaratmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, bireylerarası fırsat eşitliğine destek vermek, onların demokratik/sivil hayata aktif katılımlarını güçlendirmek, karar

alma mekanizmalarında söz sahibi olmalarını sağlamak, küresel düzlemde diğer gençlik ve sivil toplum örgütleriyle, *kültürlerarası* diyalog ortamı yaratmak ve en önemlisi de ağ temelli yeni medya ortamlarında olduğu kadar *çevrimdışı* alanlarda da düşüncelerini özgürce ifade edecekleri ortamlar inşa etmek, topluluğun başlıca hedefleri arasındadır. Çevrimiçi sosyal bir girişim hareketi düşüncesiyle gelişen Gönüllü Hareketi Platformu, çeşitli kamu kurumları, yerel yönetimler, eğitim kurumları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve özel şirketler ile işbirliğine dayanan çalışmalar yürütmektedir (Gönüllü Hareketi, [15.09.2015]).

Sözü edilen topluluk, hareket noktasını oluşturan *gönüllü birey* kavramını şu şekilde tanımlamaktadır (Gönüllü Hareketi, [15.09.2015]):

“Sahip olduğu fiziki güç, zaman, bilgi, yetenek ve deneyim özelliklerinden birini veya birkaçını Gönüllü Hareketi’nin olağan veya proje bazındaki çalışmaları için sunabilecek durumda olan ve bunun karşılığında maddi kazanç beklentisi taşımayan bireydir”.

Gönüllülüğün, önce bireyin kendisini, sonrasında içerisinde yaşadığı toplumu dönüştürmeye dayalı bir pratik olduğu gerçeğine dikkat geçen Gönüllü Hareketi Topluluğu, gönüllü bireyi, *amatör ruha sahip profesyonel* olarak nitelendirmektedir (Şekil 36).

Şekil 36: Gönüllü Hareketi Topluluğu Web Sitesi

<http://www.gonulluhareketi.org> [15.09.2015].

Toplumsal gönüllülük hareketleri kapsamında, ilgili topluluk yerel ve uluslararası düzlemlerde projeler yürütmektedir. Bu bağlamda, birey, proje, iletişim, ofis destek, kaynak destek, *çeviri destek* vb. gönüllü pratiklere yönelik pozisyonlarda görev alabilmektedir. İlgili topluluk, yarattığı *çeviri destek gönüllüsü* pozisyonu çerçevesinde yürütülen etkinliklerin içeriğini, *web sitesi* ve *diğer materyallerin*

hazırlanmasında İngilizce çeviri desteğinin sağlanması ifadesiyle açıklamaktadır (Şekil 37).

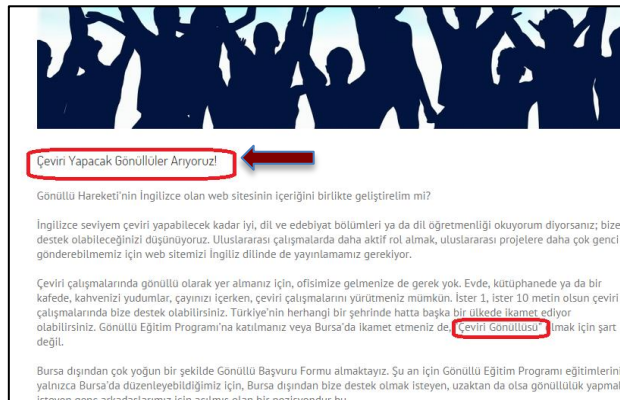

Şekil 37: Gönüllü Çalışmalar Sekmesi

<http://www.gonulluhareketi.org/>[15.09.2015].

İlk aşamada, topluluğun takipçisi/kullanıcısı, doldurduğu *Gönüllülük Başvuru Formu* içeriğini, platformun kurucu moderatörleri ile paylaşmaktadır. Bu süreci, topluluğun her ay düzenlediği tanışma toplantısı takip etmektedir. Daha sonrasında ise, topluluğun moderatörleri, gönüllü bireylere yönelik *Gönüllü Eğitim Programı* başlıklı bir etkinlik düzenleyerek, gönüllü katılımcıları ilgi alanlarından hareketle açık olan gönüllü pozisyonlarına yerleştirmektedir (Gönüllü Hareketi, [15.09.2015]).

Bu bağlamda, ilgili topluluğun paylaştığı, *Çeviri Yapacak Gönüllüler Arıyoruz!* başlıklı içerik, söz konusu olan platforma ait web sitesinin Türkçeden İngilizceye yerleştirme projesine odaklanmaktadır (Şekil 38).

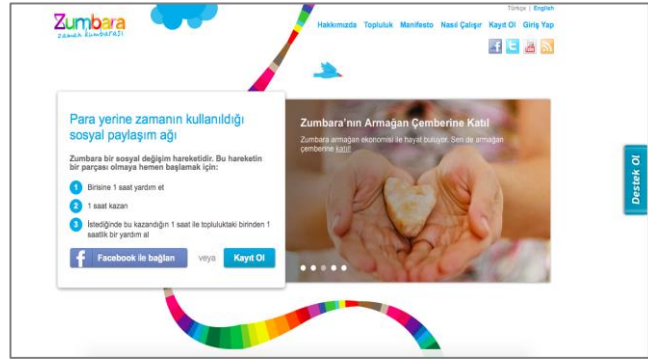
Şekil 38: Çeviri Yapacak Gönüllüler Arıyoruz! Başlıklı Çağrı İçeriği

<http://www.gonulluhareketi.org/>[15.09.2015].

Toplumsal sorumluluk projesi olarak yapılanan Gönüllü Hareketi Topluluğu, internet kullanıcısına, çevrimiçi ortamda ilgi alanları doğrultusunda bilgilerini, becerilerini ve yeteneklerini toplumun diğer bireyleri ile maddi çıkar gözetmeksizin paylaşma fırsatı sunmaktadır. Gönüllük ilkesine dayanan bu hareket, bireye, çeviri pratiğinin de içerisinde bulunduğu geniş bir üretim alanı sunmaktadır. Özellikle internet ağı etrafında yükselen toplumsal dönüşümler kapsamında, bireyin, *çeviri* pratiği aracılığıyla toplumsal duyarlılığının tetiklenmesi ve bunun sonucunda gönüllü *çevirmen* kimliğiyle, toplumsal sorumluluğunu yerine getirmesi, hem kendisinin hem de toplumun sivilleşmesi yönünde olumlu etkiler yaratmaktadır.

- ***Zumbara-Zaman Kumbarası-***

Sosyal paylaşım ağı *Zumbara-Zaman Kumbarası-*, 2005 yılında gönüllük ilkesini benimseyen yaklaşımla geliştirilen çevrimiçi bir topluluk örneğidir. İnternet kullanıcılarının, tecrübelerini, yeteneklerini ve tutkularını, para yerine *zaman* kavramından hareketle paylaştıkları çevrimiçi yeni medya uygulamasıdır (Şekil 39). Topluluğun kurucu üyeleri, bakış açılarını, “topluluğun gücüne ve değerine inanıyoruz” sözleriyle özetlemektedirler. Günümüz toplumunda, zaman algısının önemine dikkat çeken topluluk, bireylerin birbirleri için zaman harcamaları ve kendilerinde bulunan bilgiyi, tecrübeyi ve yeteneği başkalarıyla paylaşmaları sonucunda hayatın kolaylaşıp güzelleşeceği, güvenli ve sağlıklı toplulukların kurulacağı gerçeğine vurgu yapmaktadırlar. Bu bağlamda, yaşanmakta olan ekonomik, çevresel ve ruhsal krizler, *alternatif* ekonomi ve ilişki biçimlerinin üretilmesine yönelik duyulan ihtiyacı tetiklemektedir. Bu nedenle, *katılım, paylaşım, dayanışma, güven, süreklilik* ve *fırsat eşitliği* gibi değerler, *Zumbara* Topluluk üyeleri tarafından önemsenmektedir. Böylelikle, *paylaşım kültürüne* ve *armağan ekonomisine* yönelik bireylerde farkındalık yaratmak, onların bilgilerini, tutkularını ve yeteneklerini paylaşabilecekleri güven duygusuna dayanan kültürel üretim alanlarının yaratılması *Zumbara* Topluluğu tarafından gündeme getirilmektedir (*Zumbara*, [20.09.2015]).

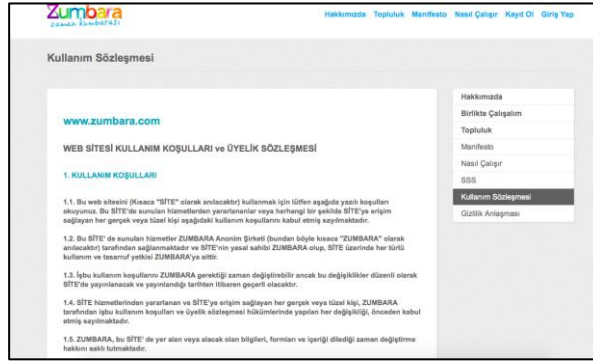

Şekil 39: Zumbara Zaman Kumbarası Topluluğu Web Sitesi

<http://www.zumbara.com> [20.09.2015].

Sözü edilen sosyal paylaşım platformu Zumbara, farklı kurumsal kimliklerle dünya üzerinde otuz üç ülkede uygulanmakta olan toplumsal gönüllülük hareketidir. Web 2.0 teknolojilerinin desteklediği Zumbara Topluluğunda, ilk aşamada kullanıcı site moderatörüne üye olabilmek için çevrimiçi başvuruda bulunmaktadır. Daha sonrasında, moderatörden gelen yanıt doğrultusunda, kullanıcı üye kendi kimlik bilgilerini ve diğer kullanıcılar ile paylaşmak istediği yeteneklerini/becerilerini kendi tasarladığı *Zumbara Profiline* yerleştirmektedir. Böylelikle, açık kaynak prensibini uygulayan Zumbara kurucu ekip tarafından ilgili topluluk üyesinin profili diğer kullanıcılar tarafından ulaşılabilir bir ağa taşınmaktadır. Bu aşamada, kullanıcı üye, topluluk tarafından hazırlanan *Zumbara Kullanım Koşulları ve Üyelik Sözleşmesini* (Şekil 40) içeren hükümleri kabul ettiğini site yöneticisine bildirmektedir.

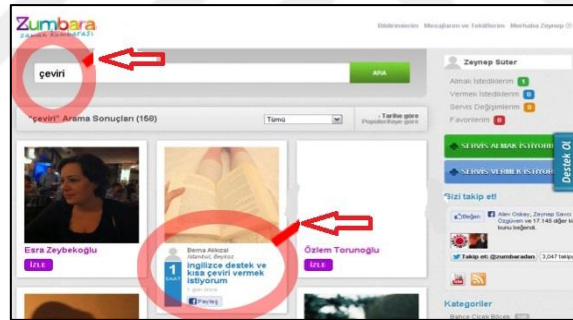
Yerel bir çevrimiçi oluşum olan Zumbara topluluğu, Facebook, Twitter, Youtube ve Blog gibi diğer sosyal medya ağlarında yer almaktadır. Topluluk üyeleri, ilgili topluluğun hipermetinsel nitelikleri aracılığıyla, Zumbara hizmetlerini farklı yeni medya mecraları üzerinden takip edebilmektedirler. Bunun yanı sıra, Türkiye ekseninde Zumbara topluluğu özel ve kamu kurumları tarafından desteklenmektedir (Zumbara, [20.09.2015]).

Şekil 40: Zumbara Kullanım Koşulları ve Üyelik Sözleşmesi

<http://www.zumbara.com/topluluk-rehberi> [20.09.2015].

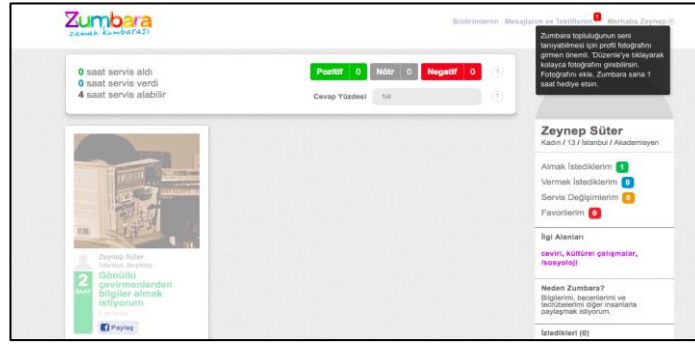
Araştırma konusu doğrultusunda, ilgili web topluluğunun arama çubuğunda, *çeviri* kavramıyla yapılan arama sonucunda, bu yönde çeviri hizmeti verebilecek olan 158 topluluk üyesinden oluşan gönüllü çevirmenlerin profil bilgilerine ulaşılabilmektedir. Bu bağlamda, *İngilizce destek ve kısa çeviri hizmeti vermek istiyorum* başlığı altında yer alan gönüllü kullanıcı/çevirmen, bir saatlik bir zaman dilimi karşılığında topluluk üyelerine çeviri hizmeti sunmaktadır (Şekil 41).

Şekil 41: Zumbara Arama Sekmesi

<http://www.zumbara.com/nasil-calisir> [20.09.2015].

Çeviri hizmetini sunan ve bunun karşılığında farklı bir hizmet teklif eden üyeler arasında anlaşma sağlandığı noktada, paylaşım süreci başlamaktadır. Belirtilen zaman dilimi içerisinde, gönüllü çevirmen, çeviri metnini diğer üyeye topluluk ağı üzerinden teslim etmektedir. Bu noktada, çeviri hizmetini alan üye ise gerçekleştirilen çeviri hizmetine yönelik değerlendirme aşamasına geçmektedir. Bu bağlamda, hizmet alan üye, servis veren üyeyi, pozitif, negatif veya nötr olarak değerlendirmekte ve verdiği hizmet hakkında siteye yorum yazabilmektedir. Tüm bu değerlendirmeler çevirmenin *skorunu* oluşturmaktadır (Şekil 42).

Şekil 42: Çevirmen Performans Değerlendirme Arayüzü

<http://www.zumbara.com/gelen-kutum> [20.09.2015].

3.5.5. Çevrimiçi Oyun Topluluğu

- **Oyun Çevirim**

Oyun Çevirim adlı dijital oyun çeviri platformu, Türk oyunseverlerin kendi dillerinde oyun oynamasını hedefleyen gönüllü bir topluluktur. Farklı dillerde tasarlanan dijital oyunlara yönelik Türkçe *yama* çalışmaları gerçekleştiren bu topluluk, Türkiye'deki oyunseverlere yüze yakın Türkçeye çevrilmiş oyunlardan oluşan portföy sunmaktadır. Dijital oyun çevirisi kapsamında yürütülen çalışmalar, yama olarak adlandırılmaktadır. Yama, eklenti anlamına gelmektedir. Dijital oyunlarda yer alan metinlerin ve/veya işitsel öğelerin Türkçeye çevrilip ilgili oyun programına eklenmesi yama kavramıyla ifade edilmektedir. Teknik anlamda, yama ekleme süreci, oyunda bulunan yabancı dillerde üretilen metinlerin, Türkçe çevirileriyle yer değiştirmesiyle gerçekleşmektedir (Oyun Çevirim, [30.09.2015]) (Şekil 43).

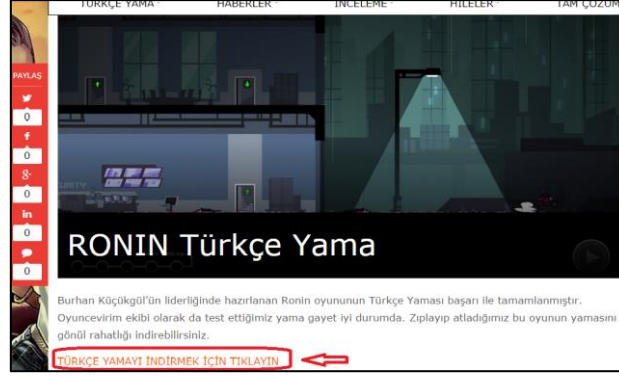

Şekil 43: Oyun Çevirim Topluluğu

<http://oyuncevirim.com/tag/> [30.09.2015]

Sözü edilen platforma ait web sitesinin ana menüsünde yer alan *yama çalışmaları* adlı sekme aracılığıyla, topluluğun takipçileri Türkçe yama çalışmalarına ulaşabilmektedir. Örneğin, topluluk tarafından çevirisi tamamlanan *Ronin* adlı oyunun Türkçe yama

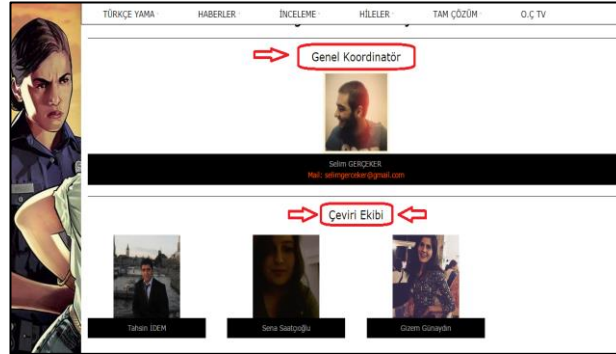
dosyasına eklenen uzantı üzerinden erişilebilmektedir. Yama çalışmasını gerçekleştiren *çevirmene* yönelik bilgiler platformun takipçileriyle paylaşılmaktadır. (Şekil 44).

Şekil 44: Ronin Başlıklı Dijital Oyunun Türkçe Yama İçeriği

<http://oyunccevirim.com/category/turkce-yama/> [30.09.2015].

İlgili web sitesinde yer alan *Ekibimiz* sekmesine geri dönüldüğünde, Oyun Çevirim Topluluğunda yama sürecinde aktif rol üstlenen çevirmenlerin kimlik bilgilerine ulaşılmaktadır. Yakından bakıldığında, topluluk, *moderatör* konumundaki genel koordinatörden, yama üretim sürecinde yer alan *çevirmenlerden* ve platformun *reklam/iletişim* ile *araştırma/geliştirme* süreçlerini yöneten ekip üyelerinden oluşmaktadır (Şekil 45).

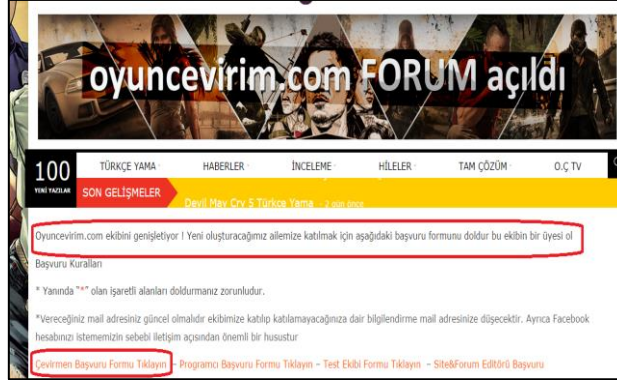

Şekil 45: Oyun Çevirim Topluluğu Üyeleri

<http://oyunccevirim.com/ekibimiz/> [30.09.2015].

Kullanıcı türevli içerik üretimini destekleyen Oyun Çevirim Topluluğu, kullanıcıların/takipçilerin, yabancı dilde geliştirilen dijital oyunlara yönelik Türkçe yama üretim sürecinin farklı aşamalarında, gönüllü *çevirmen*, *programcı*, *test ekip üyesi* vb. pozisyonlarda görev almalarını sağlayan çevrimiçi katılıma/paylaşımaya dayanan dijital oyun platformudur. Bu çerçeveden hareketle, topluluğun web sitesi üzerinden ihtiyaç duyulan farklı pozisyonlara yönelik başvuru formlarının, takipçiler

tarafından doldurulup moderatöre gönderilmesiyle değerlendirme süreci başlamaktadır (Şekil 46).

Şekil 46: Başvuru Formları

<http://oyuncevirim.com/cevirmen> [30.09.2015].

Çevirmen başvuru formu adlı dosyada, gönüllü aday çevirmenden, kimlik ve eğitim bilgileri istenmektedir. Aynı zamanda, adayın yama çalışmalarındaki profesyonellik derecesini saptamak için, İngilizceden Türkçeye çevirmesi talep edilen deneme oyun içeriği, moderatör tarafından başvuru formuna eklenmektedir (Şekil 47).

Şekil 47: Çevirmen Başvuru Forumu

<http://oyuncevirim.com/cevirmen-basvuru-2/> [30.09.2015].

Görüldüğü üzere, Türkiye’de yeni medya ağlarında yapılan çeviri hareketleri kapsamında, *dijital oyun çevirileri* ya da başka bir ifadeyle, *gönüllü oyun yama çalışmaları* gerçekleştiren çevrimiçi topluluklar öne çıkmaktadır. Küresel düzlemde, dijital oyunlara duyulan ilgi, Türkiye’de gelişmekte olan yama çalışmalarına yönelik ihtiyacı da tetiklemektedir. Oyunseverler ya da başka bir deyişle dijital *fan* oyun topluluklarının takipçileri, bu alana yönelik tecrübelerini, bilgilerini ve yetilerini, İngilizceden Türkçeye yapılan dijital oyun çevirisi çalışmalarının farklı aşamalarında etkin roller üstlenerek, diğer kullanıcılarla paylaşma fırsatı yakalamaktadırlar. Bu

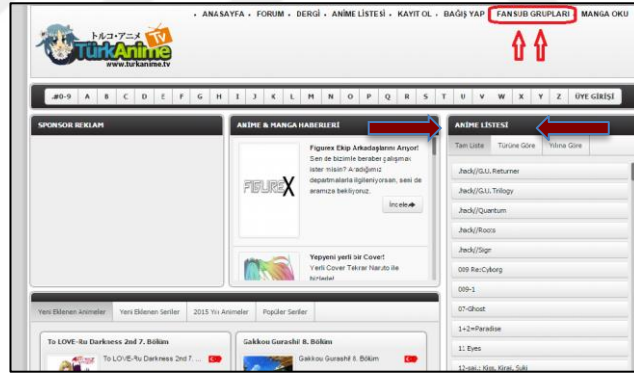
aşamada, Türkiye’de oluşan dijital oyun çeviri topluluklarının, bireyin, ilgili içeriklere serbest erişimine izin veren açık veritabanları oldukları belirtilebilmektedir.

3.5.6. Çevrimiçi Video Paylaşım Topluluğu

- **Türk Anime TV**

Türk Anime TV adlı çevrimiçi topluluk, Japon çizgi filmi sanatı olarak tanımlanan *anime* içeriklerini, Japoncadan ve/veya İngilizceden Türkçeye çeviren platformlardır. Gönüllük esasına dayanan bu topluluklar, ortak ilgili alanları ve beğenileri doğrultusunda bir araya gelen internet kullanıcılarından ya da başka bir deyişle *fanlardan* oluşan kolektif üretim, paylaşım ve tüketim alanlarıdır (Türk Anime Tv, [01.10.2015]).

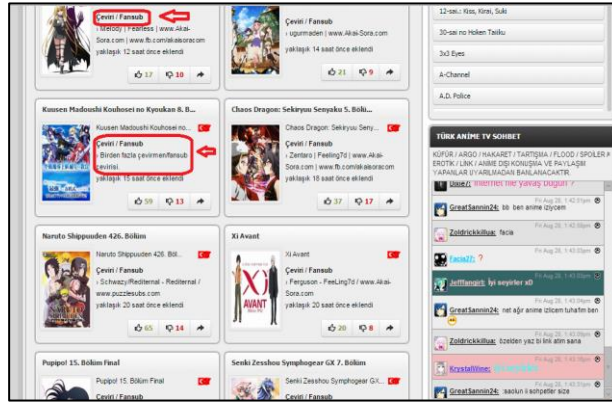
Fan altyazı (İng.fansub) kavramıyla nitelendirilen animelerin altyazı metinleri, çevrimiçi altyazı çeviri grupları tarafından Türk izleyiciyle paylaşılmaktadır (bkz. Bölüm 1.4.2.). Türk Anime Tv Topluluğu, bu yönde çalışmalar gerçekleştiren ve web 2.0 teknolojileriyle desteklenen paylaşım platformudur. İlgili topluluğun web sitesinde, *anime listesi* sekmesi seçilerek çok sayıda Türkçeye çevrilmiş ve çevrilmekte olan anime altyazı içeriğine ulaşılabilmektedir (Şekil 48).

Şekil 48: Türk Anime Tv Topluluğu

<http://www.turkanime.tv> [01.10.2015].

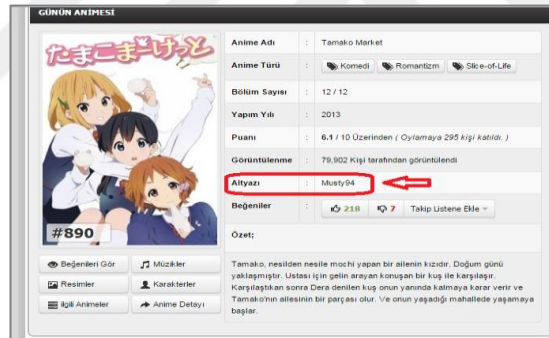
Çeviri/Fansub başlığı altında, animenin konusuna yönelik bilgilendirme içeriği (orjinal eserin türü adı, yapım yılı, bölüm sayısı), takipçilerin ilgili çeviri içeriğine yönelik oluşturdukları değerlendirme puanları ve içeriğin kullanıcılar tarafından görüntülenme oranına ilişkin veriler diğer oyunsever fanların erişimine sunulmaktadır (Şekil 49).

Şekil 49: Anime Çeviri

<http://www.turkanime.tv/video> [01.10.2015].

İlgili topluluğun web sayfasındaki yönlendirmeler takip edildiğinde, *günün animesi* olarak sınıflandırılan, Türkçe anime çeviri içeriğine yönelik detaylı bilgi formuna ulaşılabilir. Bu bağlamda, yukarıda ifade edilen tanıtıcı bilgilerin yanı sıra, Türkçe altyazı çevirisini gerçekleştiren, *fan* sıfatıyla tanımlanan çevirmenin kimlik bilgilerine erişilebilmektedir (Şekil 50).

Şekil 50: Fan Çevirmene Yönelik Bilgiler

<http://www.turkanime.tv/kulla> [01.10.2015].

Türkiye’de anime çevirisi gerçekleştiren fan topluluklarından biri olan Türk Anime Tv Platformu, ortak ilgi alanları anime izleme pratiği etrafında şekillenen Türk anime fanlarını yakınlaştıran sosyal paylaşım ağıdır. Bu bağlamda, topluluğun kurucu üyeleri ve takipçileri, anime alanına yönelik çeviri pratiği odaklı bilgilerini, becerilerini ve yeteneklerini diğer anime fanları ile paylaşmayı hedefleyerek, animelerin altyazı içeriklerini Japoncadan ve/veya İngilizceden, Türkçeye çevirmektedirler. Bu noktada, işbirliğine dayanan çevrimiçi bir örgütlenme şekliyle bu süreçte üreten tüketici pozisyonundaki fan çevirmenler, ileri seviyedeki teknolojik yetileriyle, çeviri sürecini desteklemektedirler.

3.6. Değerlendirme ve Sonuç

Görüldüğü üzere, çevrimiçi toplulukların coğrafyasında, çeviri odaklı netnografik sesler, farklı alanlar doğrultusunda çeşitlilik göstermektedir. Bu bağlamda, çevrimiçi topluluklarda, yeni toplumsal hareketlerin tetikleyicisi olarak çeviri eyleminin gözle görünürlüğü ile toplumsal eyleyici olarak çevirmenin sesinin yüksek seviyede çıkması, yirmi birinci yüzyıla damgasını vuran ağ tipi yeni toplum modelini ve ilişkili tüm yeni kavramsallaştırmaları yeniden gündeme taşımaktadır.

4. SAHA ÇALIŞMASI: TÜRKİYE’DE TARA-ÇEVİRİ İÇERİKLERİNİN DOLAŞIMI VE NETNOGRAFİK ÇÖZÜMLEMELER

“Gerçekten de, kendimizi yabancı hissettiğimiz iletişim süreçlerini [çeviriyi] anlamaya çalışırken ve bu tuhaf deneyimi başkalarına aktarabilmek için anlaşılır bir dile çevirirken, aslında hepimiz birer saha araştırmacısı [netnograf] gibi davranırız.”

Hakan Ergül (2013: 11)

“Bir yeni medya çalışmasında araştırmacı, hangi yeni medya ortamı veya [çeviri] pratiği üzerinde çalışıyorsa çalışsın, asıl olarak derdinin samimi olması ile kavramsal ve kuramsal yaklaşımını tutarlı bir şekilde çatması gerektiğini, “sahaya” çıktığı zaman aslında topluma ve bireye değdiğini unutmamalıdır.”

Mutlu Binark (2014, Arka kapak)

Saha çalışması kapsamında elde edilen verilere ve bunların netnografik ilkelere dayalı tematik çözümleme aşamasına değinmeden önce, bu bölümde ele alınan araştırma soruları şu şekildedir:

1. Araştırma örneklemini oluşturan tara-çevirmenlerin yaşamöykülerine (yaş-meslek-ilgi alanları) ilişkin bilgiler nelerdir?
2. Tara-çevirmenleri manga okumaya yönlendiren etkenler nelerdir?
3. Tara-çeviri pratikleri ile gönüllüğe dayalı toplumsal hareketler arasındaki ilişkisellik hangi kavramlar etrafında şekillenmektedir?
4. Tara-çevirmenlerin bu süreçte anonim kalmayı tercih etmeleri hangi nedenlere dayanmaktadır?
5. Tara-çevirmenlerin uyguladıkları tara-çeviri stratejilerinin öne çıkan vurgu noktaları nelerdir?
6. Tara-çeviri topluluklarının, internet ağında geliştirdikleri iletişim kurma biçimlerinin ve örgütlenme pratiklerinin nitelikleri nelerdir?
7. Söz konu olan tara-çeviri toplulukları tarafından tasarlanan forum sayfaları biçimsel ve içeriksel düzlemlerde nasıl düzenlenmektedir?

8. Tara-çevirmenlerin, yeni medya etiğine ilişkin benimsedikleri yaklaşımları hangi kavramlar etrafında biçimlenmektedir?

Yukarıda belirtilen araştırma soruları doğrultusunda, ilgili tara-çeviri topluluklarına yönelik netnografik açılma sürecine geçmeden önce, dikkat çekilmesi gereken unsur, bir önceki bölümde, çeviri odaklı dijital toplulukları belirlemek üzere uygulanan filtreleme kriterlerinin ve tasarlanan araştırma sorularının, tara-çeviri topluluklarına yönelik yürütülmekte olan netnografik seçim sürecini de yönlendirmekte olduğuyla ilgilidir (bkz. Bölüm 2.5.1.). Bu bağlamda, bir önceki ön çalışmaya ek olarak, sözü edilen tara-çeviri topluluklarına yönelik yürütülen netnografik araştırma sürecinin planlanmasında, etik ilkelerin yerine getirilme konusu yeniden tartışmaya açılmaktadır. Çünkü, araştırmacının katılımcı gözlem tekniğine dayalı pozisyonu ve bunun sonucunda, katılımcıların onanmış rızalarını almak ve haklarını korumak gibi bu doğrultuda ortaya çıkan netnografik fırsatlar ve tehditler, araştırmacının özdeşünümsel kavrayışını yeniden yapılandırmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda, yürütülmekte olan netnografik araştırmada, söz konusu olan etik ilkelerin sağlandığına ilişkin verilere değindikten sonra, seçilen tara-çevirmenlerle gerçekleştirilen çevrimiçi söyleşilerin tematik çözümleme aşamasına geçilmektedir. Kozinets'nin vurguladığı gibi, netnografik çözümlemede, arayüzde üretilen içeriklere/metinlere yönelik verilerin, saha çalışması kapsamında gerçekleştirilen görüşmeler, odak grup çalışmaları, web söyleşileri, anket ve/veya yüz yüze etnografi gibi yöntemlerle doğrulanması sonucunda, çevrimiçi ortamlarda ele alınan topluluklara dayanarak genelleme yapılabilir hale getirilmeleri, araştırmanın güvenilirliğini güçlendirmektedir (Kozinets, 2002, 71).

• **Sahada kimlerle konuşuldu?**

Netnografik saha incelemesi kapsamında uygulanan filtreleme kriterleri sonucunda, araştırma evreni dokuz farklı tara-çeviri topluluğunu²² içinde barındırmaktadır. Bunlar sırasıyla, *AnimeMangaTR*, *Kusunagi*, *Kotonaru*, *Soutensubs*, *MangaFrame*, *Çekirdek Çeviri*, *V-Team*, *Manga Niva* ve *Tortuga* olarak tanımlanan çevrimiçi topluluklardır. Aşağıdaki tabloda belirtildiği üzere, toplamda tara-çevirmenlerden/editörlerden/düzenleyicilerden ve temizleyicilerden oluşan 24 eyleyiciyle (Ek 2) e-mail aracılığıyla söyleşiler gerçekleştirilmiştir (Tablo 3).

²² Sözü edilen tara-çeviri topluluklarının internet adreslerine, çalışmanın kaynakça bölümünde yer verilmektedir.

Tablo 3: Netnografik Araştırma Evreni

Tara-Çeviri Toplulukları	Tara-Çevirmenler
AnimeMangaTR	2
Kusunagi	2
Kotonaru	3
Soutensubs	1
MangaFrame	5
Çekirdek Çeviri	3
V-Team	5
Manga Niva	2
Tortuga	1

- ***Sahadan kimler seçildi?***

Araştırma konusu doğrultusunda, netnografik araştırma evrenini oluşturan 24 eyleyiciyle gerçekleştirilen söyleşilerin tümüne yer vermek mümkün olmadığı için her topluluğu temsilen, farklı pozisyonlarda görev alan 13 görüşmeci, araştırmanın örneklemini oluşturmak üzere çözümleme sürecine dahil edilmiştir. İlgili görüşmelere yönelik tematik çözümleme sürecinde, her katılımcıya farklı bir kod (T.Ç.1... T.Ç.13) ve farklı bir renk atanmıştır (Tablo 4).

Tablo 4: Netnografik Araştırma Örneklemi

Topluluk	Çevrimiçi Kimlik (Rumuz)	Görev	Kod
AnimeMangaTR	Bakayalo 	Çevirmen/Redaktör/Lojistik	T.Ç.1
	Defir80	Editör	T.Ç.2
Kusunagi/Mangatürk ²³	Jlesar 	Editör/Tarama/Teknolojik Destek (aynı zamanda MangaTürk topluluğunda çevirmen)	T.Ç.3
	Smoker 	Çevirmen (aynı zamanda Korsanfan topluluğunda çevirmen)	T.Ç.4
Kotonaru/Soutensubs ²⁴	IMC 	Ekip lideri/çevirmen	T.Ç.5
	NOI 	Çevirmen	T.Ç.6
Tortuga	NiTian ErXing 	Moderatör/Editör (aynı zamanda Korsanfan topluluğunda çevirmen)	T.Ç.7
MangaFrame	KURTN61 	Editör	T.Ç.8
	Thiefpliskin 	Çevirmen	T.Ç.9
Çekirdek Çeviri	Hllbrmkr 	Kurucu editör	T.Ç.10
	Cagdas	Çevirmen/Redaktör/Koordinasyon	T.Ç.11
V-Team/Manga-TR ²⁵	Reipersecutoria 	Çevirmen/Editör	T.Ç.12
	Seyyah 	Aslen Editör/Kısmen Çevirmen	T.Ç.13

- Saha çalışması hangi zaman aralığında, nasıl gerçekleşti?**

Netnografik saha çalışmasının ikinci basamağını oluşturan ve dört aşamada tamamlanan çevrimiçi söyleşilerin tematik çözümleme süreci, Temmuz 2013 tarihinde başlamış olup Şubat 2016 tarihinde son bulmuştur. Giriş aşamasında (Temmuz-Aralık 2013), araştırmacı tarafından tara-çeviri topluluklarının katılımsız gözlem tekniğiyle

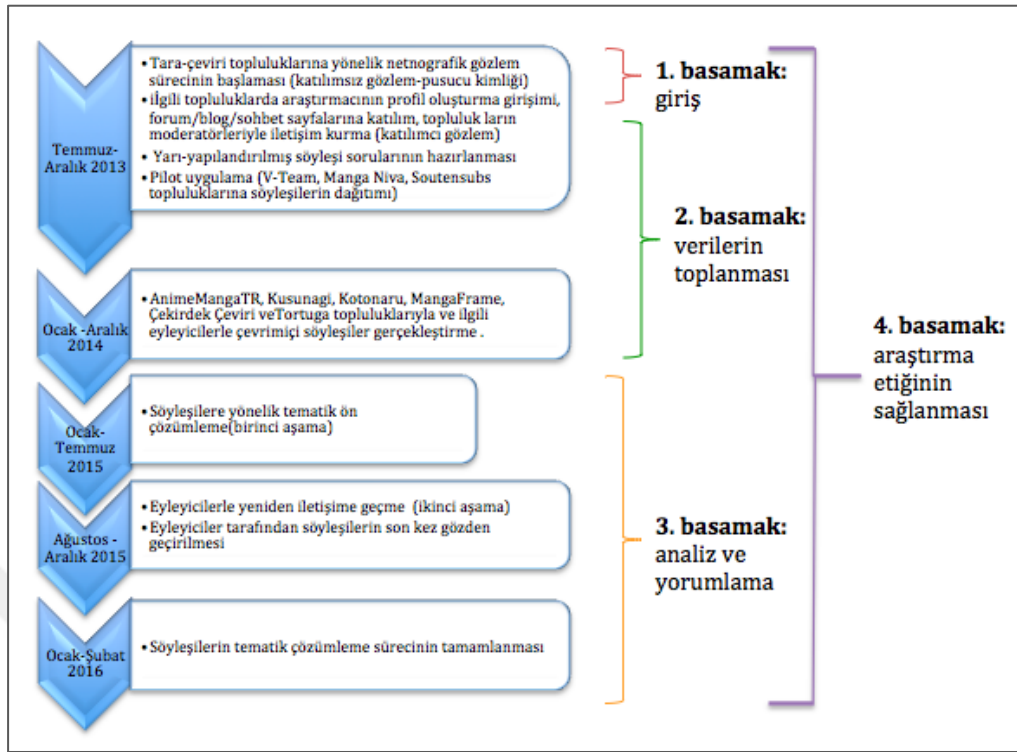
²³ Kusunagi topluluğu, Ağustos 2015 tarihinden itibaren Mangatürk topluluğuyla birleşmiştir.

²⁴ Kotonaru topluluğu, Aralık 2015 tarihinden itibaren Soutensubs topluluğuyla birleşmiştir.

²⁵ V-Team topluluğu, Eylül 2015 tarihinden itibaren Manga-TR topluluğuyla birleşmiştir.

incelenmesi gerçekleşmiştir. Bu zaman dilimi içerisinde, araştırmacı mercek altına aldığı tara-eviri topluluklarıyla gerçekleştirmeye başladığı evrimii söyleşiler aracılığıyla, araştırma konusu kapsamında veri toplamaya başlayarak, çalışmanın ikinci basamağına ya da başka bir deyişle pilot uygulama sürecine geçmiştir. Bu yönde yürütölen veri toplama süreci, araştırma evrenine yeni tara-eviri topluluklarının eklenmesiyle devam etmiştir (Ocak-Aralık 2014). Ardından gelen altı aylık çalışma planında (Ocak-Temmuz 2015), araştırmacı ilgili söyleşilere yönelik tematik ön özömlleme sürecine geçerek, netnografik araştırmanın analiz ve yorumlama aşamasını başlatmıştır. Bu süreç, kendi içerisinde iki aşamada gerçekleşmiştir. Tematik ön özömllemenin hemen ardından, araştırmacı eyleyicilerle yeniden iletişime geçerek ve bunun sonucunda elde ettiği ilk bulguları onlarla paylaşarak geri bildirimde bulunma görevini tamamlamıştır (Ağustos-Aralık 2015). Bu süreci takiben, eyleyicilerden gelen yanıtlar doğrultusunda, araştırmacı, söyleşilerin özömlleme sürecini yeniden yapılandırarak çalışmayı tamamlama aşamasına gelmiştir (Ocak-Şubat 2016). Yaklaşık otuz aylık bir zaman dilimini kapsayan bu çalışma planı çerçevesinde, araştırmacı, kimliğini, amacını, konuyu topluluk üyelerine bildirerek ve gerektiği yerlerde onlardan edindiği verilere yönelik anonimlik ve gizlilik konusunda teminat vererek, ilgili katılımcıların, herhangi bir durum karşısında zarar görmeyecekleri konusunda güvenlerini kazanmak için girişimlerde bulunmuştur. Bu şekilde, katılımcıların, araştırmanın her aşamasına yönelik onanmış rızalarını almak, ilgili çalışmada etik ilkelerin araştırmacı tarafından sağlanmasını da beraberinde getirmiştir (Tablo 5).

Tablo 5: Netnografik Çalışma Planı

• ***Tara-çevirmenlerle neler konuşuldu?***

Netnografik çevrimiçi görüşmeler çerçevesinde, tara-çevirmenlere deneyimledikleri çeviri sürecine yönelik açık uçlu sorular yöneltilmiştir (Ek 3). Araştırmacı tarafından hazırlanan söyleşide, ilgili soruların odaklandıkları konular doğrultusundaki dağılımları şu şekildedir:

- Kişisel özelliklere ilişkin sorular:
 1. Yaşam öyküsü üzerine (isteğe bağlı olarak ad, soyad, rumuz, yaş, meslek, ilgi alanları...),
 2. Tara-çeviri topluluğunda üstlenilen görev(ler)/rol(ler) üzerine
- Davranışlara ilişkin sorular:
 1. Manga ve/veya tara-çeviri okumaya yönlendiren etkenler üzerine,
 2. Tara-çevirilerin üretim sürecinde aktif rol üstlenmesini tetikleyen motivasyon unsurları üzerine,
 3. Tara-çeviri stratejileri üzerine,
 4. Tara-çeviriler ve yeni medya etiği üzerine,
 5. Topluluk içi iletişim kurma pratikleri üzerine
- Tutumlara/inançlara/görüşlere ilişkin sorular:

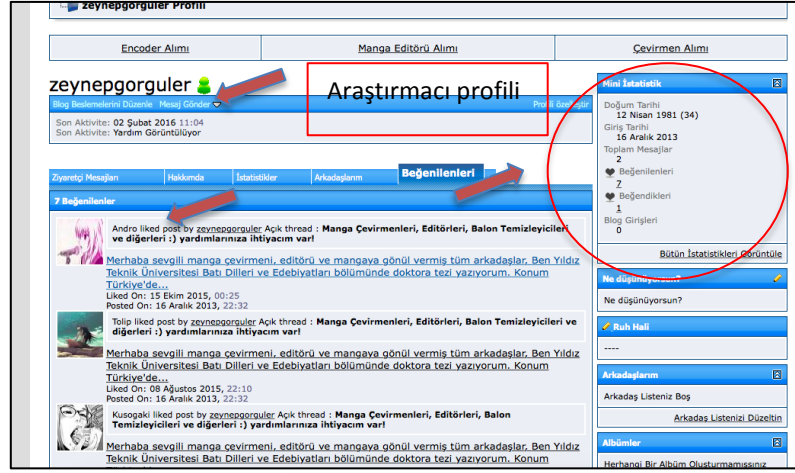
1. Anonim tara-çevirmen kimliği üzerine,
2. Okur forumları üzerine.

Görüldüğü üzere, tara-çeviri içeriklerinin dolaşım koşullarını ve tara-çevirmenlerin bu yöndeki üretim pratiklerini açığa kavuşturmak üzere tasarlanan söyleşilerin yayılımı e-mail aracılığıyla sağlanmıştır. Söz konusu olan çevrimiçi veri toplama yöntemiyle birlikte, araştırmacının, çalışmanın yürütülme sürecinde zamana/mekana bağımlı kalma zorunluluğu ortadan kalkmakta ve görüşmecilerle/katılımcılarla arasında bireyselleştirilmiş bir iletişim ortamı yaratılmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi, e-mail görüşmeleri, araştırmacının görüşme yapmaya istekli olan görüşmecilere yolladığı ve araştırma yöntemi, amaçları ve gizliliği ile ilgili bilgi veren bir mesaj ile başlamıştır. Bu noktada, görüşmeciler ile yüz yüze iletişim kurma biçimi söz konusu olmadığı için güven sorunu gündeme gelmektedir. Bu nedenle, sorular görüşmecilere iletilmeden önce, araştırmacı, e-mail aracılığıyla topluluk moderatör/kurucu üyeleriyle güven ilişkisinin temellerini atmayı amaçlayan diyaloglar kurmuştur. O halde, bu çalışma kapsamında, araştırmacı seçtiği tara-çevirmenlerle bu güvene dayalı ilişkiyi nasıl kurmuştur? Görüşmecilerin gerçeği yansıtmayan yanıtları ve/veya görüşmeciler ile araştırmacı arasındaki veri akışına yönelik sürekliliğin sağlanamadığı durumların söz konusu olabileceği araştırmacı tarafından her zaman göz önünde bulundurulmalıdır.

- ***Tara-çevirmenlerle güvene dayalı iletişim ağı nasıl yapılandırıldı?***

Araştırmacı ile görüşmeci arasında güvene dayalı iletişim ağının kurulması, daha önce de belirtildiği gibi, araştırmada etik kavrayışın benimsenmesiyle ilişkilidir. Bu noktadan hareketle, söyleşilerin e-mail aracılığıyla ilgili tara-çeviri topluluklarına ve/veya tara-çevirmenlere ulaştırılmasından önce, karşılıklı güven duygusunun yerleşmesi için araştırmacı tarafından nabız yoklama amaçlı bir ön tanışma safhası gerçekleştirildi. Araştırmacının, gerek toplulukların forum sayfaları (kimi zaman toplulukların facebook ve/veya blog sayfaları da bu sürece dahil edildi) aracılığıyla gerekse kişisel mailler üzerinden, tara-çevirmenlerle gerçekleştiği giriş niteliğindeki çevrimiçi yazışmaların hepsine yer verilmesi mümkün olmadığı için bu konuya yönelik en çarpıcı örnekler aşağıda değinilmektedir (Ek 4). İlk örnekte, araştırmacının 16 Aralık 2013 tarihinde AnimeMangaTR topluluğuna ait forum sayfasında tasarladığı profil aracılığıyla araştırma konusuna yönelik oluşturduğu mesaj

girdisine ve ilgili topluluğun mesaj içeriğine yönelik geri dönüşlerine (tıklanma/beğenilme oranları) yer verilmektedir (Şekil 3.1).

Şekil 51: AnimeMangaTR Forum Sayfası Mesaj İçeriği

<http://www.animemangatr.com/forum/member> [16.01.2013].

Aşağıda yer alan örnekte ise, araştırmacının, Soutensubs topluluğunun sohbet platformunda paylaştığı mesaj içeriği üzerinde durulmaktadır. Bu bağlamda, araştırmacının 16 Aralık 2013 tarihinde “Manga Çevirmenleri, Editörleri, Balon Temizleyicileri! Yardım” başlıklı mesajı, “Ben Yıldız Teknik Üniversitesi Batı Dilleri ve Edebiyatları bölümünde doktora tezi yazıyorum...” ifadesiyle devam ederek, araştırmanın amaçlarını ve içeriğini özetler niteliktedir (Şekil 52).

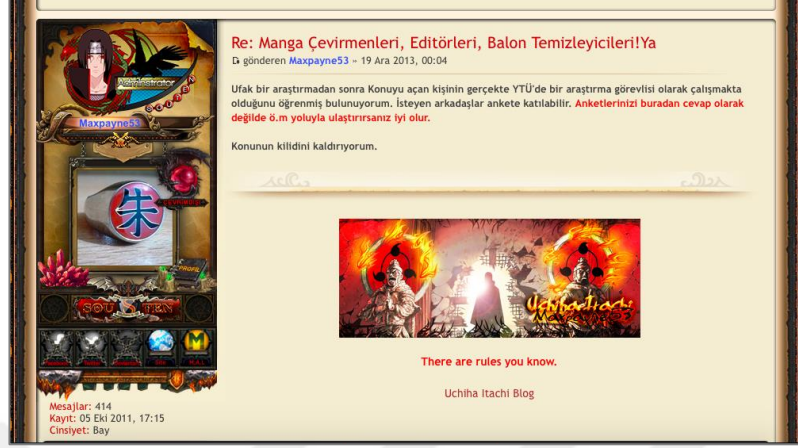

Şekil 52: Araştırmacı-Soutensubs Topluluğu Etkileşimi

<http://soutensubs.com/manga-cevirmenleri> [16.12.2013].

Araştırmacı tarafından Soutensubs topluluğuna ait sohbet panosuna yapıştırılan mesaja yanıt niteliğinde, 19 Aralık 2013 tarihinde, *Maxpayne53* rumuzlu tara-çevirmenin oluşturduğu mesaj içeriği şu şekildedir (Şekil 53) :

“Ufak bir araştırmadan sonra konuyu açan kişinin gerçekte YTÜ’de araştırma görevlisi olarak çalışmakta olduğunu öğrenmiş bulunmaktayım. İsteyen arkadaşlar ankete katılabilir. [...] Konunun kilidini kaldırıyorum.”

Şekil 53: Araştırmacı-Soutensubs Topluluğu Etkileşimi (devam)

<http://soutensubs.com/manga-cevirmenleri> [16.12.2013].

Görüldüğü üzere, araştırmacı benimsediği özdeşünümsel kavrayışıyla birlikte tara-çevirmenler ile arasında oluşabilecek mesafeyi onlarla kurduğu etkileşime/paylaşım/işbirliğine dayalı veri toplama yöntemleriyle en aza indirmektedir. Bu şekilde, elde edilen verilerin güvenilirliği ve geçerliliği de, araştırmacının bu yönde benimsediği etik kavrayışla birlikte sağlanmaktadır.

4.1. Tara-Çevirmenlerin Yaşam Öyküleri Üzerine

Sözü edilen çevrimiçi söyleşilerin ilk basamağında, tara-çevirmenlere, yaşam öykülerine ilişkin ipuçları içeren bir soru yöneltilmektedir (Ek 5). Bu çerçevede, araştırma örneklemini oluşturan görüşmecilerin, çevrimiçi rumuzlarına, yaş aralıklarına ve mesleki bilgileri ile ilgi alanlarına yönelik detaylar şu şekildedir (Tablo. 6)

Tablo 6: Tara-Çevirmenlerin Yaşamöyküleri

Görüşmeciler (kod)	Çevrimiçi Rumuz	Yaş	Meslek	İlgi Alanları
T.Ç.1	Bakayalo	35	bakanlık(memur)	araştırma/raporlama/çeviri/manga/anime...
T.Ç.2	Defir80	26	Editör	manga fanı, kore dizileri...
T.Ç.3	Jlesar	17	üniversite öğrencisi	
T.Ç.4	Smoker	25	Öğrenci	antisosyal olmak...
T.Ç.5	IMC	23	Mühendis	anime, manga, bilgisayar oyunları...
T.Ç.6	Noi	21	Mühendis	açık hava aktiviteleri, karate...
T.Ç.7	NiTian ErXing	22	açıköğretim işletme	bilgisayar oyunu, manga...
T.Ç.8	KURTN61	20	eczacılık fakültesi	toplu aktiviteler...
T.Ç.9	Thiefliskin	17	...	anime, manga, keman...
T.Ç.10	Hllbrmkır	22	web tasarım, grafik	Naruto serisi...
T.Ç.11	Cagdas	23	bilgisayar mühendisi	Japon kültürü aşığı...
T.Ç.12	Reipersecutoria	22	hukuk fakültesi	...
T.Ç.13	Seyyah	22	hukuk fakültesi	az anime çok manga...

Netnografik saha çalışmasının merkezinde yer alan tara-çevirmenlerin yaş aralığı 20 ile 35 arasında değişkenlik göstermektedir. Katılımcıların bulundukları meslek gruplarına bakıldığında, mühendislik ve hukuk eğitimi alanların sayısının çoğunlukta olduğu gözlemlenmektedir. İlgi alanları doğrultusunda oluşturulan alt soru kapsamında ise, tara-çevirmenlerin neredeyse tamamının yanıtlarında Japon kültürü, manga, anime, bilgisayar oyunları, Kore dizileri vb. ürünlere yönelik hissettikleri yakınlık ortaya çıkmaktadır.

4.2. Tara-Çevirmenleri Manga Okumaya Yönlendiren Etkenler Üzerine

Bu başlık altında, tara-çevirmenlere yöneltilen soru şu şekildedir: “*Ne kadar zamandır manga okuyorsun? Neden manga? Diğer çizgi-romanlardan farklı olarak seni manga okumaya iten nedir?*”

Tara-çevirmenlerin yanıtlarında öne çıkan kavramlar iki ana başlık altında sınıflandırılabilir. İlk tematik başlık altında, mangaların biçimsel niteliklerine dikkat çekilmektedir. İkinci başlık kapsamında ise, mangaların içeriksel nitelikleriyle birlikte, tara-çevirmenlerin manga okuma pratiklerini geliştiren etkenler, 1990’lı yıllardan itibaren Türkiye’de geleneksel medya araçlarında izledikleri Japon çizgi film sanatı olarak tanımlanan anime serileriyle ilişkilendirilmektedir.

4.2.1. Biçimsel Nitelikler

Mangaları diğer çizgi-roman türlerinden farklı kılan biçimsel ve içeriksel nitelikler başlığı altında, tara-çevirmenlerin vurguladıkları noktalar şunlardır:

- *Yüzeysellikten/tek düzelikten uzak kurgular ve çizimler vurgusu*

“[...] Mangalara ilgim 1 yıldır var. Neden manga diye soracak olursan kurgu ve çizimler diyebilirim. Çizgiromandaki çizimler ve kurgu bana göre çok basit ve yüzeysel geliyor.” (T.Ç.2)

- *Toplumsal tabuları aşma, fantastik olduğu kadar gerçeğe değinme ve teknik farklılıklar vurgusu*

“[...] Japonların el attıkları her alanda sınırları zorlama alışkanlıkları mangalara da yansımış. Özellikle konuları fantastik olduğunda fantezinin sınırlarını zorluyorlar. Bir yandan da o fantastik kurgunun içinde gerçekliğe çekinmeden dokunuyor, yeri geldiğinde toplumsal kabullerin anlamını sorguluyor, yeri geldiğinde aile ve dostluk gibi değerlerin önemini göze sokmadan hatırlatıyorlar. [...] Batı çizgi romanlarından teknik farklılıkları da bana mangaları sevdiren bir etken oldu. Sinematik kare akışları, âdeta kamerayla çekilmiş gibi çizim açıları, ses efektlerinin ağırlığı ve çeşitliliği bu farkların öne çıkanları.” (T.Ç. 1)

- *Aşırı aksiyondan uzak kendi çizgisinde ilerleyen olaylar vurgusu*

“2002'de One Piece ile manga okumaya başladım. [...] Çizgi roman kahramanları ve olayları klişedir. Saf aksiyon üzerine kuruludur ve belli bir orantısı yoktur. Mesela Marvel evreninde yer alan Living Tribunal karakteri, evrendeki en güçlü ikinci karakter olmasına rağmen, ek bir seride Beyonder ve Molecule Man'e yenilebiliyor. Bu iki karakteri daha sonra daha güçsüz biri yeniyor. Böyle saçmalıklar çok. Manganın ise kendi çizgisinde ilerleyen olayları var.” (T.Ç. 4)

4.2.2. İçeriksel Nitelikler

Farklı duyguları/hisleri harekete geçirme ve yakınlık kurma vurgusu, aşağıda yer alan tara-çevirmenlerin görüşlerinde öne çıkmaktadır. İlk örnekte, tara-çevirmen, mangaların çok daha duygu yüklü olduklarına dikkat çekmektedir:

“Benim için çok da fark yok aslında. Çok hoşuma gitsin Amerikan çizgi romanlarını da çeviririm. Ama mangalar çok daha duygu yüklü geliyorlar bana, karakterlerle daha rahat bağ kuruluyor [...]” (T.Ç. 6)

Bir sonraki örnek ifade de, görüşmeci, mangalara yönelik hissettiği yakınlığı hayaller kavramına başvurarak gündeme taşımaktadır:

“Yaklaşık beş senelik manga takipçisiyim. İçeriği ile mangaları kendime daha yakın hissetmişimdir. [...] Karakterlerde kendi yapacağınız davranışları görmek ve küçük de olsa aklınızın bir köşesinde yer edinmiş olan hayallerinizin o karakterlerde yeşerdiğini görmek, bu yapımlara karşı bir yakınlık hissi oluşturuyor.” (T.Ç. 8)

Bir diğer tara-çevirmen, manganın yaşayan bir ruha sahip olduğunu şu şekilde dile getirmektedir:

“Manga okumayı seviyorum çünkü çok farklı bir ruhu var manga serilerinin. Bana göre çizgi romanlardan ayıran etken budur. Bir serinin yaşayan bir ruhu olduğuna inanıyorum yeri geldiğinde güldürüyor yeri geldiğinde ağlatıyor. İşte bu yüzden manga!” (T.Ç. 7)

Manga etrafında şekillenen çocukluk dönemine geri dönme vurgusu, sıradaki tara-çevirmenin söyleminde açıkça ifade edilmektedir:

“[...]Genel konsept de neden diye sorarsan muhtemelen çocukluğumdan bir iz bulabilmek, arkamda kalan o günlere dönebilmek için girişilmiş bir maceradır derim. İlgim de 8-9 senedir var. Liseye ilk başladığımda çocukluktan çıkmaya başladığım dönemde çocukluğumdan tamamen kopmamak için sığındığım limandır anime/manga.” (T.Ç. 11)

Mangaların, aşırı teknolojik öğelerden uzak, fantastik, doğaüstü, tarihi konulara odaklanma yönündeki kurgusal nitelikleri, T.Ç.13 kodlu görüşmeci tarafından şu şekilde dile getirilmektedir:

“Çizgiromanlarda ise genellikle aşırı teknolojik konular işleniyor. Ironman, ultra teknolojik zırh giyiyor. [...] Mangalar, çok daha fantastik, doğaüstü, tarihi vb. konu çeşitliliği ve çizimleri dolayısıyla daha cazip geliyor.”(T. Ç. 13)

Mangaların içeriksel nitelikleri çerçevesinde, mangaka-manga ilişkiselliğini gündeme taşıyan katılımcının ifadesi aşağıdaki gibidir:

“[...] Manga çok farklı bir olgu açıkçası. Çizgi romanlar basittir, Marvel - DC gibi yayınevleri kendi evrenlerini kurarlar ve o evrenlerde bir yığın karakterin

ayağı asla yere basmayan bir yığın hikayesi işlenir. Ama manga böyle değildir. Her mangakanın eseri Sui Generis'tir. Her mangakanın çizimi bir diğerinden farklıdır. Her mangaka ayrı bir hikaye yazar ve olay örgüsü kurar. Manga, Japon Çizgi Sanatı'dır. [...]Mangada her eser mangaka ile bütünleşmiştir. O mangaka ile aynı şekilde kimse çizemez, hikayeyi de devam ettiremez [...].” (T.Ç. 12)

Tara-çevirmenleri manga okumaya teşvik eden bir diğer itici güç ise 90'lı yıllarda Türk televizyon kanallarında yayınlanan anime serileridir. Bu çerçeveden hareketle, tara-çevirmenlerin ifadelerinde değer kazanan vurgu noktaları şunlardır:

- *Türk televizyon kanallarında öne çıkan anime çizgi-film kuşaklarına gönderme*

“[...] Uzun zamandır var. Zaten yıllar önce Show TV olsun, Atv olsun, TRT1 olsun, çeşitli animeler göstererek o ilgiyi uyandırdı. Yıllar sonra Neon Genesis Evangelion'u izledim ve mangasını okudum. Ondan bu yana ilgimi çekiyor.” (T.Ç. 5)

“Yaklaşık 5-6 yıl oldu sanırım. Naruto ile de Avatar; The Last Airbender ile tanıştım. Cnbc-e'de yayınlanan ATLA Çekirdek Çeviri üyelerinin çoğununun biraraya gelme sebebidir. Bir forumda tanıştık ve ben anime/manga dünyası ile bu sayede haberdar oldum [...].” (T.Ç. 10)

- *Çocukluk (anime) döneminden gençlik (manga) dönemine geçiş vurgusu*

“Aslından animelere karşı bir ilğim var ama bir zamandan sonra animelerin çoğu çok çocuksu gelmeye başladı yaşıma büyüdükçe ve o zamandan sonra anime izlemek yerine manga okuyup görsel şölen yerine direkt hikayeyi bilmek daha hoşuma gitti.” (T.Ç. 3)

“Yaşıma doğasıyla aksiyonu bol çizgi filmler filan seven bir çocuktum, internette de yeni bir şey ararken anime ve takibinde mangalar ile karşılaştım [...].” (T.Ç. 9)

Görüldüğü üzere, ikinci soru kapsamında elde edilen veriler, tara-çevirmenleri manga okumaya iten etkenlere ışık tutmaktadır.

4.3. Tara-Çevirmenler ve Gönüllülük Üzerine

Üçüncü soruya gelindiğinde, görüşmecilere, *neden hiçbir karşılık beklemezsiniz tara-çeviri yaptıklarına ve bu ürünleri diğer manga fanlarıyla paylaşmaktaki amaçlarına yönelik görüşleri sorulmaktadır*. Başka bir deyişle, bu başlık altında, tara-çevirmenlere, gönüllü çeviri yapma konusunda onları yüreklendiren ve motive eden unsurların neler olduğu sorusu yöneltilmektedir.

Görüşmecilerin, gönüllülük esasına dayanan tara-çeviri odaklı pratiklere yönelmelerindeki ortak kanaatleri, Japoncadan ve/veya İngilizceden Türkçeye çevrilen manga çizgi-romanlarının sayısının oldukça az olması gerçeğine dayanmaktadır. Görüşlerine başvurulmuş tüm tara-çevirmenlerin, bu yöndeki ortak ifadelerine yönelik örnekler şu şekildedir : **“Mangaların Türkçe çevirileri bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar azdı” (T.Ç. 12); “Sadece İngilizce bilen Türk okur manga okuyabiliyordu” (T.Ç. 10); “Tek amacım, Manga serilerini Türkçeye kazandırmaktı” (T.Ç. 8); “Motivasyon kaynağım, benim gibi İngilizce bilmeyen bir çok okurun mangaları Türkçe okuyabilmesini sağlamaktı” (T.Ç. 1).** Tara-çevirmenlerin bu yöndeki motivasyonlarını tetikleyen bu etkenin yanı sıra, ifadelerinde gönüllülük algısına yönelik farklı değerlerin öne çıktığı gözlemlenmektedir. Bu çerçevede, tara-çevirmenlerin söylemlerinde, gönüllülük kavramına yönelik altı çizilen odak noktaları şunlardır:

4.3.1. Paylaşma, Katılma ve İşbirliğine Dayalı Kültürel Üretim Pratiklerinin Desteklenmesi

Bu başlık altında öne çıkan ilk görüşmecinin ifadesi şu şekildedir:

“Manga çevirisi yapmaya 6 ay kadar önce başladım. Beni buna motive eden ise orijinal kaynağından okuduğum ve çok sevdiğim bir manganın İngilizce çevirisini, hatta dergi sayfalarından taramasını bile bulamayışım oldu. Sevdiğim şeyleri başkalarıyla paylaşmak benim için ihtiyaç mesabesinde [...]” (T.Ç. 1)

Aynı doğrultuda devam edildiğinde, bir diğer katılımcı tarafından paylaşım vurgusu şu şekilde ifade edilmektedir:

“[...] Mangaları İngilizce okurken, Neden bunu çevirmeyeyim ki? Hem başkaları da sayemde okur, hem de sevdiğim serileri farklı insanlarla tartışabilirim diye düşündüm.” (T.Ç. 4)

Bir diğet tara-çevirmen ifadesinde manga fanlarıyla kurduğı *empatiye* dikkat çekerek, gönüllü çeviri yapmaya yönelik paylaşıma dayalı tutumunu şu sözlerle açıklamaktadır:

“Çevirmen sayısı da bir elin parmaklarını geçmezdi. O dönem altyazı yada çeviri beklerken yaşadığım o beklentiyle karışık kızgınlık hali esas motivasyonumdur. Ben İngilizcem ilerledikçe benimle aynı durumda olan insanlar benim düştüğüm o hale düşmesinler, en azından takip ettiğimiz ortak serilerde çevirisiz kalmasınlar diye bu işe soyunmuştuk.” (T.Ç. 11)

4.3.2. Hedef okur kitle tarafından takdir edilme, emeğin değeri görmesi

Bu başlık altında yer alan kavramlar, görüşmecilerin ifadelerinde şu şekilde belirmektedir:

“Bence hobi/ beğendiğim anime, manga, kitap, dizi v.b. diğet kişilerle de paylaşmak için harcadığım / harcadığımız zaman paha biçilemez. Elbet beğenmeyip verilen emeği göz ardı edenler olacaktır ama bir kişi bile beğenip “Teşekkür Ederim” diyorsa bu benim / bizim için yeterlidir. Sizce de öyle değil mi [...]?” (T.Ç. 2)

Diğet bir görüşmeci, motivasyon unsuru ile okurun tepkisi arasındaki karşılıklı ilişkiyi şu satırlarla dile getirmektedir:

“Çok hoşuma giden serileri Türkçeye kazandırmak. Tek amacım buydu başlarken. Hala da öyle. Bu serileri sizin sayenizde keşfeden ve beğendiğini belirten bir mesaj görünce şahsen ben çok mutlu oluyorum. Okuyucunun tepkisinin önemli bir motive unsuru olduğunu söylemem yanlış olmaz.” (T.Ç. 6)

Son olarak, aşağıda yer verilen ifadede görüşmeci, okurun teşvik edici geri dönüşlerine dikkat çekmektedir:

“Bu konuda en büyük teşvik edici unsur elimin değdiği serinin Türkçeye kazandırılmasında, insanların bu yapıyı Türkçe olarak okumasında katkım olduğunu bilmek; tabii güncel verildikten sonra gösterilen minnetler de teşvik edici bir unsur oluyor.” (T.Ç. 8)

4.3.3. Tutkuların, zevklerin öne çıkması

Bu doğrultuda, aşağıda söylemine değinilen görüşmeci, bu süreçte hissettiği tutkuyu/hazzı şu sözlerle dile getirmektedir:

[...] “Boş zamanı çok olan birisiydim gerçi şuan pek öyle sayılmaz ama bu eğlenceli bir şey ve zevk alıyorum o yüzden de manga edit işini yapıyorum tabii ki sadece sevdiğim mangalarda.” (T.Ç. 3)

4.3.4. Hiyerarşiden, egemen ideolojilerden sıyrılmak, alışlagelmişin dışına çıkmak, çevredekinin merkeze taşımak, alternatif türlere/seslere yönelmek

Bu kavramlar ile gönüllülük arasındaki ilişkiyi destekleyen görüşmecinin ifadesi şu şekildedir:

“[...] Tek bir sebebim var. O da “underrated” tabir edilen, yani çeşitli sebeplerle gerektiği ilgiyi göremeyen serileri ortaya çıkartmaktı. Türkiye'deki manga okuyucusunun seçenekleri çok değil, bir İngilizce bilen okuyucuya göre. Yıllarca yapılan çeviriler daha çok aksiyon-dövüş serilerine yönelikti, ayrıca bu serileri okumak ve sindirmek de daha kolay. Bu nedenle bence bir kısır döngü oluştu. [...]Franken Fran ve I am a Hero serilerinin ancak animesi çıkar ve ilgi toplarsa çevirisi yapılacağını düşündüğümünden bu tarz serilere el atmak istedim. Sonuç olarak maksat takipçi kitlenin zevklerini çeşitlendirmek. Hep Naruto- Bleach- One Piece demeyen bir manga okuyucusu oluşturmak. [...]Şöyle toparlarsam, amacımda bir miktar için de olsa başarılı olduğumu düşünüyorum. Artık bizim okuyucumuz olarak zevkleri gelişenler, yeni nesillerin zevklerini geliştirecek hareketlerde bulunacaklarına inanıyorum.” (T.Ç. 5)

Yukarıdaki katılımcının ifadesine paralel düzlemde, alternatif türlere/seslere yer vermek başlığını vurgulayan bir diğer görüşmecinin yanıtına aşağıda yer verilmektedir:

“[...] Çizimiyle konusuyla hoşuma giden ve kıyıda köşede kalmış pek tanınmayan serileri, başkalarının da bilmesi ve o konuda tartışabileceğim birilerinin olması için çeviririm.” (T.Ç. 13)

4.3.5. Angaje/aktivist/üreten tüketici kimliği, toplumsal/kültürel sorumluluk bilinci

Aşağıda değinilen görüşmecinin söyleminde ortaya çıkan vurgu noktaları, yardımseverlik ve görev adamı kavramları etrafında şekillenmekte olarak toplumsal/kültürel sorumluluk bilinciyle ilintilidir:

“Yardımsever bir insanımdır. Ve görev adamıyım. Bu yüzden insanların da faydalanmasını okumasını istedim. [...]Binlerce bölüm düzenledim ve onlarca farklı seriye katkım oldu hala da olmaya devam ediyor. Asıl amaç tabii ki Türkçeye kazandırmak ve bu kültürü yaymak. Gerçi şu sıralar fazla yayılmış dur demek lazım.” (T.Ç. 7)

Bir diğer görüşmeci ise yanıtında, üreten tüketici ve toplumsal aktivist olarak tanımladığı kimliğine dikkat çekmektedir:

“Bu benim hayat anlayışından kaynaklanıyor biraz. Bir insan için doğru yaşam tarzı nedir? Ne yaparsa, ne elde ederse bir insan tatmin edici bir hayat yaşadığını söyleyebilir? Kimisi mutlu olmak ister, kimisi para. Ben bir şeyler bırakmak istiyorum. Bence bir insanın hayatında yapabileceği en güzel şey çevresine yardımcı olmaktır. Ben 4.5 yıldır manga aleminin içindeyim, ve ben tüketici olmaktansa üretici olmayı isteyen biriyim. Hem bu bahsettiklerim sebebiyle, hem de kendi sevdiğim şeyleri başkalarıyla paylaşabilme adına gönüllü çeviri yapıyorum.” (T.Ç. 9)

4.3.6. Kültürel akupunktur/rehabilitasyon/rahatlama

Bu soru kapsamında değinilen son başlıkta, ilgili görüşmeciler deneyimledikleri gönüllü çeviri pratikleriyle, kültürel akupunktur olgusu arasındaki neden-sonuç ilişkisine dikkat çekmektedirler:

“Naruto animeyi bitirmiştım ve o zamanlarda beni motive eden şeyin Naruto heyecanı olduğunu söyleyebilirim. Diğer yandan benim gibi İngilizce bilmeyen birçok insanın mangayı türkçe okuyabilmesi için bu işe girdim. Hatta Türkiye’de ilk online manga okuma sitesini ben yaptım diyebilirim (<http://narutomangaoku.awardspace.com>). Oldukça amatör olmasına rağmen zamanında biraz rağbet görmüştü. [...] Yani aslında motive olmamın sebebi başlarda Naruto ve Bleach sevgisi, photoshop’umu ve ingilizcemi geliştirme ve de birçok insanı bu mangalardan mahrum bırakmamaktır.” (T.Ç. 10)

Yukarıda yer verilen görüşmecinin yanıtındaki vurgu noktaları, bir diğer görüşmecinin aşağıdaki ifadesiyle desteklenmektedir:

“[...] Çeviri işine devam ettikçe ise, gururdan çok tatmin duygusu beni sardı. İnsanlara çok kaliteli bir çeviri ile manga okutup ya da anime izletmek, bir şeyleri çok iyi başardığın hissini yaşamak... İşte insanı motive eden ve

yüreklandiren şeyler bunlar... Çünkü bu iş, keyiften ziyade zorunluluk haline gelirse sıkıcı olmaya başlar.” (T.Ç. 12)

Söz konusu olan üçüncü soru kapsamında, tara-çevirmenlerin bu yönde deneyimledikleri gönüllüğe dayalı kültürel üretim pratikleri arkasında gizlenen yeni toplumsallıklara ilişkin gerçeklikler görünür kılınmaktadır.

4.4. Tara-Çevirmenler ve Anonimlik Olgusu Üzerine

Söz konusu olan dördüncü soru çerçevesinde, tara-çevirmenlerin, topluluk içerisinde kullandıkları rumuzlar aracılığıyla ürettikleri anonim kimlikleri gündeme getirilmektedir. Bu bağlamda, tara-çevirmenlerin, bu doğrultuda, anonim kimliklere başvurmalarındaki etkenlerin neler olduğu sorusu yöneltilmektedir. Aşağıda yer verilen ilgili katılımcıların yanıtları, çevrimiçi-çevrimdışı kimlikler, yakınsama kültürü, anlatısal düşünme, kahraman yaratma ve nefret söylemi gibi yeni toplumsallıklara ilişkin dinamiklere ve yeni medya ortamlarında yaşanmakta olan iletişim odaklı etik sorunsallara dikkat çekmektedir.

4.4.1. Yakınsama Kültürü

Aşağıda değinilen ilk verilerde, anonim kimliklerin şekillenmesinin kendiliğinden geliştiği gerçeği üzerine vurgu yapılmaktadır. Burada, daha önce de ifade edildiği gibi, yeni medya ortamlarına ilişkin iletişimsel nitelikler, -dijitallik, etkileşimsellik, multimedya biçimselliği, hipermetinsellik, kullanıcı türevli içerik üretimi, yayılım ve arayüzde (çevrimiçi) mevcudiyet hissi (bkz. Bölüm 1.3)- ve bununla birlikte sosyal medya ağları etrafında biçimlenen yakınsama kültürü (Jenkins, 2005; 2006a; 2006b), çevrimiçi ve çevrimdışı kimlikler arasındaki ayrımı ortadan kaldırmaktadır. Sanal kimliklerin, gerçek hayatın birer uzantıları olarak yapılandığı gerçeği, tara-çevirmenlerin bu yöndeki yanıtlarında yoğun olarak üzerinde vurgulanmaktadır. Örneğin, T.Ç. 1 kodlu katılımcı, anonimlik olgusunu defakto standart kavramıyla açıklamaktadır:

“Benim için bu artık sadece bir defakto standart, birçok arkadaşım için de böyle; birbirimizi isimlerimizle de biliyor, ara sıra buluşup muhabbet de ediyoruz [...]” (T.Ç. 1)

Bir diğer katılımcı ise aynı yaklaşımdan yola çıkarak, özgür ifadeyi koruyan bir olgu olarak anonim kimliğe önem vermektedir:

“Nickname denilen şey bence insanın kendinin o şekilde bilinmesinin istenme şeklidir o yüzden sakladığım yok isteyen forumlarda " Jlesar e-mailini verde konuşalım az" dediğinde yok olamaz falan gibi şeyleri yapmayacağımdan dolayı pek sıkıntı görmüyorum o konuda.” (T.Ç. 3)

Aynı düşünsel düzlem takip edildiğinde, bir diğer tara-çevirmen, anonim kalmayı tercih etmesindeki eğilimi işin doğasında var olarak kavramsallaştırdığı söylemiyle açıklamaktadır:

“Çevirilerimle tanınma gibi bir kaygım yok, yakın çevrem biliyor zaten bu işle uğraştığımı. Ayrıca nickname kullanmak bu yaptığımız işin doğasında var sanırım, şimdi Akın, Murak, Burak isimleriyle yapsak bu işi o kadar hoş durmaz sanki. Çok da kafa patlatmadım bu durumun üstüne açıkçası.” (T.Ç. 6)

Sıradaki katılımcı, kullandığı anonim kimliğine yönelik hayatının bir parçası olarak atfettiği görüşünü şu şekilde ifade etmektedir:

“Kesinlikle kimliğimi gizlemiyorum. Her an ulaşılabilirim. Yaptığım işin arkasındayım. Gündelik hayatımın bir parçası dijital ortamda oluşturduğum kimliğim.” (T.Ç. 7)

Bir diğer tara-çevirmen ise, nick’ler bir parçamız haline gelmiştir ifadesiyle bu doğrultudaki görüşlerini ortaya koymaktadır:

“Sanal aleme ilk girdiğimizde yaşın getirdiği heyecanla genelde ilginç nick'ler kullanmaya başladık. Zamanla bu nick'ler bir parçamız haline gelince de bırakamadık [...].” (T.Ç. 11)

Bu başlık altında değinilen son görüşte ise, ilgili tara-çevirmen anonimlik olgusuna yönelik düşüncelerini şu şekilde bildirmektedir:

“Gerek yok. Benim çeviri yapmaktan beklentim Türkçe manga miktarını arttırıp yabancı dile hakim olamayanlara da okuyacak bir şey vermek, ismimi vermek bu amaca hizmet edecek olsaydı hemen şimdi gider yazardım.” (T.Ç. 9)

4.4.2. Anlatısal Düşünme ve Açılış Karakterleri Yaratma

Söz konusu olan tematik çözümleme çerçevesinde, tek bir katılımcının ifadesi bulunmaktadır. İlgili tara-çevirmen bu yöndeki açıklamasıyla, anonimlik olgusu ile yeni toplumsal hareketler arasındaki ilişkiselliğe dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, tara-çevirmenlerin hayranı oldukları anime/manga karakterleriyle özdeşleşmeleri

sonucunda yarattıkları anonim kimlikler, anlatısal düşünme (Canning&Reinsborough, 2015a) ve kahraman yaratma (Canning&Reinsborough, 2015b) gibi yaratıcı aktivist eylem planına ilişkin taktiklere işaret etmektedir. İlgili tara-çevirmenin, bu yöndeki saptamasını doğrulayan ifadesi aşağıda yer almaktadır:

“Manga dünyasında çeviri/ edit yapanların nickname kullanması tamamen teamül gereği olan bir şeydir. Yani bu insanlar kimliklerini gizlemek için çaba harcamıyorlar. Şu anda herhangi bir manga forum sitesine girerseniz oradaki üyeliklerin yüzde 70'inin anime/ manga karakterleri olduklarını görürsünüz [...].” (T.Ç. 12)

4.4.3. Nefret Söylemi

Tara-çevirmenlerin, anonim kimliklere yönelmelerini açıklayan son etken, yeni medya uygulamalarında nefret söyleminin (yeniden)-üretilmesi sonucunda kişi hak ve özgürlüklerinin ihlal edilmesi başlığıyla, saha çalışmasının merkezinde bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, aşağıda yer alan katılımcı tehdit vari yorumlar ifadesiyle yeni medya uygulamalarında üretilen nefret söylemine dikkat çekmektedir:

“Benim için gizleyip gizlememek önemli değil. Benim düşünceme göre nickname vermek daha iyi diğer hobi için yapılan işlerde olduğu gibi burada da iyi niyetli (tehdit vari yorumlar sarf edenler oluyor) olmayan okuyucu ve izleyiciler mevcut [...].” (T.Ç. 2)

Bir diğer ilgili katılımcı, sosyal medya ağlarında nefret söylemine dayalı taciz edilme sorunsalının altını çizerek, anonim duruşuyla bir tür korunma mekanizmasını harekete geçirdiğini belirtmektedir:

“Diğer arkadaşlarımdan neden böyle bir tercih yaptıklarını bilmiyorum. Ancak ben 25 yaşında bir insanım. 16-17 yaşındaki çocuklar benimle saygısızca konuşuyor, bu da hoşuma gitmiyor. [...] Bir de beni sevmeyen insan çok olduğundan, sosyal mecralarda taciz edilme gibi bir ihtimalim var.” (T.Ç. 4)

Bir diğer benzer ifadede de, tara-çevirmen başvurduğu hakarete uğramak ifadesiyle nefret söylemine vurgu yapmaktadır:

“ [...] İnsanların kim olduğumuzu bilmedikleri halde bize minnet duyması ziyadesiyle yeterli. İşin açıkçası görünür olacak olsak; yok efendim niye geç

bölüm geliyor, niye az bölüm geliyor ve benzeri bahanelere binaen hakarete uğramak.” (T.Ç. 8)

Benzer bir çerçeveden hareketle, başka bir tara-çevirmen anonim bir kimlik tercih etmesini, çevrimiçi mecralara yönelik duyduğu güven yoksunluğuyla duygusuyla ilişkilendirmektedir:

“Sanal bir ortamdayız ve çoğu insan kendini açığa vurmak istemiyor. Biz de bu yüzden nick olayına başvuruyoruz. Arada gerçek kimliğiyle iş yapanlarda oluyor elbette ve tanışmak isteyen olursa gerçek kişiliğimizi de gizlemekten çekinmiyoruz genelde”. (T.Ç. 10)

Anonimlik olgusuna ilişkin bir diğer ifade ise, tara-çevirmen sarf ettiği fişlenmeyelim sözleriyle, dijital gözetim ile veri madenciliğinin (bkz. Bölüm 1.7) birlikte işlediği sürece dikkat çekmektedir:

“Adımı soyadımı yazınca çok uzun oluyor. Üstelik bir hukukçu olduğum için ilerde devlette yüksek kademelere gelebilirim, fişlenmeyelim 😊”. (T.Ç. 13)

İlgili soru kapsamında elde edilen son veriye gelindiğinde, katılımcının değindiği hedef tahtası örneği, özel yaşamın gizliliğinin ihlal edilebileceğini vurgulamaktadır. Bu nedenle, tara-çevirmen, kullanıcıların anonim kimliklere ihtiyaç duyduklarına şu sözleriyle dikkat çekmektedir:

“[...]Başlangıçta, siteye ilk üye olduğumda falan, henüz tanımadığım bir ortama gerçek adımla girmekten de çekinirdim doğrusu; bir maskenin ardından konuşmak ortama alışma safhasını kolaylaştırıyor ve hızlandırıyor. Görünmez olmanın faydaları da var ayrıca. Bazen bir işinizde geçen bir cümle hasbelkader birçok insanın gözüne batıp sizi ilgili mecralarda bir süreliğine hedef tahtasına koyabiliyor. Böyle zamanlarda bu ilginin hayatınızın diğer alanlarına yansması pek tercih edilir olmuyor.” (T.Ç. 1)

Görüldüğü üzere, tara-çeviri topluluklarında, rumuzlar/takma adlar etrafında yapılanan anonim kimlikleriyle yer alan tara-çevirmenlerin, bu yöndeki tercihlerini açıklayan vurgu noktaları çeşitlilik göstermektedir.

4.5. Tara-Çeviri Stratejileri Üzerine

Beşinci soruya gelindiğinde, araştırma örneklemini oluşturan tara-çevirmenlerin, çeviri sürecinde benimsedikleri stratejiler irdelenmektedir (Ek 6). Bu bağlamda, gerek bireysel gerekse ekip olarak, tara-çevirmenlere uyguladıkları çeviri stratejileri sorulduğunda, tara-çevirmenlerin dikkat çektikleri niteliksel ve biçimsel unsurlar şu başlıklar altında bir araya gelmektedir²⁶:

- Kolektif strateji üretme teknikleri,
- Japon kültürüne özgü öğeler,
- Ses efektleri/yansımalar,
- Çevirmen/editör dipnotları, önsözleri ve sonnotları.

Japon çizgi-roman sanatı mangalarda öne çıkan görsel, işitsel ve kültürel içerikler, tara-çevirmenlerin tercihleri doğrultusunda Japoncadan ve/veya İngilizceden Türkçeye çevrilmektedir. Saha çalışmasından elde edilen veriler ışığında, tara-çevirmenlerin bu doğrultuda sundukları çözüm önerilerine ve bunları destekleyen tara-çeviri metinlerinden görsel kesitlere aşağıda değinilmektedir. İlk aşamada, tara-çevirmenlerden bir kısmının, çeviri sürecinde dilsel ve/veya teknik düzlemlerde karşılaşılan sorunların üstesinden gelebilmek için, parçası oldukları çevrimiçi toplulukların tasarladığı çözüm önerilerine değindikleri görülmektedir.

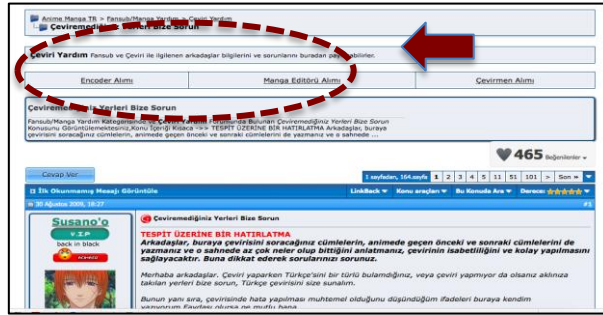
4.5.1. Kolektif strateji üretme

Aşağıda alıntılanan ilk ifade kapsamında, tara-çevirmen, AnimeMangaTR topluluğuna ait arayüzde oluşturulan *çeviri yardım* sekmesine dikkat çekmektedir (Şekil 54):

“Olabilirdi Türkiye Türkçeye uygun sözcükleri seçiyoruz bazılarını ise öyle bırakıyoruz (örn : Kyaa) böylece okuyucunun dikkatini de dağıtmamış oluyoruz. Ses efektleri için o efekt’e uygun veya o efekt’in yazılışına en yakın font’u kullanıyorum. Dipnotları genellikle Japonca kültürüne uygun terimleri ve espirileri açıklamak amacıyla sayfaya ekliyorum. [...] Gerektiğinde, sitemizdeki çeviri danışma başlığına başvuruyorum Takıldığım yeri öncesi ve sonrasıyla tarif edip diğer üyelerin önerilerini istiyorum. Her zaman mükemmel olmasa da illa ki kabul edilebilir bir öneri geliyor. Evet var öncelikli olarak kullanılacak fontları belirliyoruz, ondan sonra editlemeyi yapıyorum ve son kontrol için daha

²⁶ Araştırma örnekleminde yer alan T.Ç.12 kodlu tara-çevirmen, saha çalışması kapsamında bu soruya yanıt vermemiştir.

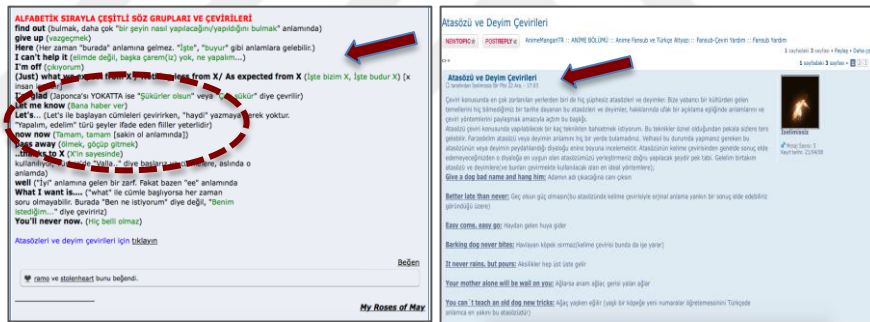
deneyimli olan çevirmen veya editörlere gönderiyoruz. Son olarak ta yayınlama başlıyoruz.” (T.Ç. 2)

Şekil 54: AnimeMangaTR Topluluğu Çeviri İçin Tavsiyeler Sekmesi

<http://animemangantr.turkforumpro.com/t978-ceviri> [12.03.2014].

Söz konusu olan bu sekme aracılığıyla, tara-çevirmenler, AnimeMangaTR platformu tarafından tasarlanan *alfabetik sırayla çeşitli söz grupları ve çevirileri ile atasözü ve deyim çevirileri* başlıklı yol gösterici içeriklere ulaşabilmektedirler (Şekil 55):

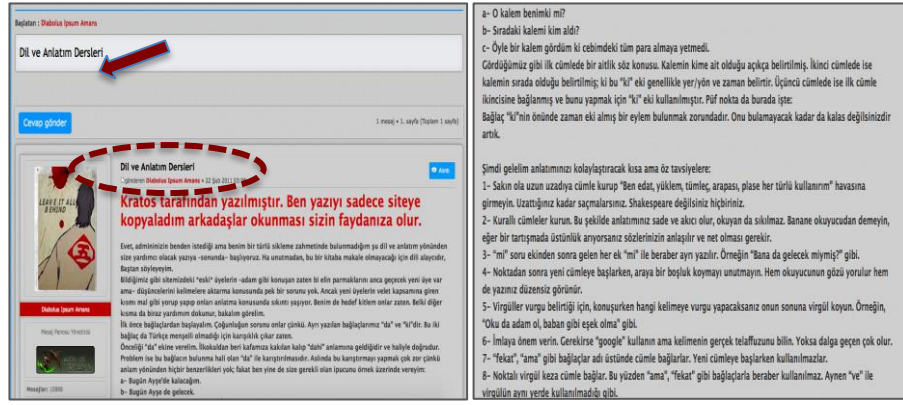

Şekil 55: AnimeManga TR Topluluğu Çeviri İçin Tavsiyeler Sekmesi (devam)

<http://animemangantr.turkforumpro.com/t978-ceviri> [12.03.2104].

Bir önceki örnekte olduğu gibi, aşağıda görüşlerine değinilen bir diğer tara-çevirmen, Kusunagi/Mangaturk topluluğunun web sitesinde yer alan *dil ve anlatım dersleri* adlı içeriğe dikkat çekmektedir (Şekil 56):

“Tabii ki var bu tür ses efektleri ve Japonca özellikler vb. bu tür şeyleri özenle yapıyorum [...].Genel olarak pek yok çünkü takımımızda ki çevirmen ve editörler çok yerinde ve iyi işler çıkaran kişiler o yüzden ufak tefek şeyler olmadığı sürece kimse kimsenin işine karışmaz çünkü zaten herkes kendi işinin ne olduğunu bilir. Forum sayfasına çok temelde herkesin işine yarayacak bazı kurallar koyduk.” (T.Ç. 3)

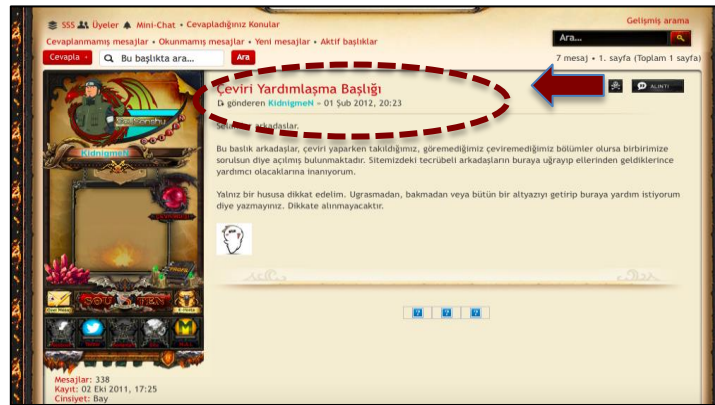

Şekil 56 : Kusunagi/MangaTürk Topluluğu ve Dil/Anlatım Dersleri Sekmesi

www.mangaturk.com/forum/duyuru/dil-ve-anlatim-dersleri-t1455.html [04.04.2014].

Bu kapsamdaki son örneğe gelindiğinde, ilgili tara-çevirmen, Kotonaru/Soutensubs topluluğu forum sayfasında yer verilen *çeviri yardımlaşma* başlığına, ifadesinde vurgu yapmaktadır (Şekil 57):

“[...] Çeviri kurallarımız sade ve net. Her çevirmen kendine ait bir tarza sahip olabilir ama Türkçeye gramer ve imla olarak hakim olmalı, İngilizce çeviriyi yaparken de en az hatalarda bulunmalı. Tabi bir de yardımlaştığımız forum sayfası.” (T.Ç. 5)

Şekil 57: Kotonaru/Soutensubs Topluluğu Çeviri Yardımlaşma Sekmesi

www.soutensubs.com/ceviri-yard-mla-ma-ba-l-t647.html [04.04.2014].

4.5.2. Tara-Çevirmen Ön/Son-Sözleri ve (Dip)-Notları

Tara-çeviri içeriklerinde yer alan kültürel öğeler ile ses efektlerinin/ yansımaların, İngilizceden ve/veya Japoncadan Türkçeye çevirilerinde, tara-çevirmenler ön/son-sözler ve (dip)-notlara başvurmaktadır.

- **Japon kültürüne özgü öğeler**

Bu çerçevede görüşleri değerlendirilen tara-çevirmen, Japon kültürüne özgü kavramların çevirisinde *yerelleştirme* (Venuti, 1995, 2000) tekniği yönünde bir strateji benimsediğini belirtmektedir. Kimi yerlerde ise görüşmeci, tara-çeviri içeriğine yerleştirdiği *çevirmen notu* ibaresine ihtiyaç duyduğunu sözlerine eklemektedir (Şekil 58):

“Çeviri de genellikle “Türkçe konuşan biri öyle bir durumda ne der” sorusuna cevap vermeye çalışırım. “Sizi bana sayıyla mı verdiler” gibi tabirleri benim elimin değdiği işlerde yer yer görebilirsiniz. [...]Belirli çeviri kurallarımız yok. Kültürel unsurlar da ses efektleri de çevirmenin tercihine kalıyor. Türkçe ifade etmeye gayret ediyorum. Bu mümkün olmadığında o tabirin okunuşunu yazıp not düşünüyorum. Ses efektlerinde de genellikle o efektin verdiği hissi Türkçede vereceğine kanaat getirdiğim “dank”, “çota”, “patırt”, “çırılınk” gibi sesler kullanıyorum. Tatmin edici bir ses bulamadığımda ise “fırla”, “tırs” gibi, oradaki hareketi veya hissi tarif eden fiilin kökünü kullanıyorum.” (T.Ç. 1)

Şekil 58: Baby Worldend Başlıklı Tara-Çeviri İçeriğinde Tara-Çevirmen Dipnotu

www.bato.to/group/_/a/amt-r3319 [09.10.2015]

Bir diğer tara-çevirmen, bu yöndeki görüşlerinde, Japon kültürüne özgü kalıpların Türkçeye çevirisinde uyguladığı *yabancılaştırıcı* (Venuti, 1995) çeviri yöntemine ve bununla birlikte tara-çeviri içeriğine eklediği çevirmen notuna vurgu yapmaktadır (Şekil 59):

“Japonca isimleri olduğu gibi yazıyorum. Bazı çeviri grupları Kakashi ya da Orochimaru gibi isimleri, Kakaşi, Oroçimaru şekilde yazıyor, ben bunu itici buluyorum. Ses efektlerini elimden geldiğinde gözden kaçırmamaya çalışıyorum, sesler anlaşılır olduğu da manga insanı daha çok içine alıyor. Saldırı isimleri

İngilizce ise Türkçeye çeviriyorum, bazen de olduğu gibi bırakıp altına not olarak yazıyorum. O kısım genelde editörün inisiyatifine kalıyor. Ekip olarak belirli kurallarımız yok, ancak hepimizin önceliği kalite.” (T.Ç. 4)

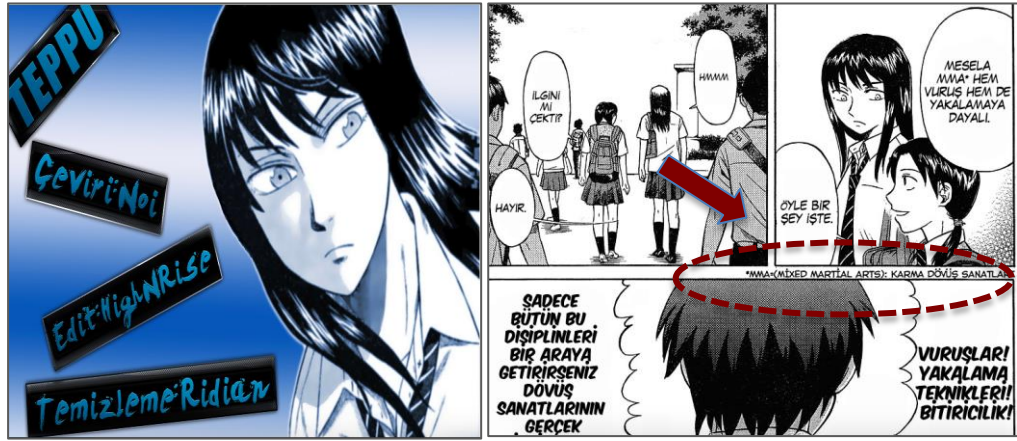

Şekil 59: İslam Başlıklı Tara-Çeviri İçeriğinde Tara-Çevirmen Notu

www.v-teammanga.blogspot.com.tr/p/island-tur-seinen [09.10.2015].

Yukarıda ifadesine yer verilen görüşmeciyile aynı görüşleri paylaşan bir diğer tara-çevirmen, aşağıda yer alan söyleminde, tara-çeviri içeriklerine eklemlediği *açıklayıcı dipnotların* önemini gündeme taşımaktadır (Şekil 60):

“İngilizcesinde açıklanmamış bile olsa ben bir dipnotla illa ki açıklamaya çalışıyorum Japon kültürüne özgü sözcükleri. Bunlar genelde yiyecek isimleri oluyor, veya mitolojik terimler. Ses efektlerini de genellikle çevirmeye çalışıyorum, fakat çok ters durumlar oluyor. Kaplumbağa sesi moo gibi. Onları ya o şekilde bırakıyoruz, veya komple siliyoruz. Okuyucunun hayal gücüne kalsın orası da.” (T.Ç. 6)

Şekil 60: Teppu Başlıklı Tara-Çeviri İçeriğinde Tara-Çevirmen Notu

http://bato.to/reader#72f09178c4f63a16_39 [09.10.2015]

Diğer bir görüşmecinin yanıtında belirttiği gibi, tara-çeviri içeriklerinde kaleme alınan *tara-editör notu* başlıklı metin-dışı öğeler, benimsenen çeviri stratejisinin göstergesi olarak ele alınabilmektedir (Şekil 61):

“Ekip olarak belirlediğimiz bir takım çeviri kuralı elbette var. Onlarda genelde özel isimler yer isimleri karakter isimleri oluyor. Ses efektlerini ise not olarak yazmaya özen gösteriyoruz genellikle.” (T.Ç. 7)

Şekil 61: Feng Shen Ji Başlık Tara-Çeviri İçeriğinde Tara-Editör Notu

www.bato.to/reader#6927df0106695119_22 [09.10.2015].

Çeviri sürecinde *yabancılaştırıcı* (Venuti, age) yaklaşımı uygulayan bir diğer tara-çevirmen, bu doğrultuda içeriğe eklediği *dipnotun* gerekliliğini şu şekilde açıklamaktadır (Şekil 62):

“Öyle özel bir şey yok. Japon dili ve kültürüne özgü kelimelere muamelem duruma göre değişmekle beraber şahsi tercihim kelimeyi olduğu gibi bırakıp bir açıklama dipnotu düşmektir. Şahsen ben manga okurken çevrilen dile uyarlanan Japonlara özgü kelimelerden ziyade olduğu gibi bırakılmış ve anlamı not düşülmüş kelimeleri yeğlerim.” (T.Ç. 9)

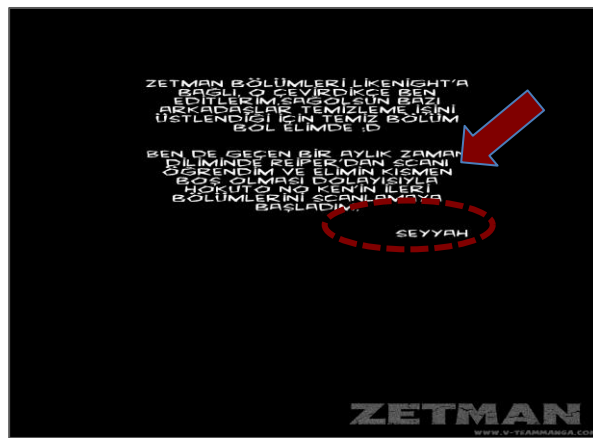

Şekil 62: Detroit Metal City Başlıklı Tara-Çeviri İçeriğinde Tara-Çevirmen Notu

http://oku.mangaframe.com/read/detroit_metal_city/tr/0/22/page/3 [10.09.2015]

Bu bölümde yer verilen son örnekte, görüşmeci, çeviri sürecinde kaleme aldığı *sonsöz* niteliği taşıyan metinleri öne çıkarmaktadır (Şekil 63):

“Biraz daha eğlenceli olması için karakter konuşmalarını şiveli yapıyorum bazen. Manganın özüne dokunmayacak şekilde ufak ekleme-çıkarmalar yapıyorum. Hatta okura, editör olarak manganın akışını bozmayacak şekilde mesajlar yazıyorum [...]. ☺ (T.Ç. 13)

Şekil 63: ZET MAN Başlıklı Tara-Çeviri İçeriğinde Tara-Editör Notu

<http://www.manga-tr.com/read-zetman-chapter-108.html> [11.09.2015]

- **Ses efektleri/Yansımalar**

Bu bölümü sonlandırmadan önce benimsenen çeviri stratejileri kapsamında, tara-çevirmenlerin değindiği son göstergeler, tara-çeviri içeriklerinde öne çıkan ses efektlerine (işitsel öğler, yansımalar) ilişkin olanlardır. Aşağıda görüşleri paylaşılan tara-çevirmen, ses efektlerinin Japoncadan Türkçeye çevirisinde *açıklama* yöntemine yöneldiğini vurgulamaktadır (Şekil 64):

“Çevirilerde doğal ve günlük konuşmaya özen gösteririm. Ses efektlerini genelde çeviririm. Ama orjinal halini olduğu gibi bırakıp yeni bir balon ekleyip çevirerek açıklama yapma yoluna giderim. Ekip olarak isimleri türkçe yazmak gibi bir kuralımız var. Mesela "uchiha" ismi kanjiyle yazılırken "ç" kanjisi kullanılarak yazılıyomuş. İngilizce de "ç" harfi mevcut olmadığından "uchiha" şeklinde çeviriliyo. Biz bunu çevirirken okunduğu gibi türkçeleştiriyoruz, "uçiha" şeklinde. Ayrıca daha önceki çevirilerde bi harekete "dümdüz durup karşıya bakma saldırısı" dediysek bunu ekip veritabanına ekleyip sonraki bölümlerde aynı hareketi, çevirmen farklı olsa bile aynı şekilde çevirmek gibi bir kuralımız var.” (T.Ç. 11)

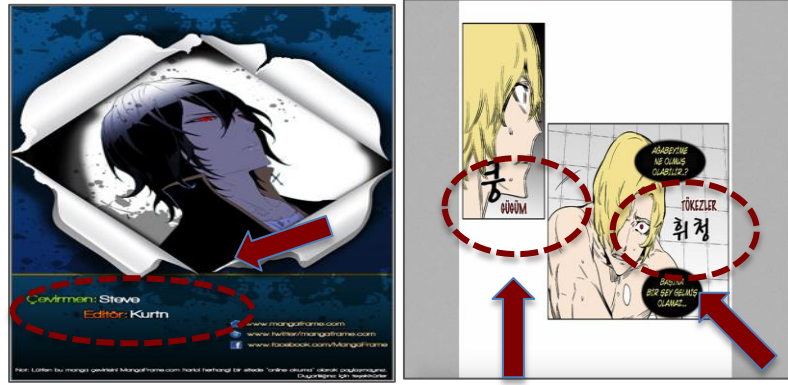

Şekil 64: Feng Shen Ji Başlık Tara-Çeviri İçeriğinde Ses Efektlerinin Çevirisi

www.bato.to/reader#6927df0106695119_22 [15.09.2015]

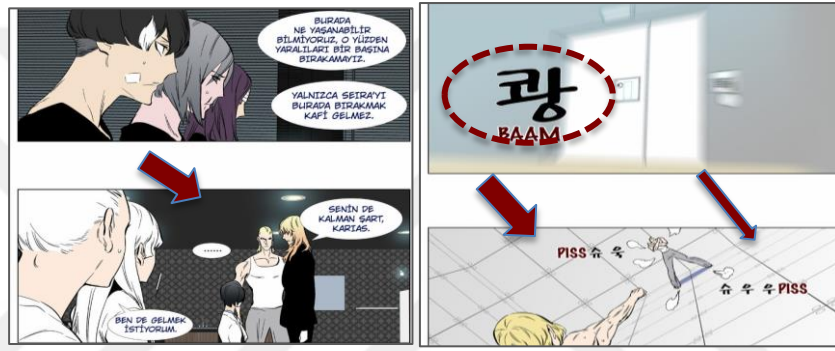
Japon kültürüne özgü ses efektlerinin çevirisinde *not düşme* tekniğini kullanan bir diğer tara-çevirmenin ifadesi şu şekildedir (Şekil 64-65):

“Ses efektlerini hayalimde canlandırıp doğadaki karşılıkları ile yansıtmaya çalışıyorum. Ses efekti anlamında ise: ... diye not düşüyorum resmi tahrif edeceğimi düşündüğüm kimi yerlerde. Arka planı tahrif etmeden temizleyebilirsem not düşmeden direkt olarak ses efektini yerleştiriyorum.” (T.Ç. 8)

Şekil 64: Noblesse Başlık Tara-Çeviri İçeriğinde Ses Efektlerinin Çevirisi (1)

ww.oku.mangaframe.com/read/noblesse/en-us/0/373/page/1 [03.10.2015].

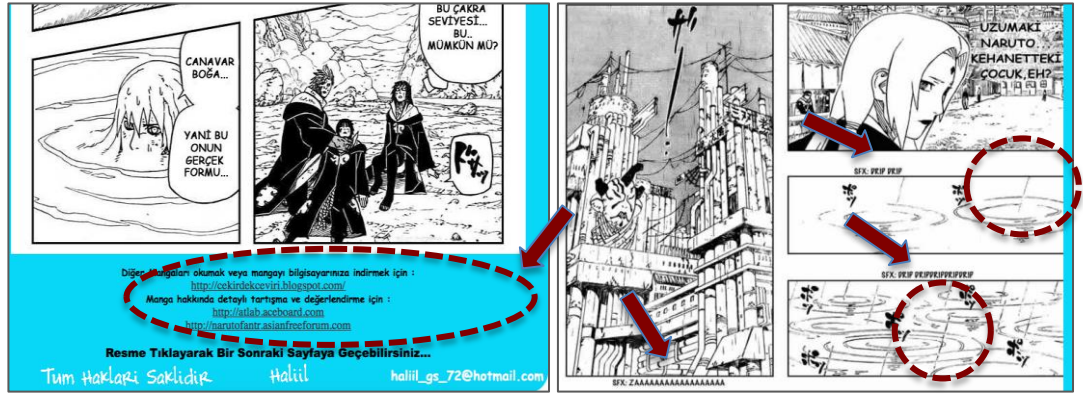

Şekil 65: Noblesse Başlıklı Tara-Çeviri İçeriğinde Ses Efektlerinin Çevirisi (2)

www.oku.mangaframe.com/read/noblesse/en-us/0/373/page/1[03.10.2015].

Üzerinde durulan son örnek kapsamında, aşağıda söylemine yer verilen tara-çevirmen, diğer katılımcıların görüşlerine paralel eksenle, ses efektlerinin çevirisinde *not düşme* yöntemine başvurduğunu sözlerinde ifade etmektedir (Şekil 66):

“Japonca kelimelerde Türkçe'ye özgü ses veren kelimeleri okunduğu gibi yazıyoruz. Kakaşi, Uçihai İtaçi gibi. Bu stilimize alışamayan ve bize eleştiri yapan birçok okuyucu oldu. Ama Türkiye'de bu işi lisanslı yapan kişilerin bile bu kuralı uyguladıklarını görünce haklılığımızı gördük. Japonca jutsu vb. şeyleri Japoncasını bulup yazmaya özen gösteriyoruz. Altına küçük harflerle Türkçe çevirisini yazıyoruz. Ses efektlerini eskiden çevirmiyorduk, boş bırakıyorduk ama artık gereken yerlerde uygun şeyler bulursak çeviriyoruz. “ (T.Ç. 10)

Şekil 66: Naruto 409 Başlıklı Tara-Çeviri Örneğinde Ses Efektlerinin Çevirisi

http://narutomangaoku.awardspace.com/409_6.html [03.10.2015].

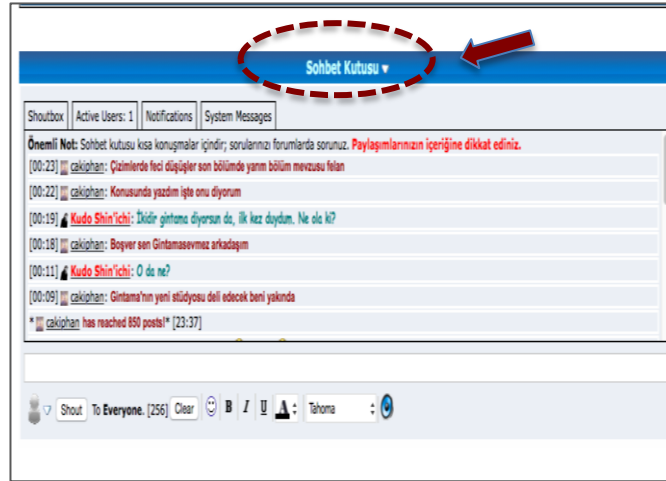
Yukarıda, saha çalışması kapsamında elde edilen veriler, tara-çevirmenlerin, çeviri sürecinde benimsedikleri stratejileri görünür kılmaktadır.

4.6. Çevrimiçi İletişim Kurma/Örgütlenme Pratikleri Üzerine

Saha çalışması kapsamında seçilen tara-çevirmenlere, topluluk içerisinde, tara-çeviri içeriklerine ilişkin üretim sürecinin her aşamasında geliştirdikleri iletişim kurma ve/veya örgütlenme pratiklerine yönelik sorular yöneltilmektedir. Bu bağlamda, elde edilen veriler iki aşamada değerlendirilmektedir. Birinci aşamada, görüşmecilere, topluluk içinde kurdukları iletişimin hangi mecralar aracılığıyla geliştiği sorulmaktadır. Tara-çevirmenlerin, bu doğrultudaki yanıtları benzer ifadeler etrafında şekillenmektedir (Şekil 67, Şekil 68, Şekil 69, Şekil 70, Şekil 71):

- Birinci örnek ifade,

“[...] Aynı ekipte olmadığımız arkadaşlara anında bir şey sormak için genellikle sitenin anlık mesajlaşma aparatını kullanıyoruz. Ekip arkadaşlarımızla ise bunun yanı sıra telefon, skype ve e-mail gibi mümkün olan bütün mecralardan haberleşiyoruz. Aynı ekipte olmadığımız arkadaşlara anında bir şey sormak için genellikle sitenin anlık mesajlaşma aparatını kullanıyoruz [...].” (T.Ç. 1)

Şekil 67: AnimeManga TR Topluluğu Sohbet Kutusu

<http://www.animemangatr.com/forum/index.php> [04.09.2015].

- İkinci örnek ifade,

“Ekip içi iletişim Skype grubundan sağlanıyor [...]” (T.Ç. 7)

Şekil 68: Tortuga Çeviri Topluluğu Sohbet Uygulaması

<http://tortuga-ceviri.blogspot.com.tr> [04.09.2015].

- Üçüncü örnek ifade,

“İletişimi buradan, skype üzerinden hallediyoruz [...]” (T.Ç. 6)

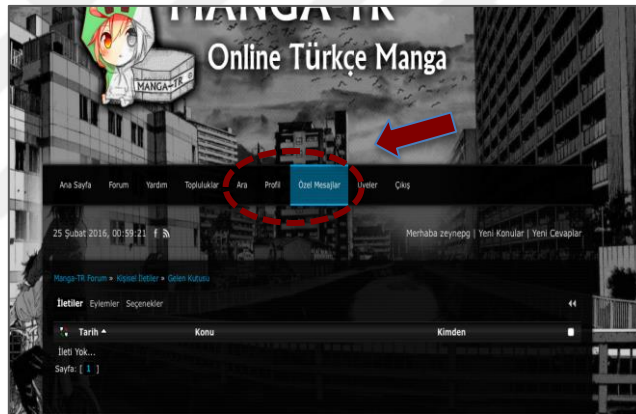

Şekil 69: Kotonaru/ Soutensubs Topluluğu MChat Uygulaması

<http://soutensubs.com/mchat.php#mChat> [04.09.2015]

- Dördüncü örnek ifade,

“[...] Belli bir sohbet ortamımız var elbette ama bunu kontrol altında tutmaya çalışıyoruz.” (T.Ç. 12)

Şekil 70: V-Team/ MangaTR Topluluğu Özel Mesaj Uygulaması

<http://www.manga-tr.com/forum/pm/> [04.09.2015].

- Son örnek ifade de ise,

“[...] Ekip içi iletişimi genellikle sanal olarak sağlarız [...].” (T.Ç. 11)

Şekil 71: Çekirdek Çeviri Topluluğu Facebook Uygulaması

<https://www.facebook.com/Cekirdek.Ceviri> [04.09.2015]

İkinci aşamaya gelindiğinde, tara-çevirmenlerin, ağlar oluşturan çevrimiçi iletişim pratiklerinin içeriksel niteliklerine ilişkin görüşlerine başvurulmaktadır. Bu çerçevede, tara-çevirmenlere yönelik tasarlanan soru şu şekildedir:

- Tara-çeviri sürecinde, topluluk üyeleri (tara-editör/çevirmen/düzenleyici vd. eyleyiciler) arasında gerçekleşen bilginin üretiminde/dolaşımında (üretim, kontrol aşamaları) benimsenen örgütlenme modeli hangi ilkelere dayanmaktadır?

Bu sorunun ikinci basamağında, katılımcıların yanıtları ışığında, tara-çeviri hareketlerinin ağ merkezli örgütlenme biçimleri aşağıda vurgulanan kavramlar etrafında değerlendirilmektedir.

4.6.1. Demokratik değerler ve tartışma kültürü

Bu soru kapsamında görüşüne yer verilen ilk tara-çevirmen, toplulukta katılımcılar arasında kurulan katılıma ve paylaşıma dayalı bilgi üretim/dolaşım ağını gündeme getirmektedir (Binark ve Bayraktutan, 2013):

“Mangalarda çeviri editi nadir. Redaktör sayımız artarsa ileride yavaş yavaş yerleşir diye umuyorum. Ama dizgi sonrasında işleri birbirimize gösterip fikir aldığımız oluyor. Tatmin olmadığımız yerlerde de birbirimize danışıyoruz [..].”
(T.Ç. 1)

Yukarıdaki örnekte vurgulanan tartışma kültürüne özgü demokratik değerler, bir diğer tara-çevirmenin görüşleriyle desteklenmektedir:

[...] Çevirmenler kendi aralarında beyin fırtınası yapıyorlar elbette daha iyi sonuca ulaşmak için.” (T.Ç. 7)

Bu başlık altındaki son örnekte, görüşmeci, kullanıcılar arasında geliştirilen eleştirel ve sorgulayıcı düşünme alışkanlığına odaklanmaktadır:

“Makul düzeyde Türkçe kelime haznesine ve dil bilgisi kuralına haiz olduğum için arkadaşlarımla bölümü yayımlamadan önce istişare yapabiliyoruz. Şöyle desek daha mı güzel olurdu, bu karakter böyle der miydi şeklinde. Hataya düşülmüş imlalarda düzeltme yapıyorum. Genellikle internet üzerinden, bazen de telefonla görüşüyoruz.” (T.Ç. 8)

4.6.2. Yatay örgütlenme biçimi, koreografik liderlik algısı

Yatay örgütlenme biçimini ve koreografik liderlik (Gerbaudo, 2014) algısını öne çıkaran bu alt başlık çerçevesinde, tara-çevirmen, yeni medya ortamları etrafından şekillenen özerk iletişim ağının (Castells, 2013) belirli bir merkezi olmamasına ve iletişimin çok sayıda merkez arasındaki etkileşim sayesinde üretiliyor olmasına dikkat çekmektedir:

“[...] Tabi ki grupta çevrilen her seriyi her ekip üyemizde okuyor.” (T.Ç. 6)

Sıradaki görüşmeci, internet ağı etrafında şekillenen iletişim pratiklerinin farklı niteliklerine değinmektedir. Bu bağlamda, içeriklerin üretim, tüketim ve dolaşım süreçlerinde resmi bir lidere, kontrol merkezine ve hiyerarşik örgütlenmeye ihtiyaç duymadıklarını sözlerine eklemektedir:

“Skype üzerinden konuşuyorum. Editörler kendi aralarında sıkça paslaşır, ancak ben çeviri konusunda katıyımdır. Kendi işimi başkasına yaptırmamayı tercih ederim. Ekip olarak birbirimizde güvendiğimiz için, genelde yeni seri seçimlerinde birbirimize danışırız.” (T.Ç. 4)

Aynı düzlemde devam edildiğinde, tara-çevirmen, yeni medya temelli iletişim ağlarında, kullanıcının deneyimlediği kültürel üretim sürecinde, öz-kontrol becerilerini geliştirdiğini vurgulamaktadır:

“[...] Takımımızda ki çevirmen ve editörler çok yerinde ve iyi işler çıkaran kişiler o yüzden ufak tefek şeyler olmadığı sürece kimse kimsenin işine karışmaz çünkü zaten herkes kendi işinin ne olduğunu bilir.” (T.Ç. 3)

4.6.3. Markalaşma, Damgalanma

Söz konusu olan alt başlık kapsamında, yeni toplumsal hareketler ekseninde, tara-çevirmenlerin, geliştirdikleri iletişim ağında, markalaşma/damgalanma (Fleming, 2015) yönünde eğilim gösterdikleri görülmektedir. Bu doğrultuda, ilgili tara-çevirmen, topluluk içerisinde, her bir tara-çevirmenin yetki ve sorumluluklarının belirlendiği görev dağılım sürecine şu ifadesiyle dikkat çekmektedir:

“Facebook'un grupları bizim başlıca iletişim aracımız. Çeviriyi yapan oraya ekliyor. Bütün arkadaşlar görüp, düzenleme yapabiliyor isterse ama tabi her manganın belli çevirmeni ve editörü var. İşleri olursa grup üyelerinden başkaları el atabiliyor.” (T.Ç. 10)

Markalaşma ve damgalanma ilkesi bağlamında, aşağıda görüşleri alıntılanan görüşmeciler, tara-çevirmenlerin her birinin, farklı görevlere yönelik uzmanlaşma yatkınlıklarını gündeme taşımaktadır:

“Evet. Bazı çeviriler konuşma akışına uygun olmaya biliyor. Bu noktada uygun olanlar cümle konusunda konuşuyoruz. Bir önceki sorunuzda da söylediğim gibi son kontrol için deneyimli editörlere ve çevirmenlere düzeltiyoruz. Benim çalıştığım ekipte site chat, skype, birbirimiz uzun zamandır tanıyorsak telefon ile iletişim kuruyoruz.” (T.Ç. 2)

“Ben sadece çevirip editlenmesi için editör arkadaşlarıma yolluyorum. Çevirmenlerin bir diğerinin işinin kalite kontrolü yapması ekip başının verdiği bir karar olup onların şahsi isteğine ve sözü geçen çevirmenlerin tecrübe ve dil yeteneğine göre değişiyor, o yüzden kimisin işi kontrolden geçerken kimisi direk edite gider. Genelde iletişim için e-posta veya Skype benzeri sohbet programları kullanıyoruz. ” (T.Ç. 9)

Bu konu başlığı çerçevesinde, düşüncelerine değinilen son katılımcı, tara-çevirilerin üretim sürecinde uzmanlaşma konusuna atfettikleri önemin, topluluk içerisinde işbirlikçi, kolektif ve paylaşımcı (bkz. Bölüm 2.2) üretim algısını beslediğini sözlerine eklemektedir:

“Msn kalkınca skype kullanıyoruz iletişim için. Son kontrol Marco'da, herkes elindeki işi halledip de güncel geldiğinde ne var ne yok okuyup, bazen tartışıyoruz.” (T.Ç. 13)

4.6.4. Mesaj disiplini sanatı

Toplumsal hareketlerin yaratıcı örgütsel iletişim biçiminin dayandığı ilke olan mesaj disiplini sanatı ya da başka bir deyişle mesajdan sapmayın (Alario, 2015) çağrısı, bu soru kapsamında, saha çalışmasından çıkan bir diğer sonuçtur. Bu bağlamda, görüşmeci, toplumsal bir hareket olarak ilgili tara-çeviri topluluğunda benimsediği hedeften sapmama yönündeki eylem çağrısına ilişkin yaklaşımını şu şekilde açıklamaktadır:

“[...] Ekiplerin mükemmel uyuma sahip olması gerektiğini düşünmüyorum aslında. Manga çeviri grubunun amacı mangaları çevirmektir fazlası değil. Bu yüzden de ekip üyelerini birbirleriyle fazla yakınlaştırmaktan kaçınıyorum [...].” (T.Ç. 12)

4.6.5. Özerklik uzamı

Bu başlık altında, toplumsal hareketler etrafından biçimlenen çevrimiçi (sanal) uzam ve çevrimdışı (kent) uzamın melezleşmesinden doğan *özerk örgütlenme* sürecine değinilmektedir (Castells, 2013). Aşağıda ifadesi paylaşılan görüşmeci, tara-çeviri topluluklarında yaratılan sanal iletişim ağları kurma pratiğinin, çevrimdışı ortamlara taşınarak sürdürülebilir niteliğini şu şekilde vurgulamaktadır:

“[...]Ekip içi iletişimi genellikle sanal olarak sağlarız ama çok acil bi durum söz konusuysa telefonda kullanırız.” (T.Ç. 11)

4.6.6 Akran gruplarınca doğrudan harekete geçirilme

Saha çalışması kapsamında, bu bölüm için belirlenen son alt başlığa gelindiğinde, toplumsal tedavi çerçevesinde herhangi bir kullanıcının bir durum karşısında, akran gruplarınca doğrudan hareket geçirilme (Farrell, 2015) süreci gündeme gelmektedir. Bu bağlamda, aşağıda sözlerine değinilen tara-çevirmen, tara-çevirilerin üretim aşamasında, bir üyenin diğerleri tarafından uyarılma konusunu gündeme taşımaktadır:

“Çevirisinde çok hata bulunan arkadaşlar kontrolden sonra uyarılır, eğer düzeltemezse de arkadaş çeviri yapamaz bundan sonra. Ekip içi iletişim Skype yoluyla ve e-postalarla sağlanıyor. Skype'den önce MSN kullanıyorduk ama Microsoft sağ olsun, öldürmeyi seçti MSN'i ☺. ” (T.Ç. 5)

Görüldüğü üzere, bu soru kapsamında, ilgili tara-çevirmenlerin, çevrimiçi iletişim kurma/örgütlenme pratiklerinin niteliklerine değinilmektedir.

4.7. Tara-Çeviri Toplulukları Forum Sayfaları Üzerine

Söz konusu olan bu tematik başlığa gelindiğinde, ilgili tara-çevirmenlere, toplulukların arayüzlerinde yer alan forum sayfalarına yönelik görüşleri sorulmaktadır²⁷. Bu bağlamda, her topluluğa ait forum sayfasında, farklı konu başlıklarına odaklanan içerikler sunulmaktadır. Bu çerçevede, yaratılan her konu başlığı/tartışma konusu kapsamında, kullanıcılar/okurlar yorumlarını yazarak, fikirlerini paylaşmaktadırlar. Bilgilendirici, öğretici ve eğitici içeriklerin üretildiği çevrimiçi forum platformları, web 2.0 teknolojilerinin desteklediği yayılım, etkileşim vb. diğer teknolojik niteliklerle donatılmaktadır (bkz. Bölüm 1.3).

Bu soru kapsamında, ilgili tara-çeviri topluluklarının forum sayfalarından alınan görsel kesitlerde yer alan mültimedya içerikleri, tara-çevirmenlerin bu yöndeki görüşleriyle harmanlanarak, yeni toplumsal hareketlerin öne çıkan ilkeleri ekseninde çözümlenmektedir. Bu doğrultuda, öne çıkan temalar ve bunları destekleyen tara-çeviri topluluklarının forum sayfalarına ilişkin görsel içerikler, aşağıda paylaşılmaktadır.

4.7.1. Basit Kuralların Büyük Sonuçları Olabilir

Söz konusu olan bu başlık altında, her türlü topluluk/oluşum tarafından üyelere/katılımcılara sunulan basit kurallar dizisinin (Boyd, 2015: 176) yer aldığı katılım davetiyeleri, toplumsal hareketler bağlamında herkesin yetkili olduğu ve/veya bu yöndeki eylemlerin örgütlü bir tesadüf olduğu mesajını içermektedir Bu kapsamda, AnimeMangaTR topluluğu tarafından arayüzde oluşturulan *forum kuralları* ve *üyelere tavsiyeler* başlıklı içerikler öne çıkmaktadır (Şekil:72):

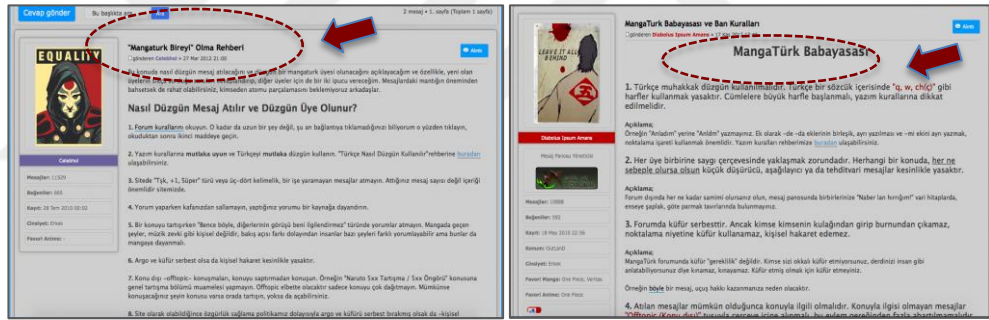
²⁷ T.Ç.7 kodlu tara-çevirmen bu soruya yanıt vermemiştir.

Şekil 72: AnimeManga TR Topluluğu Forum Sayfası

www.animemangatr.com/forum/tamamlanmiscalismalarimiz/duyuru [08.08.2015].

Aynı doğrultuda devam edildiğinde, Kusunagi/MangaTürk adlı topluluğun forum sayfası incelendiğinde, *Manga Bireyi Olma Rehberi*'ne ve *MangaTürk Babayası* başlıklı forum kurallarına, sözü edilen arayüzde yer verilmektedir (Şekil 73).

Şekil 73: Kusunagi/ MangaTürk Topluluğu Bireyi Olma Rehberi

www.mangaturk.com/forum/duyuru/mangaturk-babayasi-ve-ban [08.08.2015].

Kotonaru/Soutensubs topluluğuna ait arayüz incelendiğinde ise, *Forum Kuralları*'nı tanımlayan içerik basit kuralların büyük sonuçlar doğurabileceği kanısını güçlendirmektedir (Şekil 74).

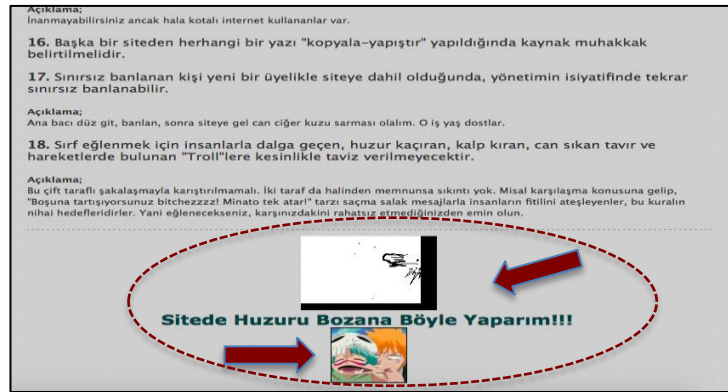

Şekil 74: Kotonaru/Soutensubs Topluluğu Forum Sayfası

<http://soutensubs.com/forum-kurallar-t279.html> [08.08.2015].

4.7.2. Sadece Beyin Fırtınası Değil Sanat Fırtınası da Yapın

Bu başlık, toplumsal hareketlerin örgütlenme biçimi olarak başvurulmuş sanat fırtınası (Saxon, 2015) yönteminin, farklı zekalara ve ifade biçimlerine alan yarattığı gerçeğine dayanmaktadır. Kusunagi/MangaTürk topluluğunun uyguladığı forum kurallarına ilişkin metin formatındaki içerik, multimedya uygulamalarıyla desteklenmektedir. Bu doğrultuda, ilgili topluluğun kullanıcıyla paylaştığı *Sitede Huzuru Bozana Böyle Yaparım!!!* başlıklı ifadeye ilişkin sanatsal ve yaratıcı multimedya içeriğine aşağıda yer verilmektedir (Şekil: 75).

Şekil 75: Kusunagi/MangaTürk Topluluğu Babayası Kuralları

www.mangaturk.com/forum/duyuru/mangaturk-babayasasi- [08.08.2015].

4.7.3. Emretmeyin, Etkinleştirin

Sözü edilen bu tematik başlık altında, toplumsal hareketler etrafında şekillenen ağ tipi, hiyerarşik yapıdan uzak, yatay örgütlenme biçiminin niteliklerine değinilmektedir. Bu bağlamda, tara-çeviri topluluklarında, katılımcıların yaratıcı üretim pratiklerini

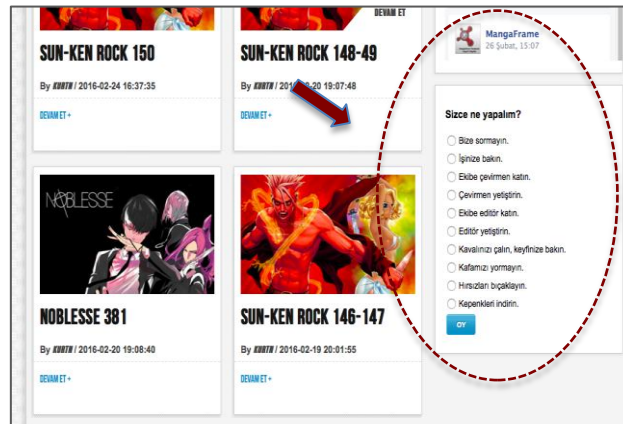
tetikleyen destekleyici ve etkinleştirici (Blume, 2015) liderlik yaklaşımının önemi vurgulanmaktadır. Çekirdek Çeviri topluluğunun benimsediği bu yöndeki hepimiz lideriz algısı, Twitter sosyal paylaşım sayfasında, topluluğun takipçilere yönelik paylaştığı aşağıdaki tweet içeriğiyle *Takipçilerimize soru; sizce çeviride kalite mi hız mı?* açıklanmaktadır (Şekil: 76).

Şekil 76: Çekirdek Çeviri Topluluğu Twitter Sayfası

<https://twitter.com/cekirdekceviri> [08.08.2015].

Aynı şekilde, tara-çevirilerin üretim sürecinde, takipçileriyle etkileşime, paylaşıma ve katılıma dayalı diyalog ortamının gelişmesini destekleyen bir diğer çevrimiçi oluşum Mangaframe topluluğudur. Bu bağlamda, ilgili topluluk tarafından forum sayfasında hazırlanan *anket çalışması* şu şekildedir (Şekil: 77).

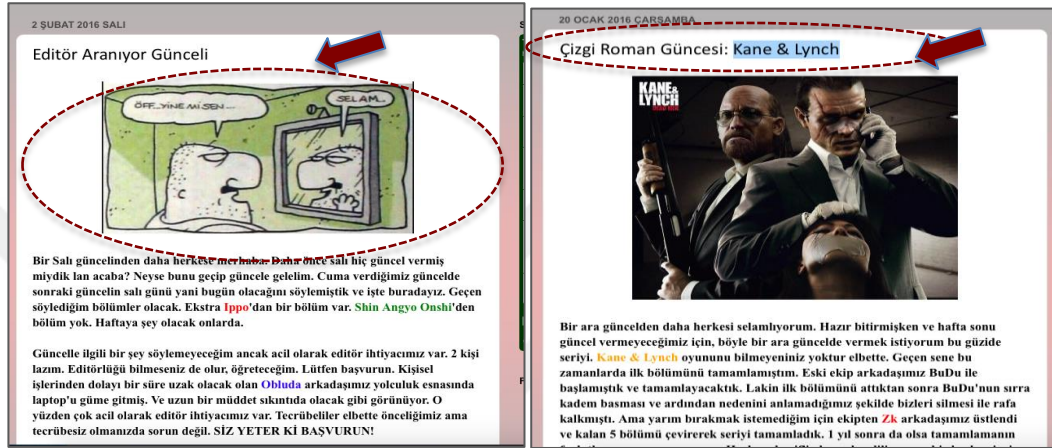

Şekil 77: Mangaframe Topluluğu Forum Sayfası

<https://www.mangaframe.com> [08.08.2015].

4.7.4. Kültürel Bilgi Birikimleri Olarak Memleri Kullanın

Bu aşamada, tara-çevirilerin ağlarda gerçekleşen dolaşım sürecinde, Tortuga topluluğu, multimedya içerikleriyle tasarlanan kültürel memlere (Reinsborough ve Canning, 2015c) forum sayfasında başvurmaktadır. Aşağıdaki örnekte, Tortuga topluluğu tarafından toplumsal dönüşümü yayan mesajlar ve örgütlenme araçları olarak kullanılan kültürel memler, ilgili forum sayfasında çizgi roman ve dijital oyun içeriklerinden oluşan görsel göndermeler etrafında biçimlenmektedir (Şekil: 78).

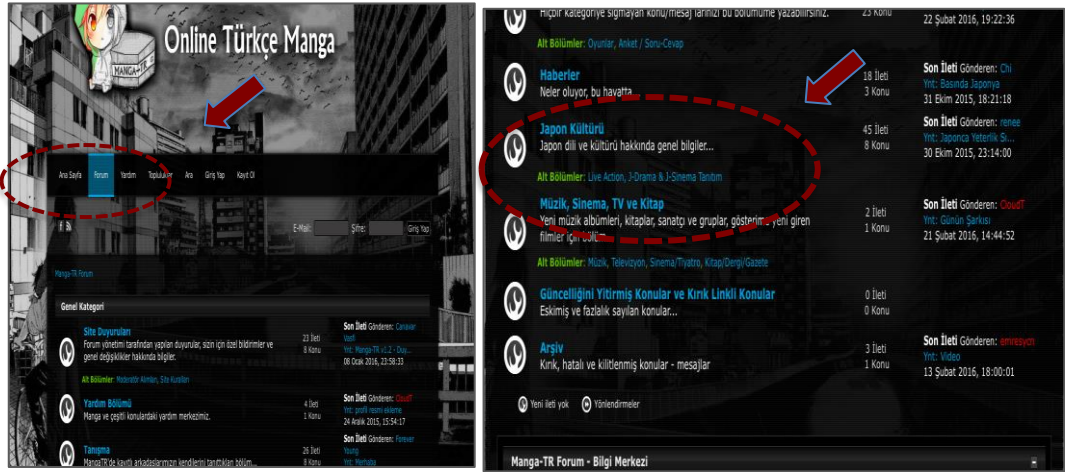

Şekil 78: Tortuga Topluluğu Forum Sayfası

<http://tortuga-ceviri.blogspot.com.tr> [08.08.2015].

4.7.5. Medyanın İşini Siz Yapın

V-Team/MangaTr topluluğu, kullanıcılarıyla paylaştığı tara-çeviri içeriklerinin yanı sıra, forum sayfasında takipçilerinin kullanımına, *müzik*, *sinema*, *kitap*, *Japon kültürü* vb. farklı medya türlerine ilişkin içerikler sunmaktadır. Bu bağlamda, yeni medya ve iletişim teknolojileri aracılığıyla, çevrimiçi toplulukların ortaya koydukları eylemlerin, ürettikleri içeriklerin/hikayelerin, bu mecralar üzerinden görünür kılınmaktadır (Bichlbaum, 2015a). Bu yönde, aşağıda örnek verilen tara-çeviri topluluğunun, içerik üretmeye ve geliştirmeye yönelik yapısını destekleyen görsel kesit aşağıda paylaşılmaktadır (Şekil: 79).

Şekil 79: V-Team/MangaTR Topluluğu Forum Sayfası

<http://www.manga-tr.com/forum/> [08.08.2015].

4.7.6. Ritüelin Gücünü Kullanın

Toplumsal hareketlerin örgütlenme sürecinde ritüel öğelere sıkça başvurulmaktadır. Bu bağlamda, ritüelin gücü, hem bireysel katarsis hem de duyguların ortak ifadesinin dışı vurumu için fırsat yaratmaktadır (Boyd, 2015b). Bu açıdan bakıldığında, Çekirdek Çeviri topluluğunun Facebook forum sayfasındaki *Mutlu Bayramlar* konu başlıklı paylaştığı bağlantı, ritüellere atfedilen önemi destekler niteliktedir (Şekil: 80).

Şekil 80: Çekirdek Çeviri Topluluğu Facebook Forum Sayfası

<https://www.facebook.com/Cekirdek.Ceviri/> [08.08.2015].

Forum sayfalarında, söz konusu olan tara-çeviri toplulukları tarafında üretilen ve paylaşılan çoklu multimedya içeriklerinin biçimsel ve içeriksel niteliklerini, toplumsal hareketlerin öne çıkan örgütlenme planlarına ilişkin taktikleriyle ilişkilendirdikten sonra, bu soru kapsamındaki bir sonraki çözümleme aşamasına geçilmektedir. Bu

bağlamda, forum panolarında yer alan kullanıcı/okur paylaşımlarına yönelik tara-çevirmenlerin görüşleri aşağıda belirlenen tematik başlıklar altında irdelenecektir.

4.7.7. Praksis mükemmelleştirir

Teori-eylem-değerlendirme döngüsüne dayanan praksis, bireyin gerçekleştirdiği eyleme yönelik eleştirel, sorgulayıcı, (öz)-düşünümsel kavrayış geliştirdiği yeniden yapılandırıcı bir üretim sürecine işaret etmektedir. Bu bağlamda, praksis mükemmelleştirir (Russell, 2015) ilkesini savunan tara-çevirmenin görüşleri şu şekildedir:

“Her tür yorum geliyor. Olumlu, teşekkür eden yorumlar bizi mutlu ediyor. “Şu ne zaman gelir, bu yok mu, vs” gibi yorumdan ziyade talepte bulunan sorular ise beni çok sinir ediyor şahsen. İyi kötü etkileniyoruz yani. Bir de hep övgü olmaz tabii, arada eleştiri yorumları geliyor. Onlar favorim. Bir işle uğraşıyorsam sürekli kendimi geliştirmem gerektiğini düşünürüm. Eleştiriler de bunda en önemli faktör.” (T.Ç. 6)

Aynı doğrultuda, diğer bir tara-çevirmen yanıtında praksis mükemmelleştirir ilkesini, kullanıcı/okur değerlendirmelerine yönelik benimsediği öz-eleştirel bakış açısıyla gözler önüne sermektedir:

“Hatamız olduğu konusunda yorum gelirse ve haklılık payı varsa düzeltmelere gidiyor ve uyarıyı yapana teşekkür ediyorum. Mantıklı her yorumu dikkate alıyorum.” (T.Ç. 8)

Bu alt başlık kapsamında devam edildiğinde, söyleminde, praksis mükemmelleştirir (Russell, 2015) ilkesinin izlerine rastlanan diğer bir tara-çevirmenin, aynı zamanda sembolik bir eylem olarak etik gösteri (Duncombe, 2015) düzenlemenin önemi üzerinde durduğu ve bu bağlamda ahlaklı bir şakacı kimliğine büründüğü görülmektedir.

“Bir ölçüde ☺ Yapıcı eleştirileri ve yorumları genellikle dikkate alıyoruz. Kendi adıma konuşursam, eksiklerimi gösteren iyi niyetli önerileri ve tavsiyeleri özellikle önemsiyorum. Yüksek perdeden yapılan “onu öyle demezler” tarzı yorumlara ise bazen nazıkçe “öyle de denebilir, ben öyle tercih ediyorum” diye karşılık veriyor, bazen de kulak tıkıyorum.” (T.Ç. 1)

Teori-eylem-değerlendirme döngüsüne dayanan praksis temelli, tara-çevirmen ve

kullanıcı/okur arasında gelişen diyalektik üretim sürecinin önemini dile getiren diğer görüşmecilerin ifadeleri şu şekildedir:

“Yapıcı yorumları her zaman değerlendiririz. Ama “çeviri nerde kaldı?” yada “bu bölüm çok kötüydü neden çevirdiniz ki?” gibi anlamsız mesajları görmezden geliriz. Eksiklerimizi bize bildiren üyelerimiz bizim için çok değerlidir. Gördüğü eksikliği en kısa zamanda gidermeye çalışırız.” (T.Ç. 11)

“Okuyuculardan gelen her yorumu okuyor ve değerlendiriyoruz. Sadece sitemiz üzerinden gelenleri takip edebiliyoruz ancak.” (T.Ç. 10)

“Mümkün mertebe dikkate alıyoruz. Sonuçta onların beğenerek okuması / izlemesi için bu işi yapıyoruz.” (T.Ç. 2)

Bir diğer tara-çevirmenin bu yöndeki vurgu noktası, gerçekleştirdiği eyleme yönelik öz-eleştirel yaklaşım sergiliyor olmasıyla açıklanmaktadır. Bunun yanı sıra, sözü edilen yorumlara geri bildirim sürecinde, ilgili tara-çevirmen stratejik şiddetsiz doğrudan eylem yaratma gücünü kullanarak, okuru karar ikilemine sokma ve sonrasında birlikte hareket etme olgularına vurgu yapmaktadır (Boyd, Russell, 2015: 166):

“Her zaman okurum. Ama bazı sivri insanlar çıkıyor ve “şu olayı beğenmedim” “Editiniz şu bakımdan kötü” “Çeviriniz şu bakımdan kötü” diyorlar. Bu arkadaşlara “o zaman buyur kendin gel de yap bakalım senin ki nasıl olacak görelim” diyesim geliyor ama internet ortamında olan ve tanımadığınız bir adam sizi ne kadar rahatsız edebilir ki. Olumlu yorumlara da kötü yorumlara da her zaman açığız ama yapıcı olduğu sürece.” (T.Ç. 3)

4.7.8. Nefret Söylemi Üretmeyin

Bu alt başlık çerçevesinde görüşlerine yer verilen tara-çevirmenler, kullanıcı/okur yorumlarıyla birlikte üretilen, yeniden-üretilen ve dolaşıma sokulan nefret söyleminin varlığına dikkat çekmektedirler. Bu bağlamda, görüşlerine değinilen ilk tara-çevirmen kullandığı *çamur atma* ifadesiyle, ilgili forum sayfasında nefret duygusu içeren öğeleri ön plana çıkarmaktadır:

“Forumlardaki eleştirilere açığız. Ancak benden kaynaklı bazı olaylar oluyor, bir nevi çamur atma işine dönüşüyor. Mesela adam çıkıp “Übel Blatt’ı başka yerden de okumuştum, sizin çeviriniz vasat bile değil” diyor, Halbuki Übel Blatt’ı bizden

önce hiçbir grup çevirmedi. Bu gibi insanlar yüzünden, yapıcı eleştirilere bile "acaba" gözüyle bakmaya başladık. Olayın benden kaynaklı yönü ise, manga çeviri olayında düşmanımın çok olması.” (T.Ç. 4)

Aynı düşünceleri paylaşan bir diğer tara-çevirmen ise, kullanıcı/okur yorumlarının değerlendirilme sürecindeki tutumunu, forum sayfalarında gizlenen *nefret söyleminin* varlığına gönderme yaparak açıklamaktadır:

“Yorumun içeriğine göre değişir.” (T.Ç. 13)

4.7.9. Şiddet karşıtı disiplini bozmayın

Bu alt başlığa gelindiğinde, forum sayfalarında, nefret içerikli söylemler üreten ve/veya paylaşan bireylere ve topluluklara yönelik karşı mücadelede, ilgili çevrimiçi topluluklar tarafından şiddet karşıtı disipline dayanan eylemler (Schneider, 2015: 148) aracılığıyla cevap verilmesinin önemi üzerinde durulmaktadır. Bu gibi durumlar karşısında, nezaketle kazanma ilkesinin, insani değerlerin öne çıktığı şiddet karşıtı felsefi yaklaşıma dayandığı gerçeği, tara-çevirmenin aşağıda paylaşılan ifadesiyle doğrulanmaktadır. Aynı zamanda, ilgili tara-çevirmenin, kullanıcı/okur yorumlarına yönelik oluşturduğu geri-bildirim metinlerinde teşekkür etmek gibi ifadelere ve gülümseme eylemini yansıtan görsel içeriklere başvurması kendisi tarafından yaratılan sempatik karakter imajını görünür kılmaktadır (Canning ve Reinsborough, 2015b):

“Teşekkür ya da iyi dileklerini sunanlara biz de teşekkür ediyoruz, etmesek de gülümseme ile karşılıyoruz. “Şu ne zaman gelecek, bu neden yok” tarzı sorular soranlara bir değerlendirme kıstasımız var. Mesela sorduğu seri bir hafta önce gelmişse ve kadrosunda eksik yoksa (ana sayfamızda hangi seride ne eksik var görülebiliyor) bu soruyu direkt siliyoruz, cevaplamıyoruz. Eğer sorduğu soru uzun zamandır gelmemiş bir seri ile ilgili ise, ona durumu açıklıyoruz. İngilizce çevirisi kalmamış olabiliyor, çevirmen ya da editörü meşgul olabiliyor vb. Birçok sebep var yani [...]” (T.Ç. 5)

Diğer görüşmeci, kullanıcı/okur yorumlarına yönelik topluluk tarafından belirlenen değerlendirme kriterlerine dikkat çekerek, bu şekilde şiddet karşıtı disiplini sürdürme ilkesine vurgu yapmaktadırlar:

“İnsanlar türlü türlü, kimisi çevirdiğimiz için teşekkür ederken kimisi yeterince hızlı çeviremediğimiz için şikayet eder. Teşekkür edenleri görmek bana şevk verse de, olumsuz mesajları görünce de ciddi anlamda rahatsız olduğumu

hissetmedim. Kimsenin keyfine çalışmıyorum, ne de onlar bana bunu yapmam için bir şey veriyor, şikayetleri olması pek umurumda olmuyor. Teşekkür edenlere biz teşekkür ederiz, ama yok gelip hakaret edecek ve şikayet edeceklerse, bana yazmalarıyla duvara bağırmaları arasında pek fark olmayacağını söyleyebilirim.” (T.Ç. 9)

4.7.10. Katılımcıları iyi ağırlayın

Bu soru çerçevesindeki son alt başlığa gelindiğinde, görüşleri alınan tara-çevirmen, tara-çeviri hareketlerinin sürdürülebilir olmasıyla, kullanıcı/okur yorumları arasındaki ilişkiselliğe dikkat çekmektedir (Smucker, 2015). Bu nedenle, görüşmeci, kullanıcıların/okurların takip ettikleri tara-çeviri topluluğu tarafından, kendilerine değer verildiğini ve takdir edildiklerini hissetmeleri gerektiği konusuna vurgu yapmaktadır:

“Şöyle diyim %60 o yorumlar sayesinde devam ediyoruz zaten amaç sayemizde bi kaç kişi daha manga okusun gibi yoksa aramızda toplaşır çevirmenler çevirir biz editler öle okuruz 😊”. (T.Ç. 12)

Görüldüğü üzere, tara-çeviri toplulukları tarafından tasarlanan forum sayfalarının biçimsel ve içeriksel nitelikleri değişkenlik göstermektedir.

4.8. Tara-Çevirmenler ve Yeni Medya Etiği Üzerine

Son soruya gelindiğinde, tara-çeviri pratiklerine yönelik etik sorunsallar saha çalışması verilerine dayandırılarak tartışılmaktadır. Bu bağlamda, tara-çevirilerin içerik anlamında üretimi ve yeni medyada yer alış biçimleri/dolaşımları, yeni medya etiğine ilişkin ilkeler (bkz. Bölüm 1.7) kapsamında irdelenmektedir. Daha önce ifade edildiği gibi, bu soru kapsamında, tara-çeviri pratiğine yönelik etik sorunları ve bu etik sorunların yarattığı durumlara ilişkin çözüm önerilerini ve konuyla ilgili sorumlu kişileri ve kurumları, tara-çevirmenlerin görüşlerine başvurarak gündeme taşımak amaçlanmaktadır. Bu çerçevede, yeni medya etiği, yeni medya ortamlarında ve uygulamalarında ortaya çıkan sorunlar ve bu sorunlara yönelik farkındalık olarak ele alınmaktadır (Binark ve Bayraktutan, 2013: 25).

Yeni medya ortamlarındaki, tara-çeviri içeriklerinin üretimini/dolaşımını/tüketimini yönlendiren etik yaklaşımları gündeme taşıyan bu soru kapsamında, tara-çevirmenlere sırasıyla üç alt soru yöneltilmektedir:

- Yeni medya etiği çerçevesinde, tara-çevirilerin üretim/dolaşım/tüketim süreçlerine yönelik görüşleriniz nelerdir?
- Bu süreçlere yönelik deneyimlediğiniz sorunsallar ve bunları tetikleyen koşullar hangileridir?
- Tara-çeviriler kapsamında deneyimlenen (yeni medya) etik sorunlar karşısında ne tür müdahaleler, kimler tarafından yapılmalıdır?

4.8.1. Yeni Medya Etiğinin Kavramsallaştırılması

Giriş sorusu olarak nitelendirilen ilk adımda, yeni medya etiği ve tara-çevirilerin üretim/dolaşım/tüketim süreçleri denildiğinde, tara-çevirmenlerin zihinlerinde bu yönde oluşan etik kavrayış üzerinde durulmaktadır.

Tara-çevirmenlerin bu yöndeki ortak kanıları şu ifadeler etrafında birleşmektedir: **“Bu kanunlardan etkilenmemek için bir önlem almış değiliz” (T.Ç. 8)** ve **“Önlem almıyoruz, düşünmüyoruz bile denilebilir; en azından kişisel olarak ben böyle düşünüyorum diyebilirim” (T.Ç. 10)**. Bu örnek ifadelere paralel düzlemde, tara-çevirmenler bu yönde geliştirdikleri etik yaklaşımlarını farklı vurgu noktaları çerçevesinde gündeme getirmektedirler.

- ***Ekonomik Çıkar Gözetilmemesi***

Yasal uygulamalar çerçevesinde, kaynak içeriğe yönelik *fikri mülkiyet/telif hakkı* kanunlarının taraflarınca korunduğunu dile getiren tara-çevirmenlerin söylemleri aşağıda yer almaktadır. İlk ifade de, tara-çevirmen, bu süreçte ekonomik çıkar gözetmedikleri gerçeğine vurgu yapmaktadır:

“Hiçbir zaman Türkçe yayımlanmayacak bir mangayı Türkçe bilen okurla buluşturduğum için suçlu bulunursam (ki bulunurum) kendimi ancak temel etik ilkeler üzerinden mantıkla savunabilirim. Tara-çeviri faaliyeti müellifin kazanmasına engel midir peki? Hayır [...].” (T.Ç. 1)

Aynı şekilde, aşağıda yer verilen alıntılarda, tara-çevirmenler bu süreçte kar amacı güdülmediği olgusuna dikkat çekmektedirler:

“Bu zamana kadar Türkiye’de para verip de dükkandan manga almak söz konusu değildi, haliyle kimse de gelip bize ücretsiz kar amacı gütmeyen çeviri yaptığımız için bir şey demiyor haliyle. Kimsenin işine çomak sokmadığımız için

bizim de “Ya telif haklarından mahkemelik olursak?” gibi bir düşüncemiz olmadı”. (T.Ç. 9)

“[...] Biz bu işten bir kazanç sağlamadığımız için sadece sevenleri okusun istiyoruz.” (T.Ç. 11)

Bir diğer tara-çevirmen tarafından dikkat çekilen nokta, tara-çeviri pratiğinin gönüllüğe dayalı bedelsiz olduğu gerçeğidir:

“İnternet ortamında manga çevirisi, editi yapan kişiler, telif hakkını ihlal ettiklerinden dolayı vicdan azabı çekmezler. Bu yalnızca Türkiye’de değil, dünyanın her yerinde böyledir [...]. Onun dışındaki tüm siteler korsandır ama bunun adına korsan yayın denmez. Manga çeviri işi, niteliği itibarıyla kamu hizmetine yakın bir türdür. Belli bir kitleye hitap eder, bedelsizdir, gönüllülük esastır [...].” (T.Ç. 12)

- *Açık Erişim Hakkı*

Saha çalışması kapsamında, bir diğer tara-çevirmen telif hakları çerçevesinde açık erişim ilkesinin altını çizmektedir:

“Olabildiğince etiğe uygun hareket ediyoruz [...]. Yapacağımız manga & anime raw olarak veya fansub sitelerinden izin alıp temin ediyoruz. Bu çeviriler içinde böyle oluyor.” (T.Ç. 2)

Yeni medya içeriklerinin, ulaşılabilirliği ve kullanılabilirliği gibi (yeniden)-üretimlerini/tüketimlerini/dolaşımlarını destekleyen hukuksal ilkeler bir sonraki görüşmecinin ifadesinde öne çıkmaktadır:

“Etik açıdan suçlu görmüyorum kendimi. Çevirdiğimiz mangalara Türkçe olarak ulaşma imkanı zaten yok okuyucuların. Bu yüzden yasal bir engelle de tabi değiliz.” (T.Ç. 6)

- *Hukuk Sistemi*

Yeni medya içeriklerinin üretim/dolaşım/tüketim süreçlerine yönelik Türk hukuk sistemindeki boşluklar diğer görüşmeciler tarafından vurgulanmaktadır:

“Yabancı ülkelerde –Avrupa’da mesela- telif hakları nedeniyle çoğu manga sitesi kapatıldı. Ama bu ülkede dış işleri bakanının "Kusanagi sen manga çeviremezsin

editleyemezsin" gibi bir şey demeyeceğini bildiğimden dolayı bu tarz şeyleri kafama takmıyorum". (T.Ç. 3)

"Elimizden gelse telif haklarını ödeyip, öyle çevirirdik. Ancak ne yazık ki böyle bir imkanımız yok." (T.Ç. 4)

- *Kültürlerarası Diyalog*

Tara-çevirmenlerin bu yöndeki etik kavrayışlarını açıklayan bir diğer vurgu noktası, kültürlerarası diyalog kurma pratiğine dayanmaktadır:

"[...] Sonuçta fan sayfalarıyız ve gönüllü oluşumlarız. Asıl amaç ülkeye bu kültürü aşlamak ve sevdirmek. (T.Ç. 7)

Bir sonraki ifadede, tara-çevirmen, kültürlerarası diyalogu güçlendirme vurgusu bağlamında benimsediği kültür ateşesi rolünün önemi üzerinde durmaktadır:

"Kafama takılan bir konu değil, Türkçe basıldı da biz mi almadık? One Piece'in 9 cildi yayımlandı Türkiye'de, bende hepsi var. Bizim sayemizde tanıtımı yapılmış oluyor, bir nevi kültür ateşesi sayılırız." (T.Ç. 13)

- *Çevrimiçi-Çevrimdışı Etkileşimi*

Bu alt soru kapsamında öne çıkan diğer vurgu noktalarında, ilgili tara-çevirmenler reklam olgusunun altını çizmektedirler ve Türkiye'de tara-çeviri pratiklerinin çevrimdışı manga yayıncılığı üzerindeki itici gücüne dikkat çekmektedirler:

"[...]Yani bizim yaptığımız, bir yerde manganın reklamı gibi bir şey. Üstelik bu reklam için yayıncının bir şey ödemesi de gerekmiyor [...]." (T.Ç. 1)

Aşağıdaki ifade, vurgu, çevrimdışı ortamlarda şekillenen manga okur kitlesine işaret etmektedir:

"[...] Yalnız Türkiye'deki manga basan yerlerin de cadı avına çıkmamaları için iyi bir sebebi var bence. Bizler olmayan bir kitle oluşturuyoruz. Bu yurtdışında da geçerli. Yani, internette okumayan adam, o serinin takipçisi olmuyor, kitapçada o mangayı görünce de almıyor. Ben böyle düşünüyorum, yani şu anda Türkiye'de manga basan yerlerin manga çevirisi yapanlara ihtiyacı var, en azından kendi ayakları üzerinde durabilecek hale gelene kadar. Ondan sonra cadı avına çıkabilirler ama ondan önce çıkacaklarını sanmıyorum. Ben onları da

haklı görüyorum. Kimse emek verdiği bir şeyin karşılıksız kalmasını istemez [...]”. (T.Ç. 5)

Tara-çevirmenlerin, aşağıdaki yeni medya etiğine ilişkin kapsamlı değerlendirmeleriyle birlikte bu tartışmayı sonlandırmak mümkündür:

“ [...] Ve eklemek isterim ki, Türkiye’de mangaların yayılıp bizim gibi grupların Türkiye manga endüstrisine zarar verdiği için kapatıldığı günü en çok ben görmek isterim. Türkiye’de bu kısmi manga satışının başlamasının yegane sebebi bizim gibi gruplardır. Ve bu tüm dünya için geçerlidir, bu yeni pazara potansiyel müşteri katanlar bizlerken yakın gelecekte gelip bize birinin dur diyeceğini hiç zannetmiyorum”. (T.Ç. 9)

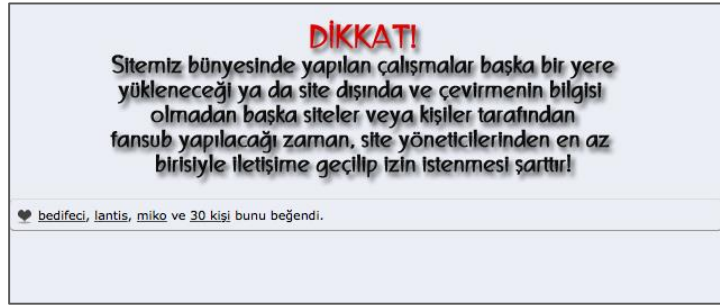
“ [...] Bugün belirli bir manga okuyucu kitlesi varsa ve gün geçtikçe büyüyorsa bu, şuanda manganın telifini alan Türk yayınevleri sayesinde değildir, tamamen bu işe gönül vermiş internet sitelerindeki gruplar sayesinde.” (T.Ç. 12)

Görüşmecilere, yeni medya etiği çerçevesinde yöneltilen alt sorulardan ikincisine gelindiğinde, tara-çevirmenlerin bu sürece yönelik deneyimledikleri sorunsalların neler oldukları sorgulanmakta ve bunların önlenmesi için toplulukların, arayüzlerde ürettikleri denetim mekanizmaları üzerinde durulmaktadır. Bu bağlamda, tara-çevirmenlerin tespit ettikleri etik sorunsallar ve bunlara yönelik çözüm önerileri aşağıda yer alan farklı başlıklar altında değerlendirilmektedir.

4.8.2. Kopyala Yapıştır Tarzı Tara-Çeviri İçerik Paylaşımı

Bu başlık altında değinilen tara-çevirmenlerin söylemleri, yer aldıkları toplulukların arayüzlerinde bulunan bilgilendirici görsel içerikler ile desteklenmektedir. İlk örnekte, görüşmeci, tara-çevirilerin, kopyala yapıştır tarzı içerik paylaşımı yöntemiyle çevrimiçi dolaşım sorunsalına vurgu yapmaktadır (Şekil 81):

“[...] Hatta başkalarını da bizim işlerimizi kullanmaya elimizden geldiğince teşvik ediyoruz. Yeter ki bize bir selam göndermeyi ihmal etmesinler [...]”. (T.Ç. 1)

Şekil 81: Anime Manga Topluluk Kuralları Örneği

www.animemanga.tr [21.10.2015]

Yeni medya etiği çerçevesinde, tara-çevirmenlerin karşılaştıkları bir diğer sorunsal, yeni medya ortamlarında kaynak göstermeden görsel ve yazılı içerik kullanımı adlı başlık altında yer almaktadır. Bu bağlamda görüülen tara-çevirmen intihal olgusuna dikkat çekmektedir (Şekil 82, Şekil 83):

“[...]Başkalarının kullanmaması konusuna gelince mangalarda bunu önlemek mümkün olmasa da animeler’de çeviriyi yaparken fansub sitemizi de ekliyoruz ve hardsub olarak video ekliyoruz. Tabi internete baktığınızda bunu gerçekten yapan kaç topluluk vardır??? Sizin çevirinizi alıp kendilerine aitmiş gibi paylaşıyorlar... Resmen intihal [...]”. (T.Ç. 2)

Şekil 82: Sensei No Bulge Başlıklı Tara-Çeviri Örneği (dış kapak)

<http://www.animemangatr.com/forum/manga/Sensei> [21.10.2015]

Şekil 83: Sensei No Bulge Başlıklı Tara-Çeviri Örneği (iç kapak)

<http://www.animemangatr.com/forum/manga/Sensei> [21.10.2015].

Tara-çeviri içeriklerinin dolaşım sürecinde, bir diğer görüşmeci, tara-çeviri topluluğuna ve tara-çevirmene/editöre ilişkin çevrimiçi kimlik bilgilerinin görünür olması gerektiğinin altını çizmektedir:

[...] Mesela ben Lone Wolf and Cub isimli seriyi çevirecektim, ancak Marmara Çizgi'nin Türkçe basılmış olarak yayınlayacağını öğrenince vazgeçtim. İstesem internet üzerinden çevirip satışları etkileyebilirdim, ama böyle şeylere ihtiyaç duymam, hem de ayıp denen bir şey var. Çevirilerimizi paylaşmama gibi bir kaprisimiz yok. Tek istediğimiz paylaşılrken grubumuzun ve bizlerin isimlerini yazdığı sayfanın çıkarılmaması.” (T.Ç. 4)

4.8.3. Tara-Çeviri İçeriğine İlişkin Yanıltıcı Etiketleme

Aynı soru ekseninde devam edildiğinde, tara-çevirmenler, içeriğe ilişkin yanıltıcı etiketleme sorunsalına dikkat çekmektedirler (Şekil 84):

“[...]Bir başkasının yaptığını kendin yapmışsın gibi lanse etmeyi kınamak da bunlardan birisi. Bunu yapan gruplar yaptığı anlaşıldığı anda prestij ve takipçi kaybederler. Yalnız bize de soranlara dediğimiz gibi, bölümler içine koyduğumuz “credits” denen sayfalar kaldırılmadığı sürece bu bölümleri paylaşabilirsiniz. Hatta satmadığınız sürece yazıcıdan çıkartıp, okuyabilir, matbaa'da basada bilirsiniz. Diğer manga gruplarının sıkça başvurduğu ama benim tasvip etmediğim bir önlem, tüm sayfalara site amblemi basılması. Bu hem manganın zaten taramada-Photoshop'dan geçmeden gelen orjinalitesini kaybetmesine katkı sağlıyor, hem de görüntü kirliliği yaratıyor. Bir de böyle olduğunda mangaya

sahiplik hissi veriyor ki bizler sadece elçiyiz, o nedenle kendi damgamızı basmamız yanlış olur. ” (T.Ç. 5)

Şekil 84: One Piece Başlık Tara-Çeviri İçeriğinin Credits²⁸ Sayfası Örneği

http://manga.soutensubs.com/read/one_piece_extra/tr/0/1/page/1 [21.10.2015].

Bir diğer tara-çevirmen, aynı şekilde içeriğe yönelik yanıltıcı etiketleme sorunsalına şu ifadeyle dikkat çekmektedir (Şekil 85):

“Webtoonlar internet üzerinden yayınlanıyorlar zaten. Başkalarının ise kullanmasında bir sakınca görmüyoruz. Bizim “credits” dediğimiz emeği geçenler sayfasını çıkarmadıkları ve kullanırken herhangi bir kar elde etmedikleri sürece tabii ki.” (T.Ç. 6)

Şekil 85: Kotonaru Topluluğu İçerik Kullanım Kuralları Örneği

http://manga.soutensubs.com/read/hungry_joker/tr/0/11/page/2 [21.10.2015].

Tortuga topluluğundaki tara-çevirmen yanlış ve yanıltıcı etiketlemenin bilinçli bir tutum olmasına vurgu yapmaktadır (Şekil 86):

“[...] Sadece ilk sayfada kimin çevirip düzenlediğini gösteren bir credits sayfamız var. Onun dışında serinin yazarı veya çizeri olmadığımız için serinin orijinaline zarar verecek her hangi yazı, logo gibi şeyler basmıyoruz. Ve bu logo basan

²⁸ Tara-çeviri içeriklerinin son sayfasında yer alan credits kavramı, Türkçede emeği geçenler ifadesiyle karşılanabilmektedir (söz konusu kavramın Türkçe çevirisi yazar tarafından önerilmektedir).

gruplara karşıym. Serinin yazarı değilsin çizeri değilsin yayıncısı değilsin ne haddine sadece Türkçeye kazandırdığın bir serinin orijinalini bozuyorsun?” (T.Ç. 7)

Şekil 86. Berserk başlıklı Tara-Çeviri İçeriği Örneği (ön/arka kapak)

<http://tortuga-ceviri.blogspot.com.tr/p/berserk.html> [21.10.2015]

4.8.4. Çevrimiçi Telif Haklarının İhlali

Saha çalışması süresince, içeriğe yönelik telif haklarının ihlali sonucunda başka bir kişinin emeği ile kazanç sağlanması sorununu dile getiren diğer katılımcıların, bu konuya yönelik saptamaları dikkat çekicidir (Şekil 87) :

Birinci örnek ifade,

“[...] Emeğe saygı açısından adımızın silinmemesi bizim için kâfi [...]”. (T.Ç. 11)

İkinci örnek ifade,

“[...] Hazırladığımız bölümlerin başka sitelerde paylaşıp emeğimiz üzerinden para kazanılmasından rahatsızım, emeği harcayan bizken insanların emektar yerine emek hırsızlarına bağış yapması saçmalığın daniskası. Bizim çevirdiğimiz anlaşılın diye kapak ve bitiş sayfalarına sitenin adını yazıyorum; fakat sanırım herkesin dikkatini çekmiyor ki bu kanaatin benden oluşmasının sebebi de bize minnet edilecek yerde bu emek hırsızlarına şükran sunulmasıdır.” (T.Ç. 8)

Şekil 87. Mangaframe Topluluğu Arayüz Örneği

http://oku.mangaframe.com/read/arslann_kahramanlk_ [21.10.2015]

Araştırma örneklemini oluşturan görüşmeciler, yukarıda sözü edilen tara-çevirilerin üretim/dolaşım/tüketim süreçlerini çevreleyen etik sorunsalları gündeme taşıdıktan sonra, bunların temelinde yatan koşullara yanıtlarında değinmektedirler. Bu bağlamda, tara-çevirmenlere göre, çevrimiçi iletişim ağının yeniliği, bu ortamlara ilişkin alternatif hukuksal düzenlemelerdeki boşluklar ve bu gibi dijital uygulamalara yönelik bireysel kullanıcıyı bilinçlendirecek eğitici yöntemlerin süreklilik kazanmaması, bu yöndeki etik sorunsalları tetikleyen koşullardır. Bu alt soru kapsamında, aşağıda değinilen tara-çevirmenlerin ifadelerinde öne çıkan vurgu noktaları şu şekildedir:

4.8.5. Hukuki Nedenler

Tara-çevirmenin, yeni medyadaki etik sorunların kökeninde yer alan hukuksal düzenlemelerdeki boşluklara ilişkin değerlendirmesi şu şekildedir:

“[...] Türkçede manga yayımı daha yeni başladı, henüz mangaların İnternet üzerinde Türkçe yayımlarıyla ilgilenen avukat falan da yoktur herhalde [...]”.
(T.Ç. 1)

Aynı doğrultuda devam edildiğinde, yeni medya temelli içerikleri koruma altına alan telif/patent hakları kanunlarının geliştirilmesi konusuna dikkat çeken tara-çevirmenler çoğunluktadır:

“[...] Eğer o kadar istiyorlarsa bu tür şeylerin telif hakkına uygun olarak yapılmasını sağlasınlar. Bizim gibi çeviren arkadaşlar iş imkanı sağlasınlar ki biz de temiz temiz herkes den önce çevirip editleyip verelim.” (T.Ç. 3)

“[...] Bu konuyla ilgili hukuksal bir düzenleme yok ki! O yüzden biraz mecburi olarak korsan yapıyoruz bu işi.” (T.Ç. 4)

“Yaptığımız işin yasal olmaması yasa hazırlayanların kabahatidir, bunu yasallaştırıp belirli bir çerçeveye oturtabilirler; ama telif hakları adı altında kendilerini kısıtlamış durumdalar [...].” (T.Ç. 8)

4.8.6. Kültürel Nedenler

Bu soru kapsamında, tara-çevirmenler tarafından tartışılan bir diğer önemli sorun kaynağı, yeni medya ortamlarında kullanıcıların kişisel haklarına yönelik koruma ve kullanma konusundaki bilinç eksikliği kavramıyla açıklanabilmektedir:

“[...] Bence bizim toplumumuzda sorun dijital ortamı kullanmayı bilmemizden kaynaklanıyor. İnsanlarımızın eğitilmesi lazım. Sadece Türkiye’nin her köşesine internet kabloları döşemek, erişim sağlamak yeterli değil.” (T.Ç. 7)

Bu çerçevede, bir diğer tara-çevirmen, yeni medya merkezli iletişim biçimine yönelik bireyin farkındalık düzeyinin henüz gelişmediğini sözlerine eklemektedir:

“[...] Genel olarak her ne kadar internet birinin bir şeyi çok rahat bir şekilde kopyalamasına olanak sağlasa da, manga ortamında yazısız bazı kurallar var. Tabi bu kuralları bilen kaç kişi var! Düşünmeden kullanıyoruz içerikleri...” (T.Ç. 5)

Yeni medyadaki etik sorunsalların kökenlerine ilişkin tara-çevirmenlerin değerlendirmelerinin ardından, saha çalışması, bu yöndeki etik sorunlar karşısında ne tür müdahalelerin kim/kimler tarafından yapılacağına ilişkin tartışmayı beraberinde getirmektedir. Tara-çevirmenlerin, bu doğrultuda paylaştıkları görüşlerde öne çıkan vurgu noktaları şunlardır:

4.8.7. Özdenetim

Aşağıdaki ifadelerde, tara-çevirmenler özdenetim gerekliliğine ve bireysel anlamda etik sorumluluk geliştirme pratiğiyle, muhakeme yetisinin gelişmesine dikkat çekmektedirler:

“[...] X mangasını haklarını elinde bulunduran firma yarın bizimle iletişim kurup çevirilerimizi kaldırmamızı isterse kaldırırız. Ama o güne kadar elimizden geldiğince çeviri yapıp sevenlerinin okumasını sağlamak istiyoruz [...].” (T.Ç. 11)

“[...] İstesem internet üzerinden çevirip satışları etkileyebilirdim., ama böyle şeylere ihtiyaç duymam, hem de ayıp denen bir şey var.” (T.Ç. 4)

4.8.8. Eleştirel Yeni Medya Okuryazarlığı

Kullanıcıyı bilinçlendirecek yöntemler geliştirilmesi gerektiğine dair söylemiyle öne çıkan tara-çevirmenin açıklamasında, bireyin eleştirel yeni medya okuryazarlığı (Binark ve Bayraktutan, 2013: 151) eğitimiyle donatılmasının altı çizilmektedir:

“[...] Kullanıcıya farkındalık kazandırmak bu sorunları bir nebze çözebilir. İnternet okurunun mesela fan topluluklarından talep etmesi gerekiyor. Yani şöyle demek istiyorum, ben internetten manganın çevirisini okurken ilk sayfada orjinal manganın hangisi olduğunu görmek istiyorum. Böyle bir bilincin gelişmesi önemli olan. Eğitim, eğitim, eğitim... Tabi bir de vicdan sahibi olunmalı.” (T.Ç. 2)

4.8.9. Ortak İletişim Etiği

Yeni medyadaki etik sorunlara ilişkin sorumlu tarafları tespit eden ve çözüm önerileri sunan bir diğer tara-çevirmenin görüşleriyle, bu tartışmayı sonlandırmak mümkündür. Bu kapsamda, ilgili görüşmeci, etik sorunlara ilişkin sorumlular ve çözümler konusunda tüm eyleyicilerin –devlet kurumlarının, yayınevlerinin, hukukçuların, sivil toplum örgütlerinin- müdahalelerinin alanın içinde tutulmasıyla birlikte etik anlamda sorumluluğun çok katmanlı ve çok aktörlü olduğu gerçeğine vurgu yapmaktadır. Böylece, tara-çevirmen tarafından yeni medya ortamlarına ilişkin tüm tarafların katılımıyla geliştirilmesi gereken ortak iletişime dayalı etik ilkelerin (bkz. Bölüm 1.7.3) önemi üzerinde durulmaktadır:

“[...] Ayrıca biz çok isteriz yaptığımız işin daha fazla ses getirmesini. Hukuki düzenlemeler bizi korkutmaz. Tam aksine yayınevleri, devlet kurumları, avukatlar bu işi bilen herkesle ortak çalışmalar yapmaya hazırız. Sonuçta ortada bir emek var. Kimse zarar görsün istemeyiz.” (T.Ç. 13)

Görüldüğü üzere, tara-çevirmenler tarafından tara-çeviri pratikleri ve yeni medya etiği arasındaki ilişkiselliğin sorgulandığı bu son soru kapsamında, yeni kavramsallaştırmaların oluştuğu gözlemlenmektedir.

4.9. Değerlendirme ve Sonuç

İlk soru kapsamında, görüşlerine yer verilen tara-çevirmenlerin yaşam öykülerine ilişkin bilgiler çeşitlilik göstermektedir. Birinci soru kapsamında yaş aralıklarına, mesleki hayatlarına ve ilgi alanlarına yönelik elde edilen detaylar, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun dijital yerliler olarak tanımlanan sosyo-kültürel bir grubun parçası olduklarını desteklemektedir.

İkinci soruya gelindiğinde, mangaları, diğer çizgi-roman türlerinden farklılaştıran kurgusal ve görsel niteliklerin, tara-çevirmenlerin bu yöndeki seçim süreçlerini yönlendirdikleri görülmektedir.

Gönüllülüğe dayalı tara-çeviri pratiklerinin deneyimlenmesi ile bu kültürel üretim sürecini tetikleyen unsurlar kapsamında geliştirilen üçüncü soruya ilişkin tara-çevirmenlerin yanıtlarında, yeni toplumsallıklara ilişkin değerlerin önem kazandığı gözlemlenmektedir. Tara-çevirmenlerin bu yöndeki gönüllü tutumları, paylaşım, katılıma ve işbirliğine dayalı kültürel üretim pratiklerinin desteklenmesi ve hedef okur kitle tarafından takdir edilmesi sonucunda emeğin değer görmesi gerçeği ile ilişkilendirilmektedir. Tara-çevirmenleri, Japon çizgi roman sanatı mangaların gönüllülük esasına dayalı çeviri süreci etrafında bir araya getiren ortak tutkular/zevkler, bu çerçevede, yeni medya ortamlarında gönüllü çeviri topluluklarının gelişmesine zemin hazırlamaktadır.

Dördüncü soruya gelindiğinde, tara-çevirmenlerin, anonim kimlikler üretme eğilimlerinde, katılımcı ve paylaşımcı üretim pratiklerini destekleyen yakınsama kültürüne ve yeni toplumsal hareketlerin dayandığı yaratıcı aktivist eylemlere ilişkin mekanizmaların izdüşümlerine rastlanmaktadır.

Beşinci soru kapsamında elde edilen veriler ışığında, ilgili tara-çeviri toplulukları tarafından tasarlanan veritabanlarında yer alan, konu başlığı *çeviri yardımlaşma* ve/veya *destek* olan sekmelerin, bu süreçte, her topluluğun kendi iç dinamikleri doğrultusunda geliştirdiği kolektif/katılımcı/paylaşımcı çeviri stratejilerine işaret ettiği söylenebilmektedir.

Altıncı soru çerçevesinde ulaşılan veriler değerlendirildiğinde, tara-çevirmenlerin, hem kendi aralarında hem de topluluk içerisinde, bilginin üretiminde/yayılımında/tüketiminde, yeni medya ve iletişim teknolojileri tarafından desteklenen iletişim mecralarına yöneldikleri belirtilebilmektedir. Bununla birlikte,

tara-çevirmenlerin benimsedikleri örgütlenme biçimleri, yeni toplumsal hareketlerin dayandığı yaratıcı aktivist eylem repertuarına ilişkin ilkeler ile benzerlik göstermektedir.

Hatırlanacak olursa, yedinci soru, tara-çeviri toplulukları tarafından yaratılan forum uygulamalarına odaklanmaktadır. Bu bağlamda, ilgili katılımcıların görüşlerinden hareketle, tara-çevirmen/okur arasında etkileşime dayalı, anlık ve diyalog ortamı yaratan bu gibi dijital forum uygulamalarına ilişkin biçimsel ve içeriksel niteliklerin, yeni toplumsal hareketlerin örgütlenme eylemlerine yönelik izler taşıdığı ifade edilebilmektedir.

Son soru kapsamında ise, araştırma evrenini oluşturan görüşmeciler, tara-çevirilerin üretim/dolaşım/tüketim süreçlerini çevreleyen etik sorunsallara ilişkin, telif/patent hakları ihlali, içeriğin asıl kaynağının gösterilmemesi, kişisel verilerin güvenliliğinin sağlanmaması, yanıltıcı etiketleme yapılması gibi temel sorun alanlarının altını çizmektedirler.

5. SONUÇ

Bu çalışmada, çeviri ürünü çevreleyen, biçimlendiren ve yeniden üreten toplumsal bağıntılarının önemini vurgulayan Çeviri Sosyolojisi ışığında, Türkiye’de tara-çeviri içeriklerinin dolaşımına yönelik netnografik bir çözümleme gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, tara-çevirmenlerin kültürel üretim pratikleri, Dijital Ortam Çeviri Uygulamaları kapsamında öne çıkan kavramların, yeni toplumsal hareketlerin dayandırıldığı yaratıcı eylem taktikleriyle kesişme alanında ele alınmıştır.

Küreselleşmeyle birlikte, teknoloji alanında kendini gösteren ağ toplumu, sosyal ve kültürel yapıların, üretim ve tüketim alışkanlıklarının ve iletişim kurma biçimlerinin yeniden şekillenmesini beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda, yakınsama çağı, salt teknoloji temelli bir değişime/dönüşüme işaret etmemekle birlikte, küresel düzlemde geçerli olan yeni bir kültür/toplum modelini tanımlamaktadır. Bundan böyle, yakınsama çağında, birey ve/veya kullanıcı, *dijital, sanal, etkileşimsel, hipermetinsel ve mültimedya biçimselliğiyle* donatılan web 2.0 temelli içeriklerin tüketicisi olduğu kadar, üreticisi konumunda yer almaktadır. Bu şekilde, kullanıcı, çoklu mültimedya teknolojilerinin desteklediği altyapıyla tasarlanan ağ temelli içerikler üretebilmekte ve bunları dolaşıma sokabilmektedir. Çevrimiçi içeriklerin/metinlerin, başlangıç ve bitiş noktaları belirsizdir. En önemli özellikleri, hipermetinsel linkler aracılığıyla birbirleriyle etkileşim kurabiliyor olmalarıyla ilişkilidir. Bir içerikten/metinden hareketle çok çeşitli türde (video, resim, fotoğraf...) metne/içeriğe ulaşılabilir. Bu doğrultuda, kullanıcı ürettiği içeriklerin dolaşımını, yeni medya ortamları/uygulamaları olarak tanımlanan *web sitelerinde, sosyal medya ağlarında, blog sayfalarında ve çevrimiçi topluluklarda* sağlayabilmektedir. Bundan böyle, Web 2.0 teknolojileriyle desteklenen içerikler, -web sayfasındaki anahtar sözcükler, takip edilme oranları, beğenilme/beğenilmeme sayıları, belirli bir konu başlığı içeren tweetler, hashtagler vb.- değişkenler etrafında biçimlenmektedir.

Üreten-tüketiciler, fanlar, bloggerlar, pro-am, dijital yerliler, X/Y kuşağı, dijital aktivistler olarak tanımlanan bireyler, ağ toplumunda yeniden yapılanan kimlikler

olarak, siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel üretim alanlarının her birine bir fiil katılmaktadırlar. Bu bireylerin, üretim pratikleri, *aktif, katılımcı, paylaşımcı, hareketli, göçebe, etkileşime açık, gürültücü, görünür, uyumsuz, dirençli, manipüle edilmesi* gibi sıfatlar eşliğinde tanımlanmaktadır. Yakınsama kültürü etrafından yaratılan sosyal medya ağları, ana akım medyadaki dengeleri terse çeviren ve onları dönüştüren bir yapıya sahiptir. Çünkü, yeni medya, *merkezi ve hiyerarşik olmayan düzeniyle, hızlı, anlık, gönüllü, amatör, yatay, melez, öngörülemez* vb. değerlere dayanan örgütlenme biçimiyle, bireyler/kurumlar-arasında diyalojik ilişkilerin kurulmasına imkan tanımaktadır.

Web 2.0 teknolojilerinin desteklediği sosyal medya ağları, yeni toplumsal hareketlere ilişkin kolektif eylem repertuarlarını da yeniden inşa etmektedir. Bu bağlamda, tüm dünyayı kuşatan yeni toplumsal hareketler, *kitlesel öziletişim, özerklik uzamı, akışkan örgütlenme, koreografik liderlik* vb. örgütlenme biçimlerini benimsemektedirler. Yeni toplumsal hareketlerin uyguladıkları *eylemci sanatsallık*, sanatsal imgelerden, kültürel öğelerden ve yaratıcı üretim taktiklerinden oluşmaktadır. Bu bağlamda, rizomatik topluluklar etrafında birleşen dijital aktivistlerin üretim pratiklerinde, *yaratıcılığın, mizahın, internet üzerinden örgütlenen zekanın, teknolojik entelektüelliğin ve katılımcılık etiği* anlayışının izlerine rastlanmaktadır. Yeni toplumsal hareketlere ilişkin yaratıcı örgütlenme biçimleri, sanatı ve eylemi kaynaştıran taktikleri devreye sokmaktadır. Yeni medya ve iletişim ortamlarının, herhangi bir kurumsal kimlik çatısı altında yer almamaları, bireyin, içerik üretiminde karşı karşıya kaldığı fırsatların yanı sıra *etik ve deontolojik düzlemde, bir takım tehditlere/risklere yönelik farkındalık kazanmasını zorunlu kılmaktadır.* Bu noktada, bireyin, yeni medya ortamlarının kullanımına ve web 2.0 temelli içeriklerin üretimine/tüketimine yönelik *güçlendirilmesi, bu yönde karşılaşılabilecek sorunların çözümde etkili olabilmektedir.* Bu nedenle, bireyin, *eleştirel yeni medya okuryazarlığı* kapsamında çeşitli bilgi ve becerilerle donatılması, yakınsama çağında karşı konulamaz bir gerekliliktir.

Tüm bu yeni kavramı etrafında yükselen ortamlar/uygulamalar ve bunların, bireyin üretim pratikleri üzerinde yarattığı yansımalar, aslına bakılırsa yeni toplumsallıkların birer uzantıları olarak biçimlenmektedir. Bu bağlamda, yeni toplumsallıklar, yeni medya ve iletişim ortamları, yeni iletişim pratikleri, yeni üretim/tüketim biçimleri vb., toplumsal yapıların dönüşmekte olan yeni bir dünya düzenine işaret etmektedir. O halde, yeni toplumsal ve bireysel ilişki ağlarının kurulduğu bu perspektifte, çeviri

pratiğine yönelik farklı açılardan ve/veya farklı merceklerden bakmak kaçınılmaz bir zorunluk haline gelmektedir. Sadece kağıda bağımlı bir çeviri pratiğinden ve kendi dünyasında, kapalı kapılar ardında, toplumsal gerçekliklerden soyutlanmış bir çevirmen profilinden söz etmek mümkün değildir.

Türkiye çerçevesinde, çeviri pratiğinin deneyimlendiği çevrimiçi topluluklara ait arayüzlere yönelik gerçekleştirilen saha çalışmasının birinci basamağı olan netnografik ön okuma sonucunda, ağ toplumunda, **gönüllülerden, amatörlerden, fanlardan ve pro-amatör kullanıcılar ya da başka bir deyişle üreten-tüketici** sıfatıyla tanımlanan çoklu çevirmen kimlikleriyle karşılaşmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye’de, çeviri pratiği aracılığıyla kullanıcıların toplumsal üretim alanlarına katılımları, bu yönde gerçekleşen demokratikleşme hareketlerine ve bireyin sivilleşmesi yönündeki açılımlara işaret etmektedir. İlgili çevrimiçi toplulukların web sitelerinde, *çeviri* pratiğine ve *çevirmen* kimliğine ayrılan sekmelerin öne çıktığı görülmüştür. Bu gibi çevrimiçi topluluklarda, çeviri eylemiyle kurulan üretim ağlarında, daha önce de vurgulandığı gibi şu değerler vurgulanmaktadır:

- Bilginin herkes tarafından kullanılabilir ve erişilebilir olması,
- Bireylerarası fırsat eşitliğinin desteklenmesi,
- Sahte bilime karşı bilimin üstünlüğünün korunması,
- Gönüllü şeffaflık ilkesinin savunulması,
- Bireyin kullanım haklarının korunması,
- Emeğin değer görmesi
- Yapıcı eleştirinin üstünlüğü,
- Etiğinin mutlak özneliği.

Sosyal medya merkezli yeni toplumsal hareketlerin hedefleri çerçevesinden bakıldığında, çeviri eylemi etrafında yükselen dijital toplulukların benimsedikleri değerler, *bireylerin/kurumların, kolektif aidiyet ve dayanışma duygularını geliştirmelerini sağlayan bir kimlik inşa ve bilinç yükseltme yeri* olarak anlam kazanmaktadır (Gerbaudo, 20014).

Araştırma konusu kapsamında, netnografik saha taraması sonucunda elde edilen ön sonuçlar, tara-çevirmenler ile bu doğrultuda gerçekleştirilmiş olan çevrimiçi söyleşilerle desteklenmektedir. Tara-çevirmenlerin yaşamöyküleri mercek altına alındığında, ulaşılan veriler, görüşmecilerin, doksanlı yılları kapsayan zaman

diliminde, *anime* serilerine yönelik duydukları ilginin, ikibinli yıllara gelindiğinde, *gençlik* çağına geçişle birlikte yerini *mangalara* bıraktığını göstermektedir. Mangaların, diğer çizgi-roman türlerine göre *tekdüzelikten, toplumsal tabulardan uzak; fantastik olduğu kadar gerçeğe dokunan; farklı duyguları* harekete geçiren; yeri geldiğinde *çocukluk dönemini yeniden hatırlatan; tarih, doğaüstü, arkadaşlık, aile* vb. konulara odaklanan kurgusal niteliklerinin; *sinematografik* çizim açıları gibi teknik altyapıyla desteklenmesi, tara-çevirmenleri, manga okumaya yönelten etkenler olarak ortaya çıkmaktadır.

Gönüllülük denildiğinde, tara-çevirmenler, bu yöndeki, gönüllülük esasına dayalı çeviri pratikleriyle, Türkiye’de yükselmekte olan çeviri ve/veya telif eserlerden oluşan çizgi-roman sektöründe, türler açısından, *hiyerarşinin, egemen ideolojilerin* dışına çıkmayı, *çevrede* konumlanan çizgi romanları *merkeze* taşımayı ve manga gibi diğer *alternatif türlere/seslere* yer vermeyi amaçlamaktadırlar. Tara-çevirmenlerin gönüllü eylemlerinde, *toplumsal/kültürel sorumluluk* bilinciyle hareket ettikleri ve bunun sonucunda *aktivist* kimliklerinin geliştiği ortaya çıkmaktadır. *Kullanıcı türevli içerik* üretimini destekleyen tara-çevirmenlerin, gönüllülük tabanlı çeviri eylemleri, *kültürel akupunktur* kavramını gündeme taşımaktadır. Ticari çıkarın gözetilmediği, gönüllüğe dayalı *angaje* bir eylem biçimi olan tara-çeviri hareketleri, tara-çevirmenlerin hem kendileriyle, hem de çevreleriyle olan *duygusal* iletişimlerini/paylaşımalarını güçlendirmekte ve bunun sonucunda çeviri aracılığıyla deneyimledikleri *toplumsal tedavi* sürecini gündeme taşımaktadır.

Anonim kimlikler denildiğinde, tara-çevirmenler, bu doğrultuda, *çevrimiçi* ve *çevrimdışı* kimlikler arasında kurdukları yakınlığa dikkat çekmektedirler. Bu bağlamda, toplumsal ilişki kurma biçimlerini yeniden inşa eden *yakınsama kültürü*, kimlik algısını da yeniden şekillendirmektedir. Çevrimiçi iletişim pratikleriyle, çevrimdışı iletişim pratikleri arasındaki etkileşim derinleşmekte ve bu yödenki sınırlar geçirgen bir hale dönüşmektedir. Tara-çevirmenlerin, bu çerçevedeki yanıtları, çevrimiçi iletişim ortamlarının, gerçeğin farklı bir uzantısı olarak şekillendiğini ve bunun sonucunda *anonim* kimliklenme biçimini ürettiğini desteklemektedir. Tara-çevirmenlerin, anonim kimlikler tasarlama sürecinde, profil içeriklerinde hayranı oldukları manga ve/veya anime karakterlerinin görsellerine gönderme yapmaları, yeni toplumsal hareketler bağlamında öne çıkan yaratıcı eylem biçimlerine işaret etmektedir. Yakınlık kurdukları dijital karakterler ile oluşturdukları anonim kimlikler,

tara-çevirmenlerin *anlatısal düşünce* güçlerini de öne çıkarmaktadır. Sosyal medya tabanlı toplumsal hareketlerin taktiklerinden biri olan *dijital hikaye anlatıcılığı*, mültimedya tabanlı görsel içerikler yardımıyla hikayeler yaratarak, takipçiler /okurlar ve/veya diğer fanlar üzerindeki etki alanını genişletmektedir. Bu bağlamda, tasarladıkları anonim kimliklerini çerçeveleyen görsel/işitsel/yazınsal öğeler, tara-çevirmenlerin yeni toplumsal hareketler eksenindeki *yaratıcı* olduğu kadar *teknolojik entelektüelliğe* dayalı üretim pratiklerini görünür kılmaktadır.

Tara-çevirmenler, anonim kalma eğiliminden doğan etik sorunsallara ve bu olgunun yarattığı olumsuz ortama dair saptamalara görüşlerinde yer vermektedirler. Anonimlik olgusunun yarattığı tehditler bağlamında, tara-çevirmenler, nefret söylemi içeren içeriklerin üretilmesine ve serbest dolaşımına dikkat çekmektedirler. Bir diğer tehdit unsuru ise, bireyin ifade özgürlüğünün kısıtlanarak, bireysel hak ve özgürlüklerinin ihlal edilmesi gerçeğiyle ilişkilendirilmektedir. Bir yandan, anonimlik olgusunun yarattığı bu türden tehditleri sorgulayan tara-çevirmenler, diğer yandan çevrimiçi topluluklarda anonim kalarak bu yöndeki tehditleri fırsata dönüştürme eğilimi içerisinde olduklarını göstermektedirler. Gerek nefret söylemine yönelik bir mücadele/korunma aracı olarak, gerekse ifade özgürlüğünü koruyan bir olgu olarak, tara-çevirmenler anonimliğe atfettikleri gücü ve önemi her defasında vurgulamaktadırlar.

Tara-çeviri stratejileri denildiğinde, görüşmecilerin bu yöndeki yanıtlarından, *kolektif strateji üretimi* eğilimi gösterdikleri sonucuna ulaşılmaktadır. İlgili tara-çeviri toplulukları, İngilizce/Japonca üretilen manga içeriklerinde sıkça başvuru alan sözcüklerin, cümlelerin, atasözlerinin, deyimlerin Türkçedeki karşılıklarını öneren yol gösterici kılavuzlara arayüzlerinde yer vermektedirler. Tara-çevirmenlerin, Japon kültürüne özgü öğelerin ve işitsel efektlerin, İngilizceden ve/veya Japoncadan Türkçeye çevirisinde bireysel anlamda, farklı stratejiler geliştirdikleri gözlemlenmektedir. Bu konuya yönelik görüşlerine yer verilen tara-çevirmenler, ilgili tara-çeviri içeriklerine eklemledikleri metin-dışı öğeler, -çevirmen/editör notu, dipnotlar, (ön)sonsözler-, yardımıyla uyguladıkları çeviri stratejilerini, kullanıcılar/fanlar ile paylaşmaktadırlar.

Çevrimiçi iletişim kurma/örgütlenme pratikleri denildiğinde, çevrimiçi içeriklerin üretimini/dolaşımını hızlı kılan, *mobil, viral, anlık, dijital, etkileşimsel, hipermetinsel ve kullanıcı türevli* uygulamalar, ilgili tara-çeviri topluluklarının arayüzlerinde yer

almaktadır. Her topluluk tarafından, ihtiyaçlar doğrultusunda tasarlanan bu gibi web 2.0 temelli iletişim ortamlarında, etkileşime ve diyaloga açık, içeriğin kullanıcı tarafından üretildiği, katılımın ve paylaşımın desteklendiği, hipermetinsel ilişkilerin kurulduğu, yayılım gücünün yüksek düzeyde olduğu ve mültimedya biçimselliğinin bulunduğu çevrimiçi iletişim ağları yaratılmaktadır. Sözü edilen yeni medya uygulamaları,–*Skype, Facebook sayfaları, micro-sohbet odaları*–, tara-çevirmenlerin iletişim kurma pratiklerini, ağ tipi örgütlenme modeli doğrultusunda dönüştürmekte ve bu yönde yeniden üretmektedir. Bu bağlamda, görüşmeciler tarafından, *demokratik değerler, tartışma kültürü, yatay örgütlenme biçimi, koreografik liderlik algısı, markalaşma ve/veya damgalanma ilkesi, mesaj disiplini sanatı, ve akran gruplarınca doğrudan harekete geçirilme* gibi temaların vurgulandığı çevrimiçi iletişim kurma pratiklerinde, yeni toplumsal hareketlere ilişkin yaratıcı eylem repertuarının izlerine rastlanmaktadır.

Tara-çeviri toplulukları tarafından tasarlanan forum sayfalarına gelindiğinde, ilgili tara-çevirmenlerin, bu yönde bildirdikleri görüşlerinde, yeni toplumsal hareketlerin yansımalarına rastlanmaktadır. Sözü edilen forum sayfalarına ait arayüzlerde üretilen *forum kuralları ve üyelere tavsiyeler, manga bireyi olma rehberi, MangaTürk Babayarası* adlı konu başlıkları, *katılımcıları iyi ağırlayın ve emretmeyin, etkinleştirin* olarak kavramsallaştırılan, eylemci sanatsallığa dayalı taktiklere gönderme yapmaktadır. Çeşitli görsel ve video içeriklerinin yer verildiği ilgili forum sayfalarında, kullanıcıya *nefret söylemi* üretmemesine yönelik uyarılar yapılmaktadır. Kimi forum sayfalarında, Japon kültürüne ilişkin bilgiler sunulmakta ve tara-çeviri içerikleri dışında, kullanıcılara anime içerikleri servis edilmektedir. Bu noktada, ilgili tara-çeviri topluluğu, *medyanın işini siz yapın* olarak tanımlanan, toplumsal hareketler kapsamındaki yaratıcı eylem biçimine başvurmaktadır. Tara-çeviri toplulukları tarafından tasarlanan ve sürekli güncellenen, etkileşimsel, anlık, hipermetinsel, mültimedya teknolojileriyle desteklenen ve kullanıcı odaklı içerik üretimine izin veren forum sayfaları, *twitter ve facebook hesapları aracılığıyla, ritüellerin gücünü kullanın, şiddet karşıtı disiplini bozmayın, praksis mükemmelleştirir* başlıklı yaratıcı eylem repertuarını oluşturan ilkelere vurgu yapmaktadır.

Yeni medya etiği denildiğinde ise, görüşmeciler, tara-çevirilerin dolaşımını yönlendiren koşullara yönelik ortaya çıkan etik sorunların kökenini, alanının yeniliğinden kaynaklanan *kullanıcı temelli bilinç eksiliğiyle* ilişkilendirmektedirler.

Üreten-tüketici konumundaki kullanıcının, yeni medya ortamlarında ve uygulamalarında yeniden şekillenen iletişim pratikleri bağlamında sahip olduğu yetki ve sorumluluk alanlarına yönelik bilinç eksikliği, görüşmeciler tarafından her defasında vurgulanmaktadır. Bunun yanı sıra, tara-çevirmenler, hukuksal düzlemde bu süreçleri düzenleyen *alternatif yasalara* ihtiyaç duyulduğunu görüşlerinde bildirmektedirler. Tara-çevirmenlerin bu yöndeki tespitleri, yeni medya etiği kapsamında deneyimlenen sorunsallara, kimler tarafından, hangi yöntemlerle müdahale edileceğine dair tartışmaları da gündeme taşımaktadır. Bu bağlamda, bireyin, *özdenetime* dayalı etik sorumluluk ve muhakeme yetisinin geliştirilmesi ile *eleştirel yeni medya okuryazarlığına* ilişkin çeşitli bilgi ve becerilerle donatılması, saha çalışmasından elde edilen diğer sonuçlardır. Bu noktada, tara-çevirmenlerin dikkat çektikleri bir diğer unsur, tara-çeviri hareketlerinde yaşanan etik sorunlar karşısında, tüm eyleyicilerin görüşlerine başvurularak *ortak çözüm* mekanizmalarının üretilmesi gerekliliğidir.

Kültürel anlamda, Japon toplumunun *yumuşak* ve/veya muhalif/direnış *gücünü* temsil eden çizgi-roman sanatı manga ve bu ürünleri Türkiye’de dolaşıma sokan ve ağlar kuran tara-çeviri içeriklerinin nitelikleri şunlardır:

- Özerk iletişim kanallarından beslenmesi,
- Çok sayıda merkez arasındaki etkileşim sayesinde üretilmesi, böylece üretim ve dağıtım süreçlerinde, resmi bir lidere, kontrol merkezine ve dikey/hiyerarşik bir örgütlenmeye ihtiyaç duymaması, yatay örgütlenmeyi benimsemesi,
- Katılımcı/paylaşımçı üretim pratiklerinin öne çıktığı, sürekli yeniden yapılanması,
- Katılımcıların, hem çevrimiçinde hem de çevrimdışında kurdukları esnek iletişim pratikleriyle sürdürülebilir olmasıdır.

Ağlar kuran tara-çevirmenlerin, bu süreçte, gündelik pratikleri temel alan yaratıcı üretim eylemlerinde, kültürlerarası diyalog kurma eğilimleri, duygusal yakınlaşmaları, tutkularının/hazlarının çeviri eylemi etrafında beden buluşu ve yeni medya etiğine/deontolojisine yönelik farkındalıklarının gelişmiş olması dikkat çekicidir. Dolayısıyla, çeviri eylemine odaklanan çevrimiçi topluluklardan yükselen netnografik seslerin yarattığı tını ve daha sonrasında, tara-çevirmenlerle gerçekleştirilen çevrimiçi söyleşilerden elde edilen bulgular, çalışmanın başında ortaya

konulan, araştırmada hedeflenen amaçlara ulaşıldığını destekler niteliktedir. Sonuç olarak;

- Tara-eviri topluluklarının, katılımcı demokrasi anlayışının, tartışma kültürünün ve sivil toplum modelinin glenmesinde etkin roller üstlendikleri belirtilebilmektedir;
- Tara-çevirmenlerin, yeni toplumsal hareketlerin parçası, taşıyıcısı, sürdürücüsü hatta sözcüsü konumunda oldukları gözlemlenmektedir;
- Tara-eviri hareketlerinin benimsedikleri değerler, hedefler, stratejiler, rgtlenme biçimleri ve etik/deontolojik yaklaşımlar, toplumsal zorluklara direnme/mezdan okuma girişimleri olarak kabul edilebilmektedir. Bu bağlamda, tara-eviri pratiklerinin, toplumsal ilişki ağlarını güçlendirdiği gerçeğinin altı çizilebilmektedir;
- Sanal deneyimler çerçevesinde yükselen yeni toplumsallıkların, eviri pratiğini ve çevirmen kimliğini yeniden ürettiği gerçeği görünür kılınmaktadır.

Görüldüğü üzere, ortak tutkuları/zevkleri, eviri pratiği etrafında birleşen bireyleri yakınlılaştırarak evrimii topluluklar, her geçen gün çeşitlenerek gelişmektedir. Bu bağlamda, çoklu kimliklere brnn çevirmen, yaratıcı aktivist taktiklere dayalı yeni toplumsal hareketler çerçevesinde, bilgi akışını sağlamak, belirli bir soruna yönelik (ekonomik, siyasi, sosyo-kültürel, ekolojik... vb.) kamuoyunun dikkatini çekmek, gönüllü desteğiyle katılımcılara yardım etmek için verileri zmllemek, siyasi kesim ve toplumsal katılımcılar arasında diyalog kurmak, yeni katılımcılara ulaşmak, eylemleri dolaşıma sokmak ve lojistik destek kurmak, kolektif eylemler için yaratıcı yöntemler tasarlamak, sivil toplum örgütleri ve diğer aktivist topluluklarla bilgi alışverişinde bulunmak ve ortak üretim alanları oluşturmak gibi görevler üstlenmektedir (Morozov, 2007).

Demek ki, Demirel Bogenç'in vurguladığı gibi, çeviriye yönelik tartışmaların dönemlere göre farklılaşması, eviri sürecinde farklı dinamiklerin harekete geçmesi anlaşılır bir durumdur. Bilginin ne çıkması ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi, meknsal sorunların ortadan kalkması, bilginin erişebilirliği, toplumsal dinamikleri dönüştürmektedir. Çeviri ürünün artık metin sınırlarını aşarak farklı bedenlerden oluştuğu, kltrlerarasında "her birşey"ın çevirisi bağlamında geniş ölçekli bir konuma taşındığına tanık olunmaktadır. Dolayısıyla, eviri ürün mekn/zaman sıkışmasıyla ya da küreselleşme içinde tekrar tekrar defalarca yeniden üretilip yeniden

tüketilmekte hatta yeniden inşa edilerek farklı birlikteliklerle alanlararası ve ötesi açılımlarla farklı “beden”lerde dolaşmaktadır (Demirel Bogenç, 2014, 408).

Sonuç olarak, birey ile toplum arasındaki dinamiklerin evrilmesi/dönüşmesi sonucunda, çeviri araştırmalarının odağı değişmektedir. Çeviri alanında yaşanan sosyolojik dönemeçle birlikte, gözler makrodan, mikroya çevrilmekte, dikkatler, çevirmenin ve diğer tüm eyleyicilerin, söz konusu yapı ve süreçleri nasıl deneyimledikleri üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu bağlamda, dijital ortamda yükselen çeviri hareketleri, yeni sorgulama biçimlerini/kavramsallaştırmaları, en önemlisi de çevrimiçi sahanın sesini, çevrimdışı taşıyan yaklaşımları gündeme taşımaktadır. Çeviri araştırmalarına, netnografik saha taramalarının, fan çalışmaları ve web sosyolojisi gibi alanların, disiplinlerarası etkileşim çerçevesinde eklemlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu noktada, araştırmacının, ağ toplumuna ilişkin tartışmalarda, tekno-iyimserlik/tekno-kötümserlik ya da başka bir deyişle, dijital ortamları kutsama ve/veya itibarsızlaştırma sarkacına sıkışmadan, bu doğrultuda, çeviri hareketlerinin oluşumunda iş başında olan toplumsal mekanizmalar arasındaki ilişkiselliği hissederek, eleştirel, diyalektik ve en önemlisi de özdüşünümsel bir bakış açısıyla analiz edebilmek için üçüncü, kuramsal ötesi bir davranış biçimi geliştirmesi beklenmektedir. Bunun yanı sıra, çeviri etiğine yönelik başvuru geleneksel ilkelerin, söz konusu olan dijital çeviri hareketlerini irdelemek için, yeni medyaya hakim üretim/dolaşım/tüketim koşulları bağlamında yeniden yapılandırılması uygun bulunmaktadır. Bu süreçte, amatör ve profesyonel çevirmeni, karşı karşıya getirecek kutuplaştırıcı, ayrıştırıcı yaklaşımlardan kaçınılması, gönüllü/amatör/fan çevirmenlerin sinikleştirilmediği, pasifleştirilmediği ve demokratik bir şekilde alana katılma cesaretlerinin ve motivasyonlarının kırılmadığı bir bilimsel üretim platformunun yeniden inşa edilmesi önerilmektedir. Çeviri alanında, araştırmacı, çevrimiçi/sanal dünyayla ilintili olan hatta beslenen, çevrimdışı/gerçek toplumsal ilişkiler ağına da ışık tutmaktadır. Dijital çeviri pratiklerinin, çevrimdışı çeviri dünyasını nasıl biçimlendirdiği gerçeğine, bu doğrultuda tasarlanacak olan araştırmalar aracılığıyla ulaşılabilmektedir.

Aynı zamanda, bu yöndeki araştırmalar, yeni toplumsallaşma zeminini oluşturan toplumsal eyleyicilerin -çevirmenlerin- ve pratiklerinin/deneyimlerinin izini sürebilmek için yöntemsel bir yol haritası çizmektedir. Toplumsal ilişkilerin düzenlenişinde, çeviri pratiğine duyulan ihtiyacın ve ağırlığın önemi arttıkça, bu yönde

yeni yaklaşımların gelişmesi daha çok gündeme gelmektedir. Var olan yaklaşımlar, çoğunlukla toplumsal hareketlerin hızına ayak uyduramıyor. Bu nedenle, toplumsal gerçekliğin katmanlarıyla, kuramın sınırlayıcılığı arasında gelişen gerilimli temas alanı, ancak kuramın sınırlarını genişleterek aşılabilecektir. Çeviri pratiği boşlukta gelişmediği için, ekonomik, siyasi ve sosyo-kültürel mekanizmaların devreye giriyor olması, çeviri eyleminin toplumsal diyalog ve toplumsal sorumluluk gibi, insani değer ağlarını kurmasına yönelik düzenlemelere rehberlik etmesi beklenmektedir. Dolayısıyla, çevirinin günümüzde ağ temelli iletişim kurma aracı olarak kullanılması, bu yönde çıkan sorunlar karşısında kısıtlayıcı, baskıcı, zorlayıcı yasalara başvurmak yerine yeni medya ortamlarında, bireyin ifade özgürlüğü hakkı, bilgiye erişim ve kullanım hakkı, sivilleşmesi gibi temel haklarını öne çıkaran yöntemsel bakış açılarına ihtiyaç duyulmaktadır. Aksi halde, dijital açılımın, çeviri kalitesi, çevirmenlik mesleği ve çeviribilim alanı üzerinde ahlaki bir panik yarattığına yönelik ortaya çıkan kaygılar, çeviri alanını toplumsal gerçekliklerden uzaklaştırmakla kalmayıp, bu alanı deneyimleyen tüm eyleyicilerin (çevirmenler, editörler, çeviribilimciler, meslek odaları...) özgürlüklerine kısıtlar getirebilmektedir. Aynı zamanda, bilimsel anlamda, çeviri alanının disiplinlerarası hatta disiplinlerötesi düzlemde yer alabilmesi için, diğer alanlarla etkileşim düzeyinin artırılması özerkliğini destekleyecektir. O halde, çeviri alanını yeniden düzenlerken, çevirmenin, hak ve özgürlüklerinin, kişisel bilgilerinin ve mahremiyetinin korunmasına yönelik bilinçlendirici/egitici girişimlerde bulunulması oldukça önemlidir. Belki bu şekilde, dijital uygulamalar, yeni toplumsallıklarda gizlenen, perdelenen ya da karanlığa gömülen çeviri odaklı gönüllü işgücüne farklı açılardan veya başka bir perspektiften bakmaya, çeviri pratiği etrafında oluşan resmin tamamını, bütünü görmeye yardımcı olacaktır. Nitekim, ağ toplumunda, çeviri eylemi, kapalı kapılar ardında veya sadece masa başında deneyimlenen bireysel bir pratik olmaktan çıkmaktadır. Bu yönde, araştırmacının bakış açısını değiştirmesi, yumuşak bir manevra hareketiyle, pozisyonunu dönüştürmesi, yükselmekte olan çevirinin ve çevirmenin yenilenen yüzünü ve bu görünüm arkasındaki, çeviri içeriklerin, yeni medya merkezli uygulamalardaki dolaşımını yönlendiren süreç, olay ve olguları görmesine rehberlik edecektir. Çünkü içinde yaşadığımız çağ yakınsama kültürüne/toplumuna işaret etmektedir. Nasıl teknolojik cihazlar sadece tek bir özelliği değil içerisinde farklı nitelikleri bulunduruyorsa, çeviri pratiğini ve dolayısıyla çevirmeni çevreleyen tüm dinamiklerin, çoklu niteliklere/işlevlere sahip olabileceği unutulmamalıdır.

Belki de, Boyd ve Mitchell'in (2015) deyimiyle, çeviri alanını yeniden yapılandırma sürecinde, eylemi ve sanatı birleştiren yaratıcı aktivist taktiklerden hareketle, her türlü duruma tek bir çözüm sunmak veya katı bir eylem planı buyurmak yerine, araştırmacıların, aradan seçip alacakları, karşılarına çıkabilecek her duruma göre uygun biçimde şekillendirip uygulayabilecekleri, esnek ve birbirleriyle bağlantılı modüler çeviri yaklaşımları matrisi sunmak anlamlı olabilmektedir. Dolayısıyla, yeni toplumsal hareketlerin dayandırıldığı, *yaratıcı/şakacı aktivizme* dayalı taktiksel yeniliklerin uygulandığı, örneğin,

- sanatı ve mesajı dengeleyin!,
- açılışı sempatik karakterle yapın!,
- şiddete karşı disiplini bozmayın!,
- anlatısal düşünün!,
- toplumsal tedavi uygulayın!,
- uzmanlarla birlikte çalışın!
- ritüelin gücünü kullanın!

vb. gibi yaratıcılığa, mizaha, internet üzerinden örgütlenen bir zekaya, teknolojik entelektüelliğe, derin bir katılımcılık etiği anlayışına ve yaşanabilir bir gelecek için her şeyi göze alacak cesarete sahip *rizomatik* çeviri yaklaşımları inşa ederek yola devam edilebilir!

KAYNAKÇA

- Açık Bilim. [10.07.2015]. Bilim Yeterince Heyecanlıdır. <http://acikbilim.com>.
- Alario, Celia. 2015. Mesajdan Sapmayın. **Bela İyidir. Devrim Kılavuzu**. çev. Baran Akkuş. ed. Andrew Boyd, Dave Oswald Mitchell. Ankara: Bilgi Yayınları: 178-180.
- Albert, Michael. **Kapitalizmin Ötesinde Yaşam/ Umudu Gerçeğe Dönüştürmek**. çev. Taylan Doğan. İstanbul: BGST Yayınları.
- Alyanak, Büker Z. 2014. Etnografi ve Çevrimiçi Etnografi. **Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri**. ed. Mutlu Binark. İstanbul: Schola Ayrıntı Yayınları: 117-163.
- AnimaMangaTR. [05.07.2013]. Tükiye'nin Anime ve Manga Platformu. <http://animemangatr.com>.
- Association of Internet Researchers. [12.12.2015]. Ethics. <http://aoir.org>.
- Aydın, Burak. 2007. Manga: Çizgiroman Meraklıları İçin Bir Giriş. **Sanat Dünyamız Üç Aylık Kültür/Sanat Dergisi**: 9-29.
- Avrupa Sosyal Forumu. [14.01.2015]. European Social Forum. <http://www.fse-esf.org/>.
- Batoto. [01.09.2015]. Read Comics Online!. <http://bato.to>.
- Bauman, Zygmunt. [14.01.2015]. Küreselleşmenin Etik Mücadelesi. <http://www.npq.com.tr/icindekiler/arsiv/cilt/3/sayi/3/kuresellesmenin-etik-mucadelesi>.
- Bianet. [06.09.2015]. Bianet Barış Kütüphaneciliği. <http://bianet.org>.
- Bichlbaum, Andy. 2015a. Hukuktan Korkmayın, Kullanın. **Bela İyidir. Devrim Kılavuzu**. çev. Baran Akkuş. ed. Andrew Boyd, Dave Oswald Mitchell. Ankara: Bilgi Yayınları: 196-197.
- _____. 2015b. Medyanın İşini Siz Yapın. **Bela İyidir. Devrim Kılavuzu**. çev. Baran Akkuş. ed. Andrew Boyd, Dave Oswald Mitchell. Ankara: Bilgi Yayınları: 124-125.
- Bilim Blogu. [10.09.2015]. Bilimsel Makale Çeviri Blogu. <http://bilimblogu.wordpress.com>
- Binark, Mutlu. 2005. İnternet'i ve Bilgisayar Dolayımı İletişim Ortamlarını İncelemek İsteyen Bir Araştırmacının Soruları ve Sorunları. **İnternet, Toplum, Kültür**. ed. Mutlu Binark, Barış Kılıçbay. Ankara: Epos Yayınları: 177-190.
- _____. 2012. Yeni Medya Okuryazarlığı. **I. Uluslararası Teknoloji Bağımlılığı Konferansı, 6-8 Nisan 2012**. İstanbul: Ümraniye Belediyesi. 32-53.
- _____. 2014. **Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri**. İstanbul: Schola Ayrıntı Yayınları.
- _____. 2016. Yeni Medya Dolayımı İletişim Ortamlarında Olanakların ve Ol(a)mayanların Farkında Olmalı. **Evrensel Kültür**. s. 216: 60-63.

Binark, Mutlu, Güneş Bayraktutan. 2008. Dijital Oyun Kültürü ve Türkiye’de Gençliğin İnternet Kafe Kullanım Pratikleri: Çevrim İçi ve Çevrim Dışı Kimlik Egzersizleri, Hareketsiz Toplumsallaşma ve Sanal Kariyer Yapma-Ankara’da Etnografik Alan Çalışması. Ankara: Tübitak Proje. No: 107K039.

_____. 2013. **Ayın Karanlık Yüzü: Yeni Medya ve Etik**. İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Binark, Mutlu, Koray Löker. 2011. **STÖ’ler için Bilişim Rehberi**. Ankara: STGM Yayınları.

Binark, Mutlu, Tuğrul Çomu. [01.09.2015]. Sosyal Medyanın Nefret Söylemi İçin Kullanılması İfade Özgürlüğü Değildir!. <https://yenimedya.wordpress.com/2012/01/20/sosyal-medyanin-nefret-soylemi-icin-kullanilmasi-ifade-ozgurlugu-degildir/>.

Blume, Kathryn. 2015. Etkinleştirin, Emretmeyin. **Bela İyidir. Devrim Kılavuzu**. çev. Baran Akkuş. ed. Andrew Boyd, Dave Oswald Mitchell. Ankara: Bilgi Yayınları: 132-133.

Bolotsky, Josh, Andrew Boyd. 2015. Görev Dağılımı Yapın. **Bela İyidir. Devrim Kılavuzu**. çev. Baran Akkuş. ed. Andrew Boyd, Dave Oswald Mitchell. Ankara: Bilgi Yayınları: 122-123.

Bourdieu, Pierre. 1989. Les conditions sociales de la circulation internationale des idées. **Actes de la recherche en sciences sociales**: 1-20.

_____. 2000. Manga goes global. With special reference to Otomo Katsuhiro’s Akira. **Communication à la conférence The Global Meaning of Japan, 19-22 Mart 1996**. Centre d’études et de recherches internationales: 1-36.

_____. [04.04.2013] Le manga et la démocratie. Une étude de trois best-sellers des années 1990. www.sciencespo.fr/ceri/.

Bourdieu, Pierre, Loic Wacquant. 2007. **Düşünümsel Bir Antropoloji için Cevaplar**. çev. Nazlı Ökten İstanbul: İletişim Yayınları.

Boyd, Andrew. 2015. Basit Kuralların Büyük Sonuçları Olabilir. **Bela İyidir. Devrim Kılavuzu**. çev. Baran Akkuş. ed. Andrew Boyd, Dave Oswald Mitchell. Ankara: Bilgi Yayınları: 176-177.

Boyd, Andrew, Joshua Kahn Russell. 2015. Hedefinizi Karar İkilemine Sokun. **Bela İyidir. Devrim Kılavuzu**. çev. Baran Akkuş. ed. Andrew Boyd, Dave Oswald Mitchell. Ankara: Bilgi Yayınları: 166-167.

Boyd, Andrew, Mitchell Dave Oswald. 2015. **Bela İyidir. Devrim Kılavuzu**. çev. Baran Akkuş. Ankara: Bilgi Yayınları: 146-147.

Boyd, M. Danah, Nicole B. Ellison. 2007. Social Network Sites: Definition, History and Scholarship. **Journal of Computer Mediated Communication**. c.13. s. 1: 210-230.

Brantley, Peter. [22.11.2015]. Translating Potter. www.toc.oreilly.com/2007/07/translating-potter.html.

Canning, Doyle, Patrick Reinsborough. 2015a. Anlatısal Düşünün. **Bela İyidir. Devrim Kılavuzu**. çev. Baran Akkuş. ed. Andrew Boyd, Dave Oswald Mitchell. Ankara: Bilgi Yayınları: 186-187.

_____. 2015b. Açılış Sempatik Karakterlerle Yapın. **Bela İyidir. Devrim Kılavuzu**. çev. Baran Akkuş. ed. Andrew Boyd, Dave Oswald Mitchell. Ankara: Bilgi Yayınları: 146-147.

Casilli, Antonio. 2010. **Les liaisons numériques. Vers une nouvelle sociabilité?**. Paris: Editions du Seuil.

Castells, Manuel. 2007. Communication, power and counter-power in the network society.

International Journal of Communication. s. 1: 238-266.

- _____. 2008a. **Enformasyon çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür. Ağ Toplumunun Yükselişi 1.** 2. bs. çev. Ebru Kılıç. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- _____. 2008b. **Enformasyon çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür. Kimliğin Gücü 2.** 2. bs. çev. Ebru Kılıç. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- _____. 2008c. **Enformasyon çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür. Binyılın Sonu 3.** 2. bs. çev. Ebru Kılıç. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- _____. 2013. **İsyen ve Umut Ağları. İnternet Çağında Toplumsal Hareketler.** 1. bs. çev. Ebru Kılıç. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Chesterman, Andrew. 2006. Questions in the sociologie of translation. **Translation Studies at the Interface of Disciplines.** ed. Joao Ferreira Duarte, Alexandra Assis Rosa, Teresa Seruya. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company: 9-27.
- Costales, A. Fernandez. 2010. The role of Computer-Assisted Translation in the field of software localization. Evaluation of Translation Technology. **Linguistica Antverpiensia New Series- Themes in Translation Studies.** ed. Walter Daelemens, Véronique Hoste. Belçika: Artesis University Press: 179-194.
- _____. 2012. Collaborative Translation Revisited: Exploring the Rationale and the Motivation for Volunteer Translation. **Forum.** c. 10, s.1: 115-142.
- _____. [20.08.2014]. Translation 2.0: Facing The challenges of The Global Era. www.lodel.irevues.inist.fr/tralogy/index.php
- Cronin, Michael. 2008. Downsizing the world: Translation and the politics of proximity. **Beyond descriptive translation studies: Investigations in homage to Gideon Toury.** ed. Anthony Pym, Miriam Shlesinger, Daniel Simeoni. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company: 256-276.
- _____. 2012. The Translation Age: Translation, Technology and the New Instrumentalism. **The Translation Studies Reader.** ed Lawrence Venuti. New York: Routledge: 469-482.
- _____. 2013. Translation and Globalization. **The Routledge Handbook of Translation Studies.** ed. Carmen Millán, Francesca Bartrina. NY: Routledge: 491-502.
- Çaylı R. Emek. 2013. Gündüz Kuşağı Televizyonunun Etnografik Analizi: Bir İntrospektif Çalışması. **Sahanın Sesleri. İletişim Araştırmalarında Etnografik Yöntem.** ed. Hakan Ergül. İstanbul: Bilgi Üniversitesi: 17-50.
- Çekirdek Çeviri. [10.07.2013]. <http://cekirdekceviri.blogspot.com.tr>.
- Çomu, Tuğrul, İslam Halaiqa. 2014. Web İçeriklerinin Metin Temelli Çözümlemesi. **Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri.** ed: Mutlu Binark. İstanbul: Schola Yayınları: 26-87.
- Çomu, Tuğrul, Mutlu Binark. 2013. Yeni Medya Ortamlarında Nefret Söylemi. **Medya ve Nefret Söylemi. Kavramlar, Mecralar, Tartışmalar.** ed. Mahmut Çınar. İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları: 199-219.
- Demirel, B. Emine. 2012. Essai d'un cadre réflexive bourdieusien pour le bon sens en traduction en Turquie. **Synergies Turquie, Revue du GERFLINT.** s. 5: 165-173.
- _____. 2013. **Çeviri Sosyolojisinin İnşası, Bourdieu Çözümleri-Pratiklerden Seçkiler.** İstanbul:

Cinius Yayınları.

- _____. 2014. Çevirinin Bourdieu Sosyolojisiyle Yapılanan Yüzü, Çeviri Sosyolojisi. **Cogito. Bourdieu Özel Sayısı**. s. 76. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları: 402-416.
- Demirel, B. Emine, Zeynep Görgüler. 2015. Pratique réflexive sur la traduction collaborative en ligne en Turquie. 100% User-made translation. **Revue Parallèles**. s. 27: 137-148.
- Dijital Ajanslar. [27/01/2015]. İnternet ve Sosyal Medya Kullanım İstatistikleri. <http://www.dijitalajanslar.com/internet-ve-sosyal-medya-kullanici-istatistikleri-2014/>.
- Doğu, Burak, Burak Özçetin, Güneş Bayraktutan, Mutlu Binark, Tuğrul Çomu, Aslı Telli Aydemir, Gözde İslamoğlu. **Siyasetin Yeni Hali. Vaka-i Sosyal Medya**. 2014. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Dolmaya, M. Julie. 2011. The ethics of crowdsourcing. **Linguistica Antverpiensia, New Series–Themes in Translation Studies**. s.10: 97-111.
- _____. 2012. Analyzing the crowdsourcing model and its impact on public perceptions of translation. **The Translator**. c. 18. s. 2: 167-191.
- Dombek, Magdalena. 2014. A study into the motivations of Internet users contributing to translation crowdsourcing: The case of Polish Facebook user-translators. Doktora Tezi. School of Applied Language and Intercultural Studies Dublin City University.
- Drugan, Joanna. 2011. Translation ethics wikified: How far do professional codes of ethics and practice apply to non-professionally produced translation? **Linguistica Antverpiensia, New Series–Themes in Translation Studies**. s. 10: 111-127.
- Duncombe, Stephen. 2015. Etik Gösteri. **Bela İyidir. Devrim Kılavuzu**. çev. Baran Akkuş. ed. Andrew Boyd, Dave Oswald Mitchell. Ankara: Bilgi Yayınları: 230-231.
- Edfeldt, Chatarina, Anneli Fjordevik, Hiroko Inose. Fan culture as an informal learning environment. Next Generation Learning Conference, 21-23 Şubat 2012. İsveç.
- Erbaş, Tuğçe. 2011. Türkiye’de Tumblr Blog Ortamındaki Popüler Blogcuların Kullanım Pratikleri. Yüksek Lisans Tezi. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ergül, Hakan. 2013. **Sahanın Sesleri. İletişim Araştırmalarında Etnografik Yöntem**. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erkayhan, Şafak. Küresel Yerel Ölçekte Ağ Kültürü ve Sosyal Medya. **Sosyal Medya ve Ağ Toplumu 2: Kültür, Kimlik, Siyaset**. ed. Can Bilgili, Gülüm Şener. İstanbul: Reklam Yaratıcıları Derneği Yayınları: 15-38.
- Evrin Ağacı. [22.08.2015]. Biz Kimiz. <http://evrimagaci.org/sayfa/>.
- Evrimi Anlamak. [29.08.2015]. Kapsamlı ve Anlaşılır Evrim Rehberiniz. http://evrimianlamak.org/e/Ana_Sayfa.
- Fleming, Christian. 2015. Markalaş ya da Damgalan. **Bela İyidir. Devrim Kılavuzu**. çev. Baran Akkuş. ed. Andrew Boyd, Dave Oswald Mitchell. Ankara: Bilgi Yayınları: 104-105.
- Folaron, A. Deborah. 2012. Digitalizing Translation. **Translation Spaces**. s. 1: 5-31.
- Gaia Dergi. [01.09.2015]. Sürdürülebilir Yaşam Dergisi. <https://gaiadergi.com>.
- Gambier, Yves. 2006. Pour une socio-traduction. **Translation Studies at the Interface of Disciplines**. ed. Joao Ferreira Duarte, Alexandra Assis Rosa, Teresa Seruya. Amsterdam: John

Benjamins Publishing Company: 29-42.

- _____. 2009a. Vers de nouvelles perspectives traductionnelles et traductologiques. **Uluslararası Çeviri Kolokyumu: Uluslararası Diyalogun Odağında Bütün Yönleriyle Çeviri**. İstanbul: Dinç Ofset Matbaacılık: 32-47.
- _____. 2009b. Competences for professional translators, experts in multilingual and multimedia communication. **European Master's in Translation-EMT**. s. 1: 1-7.
- _____. 2012. **Traduction: Des métiers différents, un processus commun**. <http://www.hum.utu.fi/oppiaineet/ranska/opiskelijavalinta/Gambier2012.pdf> [12.08.2014].
- Gerbaudo, Paolo. 2014. **Twitler ve Sokaklar. Sosyal Medya ve Günümüzün Eylemciliği**. çev. Osman Akınhay. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Google Arama Motoru. [01.06.2015]. Gönüllü Arama. <http://google.com.tr>.
- Göker, Gamze. 2007. İnternet'in Türkiye Kadın Hareketi Üzerindeki Etkisi: Kadın Kurultayı E-Grubu Örneği. **Yeni Medya Çalışmaları**. ed. Mutlu Binark. Ankara: Dipnot Yayınları: 205-247.
- Gönüllü Hareketi. [15.09.2015]. Seyirci Değil Katılımcı Olun!. <http://gonulluhareketi.org>.
- Gravett, Paul. 2008. **Manga Japon Çizgi Romanının Tarihi**. çev. Rüstem Baksoy. İstanbul: Plan B Yayınevi.
- Heilbron, Jean, Gisèle Sapiro. 2007. Pour une sociologie de la traduction: bilan et perspectives. **Pour une espace de sciences sociales européen**. www.espace.org/art-257.html [01/09/2014].
- Howe, Jeff. 2008. **Crowdsourcing. Kalabalıklıkların Gücü, Bir İşin Geleceğine Nasıl Şekil Verebilir?**. çev. Günseli Aksoy. İstanbul: Koç Sistem Yayınları.
- Inghilleri, Moira. 2005. The sociology of Bourdieu and the construction of the object in translation and interpreting studies. **The Translator**. c. 11. s. 2: 125-145.
- İnsan Hakları Ortak Platformu. [02.06.2015]. Barış Çağrısı. <http://ihop.org.tr/2007/03/12/yhop-kurumsal>.
- Jenkins, Henry. 2001. Convergence? I Diverge. **Technology Review**. www.phase1.nccr-trade.org [01.10.2015].
- _____. 2004. Cultural Logic of Media Convergence. **International Journal of Cultural Studies**. s. 7. c. 1: 33-43.
- _____. 2005. Welcome to Convergence Culture. **Receiver Magazine**. www.motif.swinmc.net/convergentjournalism/files/2012/08/henry_jenkins.pdf [01.10.2015].
- _____. 2006a. **Convergence Culture-Where Old and New Media Collide**. New York: New York University Press.
- _____. 2006b. **Fans, Bloggers and Gamers. Exploring Participatory Culture**. New York: New York University Press.
- Jiménez-Crespo, A. Miguel. 2010. The effect of Translation Memory tools in translated Web texts: Evidence from a comparative product-based study. **Linguistica Antverpiensia, New Series-Themes in Translation Studies**. s. 8: 213-232.
- Kar, Altan, Sevgi Kesim. 2015. Dijital Aktivizm, Gerçek Bir Aktivizm Ruhunu mu? Yoksa Bir Vicdan Temizleme Ayinini mi Temsil Ediyor? Dijital Aktivizmin Sosyo-Psikolojik Arka Planı **İnternet ve Sokak. Sosyal Medya Dijital Aktivizm ve Eylem**. ed. Yasemin İnceoğlu, Savaş

- Çoban. İstanbul: Ayrıntı Yayınları: 130-162.
- Khan Academy Türkiye. [02.09.2015]. Her şeyi Öğrenebilirsin!. <http://khanacademy.org.tr/kategori.asp>.
- Kelly, Nataly, Rebecca Ray, Donald A. DePalma. 2011. From crawling to sprinting: Community translation goes mainstream. **Linguistica Antverpiensia, New Series-Themes in Translation Studies**. ed. Minako O'Hagan. Belçika: University Press Antwerp: 75-94.
- Koç, Serhat. 2015. Dijital Aktivizm mi? Sokak İsyanı mı? **İnternet ve Sokak. Sosyal Medya Dijital Aktivizm ve Eylem**. ed. Yasemin İnceoğlu, Savaş Çoban. İstanbul: Ayrıntı Yayınları: 93-129.
- Kotonaru/Soutensubs. [01.09.2015]. <http://soutensubs.com/kotonaru-ceviri-grubu-t1115.html>.
- Kozinets, V. Robert. 2002. The Field Behind the Screen: Using Netnography for Marketing Research in Online Communities. **Journal of Marketing Research**. c. 39. s. 1: 61-72.
- _____. 2006. Click to Connect: Netnography and Tribal Advertising. **Journal of Advertising Research**. c. 46. s. 3: 279-288.
- Kozinets, V. Robert, Richard Kozminski. 2009. I, Avatar Auto-Netnographic Research in Virtual Worlds. **Virtual Social Identity and Consumer Behavior**. ed. Natalie Wood, Michael Solomon. New York: SGP Press: 1-19.
- Kusunagi Çeviri Grubu. [09.08.2013]. Tite Kubo'yu bile yola getiren grup. <http://kusanagi-ceviri.blogspot.com.tr>.
- Lister, Martin, Jon Dovey, Seth Giddings, Iain Grant, Kieran Kelly. 2009. **New Media: A Critical Introduction**. 2. bs. New York: Routledge.
- Mancias, L. Nancy. 2015. Yaratıcı Aksatma. **Bela İyidir. Devrim Kılavuzu**. çev. Baran Akkuş. ed. Andrew Boyd, Dave Oswald Mitchell. Ankara: Bilgi Yayınları: 18-19.
- Mangafox. [14.08.2015]. Read Manga Online. <http://mangafox.me>.
- MangaFrame. [08.06.2015]. Noblesse. <http://oku.mangaframe.com/series/noblesse/>.
- Mangframe. [23.08.2013]. One Piece 826 Çıktı!. <http://mangaframe.com>.
- Manga Niva. [09.09.2013]. AnimeSue Fansub. <http://www.animesue.com/animeampmanga-siteleri-ceviri-grublari/3099-manga-niva.htm>.
- Melby, K. Alan. 2006. MT+ TM+ QA: The future is ours. **Tradumàtica: traducció i tecnologies de la informació i la comunicació**. www.ddd.uab.cat/pub/tradumatica/15787559n4/15787559n4a4.pdf [04.04.2015].
- Meylaerts, Reine. Translators and their Norms: Towards a sociological construction of the individual. **Beyond Descriptive Translation Studies: Investigations in homage to Gideon Toury**. ed. Anthony Pym, Daniel Simeoni. Amsterdam: Johns Benjamins Publishing Company: 94-119.
- Mozilla Türkiye. [08.08.2015]. Daha İyi Bir İnternet İnşa Ediyoruz. <https://mozilla.org/tr/>.
- Morozov, Evgeny. (2007). How Can Activists and NGO's Benefit From New Media? New Media Essentials, **Transitions Online Prague**. <http://pt.slideshare.net/evgeny.morozov/activism-and-new-media-introduction> [03.03.2016].
- Naruto Manga Oku. [11.11.2015]. Mangatürk. <http://www.turkcrafter.com/Naruto>.
- Niedzwieck, Hal. 2010. **Dikizleme Kültürü**. çev. Gökçe Gündüç. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Nefret Söylemi. [10.10.2015]. Amaçlar. http://nefretsoylemi.org/amac_hedefler.asp.

O'Hagan, Minako. 2009. Evolution of User-Generated Translation: Fansubs, Translation Hacking and Crowdsourcing. **Journal of Internalization and Localisation**. c. 1. s. 1: 94-121.

_____. 2011. Introduction : Community translation: Translation as a social activity and its possible consequences in the advent of Web 2.0 and beyond. **Linguistica Antwerpensia**. s. 10: 11- 23.

_____. 2016. Massively Open Translation: Unpacking the Relationship Between Technology and Translation in the 21st Century. **International Journal of Communication**. s. 10: 929-946.

O'Hagan, Minako, David Ashworth. 2002. **Translation-mediated communication in a digital world: Facing the challenges of globalization and localization**. İngiltere: Multilingual Matters.

O'Sullivan, Tim, John Hartley, Danny Saunders, Martin Montgomery, John Fiske. 1994. **Key Concepts in Communication and Cultural Studies**. 2. bs. Londra: Routledge.

Pérez-González, Luis. 2010. Ad-hocracies of translation activism in the blogosphere: A genealogical case study. **Text and Context: Essays on Translation and Interpreting in Honour of Ian Mason**. ed. Mona Baker, Maeve Olohan, Maria Calzade Pérez. Manchester: St Jerome Publishing: 259-87.

Pérez-González, Luis, Şebnem S. Saraeva. 2012. Non-professionals translating and interpreting: Participatory and engaged perspectives. **The Translator**. c. 18. s. 2: 149-165.

Prensky, Marc. 2001. Digital natives, digital immigrants, part II: Do they think really differently. **On The Horizon**. s. 6: 1-9. www.marcprensky.com/writing/Prensky-DigitalNatives,DigitalImmigrants-Part2.pdf [05 Mayıs 2014].

Pym, Anthony. 2007. Translation technology as rupture in the philosophy of dialogue. **Translation Technologies and Culture**. Portsmouth: University of Portsmouth Press: 1-9.

_____. 2014. Translator associations-from gatekeepers to communities. **Target**. c. 26. s. 3: 466-491.

Rampant, James. 2010. The Manga Polysystem: What Fans Want, Fans Get. **Manga. An Anthology of Global and Cultural Perspectives**. ed. Toni Johnson-Woods. London: Continuum: 221-232.

Reinsborough, Patrick, Doyle Canning. 2015. Kültürel Bilgi Birikimleri Olarak Memleri Kullanın. **Bela İyidir. Devrim Kılavuzu**. çev. Baran Akkuş. ed. Andrew Boyd, Dave Oswald Mitchell. Ankara: Bilgi Yayınları: 242-243.

Russell, J. Kahn. 2015. Praksis Mükemmelleştirir. **Bela İyidir. Devrim Kılavuzu**. çev. Baran Akkuş. ed. Andrew Boyd, Dave Oswald Mitchell. Ankara: Bilgi Yayınları: 162-163.

Sapiro, Gisèle. Normes de traduction et contraintes sociales. 2008. **Beyond descriptive translation studies: Investigations in homage to Gideon Toury**. ed. Anthony Pym, Miriam Shlesinger, Daniel Simeoni. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company: 199-208.

_____. **Les contradictions de la globalisation éditoriale**. 2009. Paris: Nouveau Monde Editions.

Sapiro, Gisèle, Johan Heilbron. 2008. **Translatio: Le marché de la Traduction en France à L'heure de la Mondialisation**. Paris: CNRS.

- Saxon, Levana. 2015. Yalnızca Beyin Fırtınası Yapmayın. Sanat Fırtınası da Yapın. **Bela İyidir. Devrim Kılavuzu.** çev. Baran Akkuş. ed. Andrew Boyd, Dave Oswald Mitchell. Ankara: Bilgi Yayınları: 128-129.
- Schneider, Nathan. 2015. Şiddet Karşıtı Disiplini Bozmayın. Bela İyidir. Devrim Kılavuzu. **Bela İyidir. Devrim Kılavuzu.** çev. Baran Akkuş. ed. Andrew Boyd, Dave Oswald Mitchell. Ankara: Bilgi Yayınları: 148-149.
- Simeoni, Daniel. 1998. The pivotal status of the translator's habitus. **Target.** s. 10: 1-39.
- _____. 2008. Norms and the state: The geopolitics of translation theory. **Translation Studies at the Interface of Disciplines.** ed. Joao Ferreira Duarte, Alexandra Assis Rosa, Teresa.
- Seruya. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company: 329-342.
- Singer, Brooke. 2015. Uzmanlarla Birlikte Çalışın (ama "uzman" olmaya kalkmayın). **Bela İyidir. Devrim Kılavuzu.** çev. Baran Akkuş. ed. Andrew Boyd, Dave Oswald Mitchell. Ankara: Bilgi Yayınları: 184-185.
- Smucker, J. Matthew. 2015a. Hepimiz Lideriz. **Bela İyidir. Devrim Kılavuzu.** çev. Baran Akkuş. ed. Andrew Boyd, Dave Oswald Mitchell. Ankara: Bilgi Yayınları: 202-203.
- Smucker, J. Matthew. 2015b. Yeni Katılımcıları İyi Ağırlayın. **Bela İyidir. Devrim Kılavuzu.** çev. Baran Akkuş. ed. Andrew Boyd, Dave Oswald Mitchell. Ankara: Bilgi Yayınları: 150-152.
- Social Media Türkiye. [27/01/2015]. Türkiye 2014 Raporu. <http://www.socialmediatr.com/blog/>.
- Sosyal Medya. [27/01/2015]. We are social media. <http://sosyalmedya.co/we-are-social-dijital-istatistik-raporu>.
- Şener, Gülüm. 2013. Toplumsal Mücadele Alanı Olarak Sosyal Medya. **Sosyal Medya ve Ağ Toplumu 2: Kültür, Kimlik, Siyaset.** ed. Can Bilgili, Gülüm Şener. İstanbul: Reklam Yaratıcıları Derneği Yayınları: 253-271.
- Şiddetsizlik Eğitim ve Araştırma Merkezi. [15.09.2015]. Çeviri. <http://www.sarm-nvrc.org>.
- Oyun Çevirim. [30.09.2015]. Türkçe Yama. <http://oyuncevirim.com>.
- Technology, Entertainment, Design. [11.10.2015]. Open Translation Project. <https://www.ted.com/about/programs-initiatives/ted-open-translation-project>.
- Techvert. [22.01.2015]. Social Networking Sites. <http://techvert.com/history-social-networking-sites>.
- Tilly, Charles. 1978. **From Mobilization to Revolution.** Amerika: Mcgraw-Hill College Publishers.
- Toffler, Alvin. 2008. **Üçüncü Dalga. Bir Fütürist Ekonomi Analizi Klasığı.** çev. Selim Yeniçeri. İstanbul: Koridor Yayıncılık.
- Tortuga Çeviri. [05.05.2015]. One Piece 829. <http://tortuga-ceviri.blogspot.com.tr>.
- Tunç, Selda. 2014. Yeni Medya Ortamlarında Araştırma Etiği ve Özdeşimsellik. **Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri.** ed. Mutlu Binark Binark. İstanbul: Schola Ayrıntı Yayınları: 164-194.
- Turkcell. [27/01/2015]. Turkcell Blog İnternet ve Sosyal Medya Kullanım İstatistikleri. <http://blog.turkcell.com.tr/internet-ve-sosyal-medya-kullanim-istatistikleri>.
- Türk Anime TV. [01.10.2015]. Çeviri-Fansubs. <http://turkanime.tv>.

Türkiye İstatistik Kurumu. [27/01/2015]. Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması (2014). <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16198>.

Türkiye İstatistik Kurumu. [27/01/2015]. Sosyal Medya, İnternet ve Mobil Kullanımı. <http://tuikr.com/sosyal-medya-internet-ve-mobil-kullanimi-2014-sunum/>.

Tymoczko, Maria. (2009). Why Translators Should Want to Internationalize Translation Studies. **The Translator**. c. 15. s. 2: 401-421.

Uzun, Ruhdan. 2013. **Ayın Karanlık Yüzü: Yeni Medya ve Etik**. ed. Mutlu Binark. Güneş Bayraktutan. İstanbul: Kalkedon Yayınları: Arka Kapak.

Van Dijk, Jose. 2006. Writing The Self: Of Diaries and Weblogs, Sign Here!. **Hand-Writing in the Age of New Media**. ed. Sonja Neef, Jose Van Dijk, Eric Ketelar. Amsterdam: Amsterdam University Press: 116-133.

V-Team. [04.07.2013]. Manga Çeviri Grubu. <http://v-teammanga.blogspot.com.tr>.

Zumbara. [20.09.2015]. Zaman Kumbarası. <http://zumbara.com>.

EKLER

EK 1. Görüşme

Cenk Gönül Söyleşi

02/01/2011

CENK GÖNÜL SÖYLEŞİ

GON COMICS BOOKSTORE

1- Gon Çizgi Roman Kitabevi'nin tarihçesinden bahsedebilir misiniz?

Gon, Robinson Crusoe 389'a bağlı bir kitabevi. Robinson bünyesindeki çizgi romanların yoğun talep dolayısıyla artışı ve raflara sığmaz duruma gelmesi ayrı bir Şube\kitabevi açma gerekliliğini doğuruyor ve Gon kuruluyor. Bu da 3 sene öncesine denk düşüyor.

2- Ürün yelpazenize yönelik bilgi verir misiniz? Gon olarak sadece yerli ve yabancı çizgi roman mı satıyorsunuz? Çeviri çizgi romanlara ürünleriniz arasında yer veriyor musunuz?

Türkçe çizgi romanlar arasında çeviri çizgi romanlar yerlilere oranla daha ön planda mağazamızda. Hem satış açısından hem de tüm dünyadaki çizgi roman piyasasını ülkemizde ucundan da olsa takip edilmesini mümkün kıldığı için önemli çeviri çizgi roman. İngilizce bilmeyen çizgi roman okur kitlesinin de gündemi\günceli yakalayabilmesi için özellikle çok önemli.

Mağazamızda amerikan, amerikan bağımsız, avrupa bağımsız, frankofon, italyan çizgi romanlarının türkçe ve ingilizce bir çok örneği var. Özellikle amerikan çizgi romanların aylık sayılarını takip eden büyük bir "aylık abone" kitlesi de olduğu için, amerikanlar daha ön planda diyebilirim. Bunun yanında, yeni neslin ilgisini en çok çeken tür ise Manga.

3- Kitabeviniz, Japon çizgi romanı olan Manganın ülkemizdeki dolaşımında önemli bir yere sahip. Neden Manga? Ülkemizde, Gon Kitabevi olarak manga sektörüne yönelmenizin arkasındaki nedenler nelerdir? Ne kadar süredir manga satıyorsunuz?

Manga sektörüne yönelmedik aslında. Çizgi roman mağazasıyız ve manga da japon çizgi romanı. Çizgi romanın her türüne doğal olarak mağazamızda yer veriyoruz. Amerika'da büyük bir okuyucu kitlesine sahip bir tür manga. Hemen hemen her seri ingilizce olarak yayınlanıyor. Dolayısıyla çalıştığımız yayıncı ve dağıtımçıların kataloglarında bulunuyor bu yayınlar. Ülkemizde de çoğunluğunu ortaokul ve lise çağındaki gençlerin oluşturduğu büyük bir okuyucu kitlesi var mangaların. Eskiye oranla daha fazla ithalat yaptığımız doğrudur ancak mangayı çizgi roman satmaya başladığımız ilk günden beri satıyoruz, tıpkı frankofonları, italyanları ve amerikanları sattığımız gibi.

4- Manga'nın Japonya'dan ülkemize ithal edilme sürecini anlatabilir misiniz? Amerimanga dediğimiz Amerikan-Japon ortaklığı sonucunda üretilen mangaları da ithal ediyor musunuz?

Mangaları Japonya'dan ithal etmiyoruz zira ülkemizde japonca manga için bir talep yok. Mangaların Amerika'da telifleri alınmış, çevrilmiş ve amerikan formatta basılmış versiyonlarını ithal ediyoruz bu da çoğunlukla Viz, Del-Rey, Dark Horse yayınevlerinden oluyor. TokyoPop tarafından yayınlanan amerikan manga çeşitlerinden de mağazamızda bulmanız mümkün ancak çok fazla tercih edilmediği için bizim ithalatımız da bu tür ürünlerde sınırlı oluyor.

5- Ülkemize ithal ettiğiniz mangaları hangi kriterlere göre seçiyorsunuz? Hangi türleri tercih ediyorsunuz? Cinsel içerikli pornografik mangaları ürün yelpazenize dahil ediyor musunuz?

Piyasayı ve gündemi takip halindeyiz. Ayrıca yalnızca satıcı değil birer okuyucuyuz da aslında. Yazarına, çizerine ve popülerliğine göre belirliyoruz ithal edeceğimiz mangaları. Pornografik mangaları (hentai) getirmiyoruz.

6- Japoncadan ve /veya İngilizceden Türkçeye çevrilen mangalara ürün yelpazeniz içerisinde yer veriyor musunuz?

Japoncadan türkçe'ye çevrilen mangalar basıldıkça tabii ki mağazamızda yer veriyoruz (ki sayıları çok az). Bir çizgi roman mağazasıyız ve Türkiye'de bu anlamda tekiz (yalnızca çizgi roman satışı olan bir mağaza) bu nedenle ülkemizde yayınlanan her türlü çizgi roman ürününü mağazamızda bulunduruyoruz. Aynıısı ingilizceden türkçeye çevrilenler için de geçerli ancak bunlara talebin az olduğunu da söylemeliyim.

7- Okur kitleniz mangaları hangi dilde okumayı tercih ediyor? İngilizceye çevrilmiş mangalar, Türkçeye çevrilmiş mangalardan daha mı fazla tercih ediliyor? Gerekçelerini açıklayabilir misiniz?

Türkçeye çevrilmiş japon mangası yok denecek kadar az. Olanların da çeviri kalitesi çok düşük. Malesef okur bunu tercih etmiyor. İngilizceye çevrilmiş mangalara büyük talep var.

8- Manga okuru olan hedef kitleniz kimlerden oluşuyor? Hangi yaş gruplarına hitap ediyorsunuz? Türk okurunun, çeşitli yaş gruplarını ve toplumsal konumlarını göz önünde bulundurursak, manga serilerini sınıflandırabilir misiniz? Kimler neler okuyor?

70'den 70' diyebiliriz ama daha önceki bir soruyu yanıtlarken de belirttiğim gibi manga okur kitlesinin büyük bir çoğunluğu ortaokul lise çağında gençlerden oluşuyor. Erkekler Shonen kızlar Shojo okuyor (doğal olarak çoğunlukla)

9- Manga satışınız, toplam çizgi roman satışınızın yüzde kaçını oluşturuyor?

%15'i civarı diyebiliriz.

10-Ortalama bir manganın satış fiyatı nedir?

12tl-21tl arası değişiyor zira popüler serilerin ciltlerinin fiyatları ortalama 7.99-9.99\$ arası değişmekte. Mağazamızdaki tüm çizgi romanlar kapak fiyatından satılıyor, günlük kurdan hesaplanıyor.

11- En çok satılan manga serileri hangileridir?

Naruto, Bleach, One Piece, Vampire Knight, Death Note, Dragon Ball.

12- Türkiye'de manganın geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Türkiye'de geçmişten gelen bir fumetti (italyan çizgi romanları teksas, tommiks, zagor vs.) sevdası var ancak bu sevgi genç okurlara çok fazla aktarılamadığından okur sayısı hızla düşüyor bu noktada gençlerin manga sevdası devreye giriyor. İtalyan'ın popüleritesi düşerken manganınki artıyor. Tüm dünyada çok satan ve okunan seriler de ülkemizde türkçe yayınlanma şansı bulursa manganın geleceği daha da parlak olacaktır.

Ek 2. Araştırma Evreni

Eyleyicilerin Dijital Profil Bilgileri					
	İsim/ Soyad	Dijital Rumuz	Yaş	Meslek	İlgi Alanları
1	Nihat/ ...	KURTN61 	20	Eczacılık Fakültesi	Toplu Faaliyetlere Katılmak.
2	Burak Duman		22	Elektrik/Elektronik Mühendisliği	Bilgisayar programlama, anime/manga çevirmek.
3	Mahir/ ...	Reipersecutoria 	22	Hukuk Fakültesi	
4	Mustafa Temur	Bakayalo 	35	Bakanlık	Çeviri yapmak, yayına metin hazırlama.
5	Emre Can Kuruçay	Jlesar 	17	Üniversite	...
6	...	IMC 	23	Mühendis	Anime izlemek, manga okumak, bilgisayar oyunları.
7	Mehmet Emin/ ...	...	23	Matematik Öğretmenliği	Fantastik edebiyat, manga okumak.
8	Safa Kiriktir	Defir80	26	Editör	Manga fanı, kore dizileri seyretmek.
9	Cihat/ ...	...	25	Kamu Yönetimi	Dizi/film kurdu, çeviri yapmak.
10	Furkan/ ...	Thiefpliskin 	17	...	Anime izlemek, manga okumak, keman çalmak.
11	Mehmet Altun	...	20	Öğrenci	Anime izlemek, film izlemek.
12	Çağdaş Koçak	Çagdas	23	Bilgisayar Mühendisi	Japon kültürü aşığı.
13	Ercan	Smoker 	25	Üniversite	Antisosyal olmak.
14	Halil İbrahim Kar	Hilbrmkr 	22	Web tasarım ve grafik	Manga Naruto serisini çevirmek/düzenlemek.
15	Mertcan Coşkun	...	22	Yazılım Mühendisliği	Teknoloji meraklısı, anime/manga sevdalısı.
16	Akın/...	Noi 	21	Mühendis	Açık hava aktivitelerine katılmak, karate yapmak.
17	...	Bdlbzz	20	Öğrenci	İnternet
18	...	Marco 	23	Tekstil Sektörü	...
19	...	Hasat 	25	Sağlık Personeli	...
20	...	Sevyah 	22	Hukuk	Az anime izlemek, çok manga okumak
21	Musa Kaya	LikeNight	22	Bilgisayar Öğretmenliği	Grafik tasarlamak.
22	Furkan/ ...	Re3action 	22	Hukuk Fakültesi	Bilgisayarla uğraşmak.
23	Oğuz Arslan	NiTian ErXing 	22	Açıköğretim İşletme	Bilgisayarda oyun oynamak, manga okumak.
24	Ahmet Sağlam	...	17	Öğrenci	Manga okumak, yabancı dizi/film seyretmek.

Ek 3. Netnografik Söyleşi Örneği

1. Kendini tanıtır mısın? (ad, soyad, yaş, meslek, neler yapmaktan hoşlanırsın, ne yersin, ne içersin... Bu bilgilerin hepsini yanıtlamak zorunda değilsin, istiyorsan kimliğini gizleyebilirsin ☺)
2. Hangi ekipte çalışıyorsun ve görevin nedir?
3. Mangalara karşı olan bu ilgin ne zamandan beri var? Ya da şöyle de diyebilirim? Neden manga? Diğer çizgi-romanlardan farklı olarak seni manga okumaya iten nedir?
4. Manga okuyorsun, bir de hiçbir karşılık beklemezsin çevirilerini yapıp, diğer manga fanlarıyla bunları paylaşıyorsun... Seni bu konuda, “çeviri” yapma konusunda yüreklendiren/motive eden unsurlar nelerdir? Ne kadar zamandır internet ortamında manga çevirisi yapıyorsun? Manga çevirilerine ek olarak gönüllük adı altında toplum yararına yaptığın başka işler var mı?
5. Kendi yaşadığın çeviri sürecinden bahseder misin? Çalıştığın ekip içerisinde sana düşen görevler nelerdir? Sadece çeviri mi yapıyorsun? Orijinal mangalara nereden ulaşıyorsun? Orijinal mangaların taranması, konuşma balonlarının içinin boşaltılması vs..gibi teknik meselerle de ilgileniyor musun?
6. Ağırlıklı olarak hangi dilden çeviri yapıyorsun ve tür mangaları çevirmeyi tercih ediyorsun?
7. Belirlediğin çeviri stratejilerin var mı? Mesela Japon kültürüne özgü sözcükleri çevirirken neye dikkate alıyorsun? Ya da ses efektlerini nasıl çeviriyorsun? Bunları açıklamak için dipnotlar ekliyor musun? Ekip olarak belirlediğiniz bir takım çeviri kuralları var mı?
8. Çeviriler yayınlanmadan önce ekip içerisinde birbirinizin yaptığı çeviriler üzerinde konuşuyor musunuz? Birbirinizin çevirilerini edit ediyor musunuz? Ekip içi iletişiminizi hangi yollardan sağlıyorsunuz?
9. Forumlarınızda, okurlardan gelen yorumları ne ölçüde değerlendiriyorsunuz?
10. Gördüğüm kadarıyla, ekip üyeleri olarak her biriniz “nickname” kullanıyorsunuz. Bu denli güzel işler yapıp neden kimliğinizi neden gizliyorsunuz? Gönüllü çevirmenler olarak neden görünür olmayı tercih etmiyorsunuz?
11. Sizi sakın korkutmasın ☺ biraz da etik konusuna değinmek istiyorum. Sizin bu konudaki düşünceleriniz benim için çok önemli ☺ Bildiğiniz üzere, tüm dünyada web üzerinden manga çevirileri yapılıyor. Hatta, siz de kesin biliyorsunuzdur, sizlere “scanlator” diyoruz ☺ Bu kavramdan yola çıkarak ben de size “tara-çevirmen” diyorum ☺ umarım hoşunuza gitmiştir... Konumuza geri dönecek olursak, yaptığınız işin etik boyutuyla ilgili ne düşünüyorsunuz? Telif hakkı kanunlarından etkilenmemek için ne gibi önlemler alıyorsunuz? Ya da sizin yaptığınız çeviriyi internet ortamında başkalarının kullanmaması için ne tür önlemler alıyorsunuz? Merak etmeyin vereceğiniz yanıtlar bende gizli kalacaktır. Bu konuda bana sonsuz güvenebilirsiniz.

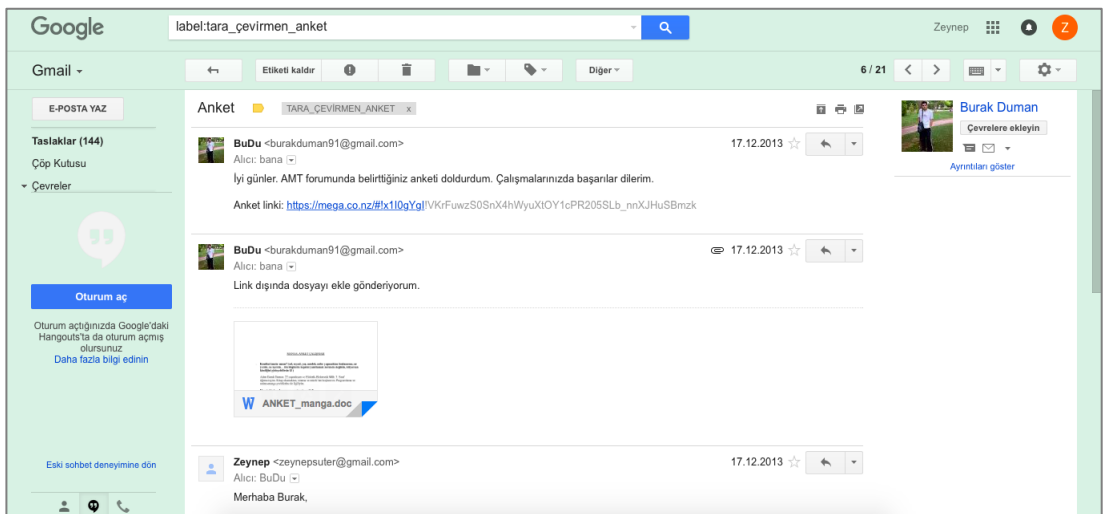
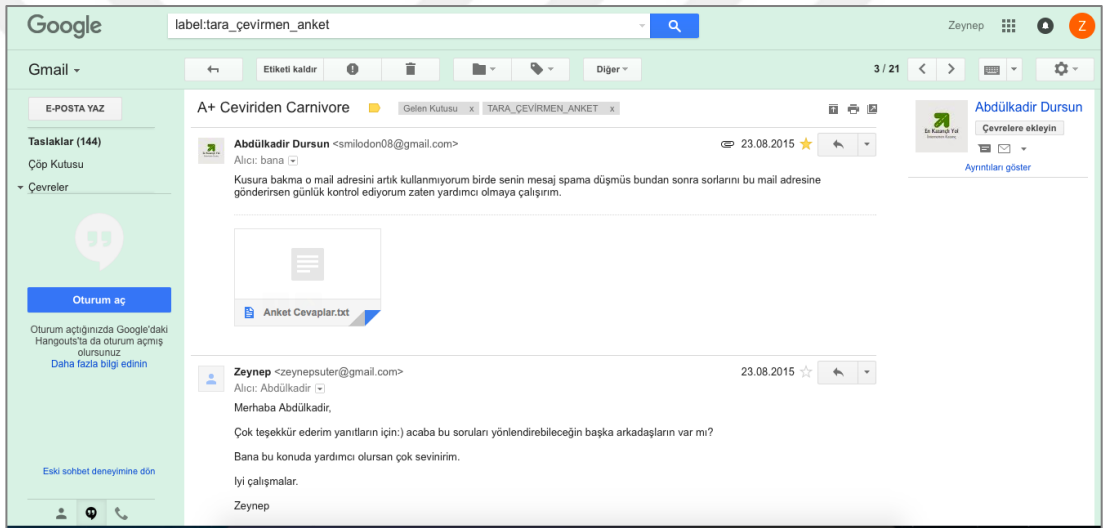
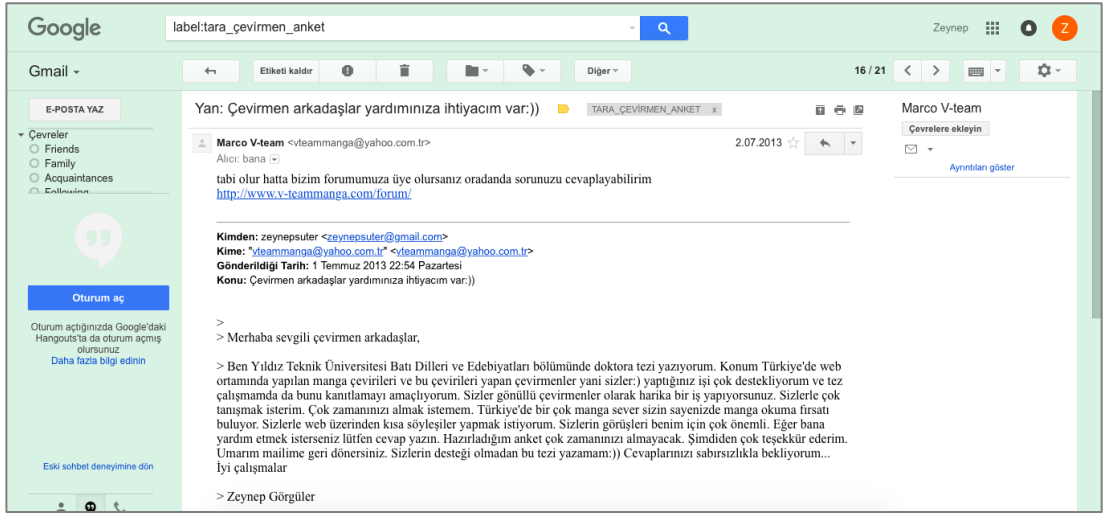
Şimdilik sorularım bu kadar. Arada sizleri rahatsız edersem bana kızmayın lütfen. Uzun soluklu bir doktora tezi yazıyorum. Bana yardım ederseniz çok sevinirim. Şimdiden hepinize çok teşekkür ediyorum. Bu soruları yanıtladıktan sonra zeynepsuter@gmail.com adresine gönderebilirsiniz.

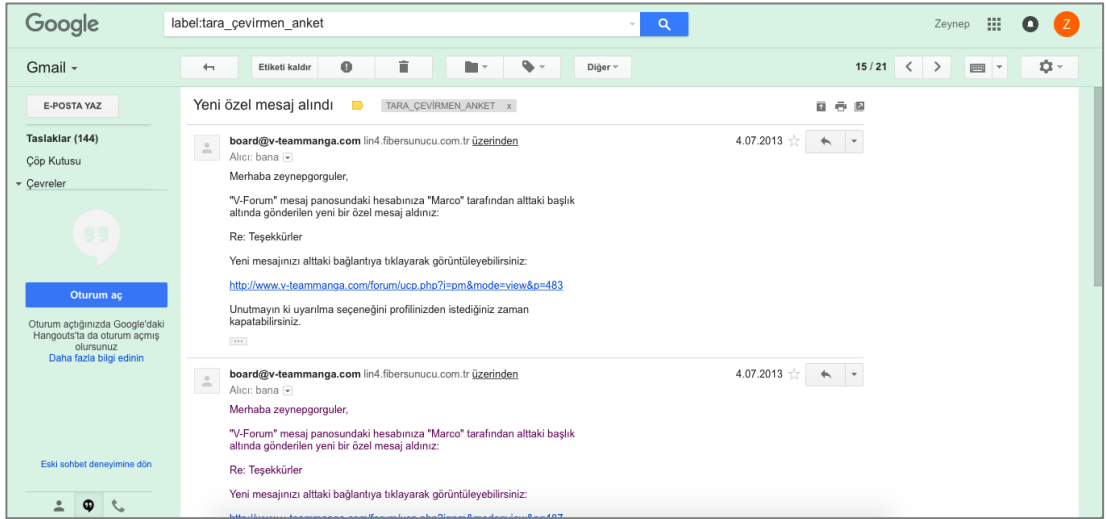
Kendinize iyi bakın.

Zeynep Görgüler

Ek 4. Netnografik Araştırmanın Aşamaları

Ek 5. Çevrimiçi Söyleşiler

T.Ç.1

Kendini tanıtır mısın? (ad, soyad, yaş, meslek, neler yapmaktan hoşlanırsın, ne yersin, ne içersin... Bu bilgilerin hepsini yanıtlamak zorunda değilsin, istiyorsan kimliğini gizleyebilirsin ☺)

Mustafa Timur. Yaş 35. Bir bakanlıkta çalışıyorum; araştırma/raporlama, çeviri, tashih ve metinlerin yayıma hazırlanması gibi işler yapıyorum. Progressive rock dinler, davul çalar, anime seyrederek, manga okur, et yer, çay ve su içerim.

Hangi ekipte çalışıyorsun ve görevin nedir?

AnimeMangaTR sitesinde redaktör olarak görevliyim; çevirileri doğruluk, dil ve anlatım bakımından inceleyip gerektiğinde düzeltiyorum. Asli görevimin dışında da manga çevirisi yapıyorum. Ayrıca ihtiyaç olduğunda font düzenleme gibi lojistik işlerine de yardımcı oluyorum.

Mangalara karşı olan bu ilgin ne zamandan beri var? Ya da şöyle de diyebilirim? Neden manga? Diğer çizgi-romanlardan farklı olarak seni manga okumaya iten nedir?

7-8 sene kadar önce, o zamanlar takip ettiğim bir anime dizisinin tempoyu fena hâlde düşürmesi üzerine, diziyi bırakıp mangayı okumaya başladım. Sonrasında başka mangaları da denedim ve okumaktan zevk aldığım birçok manga buldum. Böyle böyle başladı.

Mangaları benim için diğer çizgi romanlardan daha çekici kılan başlıca etken, ele aldıkları konular ve bu konuları işleme biçimleri. Japonların el attıkları her alanda sınırları zorlama alışkanlıkları mangalara da yansımış. Özellikle onuları fantastik olduğunda fantezinin sınırlarını zorluyorlar. Bir yandan da o fantastik kurgunun içinde gerçekliğe çekinmeden dokunuyor, yeri geldiğinde toplumsal kabullerin anlamını sorguluyor, yeri geldiğinde aile ve dostluk gibi değerlerin önemini göze sokmadan hatırlatıyorlar. Bir Fullmetal Alchemist mesela, bildiğimiz doğa bilimlerinin yerine simyanın geliştiği fantastik bir evrende geçiyor, ama alttan alta gayet sağlam bir bilim eleştirisi yapmaktan da geri kalmıyor.

Batı çizgi romanlarından teknik farklılıkları da bana mangaları sevdiren bir etken oldu. Sinematik kare akışları, âdeta kamerayla çekilmiş gibi çizim açıları, ses efektlerinin ağırlığı ve çeşitliliği bu farkların öne çıkanları.

Manga okuyorsun, bir de hiçbir karşılık beklemezsin çevirilerini yapıp, diğer manga fanlarıyla bunları paylaşıyorsun... Seni bu konuda, "çeviri" yapma konusunda yüreklendiren/motive eden unsurlar nelerdir? Ne kadar zamandır internet ortamında manga çevirisi yapıyorsun?

Manga çevirisi yapmaya 6 ay kadar önce başladım. Beni buna motive eden ise orijinal kaynağından okuduğum ve çok sevdiğim bir manganın İngilizce çevirisini, hattâ dergi sayfalarından taramasını bile bulamayışım oldu. Sevdiğim şeyleri başkalarıyla paylaşmak benim için ihtiyaç mesabesinde. Bu mangayı ise ancak aynı şehirde yaşadığım Japonca bilen arkadaşlarımla paylaşabilirdim. Ben de bunun üzerine kafayı kırdım, mangayı kendim

tarayıp çevirmeye karar verdim. Sitenin o sıralarda yapmaya karar verdiği manga atağı da bahane oldu, editör arkadaşlar da işe dâhil oldular, yayım başladı.

Kendi yaşadığın çeviri sürecinden bahseder misin? Çalıştığın ekip içerisinde sana düşen görevler nelerdir? Sadece çeviri mi yapıyorsun? Orijinal mangalara nereden ulaşıyorsun? Orijinal mangaların taranması, konuşma balonlarının içinin boşaltılması vs.. gibi teknik meselerle de ilgileniyor musun?

Şimdilik iki manganın yayımında farklı arkadaşlarla çalışıyorum. Bunlardan birinde yalnızca çevirinin redaksiyonunu yapıyorum. Diğerinde ise tarama ve çeviri işleri benim üzerimde: Manganın her cildinin ikişer nüshasını satın alıyor, birini kapağından ayırıp evimdeki tarayıcıya taratıyorum. Taramaları kesip temizleyiciye gönderiyorum, teknik işlerle temizleyici ve dizgici ilgileniyor. Fakat ilk orijinal yayımımız bu olduğundan, temizlik öncesi işlerle de başlangıçta epey ilgilenmem gerekti. Sayfaların temizliğe hazır hâle getirilmesi sürecini çeşitli denemelerin ardından standart hâle getirdikten sonra Photoshop'ta otomatik işleyen bir "aksiyon" olarak kaydedip temizlik işinden sorumlu editöre gönderdim. Artık taramaları o editöre, çevirilerimi ise dizgiden sorumlu editöre gönderiyorum; temizleyiciden çıkan sayfalara dizgici çevirileri yerleştiriyor.

Ağırlıklı olarak hangi dilden çeviri yapıyorsun ve ne tür mangaları çevirmeyi tercih ediyorsun?

Japoncadan çeviri yapıyorum. Henüz tek çevirim var ama ilerisi için düşündüğüm projeleri de hesaba katarsak karanlık bir atmosfere ama iyimser bir tona sahip hikâyeler anlatan mangaları tercih ediyorum. Aksiyondan ziyade duygular ve diyaloglar, olaylardan ziyade durumlar ve tasvirler ağırlıkta olduğunda bana daha çekici geliyor.

Belirlediğin çeviri stratejilerin var mı? Mesela Japon kültürüne özgü sözcükleri çevirirken neye dikkate alıyorsun? Ya da ses efektlerini nasıl çeviriyorsun? Bunları açıklamak için dipnotlar ekliyor musun? Ekip olarak belirlediğiniz bir takım çeviri kuralları var mı?

Çeviride genellikle "Türkçe konuşan biri öyle bir durumda ne der" sorusuna cevap vermeye çalışırım. "Sizi bana sayıyla mı verdiler" gibi tabirleri benim elimin değdiği işlerde yer yer görebilirsiniz. Tabii, bu sorunun cevabını anında vermek her zaman mümkün olmuyor. Öyle durumlarda öncelikle tamamen motamot bir çeviri yapıp bırakıyorum; o fasikülün çevirisini tamamladıktan sonra en baştan, hikâyenin akışı içerisinde o cümleleri veya ifadeleri okuyup o hissiyatla oraya uygun ifadeyi bulmaya çalışıyorum; genellikle bu yöntem işe yarıyor. Belirli çeviri kurallarımız yok. Kültürel unsurlar da ses efektleri de çevirmenin tercihinine kalıyor. Şahsen Türkçe ifade edilebilecek, bizim kültürümüzde karşılığı veya benzeri olan unsurları (ağabey ve abla gibi) Türkçe ifade etmeye gayret ediyorum. Bu mümkün olmadığında o tabirin okunuşunu yazıp not düşüyorum. Ses efektlerinde de genellikle o efektin verdiği hissi Türkçede vereceğine kanaat getirdiğim "dank", "çota", "patırt",

"çırılınk" gibi sesler kullanıyorum. Tatmin edici bir ses bulamadığımda ise "fırla", "tırs" gibi, oradaki hareketi veya hissi tarif eden fiilin kökünü kullanıyorum.

Çeviriler yayınlanmadan önce ekip içerisinde birbirinizin yaptığı çeviriler üzerinde konuşuyor musunuz? Birbirinizin çevirilerini edit ediyor musunuz? Ekip içi iletişiminizi hangi yollardan sağlıyorsunuz?

Mangalarda çeviri editi nadir. Redaktör sayımız artarsa ileride yavaş yavaş yerleşir diye umuyorum. Ama dizgi sonrasında işleri birbirimize gösterip fikir aldığımız oluyor. Tatmin olmadığımız yerlerde de birbirimize danışıyoruz. Aynı ekipte olmadığımız arkadaşlara anında bir şey sormak için genellikle sitenin anlık mesajlaşma aparatını kullanıyoruz. Ekip arkadaşlarımızla ise bunun yanı sıra telefon, skype ve e-mail gibi mümkün olan bütün mecralardan haberleşiyoruz.

Forumlarınızda, okurlardan gelen yorumları ne ölçüde değerlendiriyorsunuz?

Bir ölçüde ☺ Yapıcı eleştirileri ve yorumları genellikle dikkate alıyoruz. Kendi adıma konuşsam, eksiklerimi gösteren iyi niyetli önerileri ve tavsiyeleri özellikle önemsiyorum. Yüksek perdeden yapılan "onu öyle demezler" tarzı yorumlara ise bazen nazikçe "öyle de denebilir, ben öyle tercih ediyorum" diye karşılık veriyor, bazen de kulak tıkıyorum.

Gördüğüm kadarıyla, ekip üyeleri olarak her biriniz "nickname" kullanıyorsunuz. Bu denli güzel işler yapıp neden kimliğinizi neden gizliyorsunuz? Gönüllü çevirmenler olarak neden görünür olmayı tercih etmiyorsunuz?

Benim için bu artık sadece bir defakto standart, birçok arkadaşım için de böyle; birbirimizi isimlerimizle de biliyor, ara sıra buluşup muhabbet de ediyoruz. Bazı arkadaşlar ise bu faaliyetleri hayatın diğer gailelerinden ayrı tutmak için bu kullanıcı adlarını birer online persona olarak kullanıyorlar; onların bu yaklaşımına da saygı duyuyorum. Başlangıçta, siteye ilk üye olduğumda falan, henüz tanımadığım bir ortama gerçek adımla girmekten de çekinirdim doğrusu; bir maskenin ardından konuşmak ortama alışma safhasını kolaylaştırıyor ve hızlandırıyor. Görünmez olmanın faydaları da var ayrıca. Bazen bir işinizde geçen bir cümle hasbelkader birçok insanın gözüne batıp sizi ilgili mecralarda bir süreliğine hedef tahtasına koyabiliyor. Böyle zamanlarda bu ilginin hayatınızın diğer alanlarına yansması pek tercih edilir olmuyor. Benim henüz böyle bir durumum olmadı çok şükür; ama atıyorum, iş arkadaşlarımdan bana ikide bir "seni bize sayıyla mı verdiler Musti" demeleri hoşuma gitmezdi. Şüphem yok ki eray.gns'ye hiç ummadığı yerlerde ve zamanlarda "senin çanına ot tıkayacağım eray" diyordur birileri; onun yerinde olmak istemezdim ^^;

Sizi sakın korkutmasın ☺ biraz da etik konusuna değinmek istiyorum. Sizin bu konudaki düşünceleriniz benim için çok önemli ☺ Bildiğiniz üzere, tüm dünyada web üzerinden manga çevirileri yapılıyor. Hatta, siz de kesin biliyorsunuzdur, sizlere "scanlator" diyoruz ☺ Bu kavramdan yola çıkarak ben de size "tara-çevirmen" diyorum ☺ umarım hoşunuza gitmiştir... Konumuza geri dönecek olursak, yaptığınız işin etik boyutuyla ilgili ne düşünüyorsunuz? Telif hakkı kanunlarından etkilenmemek için ne gibi önlemler alıyorsunuz? Ya da sizin yaptığınız çeviriyi internet ortamında

başkalarının kullanmaması için ne tür önlemler alıyorsunuz? Merak etmeyin vereceğiniz yanıtlar bende gizli kalacaktır. Bu konuda bana sonsuz güvenebilirsiniz.

Sondan başlayayım: Yaptığımız manga çevirilerini İnternet ortamında başkalarının kullanmaması için hiçbir önlem almıyoruz; hattâ başkalarını da bizim işlerimizi kullanmaya elimizden geldiğince teşvik ediyoruz. Yeter ki bize bir selam göndermeyi ihmal etmesinler. Taramasını benim yaptığım manganın yeni fasikülünü yayımladıkça o fasikülün taramalarını da paylaşıyoruz mesela.

Telif hakkı kanunlarından etkilenmemek için de aldığımız bir önlem yok sanırım. Türkçede manga yayımı daha yeni başladı, henüz mangaların İnternet üzerinde Türkçe yayımlarıyla ilgilenen avukat falan da yoktur herhalde. Olsa ne yaparız, bilemiyorum. Hiçbir zaman Türkçe yayımlanmayacak bir mangayı Türkçe bilen okurla buluşturduğum için suçlu bulunursam (ki bulunurum) kendimi ancak temel etik ilkeler üzerinden mantıkla savunabilirim, yasalar önünde ise bu savunma muteber olmaz.

Gelelim işin etik boyutuna. Müellifin ortaya koyduğu eser dolayısıyla para kazanmasını teminat altına almak elbette mühim. Etik olarak zaten bu hakkı inkâr edemeyiz; kaldı ki işlevsel olarak da bu olmazsa verilen eserlerin devamı gelmez, bugün severek okuduğumuz bu eserlerin yarın yenilerini bulamayız. Sizin tabirinizden devam edersek "tara-çeviri" faaliyeti müellifin kazanmasına engel midir peki? Hayır; bilakis, manganın dünya çapında bu kadar popüler olması bu faaliyetler sayesinde. Kendi tecrübemden örnekleyeyim: İngilizce "tara-çeviri"ler olmasaydı benim mangadan haberim olmazdı, Türkçe "tara-çeviri"ler olmasaydı yeğenlerimin haberi olmazdı. Oysa o "tara-çeviri"ler sayesinde mangadan haberdar olan yeğenlerim, *Ölüm Defteri*'nin Türkçesi çıktığında harçlıklarını biriktirip aldılar; verdikleri paranın küçük de olsa bir bölümü yayımcı şirket Shueisha'ya, yazar Tsugumi Ooba'ya ve çizir Takeshi Obata'ya ödendi. Ha, her okuyucu manga satın alıyor mu? Hayır. Ama birkaç sene öncesine kadar Türkçe yayımlanmış bir tek manga yokken bir yayıncının bu işe başlamış olması, sonra başka yayıncıların da manga yayımına girmiş olmaları, bu yayıncıların iki üç mangayla kalmayıp portföylerini çeşitlendirmekte olmaları bu eserleri satın alan kayda değer bir kitlenin varlığını gösteriyor. Bu okuyucular İnternet üzerinden okuma imkânına sahip olmadıklarından değil, çoğunlukla zaten okumuş oldukları bir eseri fiziksel olarak da ellerinde tutabilmek istediklerinden bu kitapları satın alıyorlar. Okuyucuların çoğu İnternet üzerinden okumakla yetinseler bile matbu mangaların ulaşılabilir olduğunu bilen bir kısım okuyucu bunları satın alacak ve netice itibarıyla "tara-çeviri"nin olmadığı bir simülasyona göre daha çok manga satılacaktır. Yani bizim yaptığımız, bir yerde manganın reklamı gibi bir şey. Üstelik bu reklam için yayıncının bir şey ödemesi de gerekmiyor. Hâl böyleyken bundan telif hakları bağlamında şikâyetçi olmak (ki olanlar var, yakın zamanda mangaupdates.com sitesi böyle bir şikâyet aldı ve scanlator linklerini kaldırmak durumunda kaldı) yasal zeminde her ne kadar temellendirilebilir olsa da etik zemininde savunulması mümkün değil. Çok uzattım. Kafanızı şişirdiysem bağışlayın. Doktoranızda kolaylıklar diliyorum.

T.Ç.2

1) Kendini tanıtır mısın? (ad, soyad, yaş, meslek, neler yapmaktan hoşlanırsın, ne yersin, ne içersin... Bu bilgilerin hepsini yanıtlamak zorunda değilsin, istiyorsan kimliğini gizleyebilirsin

Safa Kiriktir 26 yaşındayım 1 yıl önce üniversite'den mezun oldum. Şu sıralar ise editörlük yapıyorum. Her otaku gibi bende anime ve manga okumayı seviyorum. Bunların dışında kalan vaktimi Kore dizilerini izleyerek geçiriyorum.

2)Hangi ekipte çalışıyorsun ve görevin nedir?

Anime Manga TR ' de(AMT Fansub) Manga Editör olarak çalışıyorum.

3)Mangalara karşı olan bu ilgin ne zamandan beri var? Ya da şöyle de diyebilirim? Neden manga? Diğer çizgi-romanlardan farklı olarak seni manga okumaya iten nedir? Mangalara ilgim 1 yıldır var. Neden manga diye soracak olursan kurgu ve çizimler diyebilirim. Çizgi-roman daki çizimler ve kurgu bana göre çok basit ve yüzeysel geliyor.(Tam olarak anlatmak istediğimi ifade edemedim. :)

4)Manga okuyorsun, bir de hiçbir karşılık beklemezsizin çevirilerini yapıp, diğer manga fanlarıyla bunları paylaşıyorsun... Seni bu konuda, "çeviri" yapma konusunda yüreklendiren/motive eden unsurlar nelerdir? Ne kadar zamandır internet ortamında manga çevirisi yapıyorsun?

Bence hobi/ beğendiğim anime,manga,kitap,dizi v.b. diğer kişilerle de paylaşmak için harcadığım / harcadığımız zaman paha biçilemez.Elbet beğenmeyip verilen emeği gör ardı edenler olacaktır ama bir kişi bile beğenip " Teşekkür Ederim" diyorsa bu benim / bizim için yeterlidir.Sizce de öyle değil mi ?

Bu konuda her zaman bir şeyler yapma isteği içindeydim hatta Editörlük'ten önce çevirmen olmayı denedim olmadı.(Berbat bir çeviriydi :(). O yüzden manga Editörlüğü konusunda kendime hiç güvenim yoktu. Sonra bu konuda şu an birlikte çalıştığım çevirmen arkadaşım beni destekledi birçok konuda da bana yardımcı oldu. Manga Editörlüğüne başlayalı 1 ay falan oluyor.

5)Kendi yaşadığın çeviri sürecinden bahseder misin? Çalıştığın ekip içerisinde sana düşen görevler nelerdir? Sadece çeviri mi yapıyorsun? Orijinal mangalara nereden ulaşıyorsun? Orijinal mangaların taraması, konuşma balonlarının içinin boşaltılması vs..gibi teknik meselerle de ilgileniyor musun?

Ben Editörlük kısmıyla ilgileniyorum. Manga Raw'larını çevirmen bulup bana gönderiyor. Manganın taraması, balon temizlemesi, arka plan temizleme, dizgi, çeviri yerleştirme hepsiyle ben ilgileniyorum.

6)Ağırlıklı olarak hangi dilden çeviri yapıyorsun ve ne tür mangaları çevirmeyi tercih ediyorsun?

Japonca & İngilizce dillerinden çeviri yapıyor ben de editlemesini yapıyorum. Gençlik,Komedi,Okul,Dram,Romantizm

7)Belirlediğin çeviri stratejilerin var mı? Mesela Japon kültürüne özgü sözcükleri çevirirken neye dikkate alıyorsun? Ya da ses efektlerini nasıl çeviriyorsun? Bunları açıklamak için dipnotlar ekliyor musun? Ekip olarak belirlediğiniz bir takım çeviri kuralları var mı?

Editlemek için Manga Rawlarını çeviriden birkaç önce elime geçtiyse 1.cilt'in (9 veya10 bölüm) temizleme,arka plan temizleme, sayfanın varsa kırılacak kısımları onların düzenlemelerini yapıyorum. Bu sayede kendimi fazla yormadan ve kısa sürede ceviri ekliyorum.

Olabildiğince Türkçe ye uygun sözcükleri seçiyoruz bazılarını ise öyle bırakıyoruz(örn : Kyaa) böylece okuyucunun dikkatini de dağıtmamış oluyoruz. Ses efektlerini için o efekt'e uygun veya o efekt'in yazılışına en yakın font'u kullanıyorum. Dipnotları genellikle Japonca kültürüne uygun terimleri ve espirileri açıklamak amacıyla sayfaya ekliyorum.

Gerektiğinde, sitemizdeki çeviri danışma başlığına başvuruyorum: Takıldığım yeri öncesi ve sonrasıyla tarif edip diğer üyelerin önerilerini istiyorum. Her zaman mükemmel olmasa da illa ki kabul edilebilir bir öneri geliyor.

Evet var öncelikli olarak kullanılacak fontları belirliyoruz, ondan sonra editlemeyi yapıyorum ve son kontrol için daha deneyimli olan çevirmen veya editörlere gönderiyoruz. Son olarak ta yayınlama başlıyoruz.

8)Çeviriler yayınlanmadan önce ekip içerisinde birbirinizin yaptığı çeviriler üzerinde konuşuyor musunuz? Birbirinizin çevirilerini edit ediyor musunuz? Ekip içi iletişiminizi hangi yollardan sağlıyorsunuz?

Evet. Bazı çeviriler konuşma akışına uygun olmaya biliyor. Bu noktada uygun olanlar cümle konusunda konuşuyoruz. Bir önceki sorunuzda da söylediğim gibi son kontrol için deneyimli editörlere ve çevirmenlere düzeltiyoruz. Benim çalıştığım ekipte site chat,skype, birbirimiz uzun zamandır tanıyorsak telefon ile iletişim kuruyoruz.

9)Forumlarınızda, okurlardan gelen yorumları ne ölçüde değerlendiriyorsunuz?

Mümkün mertebe dikkate alıyoruz. Sonuçta onların beğenerek okuması / izlemesi için bu işi yapıyoruz.

10)Gördüğüm kadarıyla, ekip üyeleri olarak her biriniz "nickname" kullanıyorsunuz. Bu denli güzel işler yapıp neden kimliğinizi neden gizliyorsunuz? Gönüllü çevirmenler olarak neden görünür olmayı tercih etmiyorsunuz?

Benim için gizleyip gizlememek önemli değil. Benim düşünceme göre nickname vermek daha iyi diğer hobi için yapılan işlerde olduğu gibi burada da iyi niyetli(tehdit vari yorumlar sarf edenler oluyor.) olmayan okuyucu ve izleyiciler mevcut. Nickname vermemizin diğer nedeniyse daha ilgi çekici ve karizmatik oluyor :)

11)Sizi sakın korkutmasın J biraz da etik konusuna değinmek istiyorum. Sizin bu konudaki düşünceleriniz benim için çok önemli J Bildiğiniz üzere, tüm dünyada web üzerinden manga çevirileri yapılıyor. Hatta, siz de kesin biliyorsunuzdur, sizlere"scanlator" diyoruz J Bu kavramdan yola çıkarak ben de size "tara-çevirmen" diyorum J umarım hoşunuza gitmiştir... Konumuza geri dönecek olursak, yaptığınız işin etik boyutuyla ilgili ne düşünüyorsunuz? Telif hakkı kanunlarından etkilenmemek için ne gibi önlemler

alıyorsunuz? Ya da sizin yaptığınız çeviriyi internet ortamında başkalarının kullanmaması için ne tür önlemler alıyorsunuz? Merak etmeyin vereceğiniz yanıtlar bende gizli kalacaktır. Bu konuda bana sonsuz güvenebilirsiniz.

Olabildiğince etiğe uygun hareket ediyoruz. Teklif kanunlarına gelince bildiğiniz üzere anime & manga kültürü yok denecek kadar az bu nedenle istediğimiz anime & mangalara ancak web üzerinden ulaşabiliyoruz. Yapacağımız manga & anime raw olarak veya fansub sitelerinden izin alıp temin ediyoruz. Bu çeviriler içinde böyle oluyor.

Başkalarının kullanmaması konusuna gelince mangalarda bunu önlemek mümkün olmasa da animeler'de çeviriyi yaparken fansub sitemizi de ekliyoruz ve hardsub olarak video ekliyoruz. Tabi internete baktığınızda bunu gerçekten yapan kaç topluluk vardır??? Sizin çevirinizi alıp kendilerine aitmiş gibi paylaşıyorlar. Resmen intihal !!!

Kullanıcıya farkındalık kazandırmak bu sorunları bir nebze çözebilir. İnternet okurunun mesela fan topluluklarından talep etmesi gerekiyor. Yani şöyle demek istiyorum, ben internetten manganın çevirisini okurken ilk sayfada orjinal manganın hangisi olduğunu görmek istiyorum. Böyle bir bilincin gelişmesi önemli olan. Eğitim, eğitim, eğitim... Tabi bir de vicdan sahibi olmalı.

T.Ç.3

Kendini tanıtır mısın? (ad, soyad, yaş, meslek, neler yapmaktan hoşlanırsın, ne yersin, ne içersin... Bu bilgilerin hepsini yanıtlamak zorunda değilsin, istiyorsan kimliğini gizleyebilirsin ☺)

Emre Can Kuruçay. Üniversiteye hazırlanıyorum. Zamanımın büyük bir çoğunluğu internette geçiyorum. Bildiğiniz dijital ortam bağımlısıyım.

Hangi ekipte çalışıyorsun ve görevin nedir?

Kusanagi çeviri grubunda editör, scan ve arkadaşlarıma photoshop yardımıdan bulunuyorum

Mangalara karşı olan bu ilgin ne zamandan beri var? Ya da şöyle de diyebilirim?

Neden manga? Diğer çizgi-romanlardan farklı olarak seni manga okumaya iten nedir?

Aslından animelere karşı bir ilgim var ama bir zamandan sonra animelerin çoğu çok çocuksu gelmeye başladı yaşıma büyüdükçe ve o zamandan sonra anime izlemek yerine manga okuyup görsel şölen yerine direk hikayeyi bilmek daha hoşuma gitti.

Manga okuyorsun, bir de hiçbir karşılık beklemezsin çevirilerini yapıp, diğer manga fanlarıyla bunları paylaşıyorsun... Seni bu konuda, "çeviri" yapma konusunda yüreklendiren/motive eden unsurlar nelerdir? Ne kadar zamandır internet ortamında manga çevirisi yapıyorsun?

Ara verdiğimiz zamanı katmazsak 4 yıldan beri manga çeviri işindeyiz boş zamanı çok olan birisiydim gerçi şuan pek öyle sayılmaz ama bu eğlenceli bir şey ve zevk alıyorum o yüzden manga edit işini yapıyorum tabii ki sadece sevdiğim mangalarda.

Kendi yaşadığın çeviri sürecinden bahseder misin? Çalıştığın ekip içerisinde sana düşen görevler nelerdir? Sadece çeviri mi yapıyorsun? Orijinal mangalara nereden ulaşıyorsun? Orijinal mangaların taranması, konuşma balonlarının içinin boşaltılması vs..gibi teknik meselerle de ilgileniyor musun?

Bir scanner ve editör olarak benim görevim. Çeviriden çok balonları silmek mangadaki bozuklukları düzeltmek.

Ağırlıklı olarak hangi dilden çeviri yapıyorsun ve tür mangaları çevirmeyi tercih ediyorsun?

İngilizce.Shounen,seinen vb. mangaları seviyor ve editliyorum tabii ki mecha olmadığı sürece.

Belirlediğin çeviri stratejilerin var mı? Mesela Japon kültürüne özgü sözcükleri çevirirken neye dikkate alıyorsun? Ya da ses efektlerini nasıl çeviriyorsun? Bunları açıklamak için dipnotlar ekliyor musun? Ekip olarak belirlediğiniz bir takım çeviri kuralları var mı?

Tabii ki var bu tür ses efektleri ve Japonca özellikler vb. bu tür şeyleri özenle yapıyorum.

Çeviriler yayınlanmadan önce ekip içerisinde birbirinizin yaptığı çeviriler üzerinde konuşuyor musunuz? Birbirinizin çevirilerini edit ediyor musunuz? Ekip içi iletişiminizi hangi yollardan sağlıyorsunuz?

Genel olarak pek yok çünkü takımımızda ki çevirmen ve editörler çok yerinde ve iyi işler çıkaran kişiler o yüzden ufak tefek şeyler olmadığı sürece kimse kimsenin işine karışmaz çünkü zaten herkes kendi işinin ne olduğunu bilir. Forum sayfasına çok temelde herkesin işine yarayacak bazı kurallar koyduk."

Forumlarınızda, okurlardan gelen yorumları ne ölçüde değerlendiriyorsunuz?

Her zaman okurum. Ama bazı sivri insanlar çıkıyor ve "şu olayı beğenmedim" "Editiniz şu bakımdan kötü" "Çeviriniz şu bakımdan kötü" diyorlar. Bu arkadaşlara "o zaman buyur kendin gel de yap bakalım senin ki nasıl olacak görelim" diyesim geliyor ama internet ortamında olan ve tanımadığınız bir adam sizi ne kadar rahatsız edebilir ki. Olumlu yorumlara da kötü yorumlara da her zaman açığız ama yapıcı olduğu sürece.

Gördüğüm kadarıyla, ekip üyeleri olarak her biriniz "nickname" kullanıyorsunuz. Bu denli güzel işler yapıp neden kimliğinizi neden gizliyorsunuz? Gönüllü çevirmenler olarak neden görünür olmayı tercih etmiyorsunuz?

Nickname denilen şey bence insanın kendinin o şekilde bilinmesinin istenme şeklidir o yüzden sakladığım yok isteyen forumlarda "Jlesar e-mailini verde konuşalım az" dediğinde yok olamaz falan gibi şeyleri yapmayacağımdan dolayı pek sıkıntı görmüyorum o konuda.

Sizi sakın korkutmasın ☺ biraz da etik konusuna değinmek istiyorum. Sizin bu konudaki düşünceleriniz benim için çok önemli ☺ Bildiğiniz üzere, tüm dünyada web üzerinden manga çevirileri yapılıyor. Hatta, siz de kesin biliyorsunuzdur, sizlere"scanlator" diyoruz ☺ Bu kavramdan yola çıkarak ben de size "tara-çevirmen" diyorum ☺ umarım hoşunuza gitmiştir... Konumuza geri dönecek olursak, yaptığınız işin etik boyutuyla ilgili ne düşünüyorsunuz? Telif hakkı kanunlarından etkilenmemek için ne gibi önlemler alıyorsunuz? Ya da sizin yaptığınız çeviriyi internet ortamında başkalarının kullanmaması için ne tür önlemler alıyorsunuz? Merak etmeyin vereceğiniz yanıtlar bende gizli kalacaktır. Bu konuda bana sonsuz güvenebilirsiniz.

Yabancı bir ülkelerde -Avrupa'da mesela- telif hakları nedeniyle çoğu manga sitesi kapatıldı. Ama bu ülkede dış işleri bakanının "Kusanagi sen manga çeviremezsin editliyemezsin" gibi bir şey demeyeceğini bildiğimden dolayı bu tarz şeyleri kafama takmıyorum eğer o kadar istiyorlarsa bu tür şeylerin telif hakkına uygun olarak yapılmasını sağlasınlar. Bizim gibi çeviren arkadaşlar iş imkanı sağlasınlar ki biz de temiz temiz herkesden önce çevirip editleyip verelim.

T.Ç.4

- Adım Ercan, 25 yaşındayım, Akdeniz Üniversitesi'nde 4. sınıf öğrencisiyim. Ben basit zevklere alışmış biriyim, bu yüzden yapmaktan hoşlandığım pek fazla şey yok. Çoğunlukla evden çıkmam, bilgisayarım olmadan nefes alamam. Yalnız başımayımdır. Tabii bu söylediğimden asosyal ya da antisosyal anlamı çıkabilir, ancak öyle değilim.

- Kusanagi Çeviri'de çevirmenlik yapıyorum.

- 2002'de One Piece ile manga okumaya başladım. O zamandan beridir giderek sevgim arttı. Neden manga sorusunun cevabı benim için çok basit. Çizgi roman kahramanları ve olayları klişedir. Saf aksiyon üzerine kuruludur ve belli bir orantısı yoktur. Mesela Marvel evreninde yer alan Living Tribunal karakteri, evrendeki en güçlü ikinci karakter olmasına rağmen, ek bir seride Beyonder ve Molecule Man'e yenilebiliyor. Bu iki karakteri daha sonra daha güçsüz biri yeniyor. Böyle saçmalıklar çok. Manganın ise kendi çizgisinde ilerleyen olayları var.

- İlk başlarda metin çevirisi yapıyordum. Manga çevirmeni olmayı hiç düşünmüyordum. O sırada Korsanfan isimli One Piece forumunda One Piece'in 0-500 arasındaki bölümleri çevirme projesi başlatıldı. Beni de davet ettiler. İlk o zaman manga çevirmeye başladım. Bu 4 yıl önceydi. 1 yıl sonra V-Team isimli grubu kurdum. 3 yıl orada çevirmenliğe devam ettim, sonra grup üyelerinden biriyle bir tartışma yaşadık, ben de grubu ona bırakıp Kusanagi'ye geçtim. Mangaları İngilizce okurken, "Neden bunu çevirmeyeyim ki? Hem başkaları da sayemde okur, hem de sevdiğim serileri farklı insanlarla tartışabilirim." diye düşündüm.

- Ben çevirdiğim serinin ilerideki bölümlerini asla okumam. Yayınladığımız çeviriden 1-2 cilt önde giderim. Eğer okursam, çevirmek zor geliyor. Zira ikinci kez üstünden geçmiş oluyorum. O yüzden ağır ve kararlı şekilde ilerlerim. Düzenleme işlerinden hiç anlamam, ben sadece çeviri yaparım ve teslim ederim.

- Japonca isimleri olduğu gibi yazıyorum. Bazı çeviri grupları Kakashi ya da Orochimaru gibi isimleri, Kakaşi, Oroçimaru şekilde yazıyor, ben bunu itici buluyorum. Ses efektlerini elimden geldiğinde gözden kaçırmamaya çalışıyorum, sesler anlaşılır olduğunda manga insanı daha çok içine alıyor. Saldırı isimleri İngilizce ise Türkçe'ye çeviriyorum, bazen de olduğu gibi bırakıp altına not olarak yazıyorum. O kısım genelde editörün inisiyatifine kalıyor. Ekip olarak belirli kurallarımız yok, ancak hepimizin önceliği kalite.

- Skype üzerinden konuşuyorum. Editörler kendi aralarında sıkça paslaşır, ancak ben çeviri konusunda katıyımdır. Kendi işimi başkasına yaptırmamayı tercih ederim. Ekip olarak birbirimizde güvendiğimiz için, genelde yeni seri seçimlerinde birbirimize danışırız.

- Forumlardaki eleştirilere açığız. Ancak benden kaynaklı bazı olaylar oluyor, bir nevi çamur atma işine dönüşüyor. Mesela adam çıkıp "Übel Blatt"ı başka yerden de okumuştum,

sizin çeviriniz vasat bile değil" diyor, Halbuki Übel Blatt'ı bizden önce hiçbir grup çevirmedi. Bu gibi insanlar yüzünden, yapıcı eleştirilere bile "acaba" gözüyle bakmaya başladık. Olayın benden kaynaklı yönü ise, manga çeviri olayında düşmanın çok olması.

- Diğer arkadaşlarımın neden böyle bir tercih yaptıklarını bilmiyorum. Ancak ben 25 yaşında bir insanım. 16-17 yaşındaki çocuklar benimle saygısızca konuşuyor, bu da hoşuma gitmiyor. Smoker olarak kalmanın bana bir zararı olmuyor genelde. Bir de beni sevmeyen insan çok olduğundan, sosyal mecralarda taciz edilme gibi bir ihtimalim var.

- Elimizden gelse telif haklarını ödeyip, öyle çevirirdik. Ancak ne yazık ki böyle bir imkanımız yok. Bu konuyla ilgili hukuksal bir düzenleme yok ki! O yüzden biraz "mecburi" olarak korsan yapıyoruz bu işi. Mesela ben Lone Wolf and Cub isimli seriyi çevirecektim, ancak Marmara Çizgi'nin Türkçe basılmış olarak yayınlayacağını öğrenince vazgeçtim. İstesem internet üzerinden çevirip satışları etkileyebilirdim., ama böyle şeylere ihtiyaç duymam, hem de ayıp denen bir şey var. Çevirilerimizi paylaşmama gibi bir kaprisimiz yok. Tek istediğimiz paylaşılrken grubumuzun ve bizlerin isimlerini yazdığı sayfanın çıkarılmaması.

Bu konuda size yardıma hazırım. İstedığınız zaman e-mail atabilirsi

T.Ç.5

- Kendini tanıtır mısın? (ad, soyad, yaş, meslek, neler yapmaktan hoşlanırsın, ne yersin, ne içersin... Bu bilgilerin hepsini yanıtlamak zorunda değilsin, istiyorsan kimliğini gizleyebilirsin ☐)
- IMC, Kotonaru Grubu'nun eski lideri. 23 yaşındayım, mühendislik öğrencisiyim. Grubu kurmadan önce boş vakitlerimde anime-manga izler/okurdum. Onun dışında bilgisayarla oldum olası meraklıydım. Dışarıda yürüyüşler yapmak da boş vakitlerimde yaptığım bir aktivitedir. Grubu kurduktan sonra iş yükü nedeniyle, bir de sürekli bununla iç içe olmaktan ötürü bir süre sonra ilgim azaldı ve tamamen bıraktım anime manga okuma/izlemeyi. Şimdi sadece çeviri yapıyorum.
- Hangi ekipte çalışıyorsun ve görevin nedir?
- Kotonaru Çeviri Grubu'nun kurucusu ve eski ekip lideriydim. 2013 yılının haziran ayında bu görevi grup arkadaşlarıma bıraktım ve şu anda yalnızca manga çevirisi yapıyorum.
- Mangalara karşı olan bu ilgin ne zamandan beri var? Ya da şöyle de diyebilirim? Neden manga? Diğer çizgi-romanlardan farklı olarak seni manga okumaya iten nedir?
- Uzun zamandır var. Zaten yıllar önce Show TV olsun, Atv olsun, TRT1 olsun, çeşitli animeler göstererek o ilgiyi uyandırdı. Yıllar sonra Neon Genesis Evangelion'u izledim ve mangasını okudum. Ondan bu yana ilgimi çekiyor.
- Kolay ulaşılabilirliği olsa gerek. Hem seriler tek bir çatı altında, Amerikan çizgi romanları gibi sık sık reboot ve remake olmuyorlar, hem de internette çok daha kolay bulunabiliyorlar.
- Manga okuyorsun, bir de hiçbir karşılık beklemezsizin çevirilerini yapıp, diğer manga fanlarıyla bunları paylaşıyorsun... Seni bu konuda, "çeviri" yapma konusunda yüreklendiren/motive eden unsurlar nelerdir? Ne kadar zamandır internet ortamında manga çevirisi yapıyorsun?
- Yaklaşık 3 sene oluyor. Tek bir sebebim var. O da "underrated" tabir edilen, yani çeşitli sebeplerle gerektiği ilgiyi göremeyen serileri ortaya çıkartmaktı. Türkiye'deki manga okuyucusunun seçenekleri çok değil, bir İngilizce bilen okuyucuya göre. Yıllarca yapılan çeviriler daha çok aksiyon-dövüş serilerine yönelikti, ayrıca bu serileri okumak ve sindirmek de daha kolay. Bu nedenle bence bir kısır döngü oluştu. Naruto-The Breaker tarzı çizgi romanlar isteyen okuyucu, bu tarzı çevirenlere ilgi gösteriyor, diğerleri ise kendi niche kitlelerini oluşturmuyordu. Franken Fran ve I am a Hero serilerinin ancak animesi çıkar ve ilgi toplarsa çevirisi yapılacağını düşündüğümünden bu tarz serilere el atmak istedim. Sonuç olarak maksat takipçi kitlenin zevklerini çeşitlendirmek. Hep Naruto-Bleach-One Piece demeyen bir manga okuyucusu oluşturmak. Bu hedefime aykırı düşen olaylar yaşadım, mesela diğer bir ekip arkadaşımın (Bones) seçtiği iki webcomic çok ilgi topladı (Girls of the Wild's-The God of High School). Bu seriler de aslında o 'niche' kısma giriyor. Bizim yaptığımız sırada yapılan webcomicler çok azdı. Yalnız konusu çok daha rahat hazımedilen türden olduğundan ilgi topladı.
- Şöyle toparlarsam, amacımda bir miktar için de olsa başarılı olduğumu düşünüyorum. Artık bizim okuyucumuz olarak zevkleri gelişenler, yeni nesillerin zevklerini geliştirecek hareketlerde bulunacaklarına inanıyorum. Grup arkadaşlarım da Kotonaru'nun underrated serilerin evi olma özelliğini devam ettirecekler.

- Kendi yaşadığın çeviri sürecinden bahseder misin? Çalıştığın ekip içerisinde sana düşen görevler nelerdir? Sadece çeviri mi yapıyorsun? Orijinal mangalara nereden ulaşıyorsun? Orijinal mangaların taranması, konuşma balonlarının içinin boşaltılması vs..gibi teknik meselerle de ilgileniyor musun?
- Çeviri yapacağım serinin bölümünü bilgisayara indirip, önüme açarım. Ardından o sayfayı ekranın bir kenarına, txt dosyasını da sayfanın diğer kenarına koyarım. Sonra da çeviriye başlarım.
- Liderliği bırakmadan evvel ekip arkadaşlarımdan yaptığı bölümler bende toplanırdı. BunlarıI ardından çeviri-edit kontrolünden geçirir, jpg ya da png formatı halinde çıkartır, sonra bunları rar halinde paketlerdim. O hafta verilecek tüm bölümler bu işlemten geçirdikten sonra onları kullandığımız dosya paylaşım sitesine yükler, sonra da güncel yazısı yazarak güncellemeyi yapardım, yani okuyucularla paylaşırdım.
- Şimdi sadece çeviri yapıyorum, gerektiği zamanlarda da yardımcı oluyorum grup içinde diğer işlere.
- Tarama yapma genel olarak Türk manga çeviri sitelerinde nadir görülen bir durumdur. Çoğunlukla istenen serinin taramaları zaten yabancı gruplarca yapılmıştır.
- Ağırlıklı olarak hangi dilden çeviri yapıyorsun ve tür mangaları çevirmeyi tercih ediyorsun?
- İngilizce üzerinden çeviri yapıyorum. Seçtiğim mangalar genel olarak seinen (18-30 yaş arası erkek) kitleye hitap eden türler oluyor. I am a Hero, Franken Fran gibi...
- Belirlediğin çeviri stratejilerin var mı? Mesela Japon kültürüne özgü sözcükleri çevirirken neye dikkate alıyorsun? Ya da ses efektlerini nasıl çeviriyorsun? Bunları açıklamak için dipnotlar ekliyor musun? Ekip olarak belirlediğiniz bir takım çeviri kuralları var mı?
- Manganın konusuna, geçtiği zamana göre değişiyor. Mesela tamamen batı kültürünü hatırlatan isimler-ortamlarda geçiyorsa, -kun, -san eklemek yanlış geliyor bana. Aynı şekilde Japonya'da geçiyorsa bir şekilde, bu sefer de bunları çıkartmak yanlış geliyor.
- Genel olarak ses efektlerini dilimize en uygun ses efekti olacak şekilde çeviriyoruz. Eğer uymuyorsa, orayı bu sefer tamamen siliyoruz. Mesela SFX: Dalgalanan elbisenin sesi gibisinden sfxler oluyor. Buna ya hışırtı diyoruz, ya da direkt siliyoruz.
- Çeviri kurallarımız sade ve net. Her çevirmen kendine ait bir tarza sahip olabilir ama Türkçe'ye gramer ve imla olarak hakim olmalı, İngilizce çeviri yaparken de en az hatalarda bulunmalı. Tabii, gözden kaçan hatalarımız da oluyor. Tabi bi de yardımlaştığımız forum sayfamız var.
- Çeviriler yayınlanmadan önce ekip içerisinde birbirinizin yaptığı çeviriler üzerinde konuşuyor musunuz? Birbirinizin çevirilerini edit ediyor musunuz? Ekip içi iletişiminizi hangi yollardan sağlıyorsunuz?
- Çevirisinde çok hata bulunan arkadaşlar kontrolden sonra uyarılır, eğer düzeltmezse de arkadaş çeviri yapamaz bundan sonra. Ekip içi iletişim Skype yoluyla ve e-postalarla sağlanıyor. Skype'den önce MSN kullanıyorduk ama Microsoft sağ olsun, öldürmeyi seçti MSN'i ☺
- Forumlarınızda, okurlardan gelen yorumları ne ölçüde değerlendiriyorsunuz?
- Teşekkür ya da iyi dileklerini sunanlara biz de teşekkür ediyoruz, etmesek de gülümseme ile karşılıyoruz. "Şu ne zaman gelecek, bu neden yok" tarzı sorular soranlara bir değerlendirme kıstasımız var. Mesela sorduğu seri bir hafta önce

gelmişse ve kadrosunda eksik yoksa (ana sayfamızda hangi seride ne eksik var görülebiliyor) bu soruyu direkt siliyoruz, cevaplamıyoruz.

- Eğer sorduğu soru uzun zamandır gelmemiş bir seri ile ilgili ise, ona durumu açıklıyoruz. İngilizce çevirisi kalmamış olabiliyor, çevirmen ya da editörü meşgul olabiliyor vb. Birçok sebep var yani.

- Genel olarak okuyucu bir seri seçip, ona yüklenmeyi çok seviyor. Girls of the Wilds serisi ilk serimizdi bu tarz. Bir hafta gelmedi mi, "Nerede gotw?", "GOTW gelmedi ama yine de teşekkürler." tarzı yorumlar düşüyordu. Bu daha sonra kesildi, yerine The God of High School'a bıraktı. Bu sefer bu tarz yorumlar o seri

- için geliyordu. Bu anketi doldurduğum sıralarda da Shingeki no Kyoujin aynı durumda. Birinin kesilip, diğerinin başlaması bana bu tarz takıntılı olan kişilerin aynı olduğunu düşündürüyor ama kim bilir?

- Gördüğüm kadarıyla, ekip üyeleri olarak her biriniz "nickname" kullanıyorsunuz. Bu denli güzel işler yapıp neden kimliğinizi neden gizliyorsunuz? Gönüllü çevirmenler olarak neden görünür olmayı tercih etmiyorsunuz?

Creditse vs. isim soyad yazmak şahsen garibime gidiyor. Bizim jenerasyonda forumlar çok revaçtaydı ve herkesin bir "nickname"i vardı. Alışkanlık olacak ki hala kullanıyoruz.

- Sizi sakın korkutmasın ☐ biraz da etik konusuna değinmek istiyorum. Sizin bu konudaki düşünceleriniz benim için çok önemli ☐ Bildiğiniz üzere, tüm dünyada web üzerinden manga çevirileri yapılıyor. Hatta, siz de kesin biliyorsunuzdur, sizlere "scanlator" diyoruz ☐ Bu kavramdan yola çıkarak ben de size "tara-çevirmen" diyorum ☐ umarım hoşunuza gitmiştir... Konumuza geri dönecek olursak, yaptığınız işin etik boyutuyla ilgili ne düşünüyorsunuz? Telif hakkı kanunlarından etkilenmemek için ne gibi önlemler alıyorsunuz? Ya da sizin yaptığınız çeviriyi internet ortamında başkalarının kullanmaması için ne tür önlemler alıyorsunuz? Merak etmeyin vereceğiniz yanıtlar bende gizli kalacaktır. Bu konuda bana sonsuz güvenebilirsiniz.

- Güzel bir konuya değinmişsiniz. Bu iş yurtdışında gri bölgede kalıyor ama Türkiye'de tamamen serbest. Yani, Türkiye'de arkasını arayacak kişiler yok ya da çok az. Bir emsali de olmadığından, kimsenin bir korkusu yok. İsteyen istediği çeviriyi yapıyor.

- Yalnız Türkiye'deki manga basan yerlerin de cadı avına çıkmamaları için iyi bir sebebi var bence. Bizler olmayan bir kitle oluşturuyoruz. Bu yurtdışında da geçerli. Yani, internette okumayan adam, o serinin takipçisi olmuyor, kitapçıda o mangayı görünce de almıyor. Ben böyle düşünüyorum, yani şu anda Türkiye'de manga basan yerlerin manga çevirisi yapanlara ihtiyacı var, en azından kendi ayakları üzerinde durabilecek hale gelene kadar. Ondan sonra cadı avına çıkabilirler ama ondan önce çıkacaklarını sanmıyorum. Ben onları da haklı görüyorum. Kimse emek verdiği bir şeyi karşılıksız kalmasını istemez.

- Bizim grubun bu konuda herhangi bir sıkıntısı yok. yurtdışında lisanslı seriler bize yasal olarak dokunamıyorlar, yurtiçinde lisanslı bir serimiz de yok. Yalnız yapılan ya da yapılmış bir seri yurtiçinde lisanslanırsa, onu bırakır ve tamamen siteden kaldırırız.

- Olaya Japonya'da bulunan mangaka'nın gözünden bakacak olursa, o kişinin sinirlenmesi doğal. Onun ve onun gibi bir sürü kişinin emek verdiği bir ürünü alıp, belli işlemlerden geçirdikten sonra bedava bir şekilde internete salıyoruz. Yalnız şunu da unutmamanın faydası var. Biz ve bizler gibi fan çevirisi yapanlar olmasa, bu içeriğe ulaşamayacak, dolayısıyla da ilgi göstermeyecek-fanı olmayacak çok kişi var. Bizim yaptığımızı tatmin edici bir şekilde resmi olarak yapılabildiği an gelirse ancak fan çevirileri biter. Yoksa yeni içerik çıktıkça, bu çeviri grupları bunları çevirmeye devam edecektir.

- Genel olarak her ne kadar internet birinin bir şeyi çok rahat bir şekilde kopyalamasına olanak sağlasa da, manga ortamında yazısız bazı kurallar var. Tabi bu kuralları bilen kaç kişi var! Düşünmeden kullanıyoruz içerikleri...Bir başkasının yaptığını kendin yapmışsın gibi lanse etmeyi kınamak da bunlardan birisi. Bunu yapan gruplar yaptığı anlaşıldığı anda prestij ve takipçi kaybederler. Yalnız bize de soranlara dediğimiz gibi, bölümler içine koyduğumuz "credits" denen sayfalar kaldırılmadığı sürece bu bölümleri paylaşabilirsiniz. Hatta satmadığınız sürece yazıcıdan çıkartıp, okuyabilir, matbaa'da basada bilirsiniz. Satmamak buradaki altın kural. Tüm yapılanlar bedava olduğu sürece ve credits sayfası olduğu sürece kabuldür. Kişilerden internet üzerinden para karşılığı bunu paylaşmak ise katiyen kabul etmediğimiz bir şeydir.

- Diğer manga gruplarının sıkça başvurduğu ama benim tasvip etmediğim bir önlem, tüm sayfalara site amblemi basılması. Bu hem manganın zaten taramada-Photoshop'dan geçmeden gelen orjinalitesini kaybetmesine katkı sağlıyor, hem de görüntü kirliliği yaratıyor. Bir de böyle olduğunda mangaya sahiplik hissi veriyor ki bizler sadece elçiyiz, o nedenle kendi damgamızı basmamız yanlış olur.

Hiç sorun değil, benim için bir zevkti

T.Ç.6

- Kendini tanıtır mısın? (ad, soyad, yaş, meslek, neler yapmaktan hoşlanırsın, ne yersin, ne içersin... Bu bilgilerin hepsini yanıtlamak zorunda değilsin, istiyorsan kimliğini gizleyebilirsin ☺)

+ İsmim Akın, 21 yaşındayım, mühendislik öğrencisiyim. Derslerden sorumlu olduğum dönemlerde açık hava aktivitelerine katılmak (Son iki yıldır dağcılık ve karate ilgileniyorum), boş vakitlerimde ise bilgisayar başına çöreklenmek gibi ters bir huyum var. Ekibe katılmadan önce anime ve mangalarla daha haşır neşirdim, şimdi grup işleri yüzünden daha az vakit ayırıyorum.

- Hangi ekipte çalışıyorsun ve görevin nedir?

+ Kotonaru grubunda Noi takma adıyla çevirmenlik yapıyordum.

- Mangalara karşı olan bu ilgin ne zamandan beri var? Ya da şöyle de diyebiliriz? Neden manga? Diğer çizgi-romanlardan farklı olarak seni manga okumaya iten nedir?

+ Benim için çok da fark yok aslında. Çok hoşuma gitsin Amerikan çizgi romanlarını da çeviririm. Ama mangalar çok daha duygu yüklü geliyorlar bana, karakterlerle daha rahat bağ kuruluyor. Manga okumaya 3 büyüklüğü takip ederek başladım. Eğer İngilizceniz ve boş vaktiniz varsa okuya okuya diğer harika mangalara da ulaşıyorsunuz zaten.

- Manga okuyorsun, bir de hiçbir karşılık beklemezsizin çevirilerini yapıp, diğer manga fanlarıyla bunları paylaşıyorsun... Seni bu konuda, "çeviri" yapma konusunda yüreklendiren/motive eden unsurlar nelerdir? Ne kadar zamandır internet ortamında manga çevirisi yapıyorsun?

+ Çok hoşuma giden bir serileri Türkçeye kazandırmak. Tek amacım buydu başlarken. Hala da öyle. Bu serileri sizin sayenizde keşfeden ve beğendiğini belirten bir mesaj görünce şahsen ben çok mutlu oluyorum. Okuyucunun tepkisinin önemli bir motive unsuru olduğunu söylemem yanlış olmaz. Yaklaşık 1,5 senedir yapıyordum çeviri.

- Kendi yaşadığın çeviri sürecinden bahsedebilir misin? Çalıştığın ekip içerisinde sana düşen görevler nelerdir? Sadece çeviri mi yapıyorsun? Orijinal mangalara nereden ulaşıyorsun? Orijinal mangaların taranması, konuşma balonlarının içinin boşaltılması vs.. gibi teknik meselerle de ilgileniyor musun?

+ Çeşitli sitelerden mangayı temin eder; ekranın bir yarısına mangayı, diğer yarısına .txt dosyasını açar çeviriye başlarım. Ayrıca verilecek olan bölümlerin çeviri kontrolünü yaparım. Hatalar varsa düzeltir, arkadaşlara da güzelce açıklamaya çalışırım ki iyice öğrensinler, tekrar aynı hataya düşmesinler. Mangaları internette indiriyoruz genelde. Tarama, temizleme gibi teknik işlerle editör arkadaşlar ilgileniyor.

- Ağırlıklı olarak hangi dilden çeviri yapıyorsun ve tür mangaları çevirmeyi tercih ediyorsun?

+ İngilizceden yapıyorum çevirileri. Tür olarak neyi seversem, ama genellikle aksiyon, komedi, seinen diyebilirsiniz.

- Belirlediğin çeviri stratejilerin var mı? Mesela Japon kültürüne özgü sözcükleri çevirirken neye dikkate alıyorsun? Ya da ses efektlerini nasıl çeviriyorsun?

Bunları açıklamak için dipnotlar ekliyor musun? Ekip olarak belirlediğiniz bir takım çeviri kuralları var mı?

+ İngilizcesinde açıklanmamış bile olsa ben bir dipnotla illa ki açıklamaya çalışıyorum Japon kültürüne özgü sözcükleri. Bunlar genelde yiyecek isimleri oluyor, veya mitolojik terimler. Ses efektlerini de genellikle çevirmeye çalışıyorum, fakat çok ters durumlar oluyor. Kaplumbağa sesi moo gibi. Onları ya o şekilde bırakıyoruz, veya komple siliyoruz. Okuyucunun hayalgücüne kalsın orası da.

- **Çeviriler yayınlanmadan önce ekip içerisinde birbirinizin yaptığı çeviriler üzerinde konuşuyor musunuz? Birbirinizin çevirilerini edit ediyor musunuz? Ekip içi iletişiminizi hangi yollardan sağlıyorsunuz?**

+ İletişimi buradan, skype üzerinden hallediyoruz. Tabiki grupta çevrilen her seriyi her ekip üyemizde okuyor.

- **Forumlarınızda, okurlardan gelen yorumları ne ölçüde değerlendiriyorsunuz?**

+ Her tür yorum geliyor. Olumlu, teşekkür eden yorumlar bizi mutlu ediyor. "Şu ne zaman gelir, bu yok mu, vs" gibi yorumdan ziyade talepte bulunan sorular ise beni çok sinir ediyor şahsen. İyi kötü etkileniyoruz yani. Bir de hep övgü olmaz tabii, arada eleştiri yorumları geliyor. Onlar favorim. Bir işle uğraşıyorsam sürekli kendimi geliştirmem gerektiğini düşünürüm. Eleştiriler de bunda en önemli faktör.

- **Gördüğüm kadarıyla, ekip üyeleri olarak her biriniz "nickname" kullanıyorsunuz. Bu denli güzel işler yapıp neden kimliğinizi neden gizliyorsunuz? Gönüllü çevirmenler olarak neden görünür olmayı tercih etmiyorsunuz?**

+ Çevirilerimle tanınma gibi bir kaygım yok, yakın çevrem biliyor zaten bu işle uğraştığımı. Ayrıca nickname kullanmak bu yaptığımız işin doğasında var sanırım, şimdi Akın, Murak, Burak isimleriyle yapsak bu işi o kadar hoş durmaz sanki. Çok da kafa patlatmadım bu durumun üstüne açıkçası.

- **Sizi sakın korkutmasın ☺ biraz da etik konusuna değinmek istiyorum. Sizin bu konudaki düşünceleriniz benim için çok önemli ☺ Bildiğiniz üzere, tüm dünyada web üzerinden manga çevirileri yapılıyor. Hatta, siz de kesin biliyorsunuzdur, sizlere "scanlator" diyoruz ☺ Bu kavramdan yola çıkarak ben de size "tara-çevirmen" diyorum ☺ umarım hoşunuza gitmiştir... Konumuza geri dönecek olursak, yaptığınız işin etik boyutuyla ilgili ne düşünüyorsunuz? Telif hakkı kanunlarından etkilenmemek için ne gibi önlemler alıyorsunuz? Ya da sizin yaptığınız çeviriyi internet ortamında başkalarının kullanmaması için ne tür önlemler alıyorsunuz? Merak etmeyin vereceğiniz yanıtlar bende gizli kalacaktır. Bu konuda bana sonsuz güvenebilirsiniz.**

+ Etik açıdan suçlu görmüyorum kendimi. Çevirdiğimiz mangalara Türkçe olarak ulaşma imkanı zaten yok okuyucuların. Bu yüzden yasal bir engele de tabi değiliz. Webtoonlar internet üzerinden yayınlanıyorlar zaten. Başkalarının ise kullanmasında bir sakınca görmüyoruz. Bizim "credits" dediğimiz emeği geçenler sayfasını çıkarmadıkları ve kullanırken herhangi bir kar elde etmedikleri sürece tabii ki.

Şimdilik sorularım bu kadar. Arada sizleri rahatsız edersem bana kızmayın lütfen. Uzun soluklu bir doktora tezi yazıyorum. Bana yardım ederseniz çok sevinirim.

+ Çok geç kalmadık umarım. Bu arada merak etmeden duramadım, bu konudan geçerli bir doktora tezi çıkar mı sahiden? 😊 Kırk yıl düşünsem aklıma gelmezdi vallahi. Umarım başarıyla tamamlarsınız tezinizi, başarılar.

T.Ç.7

- **Kendini tanıtır mısın? (ad, soyad, yaş, meslek, neler yapmaktan hoşlanırsın, ne yersin, ne içersin... Bu bilgilerin hepsini yanıtlamak zorunda değilsin, istiyorsan kimliğini gizleyebilirsin ☺)**
 - + Merhabalar. Bendeniz Oğuz Arslan. 22 yaşındayım. Açık öğretim İşletme öğrencisiyim ve boş zamanlarımda Ziraat bankasında çalışıyorum. Evet garip gelebilir kafama estiği zaman Ziraat bankasında işe başlayıp geri bırakabiliyorum. Güzel iştir. Asosyal olarak bilgisayarda oyun oynamaktan müzik dinlemekten film ve dizi izlemekten ve çizgi roman okumaktan hoşlanırım. Bunlar dışında arkadaşlarımla sohbet etmeyi de çok severim. Sosyal olarak ise spor yapmayı severim, güzel bir uğraş oluyor. Kitap okumayı da severim aslında ama 1 yılı aşkın süredir kitaplara yaklaşmıyorum.
- **Hangi ekipte çalışıyorsun ve görevin nedir?**
 - + Tortuga Çeviri Grubunda görev almaktayım. Grubun kurucusu ve daimi editör üyesiyim. Manga düzenleme işleriyle grubun genel işleyişiyle ilgileniyorum.
- **Mangalara karşı olan bu ilgin ne zamandan beri var? Ya da şöyle de diyebilirim? Neden manga? Diğer çizgi-romanlardan farklı olarak seni manga okumaya iten nedir?**
 - + 2008 yılından beridir bu işin içerisindeyim. Manga okumayı seviyorum çünkü çok farklı bir ruhu var manga serilerinin. Bana göre çizgi romanlardan ayıran etken budur. Bir serinin yaşayan bir ruhu olduğuna inanıyorum yeri geldiğinde güldürüyor yeri geldiğinde ağlatıyor. İşte bu yüzden mangal!
- **Manga okuyorsun, bir de hiçbir karşılık beklemezsizin çevirilerini yapıp, diğer manga fanlarıyla bunları paylaşıyorsun... Seni bu konuda, "çeviri" yapma konusunda yüreklendiren/motive eden unsurlar nelerdir? Ne kadar zamandır internet ortamında manga çevirisi yapıyorsun?**
 - + Yardımsever bir insanımdır. Ve görev adamıyım. Bu yüzden insanların faydalanmasını okumasını istedim ve bu işe 2009 yılının başlarında One Piece ile başladım. İyi ki de bırakmadan bugüne kadar gelmişim. Binlerce bölüm düzenledim ve onlarca farklı seriye katkı sağladım. Hala da olmaya devam ediyor. Asıl amaç tabii ki Türkçeye kazandırmak ve bu kültürü yaymak. Gerçi şu sıralar fazla yayılmış dur demek lazım.
- **Kendi yaşadığın çeviri sürecinden bahsedebilir misin? Çalıştığın ekip içerisinde sana düşen görevler nelerdir? Sadece çeviri mi yapıyorsun? Orijinal mangalara nereden ulaşıyorsun? Orijinal mangaların taranması, konuşma balonlarının içini boşaltılması vs.. gibi teknik meselelerle de ilgileniyor musun?**
 - + Ekipte görevim düzenleme ve grubun genel işleyişi üzerinedir. Orijinal mangalara pek ulaşamıyoruz. Ancak birçok dilde manga taramaları mevcuttur. En çok kullandığım taramalar ise Çin ve Rus taramalarıdır. Çünkü gerçekten kaliteli iş yapıyor bu iki ülke insanı.

- **Ağırlıklı olarak hangi dilden çeviri yapıyorsun ve tür mangaları çevirmeyi tercih ediyorsun?**
 - + Bizde hemen herkes gibi İngilizceden Türkçeye kazandırıyoruz serilerimizi. Diğer dillerde çevirmen bulmak çok zor. Yeri geldi Rusçadan yeri geldi Çince'den yeri geldi Japoncadan çeviri yaptığımızda oldu tabii ki. Manga türü olarak genellikle Seinen üzerine yoğunlaştık. Ancak Shounen ve diğer türlerde de mangalarla uğraşımızda var elbette.
- **Belirlediğin çeviri stratejilerin var mı? Mesela Japon kültürüne özgü sözcükleri çevirirken neye dikkate alıyorsun? Ya da ses efektlerini nasıl çeviriyorsun? Bunları açıklamak için dipnotlar ekliyor musun? Ekip olarak belirlediğiniz bir takım çeviri kuralları var mı?**
 - + Ekip olarak belirlediğimiz bir takım çeviri kuralı elbette var. Onlarda genelde özel isimler yer isimleri karakter isimleri oluyor. Ses efektlerini ise not olarak yazmaya özen gösteriyoruz genellikle.
- **Çeviriler yayınlanmadan önce ekip içerisinde birbirinizin yaptığı çeviriler üzerinde konuşuyor musunuz? Birbirinizin çevirilerini edit ediyor musunuz? Ekip içi iletişiminizi hangi yollardan sağlıyorsunuz?**
 - + Ekip içi iletişim Skype grubundan sağlanıyor. Çevirmenler kendi aralarında beyin fırtınası yapıyorlar elbette daha iyi sonuca ulaşmak için.
- **Forumlarınızda, okurlardan gelen yorumları ne ölçüde değerlendiriyorsunuz?**
- **Gördüğüm kadarıyla, ekip üyeleri olarak her biriniz "nickname" kullanıyorsunuz. Bu denli güzel işler yapıp neden kimliğinizi neden gizliyorsunuz? Gönüllü çevirmenler olarak neden görünür olmayı tercih etmiyorsunuz?**
 - Kesinlikle kimliğimi gizlemiyorum. Her an ulaşılabilirim. Yaptığım işin arkasındayım. Gündelik hayatımın bir parçası dijital ortamda oluşturduğum kimliğim.
- **Sizi sakın korkutmasın ☺ biraz da etik konusuna değinmek istiyorum. Sizin bu konudaki düşünceleriniz benim için çok önemli ☺ Bildiğiniz üzere, tüm dünyada web üzerinden manga çevirileri yapılıyor. Hatta, siz de kesin biliyorsunuzdur, sizlere "scanlator" diyoruz ☺ Bu kavramdan yola çıkarak ben de size "tara-çevirmen" diyorum ☺ umarım hoşunuza gitmiştir... Konumuza geri dönecek olursak, yaptığınız işin etik boyutuyla ilgili ne düşünüyorsunuz? Telif hakkı kanunlarından etkilenmemek için ne gibi önlemler alıyorsunuz? Ya da sizin yaptığınız çeviriyi internet ortamında başkalarının kullanmaması için ne tür önlemler alıyorsunuz? Merak etmeyin vereceğiniz yanıtlar bende gizli kalacaktır. Bu konuda bana sonsuz güvenebilirsiniz.**
 - + Öncelikle kanunlara değinmek istiyorum. Bizler sanal gruplar olduğu için pek kanunlarla işimiz olmuyor ve bu kanunlar bizleri korkutmuyor. Sonuçta fan sayfalarıyız ve gönüllü oluşumlarız. Asıl amaç ülkeye bu kültürü aşılacak ve sevdirmek. Böyle olunca devlet veya yayın evlerinin dikkatini çekecektir. Ki son zamanlarda çekti de. Yavaş yavaş ilerleyip seriler basıldıkça bizlerin gönüllü çeviri ve düzenlemeleri de yavaş yavaş net

ortamından kalkacaktır. Bence bizim toplumumuzda sorun dijital ortamı kullanmayı bilmemizden kaynaklanıyor. İnsanlarımızın eğitilmesi lazım. Sadece Türkiye'nin her köşesine internet kabloları döşemekle, erişim sağlamak yeterli değil.

Bizim düzenlediğimiz mangaların internet ortamında başkalarının kullanmaması için bir şey yapmıyoruz. Sadece ilk sayfada kimin çevirip düzenlediğini gösteren bir "credits" sayfamız var. Onun dışında serinin yazarı veya çizeri olmadığımız için serinin orijinaline zarar verecek her hangi yazı, logo gibi şeyler basmıyoruz. Ve bu logo basan gruplara karşıyım. Serinin yazarı değilsin çizeri değilsin yayıncısı değilsin ne haddine sadece Türkçeye kazandırdığın bir serinin orijinalini bozuyorsun? Bundan vaz geçilmesi gerek tez vakitte. Sorunun başına dönersek evet "Scanlator" gruplarız. "Tara-çevirmen" pek hoşuma gittiği söylenemez kusura bakmayın. Sebebi ise düzenleyici olmam tabii ki ☺ Her yerde sadece çevirmen kelimesi geçip asıl işi yapan mangayı düzenleyen düzenleyicilerin arka plana atılmasını hoş karşılamıyorum. Ancak yavaş yavaş insanlar da bu konuda bilinçlendiler. Güzel bir şey tabii bu. Yaptığımız iş güzel bir iş biz sadece aracıyız bir şeyler kazandırmayı amaçlayan gönüllü kişileriz. Umarız bu düzen devam eder ve daha güzel yerlere gelebiliriz. Teşekkürler.

T.Ç.8

- Kendini tanıtır mısın? (ad, soyad, yaş, meslek, neler yapmaktan hoşlanırsın, ne yersin, ne içersin... Bu bilgilerin hepsini yanıtlamak zorunda değilsin, istiyorsan kimliğini gizleyebilirsin ☺)

Ben Nihat, yaşı 20, ismini vermek istemediğim bir üniversitenin eczacılık fakültesi öğrencisiyim. Kitap okumaktan, manga okumaktan ve arkadaşlarımla yapılabilecek toplu faaliyetlerden hoşlanırım. Teknolojiyle bütünleşmiş bir durumdayım. Kırmızı et ve kolaya karşı bitmek bilmeyen birştaha sahibim.

- Mangalara karşı olan bu ilgin ne zamandan beri var? Ya da şöyle de diyebilirim? Neden manga? Diğer çizgi-romanlardan farklı olarak seni manga okumaya iten nedir?

Yaklaşık beş senelik manga takipçisiyim. İçeriği ile mangaları kendime daha yakın hissetmişimdir. Çizgiromanlara kıyasla ilgimi daha fazla cezbedip beni kendilerine çekmişlerdir. Karakterlerde kendi yapacağınız davranışları görmek ve küçük de olsa aklınızın bir köşesinde yer edinmiş olan hayallerinizin o karakterlerde yeşerdiğini görmek, bu yapımlara karşı bir yakınlık hissi oluşturuyor.

- Manga okuyorsun, bir de hiçbir karşılık beklemezsin çevirilerini yapıp, diğer manga fanlarıyla bunları paylaşıyorsun... Seni bu konuda, "çeviri" yapma konusunda yüreklendiren/motive eden unsurlar nelerdir? Ne kadar zamandır internet ortamında manga çevirisi yapıyorsun?

Şahsım çeviri yapmıyor. Ben editörüm, yani çeviri dışında kalan; yazıların balonlara yerleştirilmesi olsun, sayfaların görüntü kalitesinin yükseltilmesi olsun, resim üstü yazıların arka plan tahrif edilmeden yok edilip yerine Türkçesinin gelmesi olsun, yazılara efekt verilmesi olsun bu işleri halleden kişiyim. Bu konuda en büyük teşvik edici unsur elimin değdiği serinin Türkçeye kazandırılmasında, insanların bu yapıyı Türkçe olarak okumasında katkı olduğunu bilmek; tabii güncel verildikten sonra gösterilen minnetler de teşvik edici bir unsur oluyor. Yaklaşık 3 senedir bu işle meşgulüm.

Not: Fan yerine hayran derdim yerinizde olsam.

- Kendi yaşadığın çeviri sürecinden bahseder misin? Çalıştığın ekip içerisinde sana düşen görevler nelerdir? Sadece çeviri mi yapıyorsun? Orijinal mangalara nereden ulaşıyorsun? Orijinal mangaların taranması, konuşma balonlarının içinin boşaltılması vs..gibi teknik meselerle de ilgileniyor musun?

Bir önceki soruda cevaplamıştım. Sadece edit yapmıyorum, imla konusunda son kontrolleri de ben üstlenmiş durumdayım. Ekip arkadaşlarımla çeviri yaparken ki kullandıkları cümlelerde anlam düşüklüğü veya anlam karışıklığı olduğu taktirde düzeltilmesinde de yardımcı oluyorum. Ses efektlerinde de genellikle benim tercihlerim rol oynuyor. Taranmış olarak manga bölümlerine internet üzerinde ulaşıyorum; lakin direkt yayımlanacak halde olmuyor bunlar ve bunların renk, tonlama, gölge ayarlarını yapıp, çeviri yerleştirmeye hazır hale getiriyorum. Sonra da üstteki soruda belirttiğim aşamalardan geçiyor benim elimde.

- Ağırlıklı olarak hangi dilden çeviri yapıyorsun ve tür mangaları çevirmeyi tercih ediyorsun?

Çeviri yapmadığımı belirtmiştim zaten. Tür olarak shounen ve seinen diyebilirim. Gençlere ve yetişkinlere yönelik yapımlar yani.

- Belirlediğin çeviri stratejilerin var mı? Mesela Japon kültürüne özgü sözcükleri çevirirken neye dikkate alıyorsun? Ya da ses efektlerini nasıl çeviriyorsun? Bunları açıklamak için dipnotlar ekliyor musun? Ekip olarak belirlediğiniz bir takım çeviri kuralları var mı?

Ses efektlerini hayalimde canlandırıp doğadaki karşılıkları ile yansıtmaya çalışıyorum. Ses efekti anlamında se:... diye not düşünüyorum resmi tahrif edeceğimi düşündüğüm kimi yerlerde. Arka planı tahrif etmeden temizleyebilirsem not düşmeden direkt olarak ses efektini yerleştiriyorum. Şunu da belirtiyim sadece Japon mangaları değil, Kore manhwaları (Noblesse, Zippy Ziggy...) ve Çin manhuaları (City Of Darkness: Karanlık Şehri) da çeviriyoruz.

- Çeviriler yayınlanmadan önce ekip içerisinde birbirinizin yaptığı çeviriler üzerinde konuşuyor musunuz? Birbirinizin çevirilerini edit ediyor musunuz? Ekip içi iletişiminizi hangi yollardan sağlıyorsunuz?

Makul düzeyde Türkçe kelime haznesine ve dil bilgisi kuralına haiz olduğum için arkadaşlarımla bölümü yayımlamadan önce istişare yapabiliyoruz. Şöyle desek daha mı güzel olurdu, bu karakter böyle der miydi şeklinde. Hataya düşülmüş imlalarda düzeltme yapıyorum.

Genellikle internet üzerinden, bazen de telefonla görüşüyoruz.

- Forumlarınızda, okurlardan gelen yorumları ne ölçüde değerlendiriyorsunuz?

Hatamız olduğu konusunda yorum gelirse ve haklılık payı varsa düzeltmelere gidiyor ve uyarıyı yapana teşekkür ediyorum. Mantıklı her yorumu dikkate alıyorum.

- Gördüğüm kadarıyla, ekip üyeleri olarak her biriniz "nickname" kullanıyorsunuz. Bu denli güzel işler yapıp neden kimliğinizi neden gizliyorsunuz? Gönüllü çevirmenler olarak neden görünür olmayı tercih etmiyorsunuz?

Şahsen bunu daha önce şu anki kadar detaylıca düşünmemiştim. Rumuz sizin deyiminizle "nickname" genel olarak internet ortamında kullanılıyor zaten. Başkalarının adını bilmesinin benim için bir önemi yok, benim için önemli olan bu denli güzel eserlerin Türkçeye kazandırılmasında rol oynamak. İnsanların kim olduğumuzu bilmedikleri halde bize minnet duyması ziyadesiyle yeterli. İşin açıkçası görünür olacak olsak; yok efendim niye geç bölüm geliyor, niye az bölüm geliyor ve benzeri bahanelere binaen hakarete uğramak gözümü korkutuyor.

- Sizi sakın korkutmasın ☺ biraz da etik konusuna değinmek istiyorum. Sizin bu konudaki düşünceleriniz benim için çok önemli ☺ Bildiğiniz üzere, tüm dünyada web üzerinden manga çevirileri yapılıyor. Hatta, siz de kesin biliyorsunuzdur, sizlere "scanlator" diyoruz ☺ Bu kavramdan yola çıkarak ben de size "taraçevirmen" diyorum ☺ umarım hoşunuza gitmiştir... Konumuza geri dönecek olursak, yaptığınız işin etik boyutuyla ilgili ne düşünüyorsunuz? Telif hakkı kanunlarından etkilenmemek için ne gibi önlemler alıyorsunuz? Ya da sizin yaptığınız çeviriyi

internet ortamında başkalarının kullanmaması için ne tür önlemler alıyorsunuz?
Merak etmeyin vereceğiniz yanıtlar bende gizli kalacaktır. Bu konuda bana sonsuz güvenebilirsiniz.

Yerinizde olsam tara-çevirmen yerine taraçev veya tarçev derdim, sanırım bu konuda radikal fikirlerim var. Konuya döneyim, yaptığımız işin yasal olmaması yasa hazırlayanları kabahatidir, bunu yasallaştırıp belirli bir çerçeveye oturtabilirler; ama telif hakları adı altında kendilerini kısıtlamış durumdalar. Bu kanunlardan etkilenmemek için bir önlem almış değiliz. Hazırladığımız bölümlerin başka sitelerde paylaşıp emeğimiz üzerinden para kazanılmasından rahatsızım, emeği harcayan bizken insanların emektar yerine emek hırsızlarına bağış yapması saçmalığın daniskası. Bizim çevirdiğimiz anlaşılсын diye kapak ve bitiş sayfalarına sitenin adını yazıyorum; fakat sanırım herkesin dikkatini çekmiyor ki bu kanaatin benden oluşmasının sebebi de bize minnet edilecek yerde bu emek hırsızlarına şükran sunulmasıdır.

Yardımcı olabildiysem ne mutlu.

T.Ç.9

- Kendini tanıtır mısın? (ad, soyad, yaş, meslek, neler yapmaktan hoşlanırsın, ne yersin, ne içersin... Bu bilgilerin hepsini yanıtlamak zorunda değilsin, istiyorsan kimliğini gizleyebilirsin ☺)
- Adım Furkan, soyadı vermeyi pek gerek görmüyorum, yok lazım olacak dersiniz vere de bilirim. Yaş 16(17 yaklaştı gerçi), bu sene üniversiteye başlayacağım. Hobi olarak malum anime izler manga okurum yoğunluklu olarak.(hani çeviri filan da yapıyoruz zaten ☺) Onun dışında keman ve elektro gitar çalıyorum, arada sinemaya gitmekle beraber evde film izlemeyi sevmeyen bir tipim. Yemekte et ağırlıklı besleniyorum desem beni özetler sanırım. ☺
- Mangalara karşı olan bu ilgin ne zamandan beri var? Ya da şöyle de diyebilirim? Neden manga? Diğer çizgi-romanlardan farklı olarak seni manga okumaya iten nedir?
- Anime ve mangalara başlamam (ikisini bir yazıyorum çünkü birine başlayan diğerine de muhakkak el atıyor) 12 yaşlarında internette rastgele dolaşırken tesadüfen bulduğum bir şeydi. Yaşım doğasıyla aksiyonu bol çizgi filmler filan seven bir çocuktum, internette de yeni bir şey ararken anime ve takibinde mangalar ile karşılaştım. Çizgi-roman manga karşılaştırması maalesef yapamayacağım, elimin altında çizgi-roman olmadığı ve benim de internette okumamam sebeplerinden benim aklıma çizgi-roman formatında gelen tek şey mangadır. Yine kıyaslama yapmadan söylüyorum, mangaların bir konuyu, duyguları ifade edebilmede çok başarılı buluyorum. Çizim şekillerindeki esneklik her mangakanın kendine özgü bir hava yaratmasına, atmosfer oluşturmaya olanak veriyor. Ciddi ve üst yaş grubuna hitap eden gerçekçi ve detaylı çizimler olduğu gibi yazar için önemli olmayan detaylardan yoksun olup sadece dikkat çekilmek istenen kısımlara özenilen yapımlar da var. Kısacası mangakaların kendini ifade edebilmekteki başarıları ve yaratıcı konuları beni manga okumaya çekiyor.
- Manga okuyorsun, bir de hiçbir karşılık beklemezsin çevirilerini yapıp, diğer manga fanlarıyla bunları paylaşıyorsun... Seni bu konuda, "çeviri" yapma konusunda yüreklendiren/motive eden unsurlar nelerdir? Ne kadar zamandır internet ortamında manga çevirisi yapıyorsun?
- Bu benim hayat anlayışımın kaynaklanıyor biraz. Bir insan için doğru yaşam tarzı nedir? Ne yaparsa, ne elde ederse bir insan tatmin edici bir hayat yaşadığını söyleyebilir? Kimisi mutlu olmak ister, kimisi para. Ben bir şeyler bırakmak istiyorum. Bence bir insanın hayatında yapabileceği en güzel şey çevresine yardımcı olmaktır. Ben 4.5 yıldır manga aleminin içindeyim, ve ben tüketici olmaksızın üretici olmayı isteyen biriyim. Hem bu bahsettiklerim sebebiyle, hem de kendi sevdiğim şeyleri başkalarıyla paylaşabilme adına gönüllü çeviri yapıyorum. Çeviri geçmişim mangada 1 yılı buldu, bundan önce 1.5 yıl kadar da anime çevirdim.
- Kendi yaşadığın çeviri sürecinden bahsedebilir misin? Çalıştığın ekip içerisinde sana düşen görevler nelerdir? Sadece çeviri mi yapıyorsun? Orijinal mangalara nereden ulaşıyorsun? Orijinal mangaların taranması, konuşma balonlarının içini boşaltılması vs..gibi teknik meselelerle de ilgileniyor musun?
- Çeviri gruplarında bileceğiniz üzere çevirmenlik ve editörlük olarak ayırabileceğimiz iki kısım vardır. Ben sadece çeviri kısmından mesulüm. Editörlük

işini halleden başka ekip arkadaşlarımız var. Bu arada belirtiyim, editörlerin ortamda zaman harcadıkça çeviri yapabilecek dil bilgisini biriktirip iki işi de üstlendikleri sık oluyor, lakin çevirmenler edit programları ile pek haşır neşir olmadıklarından editörlük tarafına pek dokunmazlar. Çevirilecek mangayı ise internette belli başlı kaliteli manga sunan sitelerden alıyorum, malum dil İngilizce oluyor.

- Ağırlıklı olarak hangi dilden çeviri yapıyorsun ve tür mangaları çevirmeyi tercih ediyorsun?
- İngilizceden çeviri yapıyorum. Japon dili okuması zor bir dil olduğundan ana dilinden manga çevirebilmek pek sık rastlanan bir yetenek değil, en azından Türk manga çeviri alanında. Çevirmeyi özellikle tercih ettiğim bir manga türü yok. Ben zaten hemen hemen her türden manga okuyorum, eser okumaktan zevk aldığım bir eser olduğu sürece çevirmekten de zevk duyarım.
- Belirlediğin çeviri stratejilerin var mı? Mesela Japon kültürüne özgü sözcükleri çevirirken neye dikkate alıyorsun? Ya da ses efektlerini nasıl çeviriyorsun? Bunları açıklamak için dipnotlar ekliyor musun? Ekip olarak belirlediğiniz bir takım çeviri kuralları var mı?
- Öyle özel bir şey yok. Japon dili ve kültürüne özgü kelimelere muamelem duruma göre değişmekle beraber şahsi tercihim kelimeyi olduğu gibi bırakıp bir açıklama dipnotu düşmektir. Şahsen ben manga okurken çevrilen dile uyarlanan Japonlara özgü kelimelerden ziyade olduğu gibi bırakılmış ve anlamı not düşülmüş kelimeleri yeğlerim.
- Çeviriler yayınlanmadan önce ekip içerisinde birbirinizin yaptığı çeviriler üzerinde konuşuyor musunuz? Birbirinizin çevirilerini edit ediyor musunuz? Ekip içi iletişiminizi hangi yollardan sağlıyorsunuz?
- Ben sadece çevirip editlenmesi için editör arkadaşlarıma yolluyorum. Çevirmenlerin bir diğerinin işinin kalite kontrolü yapması ekip başının verdiği bir karar olup onların şahsi isteğine ve sözü geçen çevirmenlerin tecrübe ve dil yeteneğine göre değişiyor, o yüzden kimisin işi kontrolden geçerken kimisi direkt edite gider. Genelde iletişim için e-posta veya Skype benzeri sohbet programları kullanıyoruz.
- Forumlarınızda, okurlardan gelen yorumları ne ölçüde değerlendiriyorsunuz?
- İnsanlar türlü türlü, kimisi çevirdiğimiz için teşekkür ederken kimisi yeterince hızlı çeviremediğimiz için şikayet eder. Teşekkür edenleri görmek bana şevk verse de, olumsuz mesajları görünce de ciddi anlamda rahatsız olduğumu hissetmedim. Kimsenin keyfine çalışmıyorum, ne de onlar bana bunu yapmam için bir şey veriyor, şikayetleri olması pek umurumda olmuyor. Teşekkür edenlere biz teşekkür ederiz, ama yok gelip hakaret edecek ve şikayet edeceklerse, bana yazmalarıyla duvara bağırımları arasında pek fark olmayacağını söyleyebilirim.

- Gördüğüm kadarıyla, ekip üyeleri olarak her biriniz "nickname" kullanıyorsunuz. Bu denli güzel işler yapıp neden kimliğinizi neden gizliyorsunuz? Gönüllü çevirmenler olarak neden görünür olmayı tercih etmiyorsunuz?
- Gerek yok. Benim çeviri yapmaktan beklentim Türkçe manga miktarını arttırıp yabancı dile hakim olamayanlara da okuyacak bir şey vermek, ismini vermek bu amaca hizmet edecek olsaydı hemen şimdi gider yazardım.
- Sizi sakın korkutmasın ☺ biraz da etik konusuna değinmek istiyorum. Sizin bu konudaki düşünceleriniz benim için çok önemli ☺ Bildiğiniz üzere, tüm dünyada web üzerinden manga çevirileri yapılıyor. Hatta, siz de kesin biliyorsunuzdur, sizlere "scanlator" diyoruz ☺ Bu kavramdan yola çıkarak ben de size "tara-çevirmen" diyorum ☺ umarım hoşunuza gitmiştir... Konumuza geri dönecek olursak, yaptığınız işin etik boyutuyla ilgili ne düşünüyorsunuz? Telif hakkı kanunlarından etkilenmemek için ne gibi önlemler alıyorsunuz? Ya da sizin yaptığınız çeviriyi internet ortamında başkalarının kullanmaması için ne tür önlemler alıyorsunuz? Merak etmeyin vereceğiniz yanıtlar bende gizli kalacaktır. Bu konuda bana sonsuz güvenebilirsiniz.
- Manga çevirenlere verilen o isim olduğu gibi anime çevirenlere de "fansub" grupları derler, fanlar tarafından yapılan altyazı anlamına gelir. Mangada da fanları tarafından taranıp çeviriliyor. Çevirilerimize erişim için herhangi bir şey talep etmiyoruz, sitemizde reklam da mevcut değil. Bu işten katiyen bir gelir sağlamıyoruz. Ve malumunuz Türkiye'de lisanslı manga satışı son yıllarda yeni yeni başladı. Bu zamana kadar Türkiye'de para verip de dükkandan manga almak söz konusu değildi, haliyle kimse de gelip bize ücretsiz kar amacı gütmekten çeviri yaptığımız için bir şey demiyor haliyle. Kimsenin işine çomak sokmadığımız için bizim de "Ya telif haklarından mahkemelik olursak?" gibi bir düşüncemiz olmadı. Ve eklemek isterim ki, Türkiye'de mangaların yayılıp bizim gibi grupların Türkiye manga endüstrisine zarar verdiği için kapatıldığı günü en çok ben görmek isterim. Türkiye'de bu kısmi manga satışının başlamasının yegane sebebi bizim gibi gruplardır. Ve bu tüm dünya için geçerlidir, bu yeni pazara potansiyel müşteri katanlar bizlerken yakın gelecekte gelip bize birinin dur diyeceğini hiç zannetmiyorum.

T.Ç.10

- Kendini tanıtır mısın? (ad, soyad, yaş, meslek, neler yapmaktan hoşlanırsın, ne yersin, ne içersin... Bu bilgilerin hepsini yanıtlamak zorunda değilsin, istiyorsan kimliğini gizleyebilirsin J)

Adım Halil. İşletme okuyorum. Web tasarımı ve grafik üzerine okudum ondan önce de.(Lise ve önlisans). Yaş 22. Ben aralar manga editlemek en sevdiğim şeydi, özellikle Naruto ama yaş ilerledikçe diğer sorumluluklarda arttığından şu sıralar önceliklerim arasında değil.

- Hangi ekipte çalışıyorsun ve görevin nedir?

Çekirdek Çeviri de editörüm. Baş editörüm de diyebilirim aslında. Özellikle Naruto'da belli bir stil oturtan ve diğer çevirdiğimiz mangalara da bunu yaymamızı sağlamaya çalışan biriyim. Aynı zamanda site işleri ile uğraşıyorum. Grup içi koordinasyon sağlamak için fikir de ürettik zamanla. Koordinasyon önemli :)

- Mangalara karşı olan bu ilgin ne zamandan beri var? Ya da şöyle de diyebilirim? Neden manga? Diğer çizgi-romanlardan farklı olarak seni manga okumaya iten nedir?

Mangalara karşı ilgim Naruto ile başladı. Yaklaşık 5-6 yıl oldu sanırım. Naruto ile de Avatar; The Last Airbender ile tanıştım. Cnbc-e'de yayınlanan ATLA Çekirdek Çeviri üyelerinin çoğununun biraraya gelme sebebidir. Bir forumda tanıştık ve ben anime/manga dünyası ile bu sayede haberdar oldum. (atlab.aceboard.com - ne yazık ki aceboard çöktü :/) Japon çizimleri, çizgi-romanlara göre daha olgun. Hikayeleri daha gerçekçi geliyor bana. Japon kültürü de ayrı bir ilgimi çekiyor tabii.

- Manga okuyorsun, bir de hiçbir karşılık beklemezsin çevirilerini yapıp, diğer manga fanlarıyla bunları paylaşıyorsun... Seni bu konuda, "çeviri" yapma konusunda yüreklendiren/motive eden unsurlar nelerdir? Ne kadar zamandır internet ortamında manga çevirisi yapıyorsun?

5-6 yıldır yapıyoruz bu işi. Bu işe lise çağlarında başladım. Naruto animeyi bitirmiştik ve o zamanlarda beni motive eden şeyin Naruto heyecanı olduğunu söyleyebilirim. Diğer yandan benim gibi İngilizce bilmeyen birçok insanın mangayı Türkçe okuyabilmesi için bu işe girdim. Hatta Türkiye'de ilk online manga okuma sitesini ben yaptım diyebilirim. (<http://narutomangaoku.awardspace.com>) Olduça amatör olmasına rağmen zamanında biraz rağbet görmüştü. Başlarda sadece photoshop işlerini yapıyordum grupta. Son yıllarda zamanla bu sayede İngilizce geliştiği için hem çeviri hem düzenleme yapıyorum. Yani aslında motive olmamın sebebi başlarda Naruto ve Bleach sevgisi, photoshop'umu ve İngilizceyi geliştirme ve de birçok insanı bu mangalardan mahrum bırakmamaktır.

- Kendi yaşadığın çeviri sürecinden bahsedebilir misin? Çalıştığın ekip içerisinde sana düşen görevler nelerdir? Sadece çeviri mi yapıyorsun? Orijinal mangalara nereden ulaşıyorsun? Orijinal mangaların taranması, konuşma balonlarının içini boşaltılması vs..gibi teknik meselerle de ilgileniyor musun?

Eskiden çeviri gelince kontrol beklemeden düzenlemesini yapar ve paylaşırdık. Sistemsiz zamanlarımızdı. Şimdi çeviri yapılıyor, başka bir çevirmen arkadaş İngilizce, imlâ ve yazım hatalarını

kontrol ediyor. Daha sonra editör alıyor. Genelde edit yaptığım için o kısmı anlatayım. Orijinal scandan düzenleme yapmıyorum. Başkalarının scanlation'unu kullanıyoruz. Mangastream'in özellikle. Logolarını silmiyoruz tabi. Raw'dan düzenleme yapmak uzun süren bir işlem. Kaliteli raw beklemek, sonra üzerinde siyah&beyaz ayarını yapmak vb. işler uzun sürüyor. Action'lar da yetersiz kalıyor. Her iki şekilde de okuyucu 5 dakika içinde okuyacak ve ya silecek ya da arşivleyecek. Bilmiyorum. Benim için boşa zaman kaybı gibi geliyor. Zamanın önemli olduğu bu yıllarda hele. Lisede olsaydım farklı olmak uğruna belki uğraşırdım. :) Sonra bütün sayfalara aynı resolution'da ve renk modunda (RGB) olması için bi action uyguluyorum. Daha sonra bütün sayfaların baloncuklarını boşaltıyorum. Arkaplan yazılarına dokunmuyorum. Bu işlemde bittikten sonra yazıları ekliyorum üzerine. Arkaplan yazılarının üzerine de tabi. En son ise arkaplan yazılarını Clone Stamp Tool'la etraftaki benzer dokularla kapıyorum. Hazırladığım export action'uyla da sayfaları tek tek kaydediyorum ve bitiyor. Çok mu uzun anlattım. Çeviri yaparken de dikkat ettiğimiz şey, daha önce çevirdiğimiz terimleri aynı çeviriyle çevirmek. Konuşmalar arasında akıcılık sağlamak. Mot-a-mot çeviri yapmayı sevmeyiz pek. Araya türk atasözleri veya deyimler de serpiştirebiliyoruz bazen :)

- Ağırlıklı olarak hangi dilden çeviri yapıyorsun ve tür mangaları çevirmeyi tercih ediyorsun?

İngilizceden. Naruto'yu lise yaşlarımda sevdiğim için artık vazgeçemiyorum. Artık biraz klasik ve çocuksu gelse de yine de çeviriyorum.

- Belirlediğin çeviri stratejilerin var mı? Mesela Japon kültürüne özgü sözcükleri çevirirken neye dikkate alıyorsun? Ya da ses efektlerini nasıl çeviriyorsun? Bunları açıklamak için dipnotlar ekliyor musun? Ekip olarak belirlediğiniz bir takım çeviri kuralları var mı?

Var. Japonca kelimelerde Türkçe'ye özgü ses veren kelimeleri okunduğu gibi yazıyoruz. Kakaşi, Uchiha İtaşi gibi. Bu stilimize alışamayan ve bize eleştiri yapan birçok okuyucu oldu. Ama Türkiye'de bu işi lisanslı yapan kişilerin bile bu kuralı uyguladıklarını görünce haklılığımızı gördük. Japonca jutsu vb. şeyleri japoncasını bulup yazmaya özen gösteriyoruz. Altına küçük harflerle Türkçe çevirisini yazıyoruz. Ses efektlerini eskiden çevirmiyorduk, boş bırakıyorduk ama artık gereken yerlerde uygun şeyler bulursak çeviriyoruz.

- Çeviriler yayınlanmadan önce ekip içerisinde birbirinizin yaptığı çeviriler üzerinde konuşuyor musunuz? Birbirinizin çevirilerini edit ediyor musunuz? Ekip içi iletişiminizi hangi yollardan sağlıyorsunuz?

Facebook'un grupları bizim başlıca iletişim aracımız. Çeviriyi yapan oraya ekliyor. Bütün arkadaşlar görüp, düzenleme yapabiliyor isterse ama tabi her manganın belli çevirmeni ve editörü var. İşleri olursa grup üyelerinden başkaları el atabiliyor.

- Forumlarınızda, okurlardan gelen yorumları ne ölçüde değerlendiriyorsunuz?

Okuyuculardan gelen her yorumu okuyor ve değerlendiriyoruz. Sadece sitemiz üzerinden gelenleri takip edeliyoruz ancak.

- Gördüğüm kadarıyla, ekip üyeleri olarak her biriniz "nickname" kullanıyorsunuz. Bu denli güzel işler yapıp neden kimliğinizi neden gizliyorsunuz? Gönüllü çevirmenler olarak neden görünür olmayı tercih etmiyorsunuz?

Sanal bir ortamdayız ve çoğu insan kendini açığa vurmak istemiyor. Bizde bu yüzden nick olayına başvuruyoruz. Arada gerçek kimliğiyle iş yapanlarda oluyor elbette ve tanışmak isteyen olursa gerçek kişiliğimizi de gizlemekten çekinmiyoruz genelde

- Sizi sakın korkutmasın J biraz da etik konusuna değinmek istiyorum. Sizin bu konudaki düşünceleriniz benim için çok önemli J Bildiğiniz üzere, tüm dünyada web üzerinden manga çevirileri yapılıyor. Hatta, siz de kesin biliyorsunuzdur, sizlere"scanlator" diyoruz J Bu kavramdan yola çıkarak ben de size "tara-çevirmen" diyorum J umarım hoşunuza gitmiştir... Konumuza geri dönecek olursak, yaptığınız işin etik boyutuyla ilgili ne düşünüyorsunuz? Telif hakkı kanunlarından etkilenmemek için ne gibi önlemler alıyorsunuz? Ya da sizin yaptığınız çeviriyi internet ortamında başkalarının kullanmaması için ne tür önlemler alıyorsunuz? Merak etmeyin vereceğiniz yanıtlar bende gizli kalacaktır. Bu konuda bana sonsuz güvenebilirsiniz.

Önlem almıyoruz. Düşünmüyoruz bile denilebilir. En azından kişisel olarak ben böyle düşünüyorum diyebilirim.

T.Ç.11

Kendini tanıtır mısın? (ad, soyad, yaş, meslek, neler yapmaktan hoşlanırsın, ne yersin, ne içersin... Bu bilgilerin hepsini yanıtlamak zorunda değilsin, istiyorsan kimliğini gizleyebilirsin J)

Çağdaş KOÇAK, 23. Bilgisayar Mühendisi, bu soruyu her gördüğümde ne diyim ki şimdi diye düşünürüm. "Kitap okumak, müzik dinlemek, internette vakit geçirmek ve dizi/film/anime/manga izlemek/okumak" diyeyim işin görülsün. Ne yiyip içtiğime gelirse; tam bi japonya aşığı olduğumdan her gün ramen ve takoyaki yerim falan demek isterdim ama herkes gibi sulu yemek, pilav, mantı falan yiyorum :)

- **Hangi ekipte çalışıyorsun ve görevin nedir?**

Çekirdek Çeviri'nin iki kurucu üyesinden biriyim. Çevirmenlik, altyazı redaksiyon ve organizasyon(görev dağılımı, hadi artık yap şu editi, bitir şu çeviriyi demek)

- **Mangalara karşı olan bu ilgin ne zamandan beri var? Ya da şöyle de diyebiliriz? Neden manga? Diğer çizgi-romanlardan farklı olarak seni manga okumaya iten nedir?**

Aslında diğer çizgi romanlardan benim için bi farkı yok. Zaten çizgi romanları da sürekli takip ederim. Mangaya ilgin animelerin geriden gelmesiyle başladı. Takip ettiğim seri, çok merak uyandıran bi noktada bitip 1 hafta meraktan kıvranmama sebep olunca daha ileri ki bölümlerde ne olduğunu öğrenmek için mangalara salırlıyım. Genel konsept de neden diye sorarsan muhtemelen çocukluğumdan bi iz bulabilmek, arkamda kalan o günlere dönebilmek için girişilmiş bi maceradır derim. İlgin de 8-9 senedir var. Liseye ilk başladığımda çocukluktan çıkmaya başladığım dönemde çocukluğumdan tamamen kopmamak için sığındığım limandır anime/manga.

- **Manga okuyorsun, bir de hiçbir karşılık beklemezsizin çevirilerini yapıp, diğer manga fanlarıyla bunları paylaşıyorsun... Seni bu konuda, "çeviri" yapma konusunda yüreklendiren/motive eden unsurlar nelerdir? Ne kadar zamandır internet ortamında manga çevirisi yapıyorsun?**

İlk anime/manga alemine adım attığımda ingilizcem yok denecek kadar azdı ve çevirmen sayısı da bi elin parmaklarını geçmezdi. O dönem altyazı yada çeviri beklerken yaşadığım o beklentiyle karışık kızgınlık hali esas motivasyonumdur. Be ingilizcem ilerledikçe benimle aynı durumda olan insanlar benim düştüğüm o hale düşmesinler, en azından takip ettiğimiz ortak serilerde çevirisiz kalmassınlar diye bu işe soyunmuştuk. Sanırım 6-7 senedir yapıyorum bu işi.

- **Kendi yaşadığın çeviri sürecinden bahseder misin? Çalıştığın ekip içerisinde sana düşen görevler nelerdir? Sadece çeviri mi yapıyorsun? Orijinal mangalara nereden ulaşıyorsun? Orijinal mangaların taranması, konuşma balonlarının içinin boşaltılması vs.. gibi teknik meselerle de ilgileniyor musun?**

Çeviri sürecinde esas odak noktam dile uygun olmasıdır. Günlük konuşma diliyle çevirmeye ve okuyanın aynı bizim gibi demesini sağlamak prensibiyle çeviri yaparım. Karşılık dövüşen iki kişinin çevirisine "lanet olsun ona dokunamıyorum" yazmak yerine "oha lan bi çizik bile

atamadım" yazmayı tercih ederim. İki farklı dilden sonra biz çevirdiğimiz için japoncadaki orjinal anlam eğer ingilizceye aktarılamamışsa yada aktarılırken sokak jargonunda çıkıp çok kibar bi anlatıma dönmüşse bunu çevirirken ingilizcedeki anlamdan çok olayın gidişatıyla ilgilenirim.

Bana düşen görevlere gelirsek çeviri dışında, anime altyazı çevirilerinde zamanlama, redakte, imla kontrolü manga çevirilerindeyse sadece imla kontrolü. Tabi bunun yanı sıra çeviriye yada editi ağıardan alan ekip arkadaşlarımı motive etmek gibi bi görevim de mevcut :) Edit diye tabir ettiğimiz düzenleme kısımlarıyla hiç ilgili değilim. Grafik düzenlemelerinden hiç anlamam.

- **Ağırlıklı olarak hangi dilden çeviri yapıyorsun ve tür mangaları çevirmeyi tercih ediyorsun?**

İngilizceden türkçeye çeviri yapıyorum. Genel itibariyle şounen türüne mensup daha aksiyon ve komedi öğeleri barındıran serilerle ilgileniyorum.

- **Belirlediğin çeviri stratejilerin var mı? Mesela Japon kültürüne özgü sözcükleri çevirirken neye dikkate alıyorsun? Ya da ses efektlerini nasıl çeviriyorsun? Bunları açıklamak için dipnotlar ekliyor musun? Ekip olarak belirlediğiniz bir takım çeviri kuralları var mı?**

Yukarıda da söylediğim gibi çevirilerde doğal ve günlük konuşmaya özen gösteririm. Ses efektlerini genelde çeviririm. Ama orjinal halini olduğu gibi bırakıp yeni bir balon ekleyip çevirerek açıklama yapma yoluna giderim. Ekip olarak isimleri türkçe yazmak gibi bi kuralımız var. Mesela "uchiha" ismi kanjiyle yazılırken "ç" kanjisi kullanılarak yazılıyomuş. İngilizce de "ç" harfi mevcut olmadığından "uchiha" şeklinde çeviriliyo. Biz bunu çevirirken okunduğu gibi türkçeleştiriyoruz, "uçiha" şeklinde.

Ayrıca daha önceki çevirilerde bi harekete "dümdüz durup karşıya bakma saldırısı" dediysek bunu ekip veritabanına ekleyip sonraki bölümlerde aynı hareketi, çevirmen farklı olsa bile aynı şekilde çevirmek gibi bi kuralımız var.

- **Çeviriler yayınlanmadan önce ekip içerisinde birbirinizin yaptığı çeviriler üzerinde konuşuyor musunuz? Birbirinizin çevirilerini edit ediyor musunuz? Ekip içi iletişiminizi hangi yollardan sağlıyorsunuz?**

Çevirmen ve kontrol eden kişinin ayrı kişiler olmasına dikkat ederiz. X kişinin çevirisini Y kişisine kontrol ettirip anlam eksikliği, imla hatası, düşük cümle gibi okumayı zorlaştıracak etkenleri azaltmaya çalışırız. Ekip içi iletişimi genellikle sanal olarak sağlarız ama çok acil bi durum söz konusuysa telefonda kullanırız.

- **Forumlarınızda, okurlardan gelen yorumları ne ölçüde değerlendiriyorsunuz?**

Yapıcı yorumları her zaman değerlendiririz. Ama "çeviri nerde kaldı?" yada "bu bölüm çok kötüydü neden çevirdiniz ki?" gibi anlamsız mesajları görmezden geliriz. Eksiklerimizi bize bildiren üyelerimiz bizim için çok değerlidir. Gördüğü eksikliği en kısa zamanda gidermeye çalışırız.

- **Gördüğüm kadarıyla, ekip üyeleri olarak her biriniz "nickname" kullanıyorsunuz. Bu denli güzel işler yapıp neden kimliğinizi neden gizliyorsunuz? Gönüllü çevirmenler olarak neden görünür olmayı tercih etmiyorsunuz?**

Sanal aleme ilk girdiğimizde yaşında getirdiği heyecanla genel de ilginç nick'ler kullanmaya başladık. Zamanla bu nick'ler bi parçamız haline gelince de bırakamadık. Bu işin müdavimlerinden Kazasker bugün kendi adıyla (Zübeyir) bi çeviri yayınlasa büyük çoğunluk yeni bi çevirmen sanar. Ben bu konuda şanslıyım nick olarak adımın tükçe karaktersiz halini kullanıyorum. (Tabi ki ilk zamanlar benimde ilginç bi nick'im mevcuttu :D)

- **Sizi sakın korkutmasın J biraz da etik konusuna değinmek istiyorum. Sizin bu konudaki düşünceleriniz benim için çok önemli J Bildiğiniz üzere, tüm dünyada web üzerinden manga çevirileri yapılıyor. Hatta, siz de kesin biliyorsunuzdur, sizlere"scanlator" diyoruz J Bu kavramdan yola çıkarak ben de size "tara-çevirmen" diyorum J umarım hoşunuza gitmiştir... Konumuza geri dönecek olursak, yaptığınız işin etik boyutuyla ilgili ne düşünüyorsunuz? Telif hakkı kanunlarından etkilenmemek için ne gibi önlemler alıyorsunuz? Ya da sizin yaptığınız çeviriyi internet ortamında başkalarının kullanmaması için ne tür önlemler alıyorsunuz? Merak etmeyin vereceğiniz yanıtlar bende gizli kalacaktır. Bu konuda bana sonsuz güvenebilirsiniz.**

Bu işe başlama amacım ingilizce bilmeyenlerin de manga okuyabilmesi olduğu için başka yerlerde yayınlanmaması gibi bi şartımız hiç olmadı. Emeye saydı açısından adımızın silinmemesi bizim için kâfi. Telif konusunda herhangi bi önlem almıyoruz :D Son zamanlarda ülkemizde mangalar satılmaya başlamış olsa da hala yetersiz durumdadır ve biz bu işten bi kazanç sağlamadığımız için sadece sevenleri okusun istiyoruz. X mangasını haklarını elinde bulunduran firma yarın bizimle iletişim kurup çevirilerimizi kaldırmamızı isterse kaldırırız. Ama o güne kadar elimizden geldiğince çeviri yapıp sevenlerinin okumasını sağlamak istiyoruz.

Tez yazarken ne kadar uğraştığımı ve sıkıldığımı hatırladıkça sizin adınıza üzülüyorum :D Yardım edebileceğim bi konu olursa yardıma hazırım. Kolay gelsin.

Not: İlk kez manga hakkında bu denli uzun bi metinde "mangayla çizgi roman farklı şeylerdir" geyiğine girilemiş bu açıdan çok takdir ettim.

T.Ç.12

Hazır güzel bir konu bulmuşken ben de bir iki şey yazayım madem. 😊

Adım Mahir, 22 yaşımdayım. Az önce sınavların ve harf notlarının açıklanmasıyla birlikte Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş bulunmaktayım. Tipik bir Adanalı'yım. Et yemeyi severim ve etin yemeğin içine koyularak mundar edilmemesi gerektiği kanaatindeyim. Et dediğin ettir sonuçta. Bunun dışında yemek ayrımı yapmam. Ne bulsam yerim. 😊

2 yılı aşkın bir süredir aktif bir şekilde v-team manga grubunun bir üyesiyim. Arada sırada Korsanfan sitesinde One Piece editlemişliğim de bulunmaktadır. Sonuçta v-team grubu, üyelerinin neredeyse tamamı Korsanfan üyesi olan bir oluşumdur. Bu bakımdan çok da ayrık bir durum olmasa gerek. 😊

Bu işe yaklaşık 3 yıl önce nette gezinirken One Piece ile karşılaşmam sonucunda başladım. O zamana kadar bir yığın çizgifilm izlemişliğim vardı ama zaman içinde lanet olası kapitalist sistem nedeniyle önce Foxkids sonra da Jetix kanalları yayından kaldırıldı ve özel ağlarda paralı yayınlanmaya başlandı. Yine aynı şekilde mevcut hükümet, elimizde kalan 3- 5 çizgi filmin kendi ideolojileri uğruna yayından kaldırılmasına sebebiyet verdiler. En trajik örneği de Star Tv'de yayınlanan One Piece ile olmuştur. Korsanlarla ilgili bir seride alkol alınması ve sigara içilmesi çocukların ruh ve akıl sağlığını bilmem ne yapıyormuş efendim. 😊 Velhasılıkelam 3 yıl önce nette gezinirken One Piece ile karşılaştım ve aklıma direkt Lastik Çocuk geldi. Yaklaşık 1 ay boyunca günde 20 bölüm izleyerek animesini tamamladım. O esnada anime Marineford savaşının başlarındaydı. Ne var ne yok diye karıştırırken Korsanfan sitesinde 'Ace öldü' şeklinde bir başlık gördüm ve o ilk yediğim spoiler olarak tarihteki yerini aldı. 😊 Bu tarihten sonra mangaya başladım ve şu anda huzurlarınızdayım azizim. 😊

Açıkça söylemem gerekirse ben bir manga hastasıyım. Bütün sosyalliğimden feragat edip manga okumaya daldığım çok zaman hatırlıyorum. Tam olarak Otaku değilim ama manga krizimin geldiği anlarda kimseyi duymuyorum maalesef 😊 Manga çok farklı bir olgu açıkçası. Çizgi romanlar basittir, Marvel - DC gibi yayınevleri kendi evrenlerini kurarlar ve o evrenlerde bir yığın karakterin ayağı asla yere basmayan bir yığın hikayesi işlenir. Ama manga böyle değildir. Her mangakanın eseri Sui Generis'tir. Her mangakanın çizimi bir diğerinden farklıdır. Her mangaka ayrı bir hikaye yazar ve olay örgüsü kurar. Manga Japon Çizgi Sanatı'dır. 😊 Bu sebeplerden dolayı insanlar her hafta manga bekler. Çünkü o seriyi yalnızca o adam yazıyor/ çiziyordur. Kendisine has yanları vardır. Marvel/ DC evrenlerinde ise yazar, çizer, renklendiren farklıdır. Bir yazarın hikayesi tutmazsa yayınevi onu kovup başka bir yazar alabilir. Ama mangada her eser mangaka ile bütünleşmiştir. O mangaka ile

aynı şekilde kimse çizemez, hikayeyi de devam ettiremez. 😊 İşte bu gerekçelerle ben ölene kadar manga okurum muhtemelen. Dipsiz, uçsuz bucaksız bir okyanus gibi. 😊

Ve çeviri işine devam ettikçe ise, gururdan çok tatmin duygusu beni sardı. İnsanlara çok kaliteli bir çeviri ile manga okutup ya da anime izletmek, bir şeyleri çok iyi başardığın hissini yaşamak... İşte insanı motive eden ve yüreklendiren şeyler bunlar...Çünkü bu iş, keyiften ziyade zorunluluk haline gelirse sıkıcı olmaya başlar.

3 yıl önce sıradan bir okuyucu olarak manga dünyasına atıldıktan sonra son 2 yıldır editör olarak v-team grubunda bulunmaktayım. Benim işim editörlük yahut bizim tabirimizle editçilik. 😊 Bizim yaptığımız iş basit bir anlatımla, bir manga sayfasındaki balonların yahut balon dışı yazıların temizlenmesi ve çevirilerin düzgün bir Türkçe ve uygun bir font ile balonlara yerleştirilmesidir. Bir editörün asli görevleri bunlardır. Bunun dışında scan clean de yapmaktayız. Soluk, gri manga sayfasının ayarlarıyla oynayarak siyah - beyaz hale getirmekte yani temizliğini gerçekleştirmekteyiz. Bunun için de orjinal manganın taratılmış halini Japon Manga Raw sitelerinden uzun arayışlar sonucunda bulmakta ve onun üzerinde çalışmaktayız. Bu iş, en az klasik editörlük işi kadar vakit almaktadır. O yüzden şu anda sadece bu işle uğraşmaktayım 😊

şöle diyim %60 o yorumlar sayesinde devam ediyoruz zaten amaç sayemizde bi kaç kişi daha manga okusun gibi yoksa aramızda toplaşır çevirmenler çevirir biz editler öle okuruz 😊

Çeviriler üzerinde konuşmaktan ziyade not alıyoruz. Bir arkadaşımda gördüğün değişik bir karşılığı çeviri notlarıma ekliyorum. Serilerin birkaç hariç tüm kontrolleri ben yapıyorum, bazı serilerde ise kontrol işini çevirmenin kendisine bırakıyoruz.

Ekiplerin mükemmel uyuma sahip olması gerektiğini düşünmüyorum aslında. Manga çeviri grubunun amacı mangaları çevirmektir fazlası değil. Bu yüzden de ekip üyelerini birbirleriyle fazla yakınlaştırmaktan kaçınıyorum. Belli bir sohbet ortamımız var elbette ama bunu kontrol altında tutmaya çalışıyoruz.

Manga dünyasında çeviri/ edit yapanların nickname kullanması tamamen teamül gereği olan bir şeydir. Yani bu insanlar kimliklerini gizlemek için çaba harcamıyorlar. Şu anda herhangi bir manga forum sitesine girerseniz oradaki üyeliklerin yüzde 70'inin anime/ manga karakterleri olduklarını görürsünüz. Çünkü bu böyle süregelen ve böyle gidecek bir şeydir. 😊 Benim nickimin aslı Reipersecutoria idi mesela. Roma hukukunda maddi zararlara karşı ödenen tazminat anlamına geliyor. 😊 O dönemin şartlarında böyle bir nickname bulmuşum kendime. Daha sonra arkadaşlarımdan tepkisi nedeniyle kesmiş ve daha animevari bir hale dönüştürmüştük. 😊

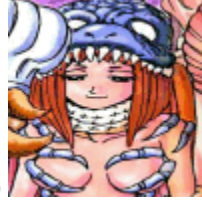
Size şöyle söyleyeyim, internet ortamında manga çeviri, editi yapan kişiler, telif hakkını ihlal ettiklerinden dolayı vicdan azabı çekmezler. Bu yalnızca Türkiye'de değil, dünyanın her yerinde böyledir. Japonca'dan İngilizce'ye çeviri yapan bir yığın grup var ama telif

hakkı sahibi One Piece açısında basım şirketi Vizmedia ile internet alemindeki Mangastream sitesidir. 😊 Onun dışındaki tüm siteler korsandır ama bunun adına korsan yayın denmez. Manga çeviri işi, niteliği itibariyle kamu hizmetine yakın bir türdür. Belli bir kitleye hitap eder, bedelsizdir, gönüllülük esastır. Bugün belirli bir manga okuyucu kitlesi varsa ve gün geçtikçe büyüyorsa bu, şuanda manganın telifini alan Türk yayınevleri sayesinde değildir, tamamen bu işe gönül vermiş internet sitelerindeki gruplar sayesinde. Telif hakkı sahipleri, oluşan bu durumdan sonuna kadar yararlanmaktadır. Bizim şu ana kadar verdiğimiz emeği hiçkimse yabancı telif sahiplerine para ödeyip artık ben telif hakkı sahibiyim diye bertaraf edemez. 😊

Çalışmanızda kolaylıklar dilerim, kendinize iyi bakın.

T.Ç.13

Kendini tanıtır mısın? (ad, soyad, yaş, meslek, neler yapmaktan hoşlanırsın, ne yersin, ne içersin... Bu bilgilerin hepsini yanıtlamak zorunda değilsin, istiyorsan

kimliğini gizleyebilirsin ☺)

Seyyah. Yaş 22, Ankara'da hukuk öğrencisiyim. Akşam üzeri basketbol oynamak, az da olsa anime izlemek ve daha çok manga okumakla günü bitiririm.

Hangi ekipte çalışıyorsun ve görevin nedir?

Ekip belli V-Team, 14-15 ay kadar önce yazı temizleme işiyle başladım. Bir yıl kadar önce font öğrenerek tam editörlüğe terfi ettim 😊 Birkaç ay önce scan(türkçe sevdalı olduğu için tarama diyeceğim) öğrendim. Şimdi biraz gramer ve kelime bilgisi ile arada da sözlük karıştırarak dili basit bir serinin çeviri-edit işine girdim. Aslen editör, kısmen çevirmenim.

İşe temizlemeyle başlıyoruz haliyle. Balon içindeki yazılar basit 5-10 dakikada biter ama balonsuz yazıların bol olduğu sayfalar işkence olabiliyor. Font kullanmak bu açıdan işi kolaylaştırıyor, İngilizce cümleyi arka plana uyacak şekilde kısmen temizleyip Türkçe kelimeyi iyi temizlenmemiş yerlerin üstüne yerleştirince iş halloluyor.

Hasat'ın belirttiği gibi kullanılan fontla resmin uyumlu olması önemli, çıkmasını merakla beklediğim manganın editini yapan kişi nerdeyse her balonda aynı fontu kullanmış, okuduğumdan bir şey anlamadım. Konu hakkında eleştirim için bakınız: <http://www.v-teamoku.com/Zetman/115/18> Tamam bu işin bir getirisi yok ama madem yapıyorsun milletin beğenisine sunmadan önce bir bakıp 'Hımm, tamam bu olmuş.' demelisin.

Mangalara karşı olan bu ilgin ne zamandan beri var? Ya da şöyle de diyebilirim? Neden manga? Diğer çizgi-romanlardan farklı olarak seni manga okumaya iten nedir?

Herşey pokemonla başladı 😊 yalnız manga değil, manhwa ve manhua da var işin içinde. Sebebi ise doğu kültürünün çok daha eski ve geniş olması, beslenecek malzeme çok. Çizgiromanlarda ise genellikle aşırı teknolojik konular işleniyor. Ironman; ultra teknolojik zırh giyiyor. Örümcekadam; örümcek ısırıyor mutasyona uğruyor. Batman; onun arabası var güzel mi güzel. Mangalar çok daha fantastik, doğaüstü, tarihi vb. konu çeşitliliği ve çizimleri dolayısıyla daha cazip geliyor.

Manga okuyorsun, bir de hiçbir karşılık beklemezsizin çevirilerini yapıp, diğer manga fanlarıyla bunları paylaşıyorsun... Seni bu konuda, "çeviri" yapma konusunda

yüreklendiren/motive eden unsurlar nelerdir? Ne kadar zamandır internet ortamında manga çevirisi yapıyorsunuz?

Çeviriye yeni başladım, daha piyasaya sürmedik ama şöyle ki; çizimiyle konusuyla hoşuma giden ve kıyıda köşede kalmış pek tanınmayan serileri, başkalarının da bilmesi ve o konuda tartışabileceğim birilerinin olması için çeviririm.

Kendi yaşadığın çeviri sürecinden bahseder misin? Çalıştığın ekip içerisinde sana düşen görevler nelerdir? Sadece çeviri mi yapıyorsun? Orijinal mangalara nereden ulaşıyorsun? Orijinal mangaların taranması, konuşma balonlarının içinin boşaltılması vs..gibi teknik meselerle de ilgileniyor musun?

Ağırlıklı olarak hangi dilden çeviri yapıyorsun ve tür mangaları çevirmeyi tercih ediyorsun?

İngilizceden çeviri yapıyorum. Shonen okurum, seinen tercihimdir.

Belirlediğin çeviri stratejilerin var mı? Mesela Japon kültürüne özgü sözcükleri çevirirken neye dikkate alıyorsun? Ya da ses efektlerini nasıl çeviriyorsun? Bunları açıklamak için dipnotlar ekliyor musun? Ekip olarak belirlediğiniz bir takım çeviri kuralları var mı?

Biraz daha eğlenceli olması için karakter konuşmalarını şiveli yapıyorum bazen.manganın özüne dokunmayacak şekilde ufak ekleme-çıkarmalar yapıyorum. Hatta okura, editör olarak manganın akışını bozmayacak şekilde mesajlar yazıyorum ☺ Türkçe karşılığı varsa onu kullanırım, olmazsa not düşerim.Ses efektlerini uyarlamaya çalışırım, 'Dokaan' yerine 'Güüüm' yazabilirim belki.

Çeviriler yayınlanmadan önce ekip içerisinde birbirinizin yaptığı çeviriler üzerinde konuşuyor musunuz? Birbirinizin çevirilerini edit ediyor musunuz? Ekip içi iletişiminizi hangi yollardan sağlıyorsunuz?

Msn kalkınca skype kullanıyoruz iletişim için.Son kontrol marco'da, herkes elindeki işi halledip de güncel geldiğinde ne var ne yok okuyup, bazen tartışıyoruz.

Forumlarınızda, okurlardan gelen yorumları ne ölçüde değerlendiriyorsunuz? Yorumun içeriğine göre değişir.

Gördüğüm kadarıyla, ekip üyeleri olarak her biriniz "nickname" kullanıyorsunuz. Bu denli güzel işler yapıp neden kimliğinizi neden gizliyorsunuz? Gönüllü çevirmenler olarak neden görünür olmayı tercih etmiyorsunuz?

Adımı soyadımı yazınca çok uzun oluyor.Üstelik bir hukukçu olduğum için ilerde devlette yüksek kademelere gelebilirim, fişlenmeyelim 😊

Sizi sakın korkutmasın ☺ biraz da etik konusuna değinmek istiyorum. Sizin bu konudaki düşünceleriniz benim için çok önemli ☺ Bildiğiniz üzere, tüm dünyada web üzerinden manga çevirileri yapılıyor. Hatta, siz de kesin biliyorsunuzdur,

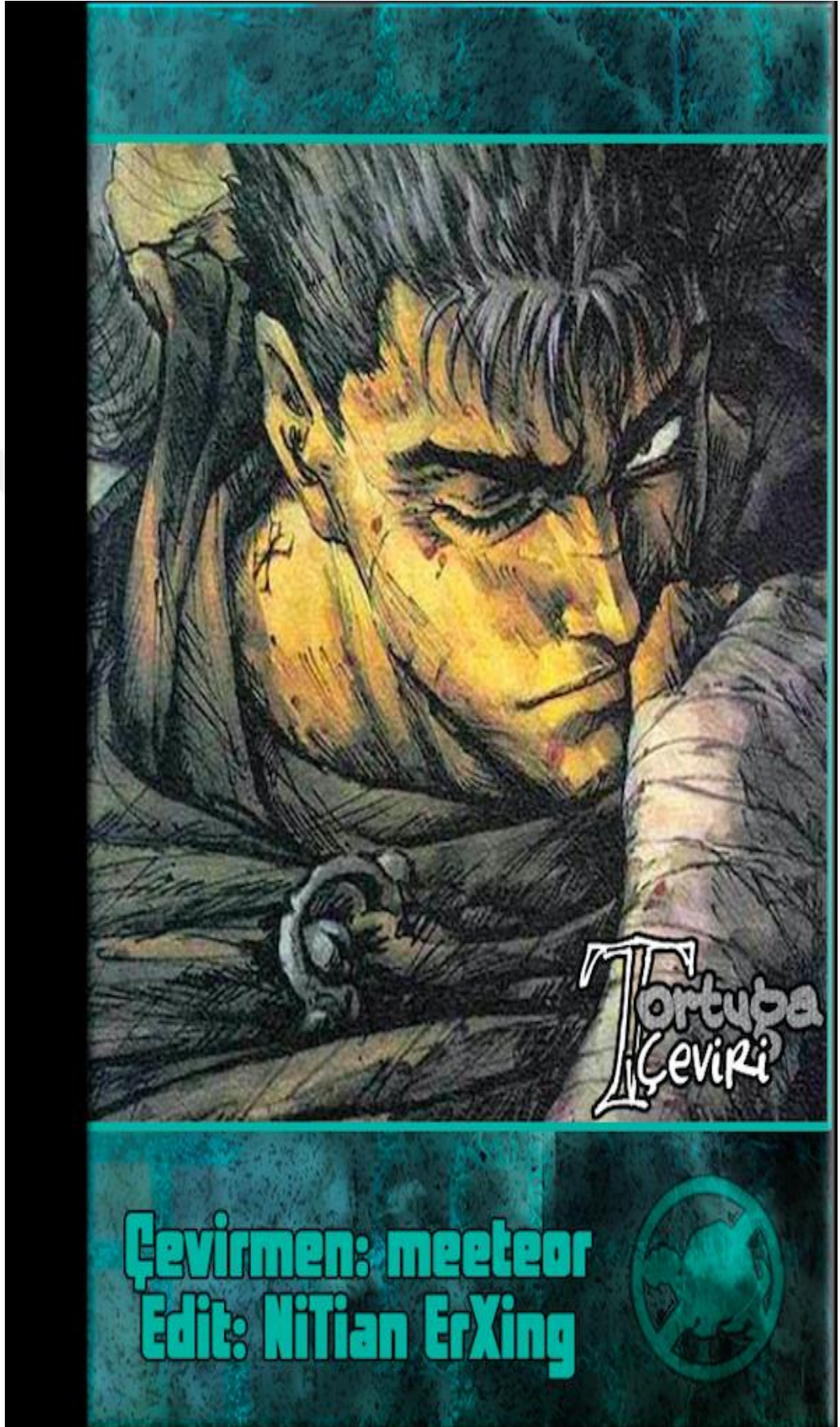
sizlere“scanlator” diyoruz ☺ Bu kavramdan yola çıkarak ben de size “tara-çevirmen” diyorum ☺ umarım hoşunuza gitmiştir... Konumuza geri dönecek olursak, yaptığınız işin etik boyutuyla ilgili ne düşünüyorsunuz? Telif hakkı kanunlarından etkilenmemek için ne gibi önlemler alıyorsunuz? Ya da sizin yaptığınız çeviriyi internet ortamında başkalarının kullanmaması için ne tür önlemler alıyorsunuz? Merak etmeyin vereceğiniz yanıtlar bende gizli kalacaktır. Bu konuda bana sonsuz güvenebilirsiniz.

Kafama takılan bir konu değil, Türkçe basıldı da biz mi almadık?One Piece'in 9 cildi yayımlandı Türkiye'de bende hepsi var.Bizim sayemizde tanıtımı yapılmış oluyor, bir nevi kültür ateşesi sayılırız.

Ayrıca biz çok isteriz yaptığımız işin daha fazla ses getirmesini. Hukuki düzenlemeler bizi korkutmaz. Tam aksine yayınevleri, devlet kurumları, avukatlar bu işi bilen herkesle ortak çalışmalar yapmaya hazırız. Sonuçta ortada bir emek var. Kimse zarar görsün istemeyiz.

Ek 6. Tara-Çeviri Örneği

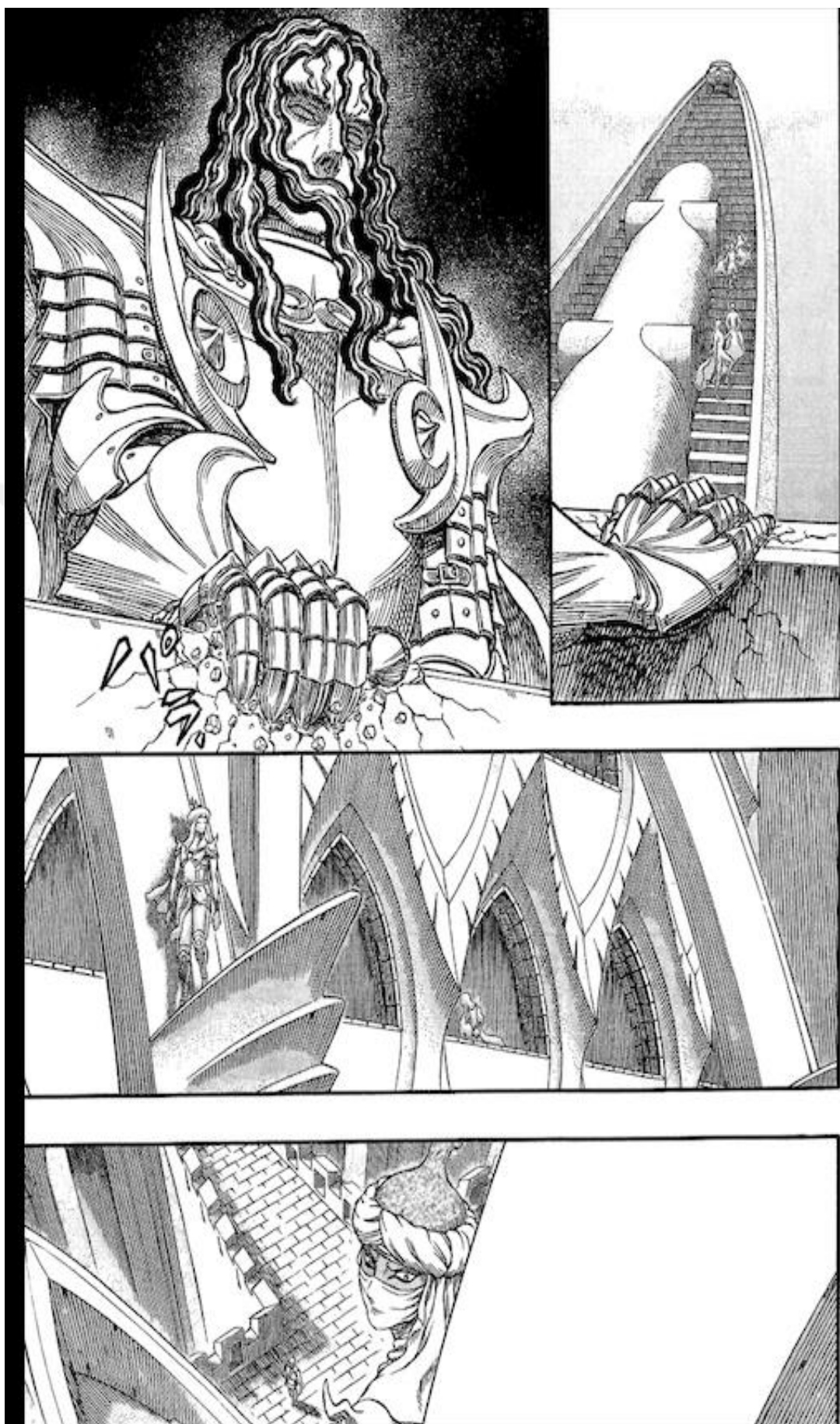

BÖLÜM 338: ALACAKARANLIKTA ÖLÜM

MM...

BIRAZ DAHA UĞRAŞLA
GÜÇÜ VE SU TAZİYKİ DAHA DA
ARTIRILABİLİR. BAŞKENTİN
İÇİNE YAYARSAK YANGIN-
LARLA MÜCADELEDE ÇOK
ETKİLİ OLACAKTIR.

YARINA GENÇLİK
KOLLARINDAN BİR-
KAÇ KİŞİYİ DAHA
AYARLAYABİLİR.

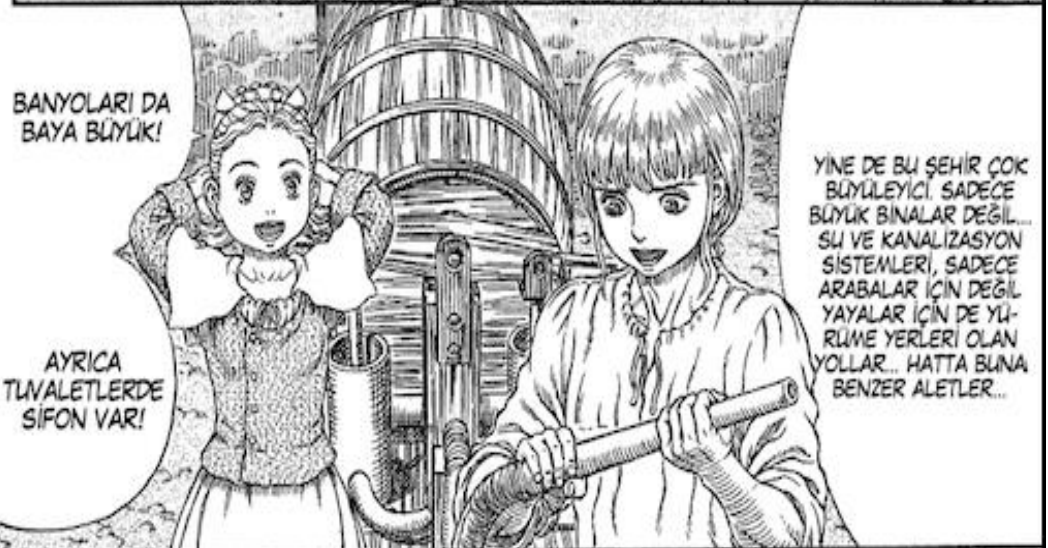
HEMEN BURADAKİ
GÖREVLİMİZİ BİLGİ-
LENDİRECEĞİM.

ASLINDA
YANGINLARI
SÖNDÜRMEK
İÇİN BİR SU
POMPASIYMIŞ.

TIRSTİM
BIRAZ.

WHOA

BANYOLARI DA
BAYA BÜYÜK!

AYRICA
TUVALETLERDE
SIFON VAR!

YİNE DE BU ŞEHİR ÇOK
BÜYÜLEYİCİ. SADECE
BÜYÜK BİNALAR DEĞİL...
SU VE KANALİZASYON
SİSTEMLERİ, SADECE
ARABALAR İÇİN DEĞİL
YAYALAR İÇİN DE YÜ-
RÜME YERLERİ OLAN
YOLLAR... HATTA BUNA
BENZER ALETLER...

ŞEY...

O ŞEYİ TEK
BAŞINA İNŞA
ETTİN Kİ BU
BÜYÜK BİR
BAŞARI...

KÜLTÜREL VE
TEKNOLOJİK
GELİŞİMİŞ-
LİK OLARAK
DİĞER ÜLKE-
LERİN ÇOK
İLERİSİNDE...

EĞER BU
EPFANENİN
BAŞKETİ İSE...

EN AZINDAN YETENEKLİ
SANATÇILAR VE TAMİR-
CİLER BAŞKET'TE ÇOK
DEĞER GÖRÜRLER.

BU YETENEĞİNLE İŞ
SIKINTISI ÇEKMEZSİN.

Küçük hanım. Ooo, kızın
efendisi ç- mi? Abin için
çok kızıyorsun mi endişele-
şiyorsun? İsim lütfen.

ŞEY...

ESKİ ŞAHİN
TAKIMININ
BİR ÜYESİ-
SİN VE...

LORD GRIFFITH
İLE BAYA YAKIN-
SIN DEĞİL Mİ?

HAYIR
BEN!

YETENEKLİ
VE BAĞLAN-
TILARI OLAN
BİRİSİN. SENLE
BEN, NE
DERSİN
HA...

KALIP KALMAYACA-
ĞIM BELLİ DEĞİL...

AMA...

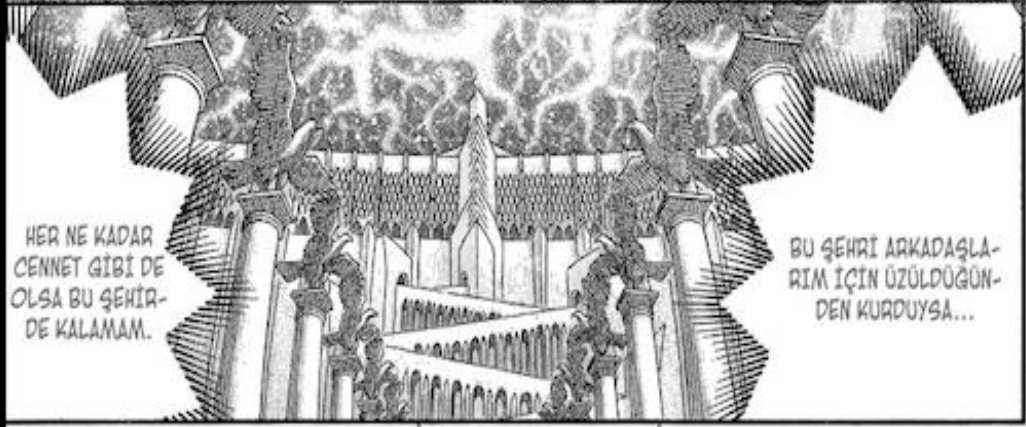

Bİ PROBLEM Mİ
VAR?

ONLAR SİLAH
ARKADAŞLARIM
OLDUĞU İÇİN...

HER NE KADAR
CENNET GİBİ DE
OLSA BU ŞEHİR-
DE KALAMAM.

BU ŞEHİRİ ARKADAŞLA-
RIM İÇİN ÜZÜLDÜĞÜ-
DEN KURDUYSA...

KENDİNLE BİRLİKTE
İBLİSLERLE DOLU O
YERLERE Mİ GÖ-
TÜRECEKSİN?

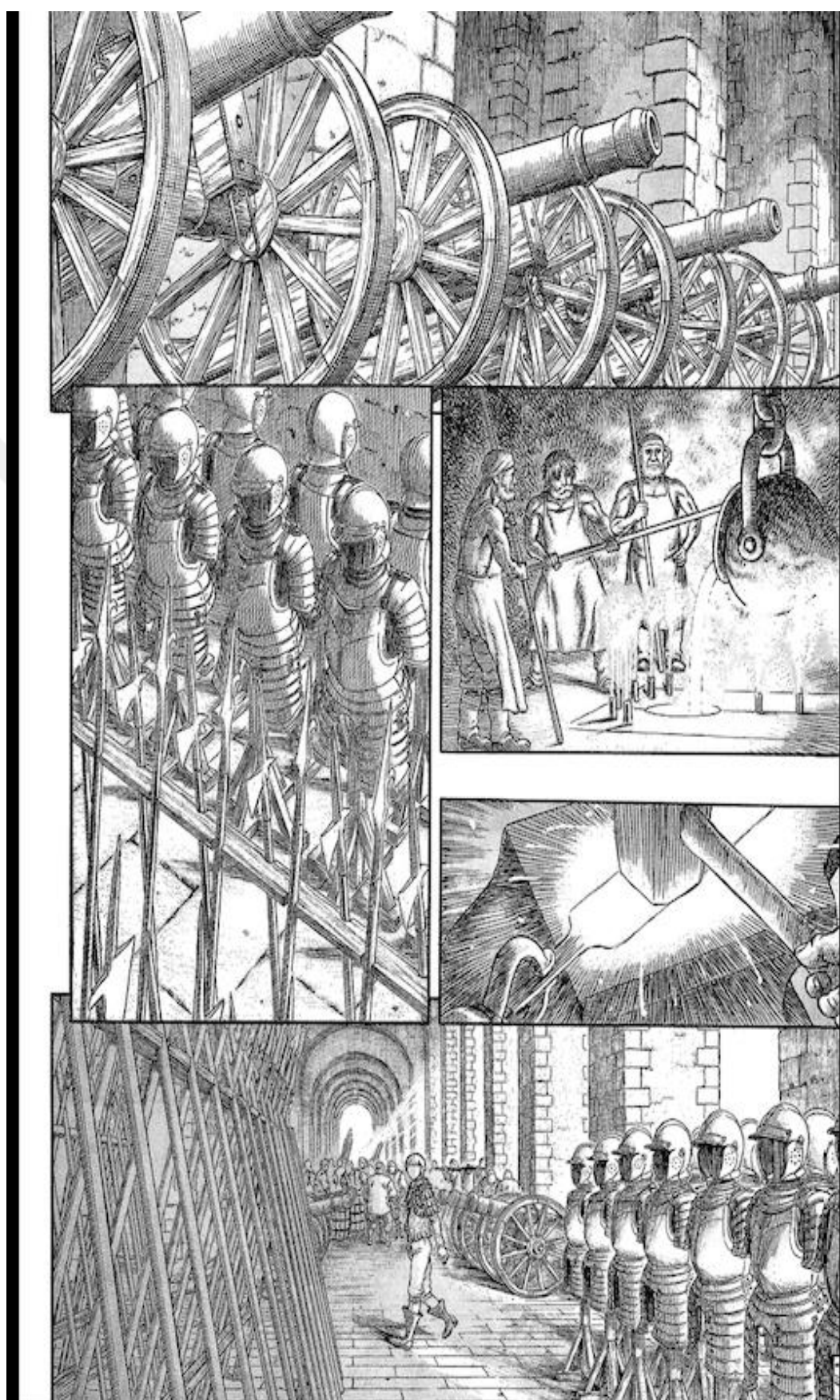
BU KIZI N'A-
PACAĞSIN?

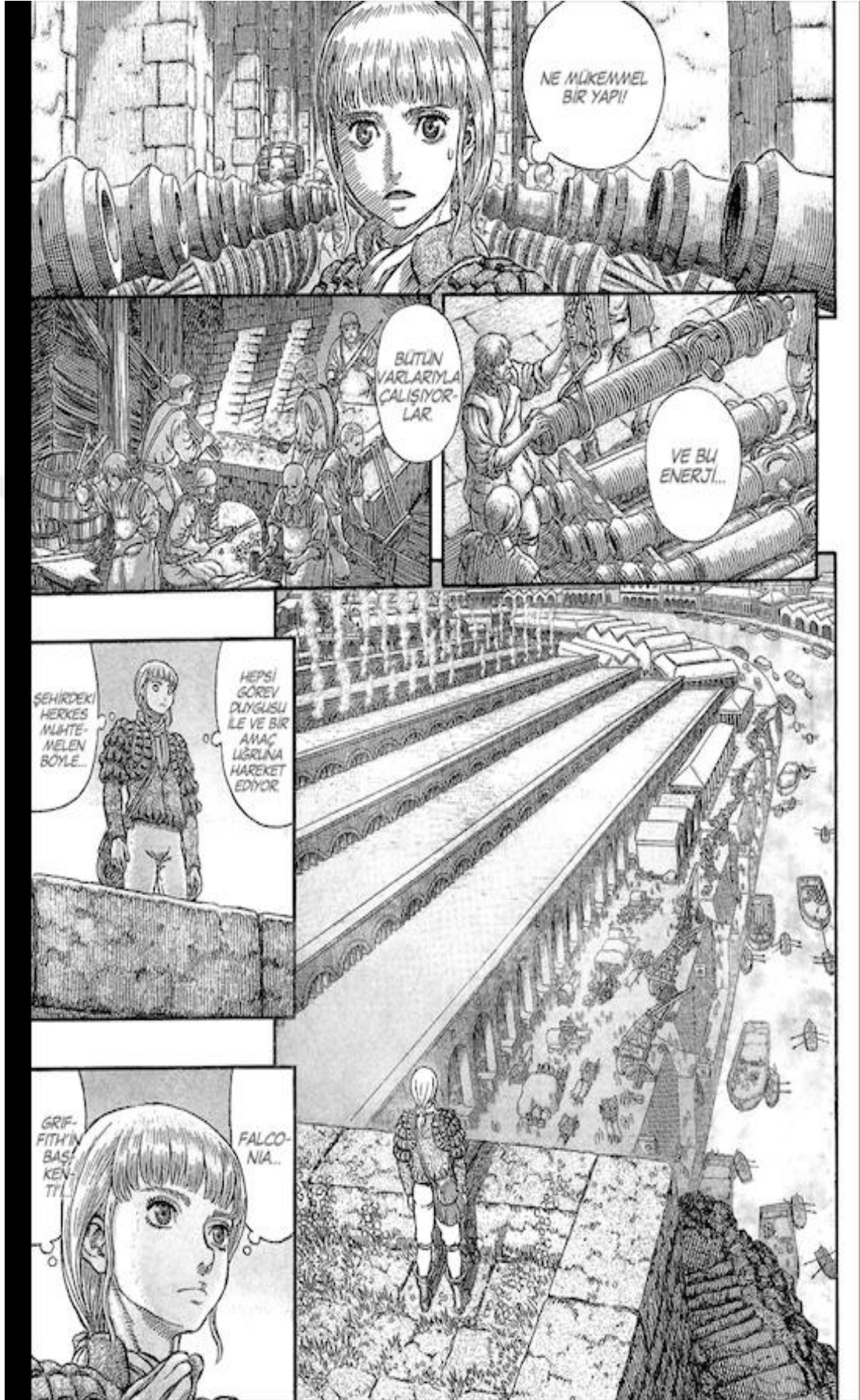
SEN!

SANIRIM
İKİNİZİN
ARASINDA
BİZİ İLGİLEN-
DIRMEZ AMA.

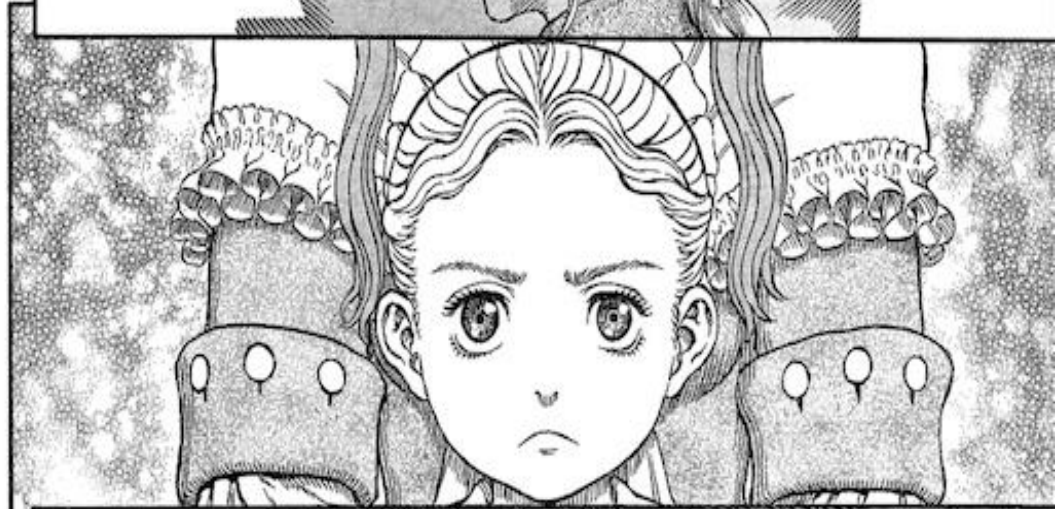

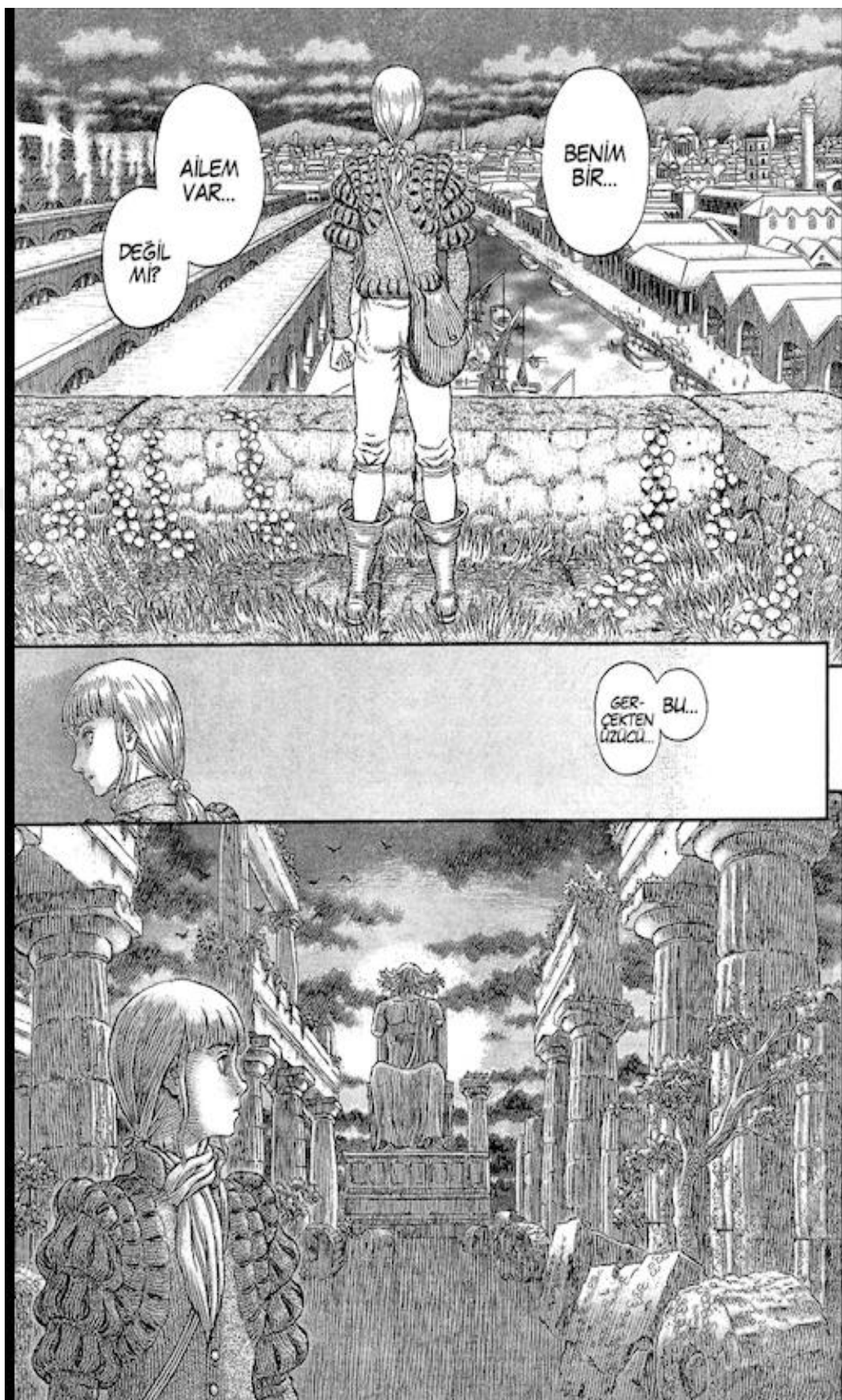
YANINDAKİLER VE
UZAKTAKİLER...

SENDE OLANLAR VE
KAYBETTİKLERİN...

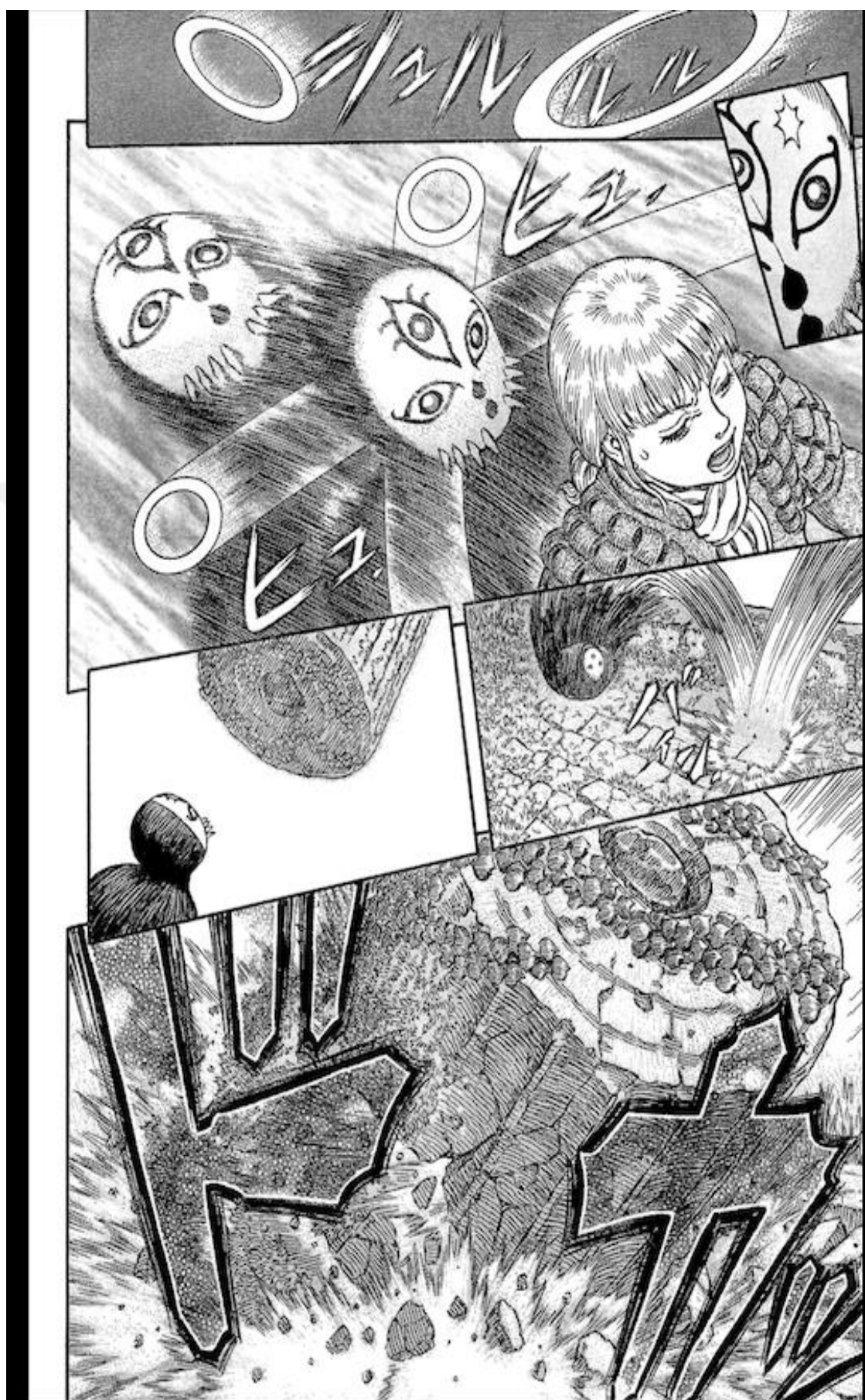
İŞİN ASLI ACABA-
LAR HEPAKLINDA
OLACAK.

NEYİ SEÇER-
SEN SEÇ...

ÖZ GEÇMİŞ

Adı, Soyadı: Zeynep Görgüler

D. Tarihi: 12.04.1981

Adres: Yıldız Teknik Üniversitesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü B/1015
Davutpaşa

Tel: 533 326 24 32

E-mail: zeynepsuter@gmail.com

Eğitim:

2000 - 2004: Lisans, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fransızca Mütercim-Tercümanlık

2005 - 2008: Yüksek Lisans, Yıldız Teknik Üniversitesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları
Bölümü

Yüksek Lisans Tezi: “Türkiye’de Sokrates Programını Yürüten
Birimlerin Yapısal Olarak İncelenmeleri ve Bir Modelleme Çalışması”.

2008 – ... : Doktora, Yıldız Teknik Üniversitesi, Diller ve Kültürlerarası
Çeviribilim Programı

Deneyim:

2006 - ...: Yıldız Teknik Üniversitesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü
Araştırma Görevlisi

Yayınlar:

Uluslararası Bilimsel Toplantılarda Sunulan Bildiriler

Bogenç Demirel, E., Görgüler Z., Kurlmel D., “Créations et réécritures transmédiatiques. Exemple d’une série télévisée populaire turque”, *Colloque international Théories et Réalités en Traduction&Rédaction-Créativité en traduction/interprétation et dans la formation des interprètes/traducteurs*, Napoli/İtalya (Mayıs 2016).

Bogenç Demirel, E., Görgüler Z., Kurlmel D., (Mayıs 2016). “Créations et réécritures transmédiatiques. Exemple d’une série télévisée populaire turque” in *Colloque international Théories et Réalités en Traduction&Rédaction-Créativité en traduction/interprétation et dans la formation des interprètes/traducteurs* (ss. 387-390). İtalya: Aracne editrice int.le S.r.l. (ISBN 978-88-548-9290-3).

Bogenç Demirel E., Görgüler Z., “Türkiye’de Toplumsal Hareketler Ekseninde Bilimi Yeniden Çevirmek”, *Retranslation in Context II*, Boğaziçi Üniversitesi Çeviribilim Bölümü, İstanbul (Kasım 2015). (yayınlanmış çevrimiçi özet için bkz. <http://www.retranslation-conference.boun.edu.tr/abstracts2.html>)

Demirel Bogenç E., Z. Süter Görgüler, D. Koçak Kurlmel, “Traduire la science “en plein air” ou à l’ère du Web 2.0: Exemples de Turquie/ Translating science in the age of Web 2.0: Examples from Turkey”, *Colloque international Théories et Réalités en Traduction&Rédaction*, Brest/Fransa (Aralık 2014). (yayınlanmış çevrimiçi özet için bkz. <http://www.univ-brest.fr/TR/menu/Programme/Participants/Zeynep-Gorg-ler>)

Ataseven, F., Demirel E., Kurlmel D., Görgüler Z. (Mayıs 2015). “Çeviri Öğretiminde Teknoloji Donanımlı Akıllı Sınıfların Etkisi: Bir Olay İncelemesi “YTÜ Başarı Merkezi”. *XI. Ulusal Frankofoni Kongresi*, Yıldız Teknik Üniversitesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, İstanbul (Mayıs 2015).

Demirel Bogenç E.; Z. Süter Görgüler, “Pratique réflexive sur la traduction collaborative en ligne en Turquie. 100 % User-made translation”, *Colloque international organisé par Nicolas Froeliger, Christian Balliu et Lance Hewson, Traduire pour le grand public*, Brüksel, (Aralık 2013). (yayınlanmış çevrimiçi özet bkz. <http://www.unige.ch/traduction-interpretation/recherches/conferences-colloques/2013/traduire-grand-publique-dec2013/traduire-grand-public-dec2013.pdf>)

Kurlmel, D. , Süter Görgüler, Z. , “Toplumterimbilimsel bir İnceleme: Türkçe’de Kuantum Fiziği Terimlerinin Alanlararası Dolaşımı”, *12. Uluslararası Dil, Yazın, Değişibilim Sempozyumu*, Trakya Üniversitesi, Edirne (Ekim 2012).

Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında basılan bildiriler

Süter Görgüler, Z. , “Harfin “Kayboluşu”, Çevirmenin “Varoluşu”, *10. Uluslararası Dil, Yazın ve Değişibilim Sempozyumu*, Vol. 2, Issue 1, 561-566, (2010).

Ceylan, E. , Süter Görgüler Z. , “Dünden Bugüne La Fontaine Masalları”, *Uluslararası VII. Dil, Yazın, Değişibilim Sempozyumu Bildirileri*, Vol. 1, Issue 1, 279-283, (2007).

Uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makaleler

Bogenç Demirel, E. & Görgüler, Z. (2015). “Pratique réflexive sur la traduction collaborative en ligne en Turquie: 100 % user-made translation”, in N. Froeliger (Ed.), *Revue Parallèles* 27(1) (ss. 137-148). Geneva: University of Geneva Press. (çevrimiçi makale için bkz. http://www.paralleles.unige.ch/tous-les-numeros/numero-27-1/demirel-gorguler_fr.html)

Görgüler, Z. & Kurlmel, D. (2014). “Toplumterimbilimsel bir inceleme: Türkçede Kuantum Fiziği terimlerinin alanlararası dolaşımı”. C. Ertem, T. Ertem (Ed.) içinde, *Littera Edebiyat Yazıları* (ss.157-165), Cilt 32 Çeviri Özel Bölüm. Ankara,Ürün

Projelerde Üstlenilen Görevler

Proje Başlığı: *Larousse Lexis Sözlük Çevirisi*

Destekleyen Kurum: Bilge Kültür ve Sanat Yayınevi

Görev: Editör grubu üyesi

Uluslararası stajlar

2008 (Temmuz) Université de Nantes, *BELC Stage d'été* / Nantes Üniversitesi, *BELC Yaz Stajı* (CIEP tarafından Nantes Üniversitesinde düzenlenen Fransızca Dil Eğitimi yöntemlerini geliştirmeye yönelik BELC yaz stajı).

Uluslararası Konferans, Seminer, Kolokyum vb. Bilimsel Etkinliklerin Bilimsel Kurul ve Düzenleme Komitesinde Yer Alma

XI. Ulusal Frankofoni Kongresi, 11-13 Mayıs 2015, Yıldız Teknik Üniversitesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Kongre Düzenleme Kurulu Üyesi.

Çeviri: yeni yönelişler / Traduction: nouvelles destinations, III. Uluslararası Çeviri Kolokyumu, 08-10 Mayıs 2013, Yıldız Teknik Üniversitesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Kolokyum Düzenleme Kurulu Üyesi ve Web Sayfası Sorumlusu

YTÜ AB Ofisi Giden Erasmus Öğrencilerine Yönelik *I. Oryantasyon toplantısı* (YTÜ AB Ofisi Oryantasyon komisyon üyesi) AB Ofisi ORYANTASYON PROGRAMI'nın Hazırlanması, 2008-2009 ders döneminde Erasmus'la yurt dışına gidecek YTÜ Öğrencilerine yönelik, Yıldız Teknik Üniversitesi, Oditoryum, 07 Haziran 2008. (Prof. Dr. Emine Bogenç Demirel sorumluluğunda yardımcı Arş. Görevlileri: Zeynep Süter Görgüler ve Semra Baturalp)

Diğer görevler

2014 (Mart) – devam ediyor YTÜ Başarı Merkezi'nde Görevli Araştırmacı

2006-2008 – YTÜ AB Ofisi Kurulma Çalışmalarında Görevli Araştırmacı